

**KÁROLI GÁSPÁR REFORMÁTUS EGYETEM
HITTUDOMÁNYI KAR
DOKTORI ISKOLA**

**A MAGYAR REFORMÁTUS EGYETEMI MISSZIÓ
TÖRTÉNETE, HELYZETE, KÜLÖNÖS TEKITETTEL
A BUDAPESTI REFORMÁTUS EGYETEMI ÉS FŐISKOLAI
GYÜLEKEZETRE**

Doktori disszertáció

Doktori Iskola vezetője:
Dr. ZSENGELLÉR József
tanszékvezető egyetemi tanár

Témavezető:
Dr. HORVÁTH Erzsébet
tanszékvezető egyetemi docens

készítette:
GYÖRFFY Eszter

Budapest, 2013

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Köszönetet mondok dr. Ladányi Sándor professzor úrnak és Dr. Horváth Erzsébet tanszékvezető egyetemi docens asszonynak.

Dr. Ladányi Sándor professzor úr emeritusként vállalta el, hogy témavezetőm legyen. A professzor úr nagy szakértelemmel vezetett végig a doktori program lépcsőfokain. A disszertáció megírásában számíthattam a professzor úr hatalmas tudására, támogatására, építő kritikáira. A professzor úr betegsége miatt 2012 őszétől nem tudta a dolgozatommal kapcsolatos feladatait ellátni.

Külön köszönet illeti Dr. Horváth Erzsébet docens asszonyt, aki szeretettel felajánlotta segítségét és elvállalta, hogy témavezetőm legyen. A tanárnő komoly szakmai tudásával, minden részletre kiterjedő figyelemmel és odaadással segítette a doktori értekezésem befejező munkálatait.

TARTALOMJEGYZÉK

1. BEVEZETÉS	4
2. A FELSŐOKTATÁS MISSZIÓJÁNAK RÖVID TÖRTÉNETE	7
2.1 AZ EURÓPAI FELSŐFOKÚ OKTATÁS RÖVID TÖRTÉNETE	7
2.2 A MAGYAR FELSŐFOKÚ OKTATÁS RÖVID TÖRTÉNETE	13
2.3 A MISSZIÓ ÉRTELMEZÉSEINEK TÖRTÉNETE A FELSŐFOKÚ OKTATÁSBAN	18
2.3.1 <i>A misszió teológiai alapja</i>	18
2.3.2 <i>Az egyetemi misszió problematikája teológiai és egyházi szempontokból</i>	19
2.3.3 <i>A misszió rövid története a felsőoktatásban</i>	24
3. AZ EGYETEMI HALLGATÓK PSZICHOLÓGIAI ÉS ÉLETKORI SAJÁTOSSÁGAINAK RÖVID BEMUTATÁSA	26
3.1 AZ EGYETEMISTÁK LELKIGONDOZÁSÁNAK BEMUTATÁSA GYAKORLATI PÉLDÁKKAL	30
4. A MAGYAR REFORMÁTUS EGYETEMI MISSZIÓ HELYZETE 1900–1955 KÖZÖTT	33
4.1 A MAGYAR FELSŐOKTATÁSBAN A REFORMÁTUSOK ARÁNYA 1900–1945 KÖZÖTT	33
4.2 A REFORMÁTUS EGYETEMI MISSZIÓ ELŐZMÉNYEI BELMISSZIÓS KERETEK KÖZÖTT	35
4.2.1 <i>Nemzetközi előzmények: a belmisszió</i>	35
4.2.1.1 A Young Men's Christian Association bemutatása	37
4.2.1.2 A World Student Christian Federation bemutatása	38
4.2.2 <i>Hazai ifjúsági belmissziós egyesületek bemutatása</i>	40
4.2.2.1 A Magyar Evangéliumi Keresztyén Diákszövetség bemutatása	40
4.2.2.2 A Bethlen Gábor Körök bemutatása	43
4.2.2.3 A Soli Deo Gloria Református Diákszövetség alapítása	45
4.2.2.4 A Soli Deo Gloria Diákszövetség egyetemi missziója	46
4.2.2.5 További keresztyén ifjúsági egyesületek szolgálata az egyetemi misszióban	50
4.3 A REFORMÁTUS EGYHÁZ LÉPÉSEI AZ EGYETEMISTÁK KÖZÖTTI MISSZIÓ EGYHÁZIASÍTÁSA ÉRDEKÉBEN	52
4.4 A BUDAPESTI REFORMÁTUS EGYETEMI ISTENTISZTELETEK TÖRTÉNETE 1936-1945 KÖZÖTT	56
4.4.1 <i>Dr. Kiss Sándor egyetemi lelkész szolgálatának bemutatása</i>	56
4.4.2 <i>Dr. Vatai László egyetemi lelkész szolgálatának bemutatása</i>	60
4.5 AZ SDG EGYETEMI MISSZIÓJÁTÓL AZ ÖNÁLLÓ EGYETEMI GYÜLEKEZETEKIG	63
4.5.1 <i>A felsőoktatás átszervezése a II. világháború utáni években</i>	63
4.5.2 <i>A református egyetemi misszió helyzete 1945–1955 között</i>	65
4.5.2.1 A Soli Deo Gloria Diákszövetség egyetemi missziója 1945–1949 között	65
4.5.2.2 A Magyar Evangéliumi Keresztyén Diákszövetség egyetemi missziója 1945–1949 között	67
4.5.2.3 A református egyetemi lelkészek szolgálata 1945–1955 között	68
4.5.2.4 A református egyetemi gyülekezet tagjainak visszaemlékezése	73

4.6. A REFORMÁTUS EGYETEMI MISSZIÓ ÉRTÉKELÉSE A KEZDETEKTŐL 1955-IG	75
4.6.1 <i>A református egyetemi misszió módszerei és hatékonysága</i>	75
4.6.2 <i>A református egyetemi misszió hatása az egyházra és a társadalomra</i>	77
5. A REFORMÁTUS EGYETEMI MISSZIÓ HELYZETE A RENDSZERVÁLTÁS ÓTA (1989) NAPJAINKIG	79
5.1 A MAGYAR FELSŐOKTATÁSI RENDSZER VÁLTOZÁSAI 1989–2010 KÖZÖTT	79
5.2 A MAGYARORSZÁGI FIATALOK VALLÁSHOZ FÜZŐDŐ VISZONYÁNAK VÁLTOZÁSAI 1989–2008 KÖZÖTT	81
5.3 A BUDAPESTI REFORMÁTUS EGYETEMI ÉS FŐISKOLAI GYÜLEKEZET TÖRTÉNETE	83
5.3.1 <i>A Budapesti Református Egyetemi Istentiszteletek története 1989–1993 között</i>	83
5.3.2 <i>A református egyetemi lelkészi státusz megszervezése 1994-ben</i>	87
5.3.3 <i>Az egyetemi istentiszteleti közösségből az egyetemi gyülekezetté válás folyamata 1994–1995 között</i>	88
5.3.4 <i>A Budapesti Református Egyetemi és Főiskolai Gyülekezet története 1995–2002 között</i>	90
5.3.5 <i>A Budapesti Református Egyetemi és Főiskolai Gyülekezet státuszának rendezése 2002–2005 között</i>	98
5.3.6 <i>A Budapesti Református Egyetemi és Főiskolai Gyülekezet élete és története 2002–2008 között</i>	99
5.3.7 <i>A Budapesti Református Egyetemi és Főiskolai Gyülekezet működési modellje 1989–2008 között</i>	103
5.4 A BUDAPESTI REFORMÁTUS EGYETEMI ÉS FŐISKOLAI GYÜLEKEZET JELENE	104
5.4.1 <i>A Budapesti Református Egyetemi és Főiskolai Gyülekezet bemutatása a számok tükrében</i>	104
5.4.1.1 <i>A Budapesti Református Egyetemi és Főiskolai Gyülekezet jellemzői: budapesti</i>	106
5.4.1.2 <i>A Budapesti Református Egyetemi és Főiskolai Gyülekezet jellemzői: református</i>	108
5.4.1.3 <i>A Budapesti Református Egyetemi és Főiskolai Gyülekezet jellemzői: egyetemi</i>	114
5.4.1.4 <i>A Budapesti Református Egyetemi és Főiskolai Gyülekezet jellemzői: gyülekezet</i>	117
5.4.2 <i>A Budapesti Református Egyetemi és Főiskolai Gyülekezet jelene</i>	124
5.4.3 <i>A Budapesti Református Egyetemi és Főiskolai Gyülekezet tagjainak hitéleti jellemzői</i>	128
5.4.4 <i>A felmérések tanulsága</i>	135
5.5 A KÁROLI GÁSPÁR REFORMÁTUS EGYETEM, MINT „GYÜLEKEZET”	136
5.5.1 <i>A Károli Gáspár Református Egyetem rövid története</i>	136
5.5.2 <i>A Károli Gáspár Református Egyetemen az egyetemi lelkészek szolgálata</i>	138
5.5.3 <i>A Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Karán a spirituális szolgálata</i>	140
5.5.4 <i>A teológus hallgatók szerepe a Budapesti Református Egyetemi és Főiskolai Gyülekezetben</i>	141

5.6 A FŐVÁROSI REFORMÁTUS EGYHÁZKÖZSÉGEKBEN AZ EGYETEMI MISSZIÓ HELYZETE	143
5.7 KITEKINTÉS A VIDÉKI REFORMÁTUS EGYETEMI MISSZIÓRA	144
5.7.1 A Debreceni Református Egyetemi és Főiskolai Gyülekezet bemutatása	148
5.7.2 A Szegedi Református Egyetemi Gyülekezet bemutatása	151
5.7.3 A Fészek Református Egyetemi Gyülekezet (Miskolc) bemutatása	156
5.7.4 A Pécsi Református Egyetemi Lelkésztség bemutatása	157
5.7.5 A Soproni fiatal felnőttek és egyetemisták körének bemutatása	158
5.7.6 A Veszprémi Református Egyetemi Lelkésztség bemutatása	159
5.7.7 Határon túli református egyetemi közösségek bemutatása	159
5.7.7.1 Az erdélyi református egyetemi közösségek bemutatása	159
5.7.7.2 Kárpátalja: Beregszász	162
5.7.7.3 Felvidék: Komárom	162
5.7.8 Együttműködés	163
6. AZ EGYETEMI MISSZIÓ MÁS FELEKEZETEKNEL	165
6.1 A BUDAPESTI KATOLIKUS EGYETEMI LELKÉSZSÉG BEMUTATÁSA	165
6.2 A BUDAPESTI EVANGÉLIKUS EGYETEMI LELKÉSZSÉG BEMUTATÁSA	171
6.3 A FŐVÁROSI EGYETEMI KÖZÖSSÉGEK EGYÜTTMŰKÖDÉSÉNEK BEMUTATÁSA	177
7. A KERESZTYÉN IFJÚSÁGI EGYESÜLETEK MISSZIÓJA AZ EGYETEMISTÁK KÖZÖTT	178
7.1 A MAGYAR EVANGÉLIUMI KERESZTYÉN DIÁKSZÖVETSÉG TÖRTÉNETE A RENDSZERVÁLTÁS UTÁN	178
7.2 A TIMÓTEUS TÁRSASÁG – FIATALOK AZ ÉLET KÜSZÖBÉN BEMUTATÁSA	181
7.3 A KERESZTYÉN EGYETEMI EGYESÜLETEK SZOLGÁLATÁNAK TANULSÁGAI	182
8. AZ EURÓPAI EGYETEMI MISSZIÓ ÉS AZ EURÓPAI EGYETEMI LELKÉSZEK KONFERENCIÁJÁNAK (CEUC) BEMUTATÁSA	183
9. A REFORMÁTUS EGYHÁZ EGYETEMI MISSZIÓJÁNAK ÉRTÉKELÉSE	189
9.1 AZ EGYETEMI MISSZIÓ EKKLÉZIOLÓGIAI SZEMPONTBÓL	189
9.2 A REFORMÁTUS EGYETEMI MISSZIÓ JÖVŐJE	192
9.3 EGY „VÍZIÓ” A FŐVÁROSI REFORMÁTUS EGYETEMI MISSZIÓ JÖVŐJÉRŐL	195
10. ÖSSZEGZÉS	196
11. RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE	200
12. TÁBLÁZATOK, ÁBRÁK, DIAGRAMMOK JEGYZÉKE	201
13. MELLÉKLETEK	203
14. SZAKIRODALOM	221

„*Ti vagytok a föld sója.*”
(Máté 5,13)

1. Bevezetés

Az egyetem az értelmiség képzésének színtere. A hallgatók száma és aránya a társadalomban – az utóbbi fél évszázadtól eltekintve – nem volt jelentős. Az egyetemre járók közössége szűk réteget alkotott, hatása mégis olyan, mint az ételben a sónak. A Mester felelősségteljes magatartást vár az egyetemi fiataloktól is: *„Ti vagytok a föld sója, ha pedig a só megízetlenül, mivel lehetne ízét visszaadni? Semmire sem való már, csak arra, hogy kidobják, és eltapossák az emberek. ... Úgy ragyogjon a ti világosságotok az emberek előtt, hogy lássák jó cselekedeteiteket, és dicsőítsék a ti mennyei Atyátokat.”* (Mt 5,13; 17) A só nemcsak ízt ad az ételnek, hanem tartósít, megóv a romlástól, ehhez hasonló az egyetemista, értelmiségi réteg küldetése is a társadalomban: meghatározza nemzetének életét, prófétai tisztet tölt be. Az az értelmiség, ha nem tölti be azt a küldetését, hogy só legyen; elveszti önmagát, országát és egyházát is.

A középkorban az egyház alapította az egyetemek többségét. A keresztyén egyetem számára az evangéliumi normák voltak meghatározóak, az egyetemi életnek a diákság pásztorolása is része volt. A felvilágosodás eszmeisége a hittel a tudást állította szembe: létrehozta a szekularizált tudományok autonómiáját és a világi egyetemeket. Az ipari forradalom okozta gazdasági és társadalmi változások pedig gyökeresen átalakították az egyetemi diákság életkörülményeit, a hithez való viszonyát is. A nagyvárosi egyetemeken tanuló fiatalok többsége vidékről (sok esetben más országból) származik, akik kiszakadva a család és a gyülekezet védő közösségéből, kulturális és társadalmi sokszínűséggel találják szembe magukat. Ebben a szellemi és kulturális túlkínálatban az Egyház és az általa adott „Válasz” az élet kérdésére „csak” egy a sok közül. A 20. század végétől az Európai Unió egyre több képzett munkaerőt igényel, emiatt az egyetemi diákság létszáma is megnövekedett.

A református értelmiség felelősségvállalása mindig is meghatározó volt a magyar történelemben, annak ellenére, hogy a református egyház tagjainak száma a több évszázados ellenreformáció következtében fokozatosan csökkent. A református egyház jelentős iskolafenntartó egyház volt, a felsőoktatásban kevésbé képviseltette magát; többszöri sikertelen próbálkozás után, a református egyház 1993-ban egyetemet alapíthatott.

A doktori értekezés témájaként a magyar református egyetemi misszió történetének, jelenének és jövőjének bemutatását választottam. Ebben személyes okok is vezettek: már középiskolás koromban részt vettem a Kálvin téri református templomban az egyetemi istentiszteletek alkalmain. Egyetemi tanulmányaim idején az egyetemi gyülekezetben presbiterként szolgáltam. 2004-től a Budapesti Református Egyetemi és Főiskolai Gyülekezet lelkipásztora vagyok. A református egyetemi misszió minden szintjén megfordultam: diákként, presbiterként, lelkipásztorként. Az egyetemi misszió területén szerzett gyakorlati tapasztalaim indítottak arra, hogy ennek a missziói ágának a történetével és elméleti háttérével is foglalkozzam. Segíteni kívánom ezzel a dolgozattal egyetemi lelkész kollégáim munkáját is, továbbá a református egyház vezetőinek figyelmét kívánom felhívni erre a misszióra. Végül, de nem utolsó sorban: a történeti résszel tisztelni kívánok a református egyetemi lelkipásztorok, és egyetemi és főiskolai hallgatók emlékének, akik a 20. század folyamán Istennek szánt élettel hirdették az evangéliumot kortársaik között.

A doktori disszertációban a magyar református egyetemi és főiskolai hallgatók közötti misszió történetét, jelenét és modelljeit mutatom be; középpontban a Budapesti Református Egyetemi és Főiskolai Gyülekezet történetének és jelenének ismertetésével.

A disszertáció bevezető részében áttekintem az egyetem kialakulását és az egyház viszonyát a felsőoktatáshoz. Ezen belül felvázolom az egyetemi misszió teológiai alapjait, és az egyetemista fiatalok lelki és életkori sajátosságait.

A történeti részt az egyetemi misszió előzményeinek bemutatásával kezdem. Ismertetem a belmissziós egyesületek egyetemi missziós munkáját a kezdetektől 1955-ig; kitérek az egyetemi misszió egyházasításának a folyamatára is. Ezt a részt a Budapesti Református Egyetemi és Főiskolai Gyülekezet 1989–2008 közötti történetével zárom.

Az értekezés következő nagy egységében a Budapesti Református Egyetemi és Főiskolai Gyülekezet múltját és jelenét vizsgálom felmérések segítségével. Arra keresem a választ, hogy a fővárosi egyetemi közösség megfelel-e a nevében vállalt küldetésének. Elemzem napjaink egyetemi ifjúságának vallásos szokásait és hitbeli ismereteit is.

A disszertáció végén kitekintést nyújtok más egyetemi missziós modellekre. Ismertetem a Károli Gáspár Református Egyetemet, illetve a fővárosi református egyházközségekben és a keresztyén ifjúsági egyesületekben folyó egyetemi missziós szolgálatot. Kitérek a Kárpát-medence református egyetemi közösségeinek bemutatására is. Röviden kitekintést nyújtok a más felekezetű (római katolikus, evangélikus) egyetemi missziók helyzetére. Az európai egyetemi

misszióról a Conference of European University Chaplain (CEUC, Európai Egyetemi Lelkészek Konferenciája) munkájának kapcsán írok.

A disszertáció végén összegzem az egyetemi misszió sajátosságait, felvillantom a fővárosi református egyetemi misszió perspektíváit.

A 20. századi magyar keresztyén ifjúsági egyesületek történetéről többen írtak. Dr. Kiss Sándor egyetemi lelkész komplex, áttekintő műveket alkotott az ifjúsági misszióról: *Ifjúsági munka a Magyar Református Egyházban* (Budapest, 1941) és *A tegnap ifjúsága – A holnap egyháza* (Budapest, 1942) címmel. Kiss Sándor írásaiban az egyetemi misszió előzményeire, eredményeire, kihívásaira is kitért. Az egyetemi lelkész könyvei óta magyar nyelven nem jelent meg hasonló mű ebben a témában.

A disszertáció elkészítéséhez kutatást végeztem a Magyarországi Református Egyház Zsinati Levéltárában (MREZSL), a Dunamelléki Református Egyházkerület Ráday Levéltárában (DRERL), a Dunamelléki Református Egyházkerület (DRE) Püspöki Hivatalában.

Köszönetet mondok mindazoknak, akik a doktori értekezés elkészítését segítették szóbeli közléseikkel, és azoknak a hallgatóknak és kollégáknak, akik a felmérések elkészítésében részt vettek. Továbbá családtagjaimnak (főleg édesanyámnak, bátyámnak, férjemnek, fiaimnak), barátaimnak, akik a kutatás és a dolgozat megírása idején támogattak és segítettek.

Az újraindult egyetemi gyülekezetnek egyik szervezője és közreműködője lehettem. Ezekben az esetekben magamról egyes szám 3. személyben írok.

A doktori értekezés célja bizonyítani, hogy az egyházon belül tudatosan *külön* missziói munkát kell folytatni az egyetemi és főiskolai fiatalság között.

1. A református egyháznak az egyetemistákkal, mint az ifjúság *speciális* csoportjával külön foglalkoznia kell.
2. A református egyház egyetemi missziójában az egyetemi gyülekezetek megtartó ereje kimutatható.
3. Az egyetemi gyülekezetek jelenlegi formájukban nem elegendők a misszió végzéséhez, a református egyház és a keresztyén egyesületek közösen végzett missziója, együttműködése szükséges.

2. A felsőoktatás missziójának rövid története

2.1 Az európai felsőfokú oktatás rövid története

Európában a középkorban a Római Birodalom egykori területén jöttek létre egyetemek: Itáliában, Galliában, az Ibériai-félszigeten, Angliában. A leghíresebbek Bolognában, Párizsban, Oxfordban és Salamancában működtek. A görög, a római, majd a középkori nevelés és oktatás átmeneteit a képzés hasznosságának fokozatos előtérbe helyezése jellemezte. A változás ebben a tekintetben látványos volt: az antik iskolák nem szakmai karrierre vagy valamely *ars* hivatásszerű művelésre készítettek fel, hanem a tanuló egész személyiségének, műveltségének, de leginkább morális lényének kimunkálására törekedtek.¹

Szervezeti folytonosság nem mutatható ki a 17. század végétől Európában kialakuló egyetemek és a görög, római, bizánci, vagy arab iskolák között. Az egyetemek a városiasodó társadalom professzionálisabb szakképzettséget igénylő szükségletei miatt jöttek létre. A középkori városok megalakulása teret adott a középkori értelmiség megszületésének is, „*a város a lendkereke annak a forgalomnak, amely gondolatokat éppúgy szállít, mint kereskedő-portékákat: itt futnak össze az utak, nemcsak az árucseré, de az eszmecsere központjai is itt jönnek létre.*”²

A 11. század második felében sikeres próbálkozások történtek a dialektika és a teológia összeegyeztetésére, ezzel kialakult az egyetemi oktatás tudományos alapja.³ A középkorban a képzés általános alapozással indult, az *artes* (hét szabad művészet⁴) elvégzése után következett a szak kiválasztása.⁵

A mai értelemben vett egyetemek neve kezdetben *studium generale* (egyetemes tanulmányok), vagy *studium publicum* volt. A kifejezés első része (*studium*) a tanulmányok folytatására alkalmas helyet és közeget jelölte, tehát magát az iskolát, a második rész (*generale*) viszont nem a tanított tárgyak általános vagy univerzális természetére, még kevésbé a résztvevők

---

1 FERENCZ Sándor: A középkori egyetem, Egyetem–universitas–studium generale, in *Az európai egyetem funkcióváltozásai*, szerk. TÓTH Tamás. Bp., Professzorok Háza 2001. 33. oldal

2 FERENCZ: i. m. 33. oldal

3 BENKE József: *Az ó- és középkor egyetemei*, Hely nélkül, Krajcár Kiadó 2006. 80. oldal

4 Trivium: Grammatica (nyelvtan), Retorica (retorika: gondolatok szabatos szóbeli kifejezése), Dialectica (a gondolatok logikus kifejtésének tárgya). Quadrivium: Astronomia (Csillagászat), Aritmetica (Számтан), Geometria (Mértan) és Musica (Zene).

5 BARAKONYI Károly: *Rendszerváltás a felsőoktatásban*, Bp., Akadémiai Kiadó 2004. 25. oldal

számára utalt, mindössze azt fejezte ki, hogy az iskola vonzáskörzete túlnőtt az adott régió. IX. Gergely (1143/1167-1241) pápa használta az egyik rendeletében ezt a kifejezést, 1229-ben. IV. Ince (1195-1254) pápa is alapított Rómában, a pápai kúrián studium generalét. Ezek az alapítások már arra utalnak, hogy studium generale felállításának joga fokozatosan pápai, illetve uralkodói előjoggá vált.⁶ Alapításuk szerint megkülönböztethetünk négy egyetem típust:

1. Alapító okirat nélküli (Salerno, Oxford)
2. Pápai alapítású (Pécs, Avignon)
3. Királyi alapítású (Suda, Salamanca)
4. Kettős – pápai és királyi – alapítású (Prága, Krakkó)⁷

A középkor két meghatározó egyeteme a bolognai és a párizsi volt. Az első studium generale Bolognában jött létre 1088-ban, jogi oktatásával tűnt ki.⁸ A párizsi egyetem megalakulásának körülményei és működése napjainkig meghatározza az egyetem lényegét. Párizsban a 12. században a tudományos élet egyik központja a Notre-Dame püspöki székesegyházi iskola volt, amelynek az erőssége a teológiai tárgyak oktatásában rejlett. A Mont St. Geneviève kolostori iskolájában a hét szabad művészet oktatására helyezték a hangsúlyt. A két intézmény magiszterei között megélhetési okok miatt is versengés folyt a hallgatókért (*skolár*),⁹ ez a konfliktus 1200-ra a Párizsban élő nagy számú német és francia magiszterek között véres utcai verekedésekbe torkollott. Ezt követően a francia magiszterek összefogtak, hogy más mesterségekhez hasonlóan céhekbe tömörüljenek jogaik és kiváltságaik védelmére.¹⁰ Több lépésben – mintegy két évtizedes – küzdelem végén a Párizsban élő francia magiszterek és skolárok jogot kaptak arra, hogy céhet alapítsanak. „Az egyetem tehát céhként jött létre.”¹¹

Összegezve tehát, a 12. században a városi székesegyházi és apátsági iskolák egyre több fiataalt vonzottak a padjaikba. A diákok azokat a tanárokat keresték főként, akik jól hasznosítható ismeretanyagot tanítottak (pl. orvoslás). Így jött létre a hallgatók és a tanárok szabad társulása: az *universitas*, ami az egyetem őse.¹² A 12-14. század között az universitas szó a tanárok és diákok együttesét (*universitas magistrorum et scholarium*) jelentette, a közös érdekű és jogi státuszú emberek közös csoportját, ugyanakkor a mai értelemben vett testületet is. Azokat a személyeket

---

6 FERENCZ: i. m. 36. oldal

7 BENKE: i. m. 80. oldal

8 MÉSZÁROS István–NÉMETH András–PUKÁNSZKY Béla: *Neveléstörténet*, Bp., Osiris Kiadó 2005. 46. oldal

9 BÄR, Siegfried: *A céh*, Bp., Akadémiai Kiadó 2005. 40. oldal

10 BÄR: i. m. 42-43. oldal

11 BÄR: i. m. 48. oldal

12 MÉSZÁROS–NÉMETH–PUKÁNSZKY: i. m. 46. oldal

jelölte, akiket az adott egyetemi (oktatási) szervezet tömörített. Később jelentette az universitas szó a tudományok egyetemességét (universitas litterarum) is.

A korszak fontos egyetemei továbbá a Pádovában, Oxfordban, Prágában, Krakkóban, Bécsben és német területeken működtek. A 16. században legalább 30-40 egyetem jött még létre; a 17. században főként Közép-Európában alakultak újabbak, összesen 30. Minden kis német fejedelemségnek és tartománynak volt saját egyeteme, a régi nagy államokban, Franciaországban, Spanyolországban, Itáliában 10-15, Angliában 4-6 egyetem működött.¹³

A reformáció térhódítása egy ideig nem kedvezett új iskolák alapításának és az egyetemek fejlődésének. Luther (1483–1546) buzdítására Melancton (1497–1560) kidolgozta több fejedelemség tanrendszerét, és a wittenbergi egyetem bölcsészeti fakultását átszervezte humanista szellemben.¹⁴ Kálvin (1509–1564) is kívánt egyetemet alapítani, de megfelelő anyagi fedezet hiányában csak teológiai és filozófiai kart hoztak létre Genfben. Ez az akadémia szigorúan konfesszionális karakterű volt.¹⁵

A középkor egyetemein a korszak sajátosságából fakadóan a vallásos élet keretei biztosítva voltak. Az egyetemeken is működtek ifjúsági mozgalmak, amelyek a családtól elszakadt fiataloknak jogi védelmet, betegség (halál) esetén támogatást nyújtottak.¹⁶ A felvilágosodás koráig többségében egyházi alapítású, illetve egyházi kötődésű egyetemekről beszélhetünk. A keresztyén alapítású egyetemek a kezdetekben sem hirdették, hogy elsődleges feladatuk az evangelizáció volna, de szemléletükben még a teológián kívüli fakultások esetében is alapvető fontosságú volt a krisztusi tanítások és értékrend követése. Az egyházi egyetemek az egyes tudományágakban való alapos szakképzésen túlmenően világnézeti és etikai orientációt is nyújtottak a hallgatóiknak.¹⁷

A 18-19. század fordulóján Franciaországban, és Poroszországban egyetemi válság robbant ki, emiatt az oktatási rendszer gyökeres átalakulására került sor. Az európai felsőoktatás történetében ezt tekintik a modern egyetem születésének. A 18-19. század fordulóján két alapvető, egymással némely tekintetben ellentétben álló, ám egymást más vonatkozásban

---

13 S. V.: *Magyarországi diákok egyetemjárása* (Beszélgetés Szögi Lászlóval) 2010. január 29.

(<http://tollforgatoirodalmilap.blogspot.hu/2010/01/magyarorszagi-diakok-egyetemjarasa.html> letöltve: 2013. január 8.) 2. oldal

14 MÉSZÁROS–NÉMETH–PUKÁNSZKY: i. m. 71. oldal

15 KISS Sándor: *A tegnapi ifjúsága – A holnap egyháza*, Bp., 1942. 128. oldal

16 KISS: i. m. 125. oldal

17 ENDREFFY Zoltán: A katolikus egyetemekről, in *Az európai egyetem funkcióváltásai*, szerk. TÓTH Tamás. Bp., Professzorok Háza 2001. 157. oldal

kölcsönösen ki is egészítő modellt alakult ki: a *napóleoni* (1808), és a *humboldti* (1810).¹⁸ Eddig a fordulatig az európai egyetemek lényegében megőrizték korporatív és felekezeti (sőt olykor egyenesen *skolasztikus*) jellegüket.¹⁹

Néhány jelentős kivételtől eltekintve a kor színvonalán álló tudományos kutatómunka többnyire a hagyományos egyetemek falain kívül folyt. A régi típusú felsőoktatási intézmények csak meglehetősen késéssel vettek tudomást az új felfedezésekről, és természettudományos eredményekről. A párizsi Sorbonne Egyetem hosszú ideig az egyházi cenzúra székhelye is maradt. Ritka kivételnek számított az, amikor egy egyetem felkarolta korának tudományos újdonságát, például 1855-ben Semmelweis Ignác (1818–1860) orvos tanszéket kaphatott a pesti egyetemen a gyermekágyi láz elleni küzdelemben elért eredményeiért.²⁰

Az európai egyetemek – a már említett céhszerű felépítettségük, korporatív előjogaik, és viszonylag széles körű autonómiájuk következtében – a 18. századra súlyos közigazgatási problémák forrásává is váltak. A kolostori fegyelem alól már felszabadult, de bizonyos tradicionális szabadságjogokat még mindig élvező korabeli egyetemisták jelentős része elhanyagolta a tanulmányait, s kihasználva a kötetlenség állapotát, a kortársak szemében erkölcstelennek tűnő életmódot folytatott. Gyakran botrányokba keveredtek a hallgatók, egyes városokban a diákság olykor a katonasággal is megütközött. A század európai egyetemeinek problémája valójában túlmutatott a korabeli viszonyok között még igen szűk diákréteg közvetlen magatartásán, s olykor nem jelentéktelen beilleszkedési nehézségein. Felhívta a figyelmet arra a fontos legitimációs és integratív szerepre is, amelyet a vallásos világnézet, illetve a nagy metafizikai rendszerek fokozatos felbomlásának időszakában a köznevelésnek és a közoktatásnak, a tudománynak és a bölcséletnek egyrészt a társadalmi kohézió, másrészt a kulturális konszenzus kialakításában játszania kellett volna.²¹

A 18. század második, illetve a 19. század első felében Franciaországban és Poroszországban megfogalmazódó nevelés- és oktatáspolitikai reformelképzelések kettős elvárást tükröztek: a jövő egyeteme egyszerre legyen a korszerű, közvetve vagy közvetlenül a társadalmi gyakorlatban is hatékonyá váló ismeretek kidolgozója és közvetítője, valamint a mindenkori

---

18 TÓTH Tamás: A napóleoni egyetemről a humboldti egyetemig, in *Az európai egyetem funkcióváltozásai*, szerk. TÓTH Tamás. Bp., Professzorok Háza 2001. 95. oldal

19 TÓTH: i. m. 98. oldal

20 BÄR: i. m. 77. oldal

21 TÓTH: i. m. 98. oldal

hatalom iránt tanúsítandó állampolgári lojalitás ihletője. Az egyetem segítsen a jogi, politikai, műszaki és katonai elit nevelésében.²²

A 18-19. század fordulóján Bonaparte Napóleon (1769–1821) francia császár nevéhez fűződött az etatizáció, a centralizáció és a szekularizáció megjelenése az oktatás és nevelés területén is. A császári hatalomnak sikerült meggyengíteni az egyházi, és megerősíteni az állami befolyást, valamint kiterjeszteni az állami ellenőrzést a felsőoktatásban is.

Poroszországban Wilhelm von Humboldt (1767–1835) minisztersége idején 1808–1809-ben nagyszabású oktatási reformra kerülhetett sor, amit bizonyos kül- és belpolitikai (geopolitikai és geokulturális) körülmények szerencsés találkozása tett lehetővé. A Napóleontól elszenvedett súlyos katonai vereség ugyanis számos német egyetem, köztük a kulcsfontosságú Hallei Egyetem elvesztésével járt. Ez a körülmény – valamint az a porosz király által is vallott elv, hogy az államnak most szellemi területen kell pótolni azt, amit a csatatéren elveszített – nemcsak elősegítette, hanem siettette is egy teljesen új típusú egyetem megalapítását Berlinben. A humboldti egyetemi modell jobban megtalálta az egyensúlyt abban, hogy az állam és az egyház mennyire szólhat bele az egyetem autonómiájába, mint a francia felsőoktatásban. A német modell egyben az egyetem és az egyes fakultások közötti autonómiát kiegyensúlyozta és működésképpé tette.²³

Az előbb bemutatott két típus mellett a 18-19. század folyamán Európában kevés helyen ugyan, de megvalósult az ún. *kutatóegyetem*. Göttingenben elsők között alakítottak ki olyan egyetemet, ahol a hallgatók megismerhették az új ipari technológiákat, tudományos felismeréseket és alkalmazták a kommunikáció technológiai újdonságait (pl. gyorsírás).²⁴ A 20. században az európai felsőoktatás intézménye szekularizált, egyre inkább a tömegképzés irányába mozdult el.

A 20. század végén az egyetemek szellemi és erkölcsi állapotát vizsgáló tudósok szerint az egyetem a barbárság új megjelenési formáját alkotta meg: a képzett, de műveletlen specialistát, aki képtelen arra, hogy „*universalis, életorientált kultúrát közvetítsen. Az egymástól nyelvileg, szellemileg és kulturálisan elidegenedett diszciplínák egymásmellettségben és széthúzásában az univerzitások szörny- és mammutszerű multiverzitásokká züllöttek, amelyekben az egyik fakultás*

---

22 TÓTH: i. m. 99. oldal

23 TÓTH: i. m. 104. oldal

24 BÉKÉS Vera: A kutatóegyetem prototípusa: a XVIII. századi Göttingeni egyetem, in *Az európai egyetem funkcióváltásai*, szerk. TÓTH Tamás. Bp., Professzorok Háza 2001. 79. oldal

*nem tudja többé, vagy éppenséggel lebecsüli, amit a másik csinál.*²⁵ Ennek a háttérében az ipari forradalom hatásaként is létrejött kapitalista társadalmak álltak, amelyben a technika és gazdaság már nem maradt szerves része a társadalmi viszonyok egészének. A reformáció és szekularizáció hatásai következtében a vallás elvesztette az egyesítő-irányító funkcióját. A tudomány, a művészet, a jog, a nevelés kikerült a vallás egységes irányítása alól, ugyanakkor a vallás helyébe nem lépett semmiféle szellemi instancia, amely biztosíthatta volna az önállósult tudományok (életterületek) egységét. A kapitalizmus előtti kultúrák mind *metafizikai*, vagy vallási kultúrák voltak, azon a meggyőződésen alapultak, hogy létezik transzcendens rend, amellyel az embernek összhangban kell lennie, az életét ennek a rendezőelvnek kell alárendelnie. Az újkori kultúra ezzel szemben zárójelbe tette a végső valóság kérdését. A transzcendenst megismerhetetlennek nyilvánította, a vallási meggyőződést magánügygé degradálta.²⁶ Az ilyen jellegű *világi* egyetemek mellett Európa-szerte megmaradtak a *katolikus egyetemek*. Ezek valójában olyan szekuláris intézmények, amelyekben a katolikus egyház a tudományok oktatása mellett intézményesen is jelen volt. Az egyetemen lelkészséget működtetett, az oktatók között biztosította a papok és a hívő világiak megfelelő arányát, az oktatott tudományok között helyet kapott a teológia is.²⁷

Az Európai Unió létrejötte (1992) új kihívások elé állította a felsőoktatást (is). Az Európai Unió négy alapszabadságának egyike a munkaerő szabad áramlásának biztosítása. Ezt a folyamatot azonban a tagországok különböző felsőoktatási rendszere és színvonala nehezítette. Az egységes európai egyetemi és főiskolai oktatási színvonal kidolgozására írta alá 29 európai ország felsőoktatásért felelős minisztere a Bolognai Nyilatkozatot 1999. június 19-én. Ehhez azóta negyvenhat ország csatlakozott, köztük hazánk is. A bolognai folyamat kidolgozói célul tűzték ki, hogy megkönnyítsék a jelenlegi és a végzett hallgatók, valamint a felsőoktatásban dolgozó oktatók és kutatók mobilitását; felkészítsék a hallgatókat későbbi szakmai pályafutásukra; továbbá széles hozzáférést biztosítson a magas színvonalú, demokratikus alapelveken és a tudomány szabadságán alapuló felsőoktatáshoz. A bolognai rendszerben a 3-4 éves alapképzést elvégzők egy része felvételt nyerhet az 1-2 éves (tanári szakokon 2,5 éves) mesterképzésre. A legfelső szint a 3 évig tartó doktori képzés.²⁸ Ebben a rendszerben az első oktatási ciklust (Bachelor, BA) alapvetően a felsőfokú tömegképzés színterének szánták a

---

25 ENDREFFY: i. m. 157. oldal

26 ENDREFFY: i. m. 161. oldal

27 ENDREFFY: i. m. 162. oldal

28 KISS Ádám: *A Bolognai Nyilatkozat és a magyar felsőoktatás*, Hely nélkül, Magyar Akkreditációs Bizottság 2002. 5-6. oldal

rendszer megalkotói. A BA szinten képeznék a modern gazdaság által igényelt felsőfokú végzettséggel rendelkező szakembert: gyakorlati és közvetlenül alkalmazható tudással. Erre épül az elméletileg igényesebb egyetemi (Master's, MA) képzés, az elitképzés csúcsa pedig a PhD-iskola. Ezzel valójában az angolszász országokban már kialakult *lineáris* (lépcsős) rendszert fogadta el és vezette be az Európai Unió országainak a felsőoktatási rendszereibe, az addigi duális rendszerrel szemben. Ez az új rendszer a támogatói szerint bolognai képzés rugalmasabban képes kielégíteni a gazdaság tömeges humán erőforrás igényeit.²⁹

2.2 A magyar felsőfokú oktatás rövid története

A középkori Magyarország területén eleinte nem voltak egyetemek. A továbbtanulni vágyóknak külföldre kellett menniük. A laoni dóm-iskola tanárának sírkövén (1117) találtak egy feliratot arról, hogy pannóniai diákot is tanított. (Lehetséges, hogy ez a diák Lukács esztergomi érsek volt). Az 1150-es évekből, Párizsból már biztos adataink vannak arról, hogy magyarok tanultak az ottani egyetemen. A 12-13. század fordulóján magyar diákok eljutottak például Bolognába és Padovába is. 1196-ból az oxfordi egyetem anyakönyvében ilyen bejegyzés van: Magyarországi Miklós és testvére iratkozott be.³⁰

A rendszeres külföldi egyetemjárás (peregrináció) a 13. századtól mutatható ki; a magyar fiatalok döntő többsége Itáliába és Párizsba ment tanulni. Amikor a közép-európai egyetemeket (Bécs, Krakkó, Prága) megnyitották, ezek népszerűbbek lettek a magyar diákok között.

A 14-15. századi magyar királyok többször próbálkoztak egyetem alapítással. Nagy Lajos (1342–1382) uralkodásának idején V. Orbán pápa (1309–1370) 1367-ben Pécssett, ezt követően 1395-ben Zsigmond király (1387–1437) próbálkozott Óbudán egyetem létrehozásával, ez utóbbi feltehetően 1414-ig működött. A Mátyás király (1463–1490) által alapított pozsonyi egyetem (1465 körül) még ennyi ideig sem működött.³¹

Az első, máig is működő magyar egyetem sikeres alapítására 1635-ben került sor Nagyszombatban. Pázmány Péter (1570–1637) esztergomi püspök jezsuitákra bízta az egyetem vezetését. Pázmány csak teológiai és filozófiai kart alapított, mivel az egyetemmel a célja

---

29 BENKE: i. m. 91. oldal

30 S. V.: *Magyarországi diákok egyetemjárása* (Beszélgetés Szögi Lászlóval) 2010. január 29.

(<http://tollforgatoirodalmilap.blogspot.hu/2010/01/magyarorszag-diakok-egyetemjarasa.html> letöltve: 2013. január 8.) 2. oldal

31 MÉSZÁROS–NÉMETH–PUKÁNSZKY: i. m. 269-270. oldal

alapvetően a katolikus papnevelés biztosítása volt. A 17. század folyamán később jogi, majd orvosi kart hoztak létre. A 18. század közepére már ezer hallgató tanult az egyetemen. 1773 után, a jezsuita rend feloszlását követően az egyház befolyása csökkent az egyetem életében. 1777-ben Budára, majd 1784-ben Pestre tették ez egyetem székhelyét. Ekkor újabb tanszékeket hoztak létre a Bölcsészettudományi Karon: többek között politikai-kamarait, történetit, csillagászatit.

A magyar felvilágosult abszolutista uralkodók, Mária Terézia (1717–1780) és fia, II. József (1741–1790) célja az újabb felsőoktatási intézmények alapításával a birodalomhoz lojális szakemberek képzése, utánpótlása volt.³² Az uralkodó 1782-ben Pesten létrehozta a Mérnökképző Intézetet, ebben elsősorban földmérő mérnököket és vízügyi szakembereket képeztek. Ez lett a műszaki felsőoktatás első intézete a magyar oktatás történetében.³³

II. József türelmi rendeletének és szemléletének szellemében 1783-tól a felsőoktatásban más felekezethez tartozó tanárokat is kinevezett, illetve támogatta az *akatolikus* hallgatók egyetemi felvételét is.³⁴ II. József 1782-ben megszüntette az egyházmegyei papnevelő intézeteket és helyettük nagyobb, állami szemináriumok felállításáról intézkedett (Pozsony, Eger, Zágráb). A pozsonyi szeminárium 1784 tavaszán kezdte meg működését. 1788-ban a teológia tanulmányi idejét csökkentették, az első két tanévben teológiát tanultak a növendékek, a harmadik, utolsó évben pedig hasznos világi ismereteket.³⁵

A magyar felsőoktatás igazi bővülése a 19. század végére tehető. A Kiegyezést (1867) követően megnőtt hazánkban az egyetemek és főiskolák és az azokban tanulók száma is. Az 1890-es évek végén Magyarországon 67 felsőoktatási intézmény működött, ebből

1. Két tudományegyetem: Budapesten és Kolozsváron (1872);
2. Egy műegyetem: Budapesten;
3. Három jogakadémia: Kassán, Nagyváradon, Pozsonyban;
4. Hét felekezeti jogakadémia: Debrecenben, Egerben, Eperjesen, Kecskeméten, Máramaros-szigeten, Pécsen és Sárospatakon;
5. Országos Mintarajztanoda és Rajztanárképző Budapesten;
6. Bányászati és Erdészeti Akadémia Selmecbányán;

---

32 FEHÉR Katalin: *II. József közép- és felsőoktatáspolitikája a korabeli sajtó tükrében*, Magyar Könyvszemle, 114. évfolyam 1998. 4.szám. Budapest, Argumentum Kiadó 346. oldal

33 MÉSZÁROS–NÉMETH–PUKÁNSZKY: i. m. 291. oldal

34 II. József a bölcsészeti kar filozófiai tanszékének élére, a primás tiltakozása ellenére, a protestáns Fogarasi Pap Józsefet szemelte ki, aki már Marosvásárhelyen is Wolff szellemében oktatta a filozófiát. FEHÉR: i. m. 348. oldal

35 FEHÉR: i. m. 348-349. oldal

7. Állatorvosi Főiskola Budapesten;
8. Gazdasági tanintézet Magyaróváron;
9. Négy gazdasági tanintézet: Debrecenben, Kassán, Keszthelyen és Kolozsváron;
10. 46 hittudományi intézet.³⁶

Ezekon kívül még számos felsőfokú szakiskolai jellegű intézmény is működött.³⁷ Az állami intézmények többsége a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium (VKM) irányítása alá tartozott.³⁸

A 20. század első éveiben a magyar országgyűlés – 1912. évi XXXVI. törvénye alapján – két újabb tudományegyetemet hozott létre. Ezek érdemben csak az első világháború utáni években kezdtek el működni. A hallgatók az 1914/1915-ös tanévben 63 felsőoktatási intézményben kezdhették meg tanulmányaikat,³⁹ a nagyszámú intézmény ellenére a magyar hallgatói létszám európai viszonylatban alacsony volt. 1895-ben 10 031 hallgató iratkozott be, és ez a szám 1914-ig csak 8000-rel lett több.⁴⁰ A diákság létszáma csaknem megkétszereződött, mégis az ország nagyságához mérten még mindig kevésnek számított. Az első világháború idején a hallgatói létszám jelentősen csökkent, a diákok többségét katonának vitték el, ezért a nők aránya és száma megnövekedett ezekben az években. 1917-ben az egyetemre járó fiatalok mentességet kaptak a katonai szolgálat alól, ennek következtében több hallgató iratkozhatott be.

Az 1918-as polgári forradalom és az 1919-es tanácsköztársaság idején hozott rendelkezések és reformok nem hoztak tartós változásokat a felsőoktatás rendszerében.

A trianoni békeszerződés miatt csökkent az intézmények száma. A kolozsvári és a pozsonyi tudományegyetem ideiglenesen Budapestre költözött; a kolozsvárinak Szeged, a pozsonyinak Pécs adott otthont. A selmecbányai főiskola Sopronba tette át székhelyét. A jogakadémiák közül egyesek megszűntek, vagy más városba költöztek.⁴¹ A hittudományi főiskolák száma 18-ra csökkent.⁴²

A két világháború között az egyetemi hallgatók száma 10 000-12 000 fő között mozgott. 1921/23-ban volt a legmagasabb a hallgatói létszám mintegy 14 838 fővel. (A háború miatt

---

36 LADÁNYI Andor: *A magyar felsőoktatás a 20. században*, Bp., Akadémiai Kiadó 1999. 9. oldal

37 Színművészeti Akadémia, Zeneakadémia, Iparművészeti Iskola, polgári iskolai tanárképzők, 3 kereskedelmi akadémia.

38 LADÁNYI: i. m. 9. oldal

39 LADÁNYI: i. m. 10. oldal

40 LADÁNYI: i. m. 12. oldal

41 LADÁNYI: i. m. 43-44. oldal

42 LADÁNYI Andor: *Az egyházak és a felsőoktatás a Horthy-korszakban*, Történelmi Szemle, XLIV. évfolyam 2002. 3-4. szám 293. oldal

kimaradtak ekkor végeztek.) Az 1914 előtti helyzethez képest javult a felsőoktatásban tanulók aránya, mivel a trianoni határok miatt az ország lakossága 7,5 millióra csökkent. Ezzel a magyar felsőoktatás a népességhez viszonyított hallgatói létszámot tekintve az utolsó helyről európai középmezőnybe került, köszönhetően Klebelsberg Kunó (1875–1932) kultuszminiszter oktatási reformjainak is. A második világháború éveiben a beiratkozottak számában nagy ingadozás mutatható ki (6000–16 000 fő között).⁴³

Klebelsberg Kunó átfogó oktatáspolitikájában kiemelt szerepet kapott a felsőoktatás ügy, hogy az egyben szerves részét képezte az egész oktatási struktúrának. Klebelsberg ezt így összegezte: „*Nem »népiskola vagy egyetem«, hanem »népiskola és egyetem«, ez a sarokköve kultúrpolitikánknak.*”⁴⁴ A kultuszminiszter felsőoktatási politikájában fontos szerepet szánt a vidéki egyetemek fenntartásának és fejlesztésének; továbbá a jogi oktatás reformjának. A külföldi magyar intézetek fejlesztését és az ösztöndíjakat kiemelten kezelte. A diákok szociális helyzetének javítására vonatkozó intézkedései is meghatározók voltak.⁴⁵ Az 1920-as években Budapesten tanult a hallgatók 60%-a. A kultuszminiszter a fővárosi „mamut” egyetemekkel szemben fontosnak tartotta a vidéki egyetemi élet kialakítását átlátható személyi és tárgyi feltételekkel. Ennek keretében igyekezett racionalizálni az egyetemi rendszert. A fővárosi hallgatók elhelyezésének gondjait enyhítendő a budaörsi úti laktanyából létrehozta a Horthy Kollégiumot.⁴⁶ A fővárosban 1925-ben megnyitották Testnevelési Főiskolát, 1928-ban a Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskolát.

A felsőoktatás átszervezésére is sor került a második világháború utáni években. Az új politikai vezetés igyekezett gyorsan és teljes körűen hatalmi érdekeinek alárendelni az oktatás és a nevelés ügyét. Ez a leendő értelmiség képzésére vonatkozóan fokozottabban is igaz volt. 1945 után három erőltetett kampány határozta meg a magyar felsőoktatás jellegét: az 1945–1953 közötti időszakban a felsőoktatás *reformjának* háttérében az erőszakos iparosítás politikai indítékai álltak. Az 1960-as években hasonló okokból ment végbe egy ilyen folyamat.⁴⁷

Az 1990-es éveket követően az egyetemi és főiskolai hallgatók száma nagyságrendekkel megnőtt. Ennek oka összetettebb, mint az előző két esetben. A rendszerváltás (1989) utáni

---

43 KIRÁLY Sándor: *Az egyetemi hallgatóság társadalmi arculata Magyarországon a két világháború között*, Debrecen, Doktori értekezés 2009. (http://ganyemedes.lib.unideb.hu:8080/dea/bitstream/2437/88068/7/tezis_magyar.pdf letöltve: 2010. január 10.) 15-16. oldal

44 LADÁNYI Andor: *Klebelsberg felsőoktatási politikája*, Bp., Argumentum Kiadó 2000. 15. oldal

45 LADÁNYI: i. m. 15. oldal

46 LADÁNYI: i. m. 60. oldal

47 POLÓNYI István–TÍMÁR János: *Tudásgyár vagy papírgyár?*, Bp., Új Mandátum Kiadó 2001. 55. oldal

években radikálisan átrendeződött a munkaerőpiac, és ez a felsőoktatást is érintette. Az új rendszerhez több diplomásra volt szükség, főként humánértelmiségire. Az 1990-es években a munkaerő-piacon a diplomások könnyebben tudtak elhelyezkedni. A munkanélküliséggel szemben a továbbtanulás jobb lehetőségeket nyújtott. Az egyetemi hallgatók létszámának emelkedése mögött demográfiai okok is húzódtak, (pl. 1994-ben 69 000 fiatal érettségizett). Egyben az egyetemeken az oktatók megtartását is segítette, ha több hallgatót vettek fel.⁴⁸

A drasztikus hallgatói létszámnövekedés az egyetemek és főiskolák számának növekedését is hozta. 2010-re már 70 felsőfokú intézmény működött hazánkban. Az egyházak is alapíthatnak és tarthatnak fenn egyetemeket és főiskolákat.⁴⁹

Magyarország vezetői 1999-ben aláírták Bolognában azt a nyilatkozatot, amely megalapozta az Európai Felsőoktatási Térség létrehozását. Ez újabb reformok kezdetét jelentette a magyar felsőoktatásban. A Bolognai rendszer bevezetéséről a magyar országgyűlés már 2004-ben határozott. Az újfajta képzés tényleges bevezetését 2006 szeptemberétől kezdték meg.⁵⁰

A magyar felsőoktatás történetének fontos fejezete a peregrináció, a külföldi egyetemjárás.

Szögi László történész, az Egyetemi Könyvtár főigazgatója egyike azoknak, akik foglalkoztak a magyar diákok külföldi egyetemjárásának problémájával. Kutatásaiból kiderül, hogy a magyarok peregrinációja minden korszakban meghaladta az európai átlagot. 1789 után fokozatosan modernizálódott a külföldi peregrináció tartalma és iránya. A felekezeti kérdés egyre inkább háttérbe szorult. A modern, technikai, közgazdasági tudományok megjelenése változatossá tette a tanulási irányokat és ez is befolyásolta a peregrinációt.⁵¹ A 16-18. század egészét vizsgálva megközelítőleg egyensúly volt a protestáns és a katolikus peregrináció között. Ebben a korszakban egyre jellemzővé vált a Habsburg Birodalmon belüli egyetemjárás az addig divatos német, svájci és holland egyetemek mellett. A protestáns, mint például az erdélyi

---

48 POLÓNYI-TÍMÁR: i. m. 64. oldal

49 Nemzeti Erőforrás Minisztérium honlapja. (<http://www.nefmi.gov.hu/felsooktatasi-intezmenyek> letöltve: 2011. október 1.)

50 PETRICSKÓ Mariann Zsuzsanna: *A Bolognai folyamat és magyarországi bevezetésének tapasztalatai*, Bp., Szakdolgozat 2010. (http://elib.kkf.hu/edip/D_15131.pdf letöltve: 2012. április 1.) 27-28. oldal

51 SZÖGI László: *A külföldi egyetemjárás és a magyar értelmiségi szerep kapcsolata*, Valóság, LI. évfolyam 2008. 4.szám. Budapest, 83. oldal

peregrináció nem csökkent a 18. században, hanem fokozatosan utat talált a birodalmon belüli tanintézetek felé.⁵²

Levéltári források alapján a mohács csatáig 13 000 magyar diák tanult külföldön, 1526–1918 között pedig 90 000 magyar fiatal külföldi beiratkozásáról tudunk. 1890–1919 között 318 000 beiratkozást tartanak számon, átlagban négyévi tanulást feltételezve, 79 500 felsőfokú tanulmányokat folytató hallgatóval számolhatunk. Ugyanebben az időben mintegy 18 600 magyar iratkozott be külföldön, akik közül a legtöbb természetesen itthon is folytatott felsőfokú tanulmányokat (mintegy 23%). Tehát csaknem minden negyedik hallgató eljutott Magyarországról külföldi egyetemre vagy főiskolára, és legalább részképzés formájában európai ismeretekre tett szert. Ez az arány feltűnően magas, különösen, ha a 20. század bezárkózó felsőoktatás-politikáját tekintjük.⁵³

2.3 A misszió értelmezéseinek története a felsőfokú oktatásban

2.3.1 A misszió teológiai alapja

A misszió bibliai értelemben: *isteni küldetés, Istentől nyert megbízatások végrehajtása*.⁵⁴ A misszió szó eredete a latin *mitto, missa, missio* szócsoporthoz vezethető vissza, alapjelentése: a *küldetés*. Jeromos (347–420) a *πέμπω*, illetve az *ἀποστέλλω* szavakat fordította így a Vulgátában. A misszió szó használata a mindennapi életben is elterjedt (pl. katonai értelemben).

A misszió a Szentháromság Isten akaratára vezethető vissza. Az Ószövetségben a Teremtő Atya Isten a Szent Lelke által indított küldöttjeivel (próféták) hirdetteti akaratát. Jézus magához hívta, majd kiküldte 12 tanítványát (Mt 10,6). Jézus feladatul tűzte ki tanítványainak, hogy üzenetét hirdessék: „*elközelített a mennyek országa*” (Mt 10,7). Jézus új látást is adott követőinek: prófétikus szemléletet, ami a tanítványok életét is megváltoztatta. Jézus Krisztus halála és feltámadása után megismételte a tanítványok kiküldését (Jn 20,21), majd a menybemenetele előtt a Máté 28, 18-20-ban olvasható missziói parancsban. Az Apostolok Cselekedeteinek az elején (1,8) a missziói parancsot ismét olvashatjuk, itt Jézus egyben a Szentlélek bizonyágtévő erejét is ígérte a tanítványainak.

---

52 SzÖGI: i. m. 84. oldal

53 SzÖGI: i. m. 81-82. oldal

54 FORGÁCS Gyula: *A belmisszió és a cura pastoralis kézikönyve*, Pápa, 1925. 1. oldal

Jézus arra vonatkozóan, hogy hova és kihez menjenek, a tanítványainak ezt mondta: „menjetez Izráel házának elveszett juhaihoz” (Mt 10,6) és „tegyetez tanítvánnyá minden népet.”(Mt 28,19) A Bibliában az „elveszett juhokról és minden népekről van szó, különöseez korlátozó kivétel nélkül. Jézus tehát nem exkluzív társaságot akart formálni követőiből, hanem sokkal inkább megváltott bűnösök közösségét, akik szabadulásuk örömét másokkal is megosztva élik tovább életüket. Boross Géza szerint Jézus nem olyan tanítványi közösségre gondolt, »amelyik várja, hogy az emberek őhozzá jöjjenek, hanem olyanra, amelyik Jézus nevében, neki engedelmesezde megy az emberek közé az Ő evangéliumával«⁵⁵ A 1Timóteus 2,4 szerint Isten akaratáról ezt olvashatjuk: „hogy minden ember üdvözüljön és eljusson az igazság megismerésére.”

A tanítványok feladata Jézus mennybemenetele után az örömhír továbbadása: Jézus „halálra adatott a mi bűneinkért és feltámasztatott megigazulásunkért” (Rm 2,4). A misszió tehát csak Krisztus-központú lehet. Bármilyen más kerül a középpontba, már nem beszélhetünk keresztyén misszióról. Az egyház küldetése az, hogy az evangéliumot az egész emberiség számára elérhetővé és érthetővé tegye.⁵⁶

Az egyház a misszió fogalma alatt az ipari forradalom okozta társadalmi-gazdasági változásokig alapvetően a pogány (nem keresztyén) népek megtérítését értette. A cél a még nem keresztyén területeken élők evangelizálása volt.

A 19. századtól a misszióknak megjelent a belmissziói ága, melynek célja, hogy a keresztyén országokban élő egyháztagekat hitre segítse, erősítse, a betegeket gyógyítsa.⁵⁷

2.3.2 Az egyetemi misszió problematikája teológiai és egyházi jogi szempontokból

A református egyház tanítása szerint az anyaszentegyház az elhívottak gyülekezete. A református egyház hivatalos hitvallása, a Heidelbergi Káté így fogalmazza meg: „Isten Fia a világ kezdetétől fogva annak végéig az egész emberi nemzetségből Szentlelke és igéje által az igaz hit egyességében magának kiválasztott gyülekezetet gyűjt egybe, azt oltalmazza és megőrzi.”⁵⁸ Ennek értelmében az anyaszentegyház (egyes gyülekezetei is) inkluzív. Az egyház tagja lehet

---

55 CSÁKÁNY Tamás: *Missziói munka az egyetemisták között*, Református Egyház, LIII. évfolyam 2001. 7-8. szám, Bp., 185. oldal

56 CSÁKÁNY: i. m. 185. oldal

57 FORGÁCS: i. m. 27. oldal

58 A Heidelbergi Káté 54. kérdés-felelete. *A Magyarországi Református Egyház Hitvallási iratai: A Heidelbergi Káté, A második Helvét hitvallás*, Bp., MRE Zsinati Osztályának Irodája 1992. 55. oldal

kortól, társadalmi-gazdasági helyzetétől, egészségi állapotától függetlenül minden ember, így alkotják együtt Krisztus testét (1Kor 11,12-31).

Jézus első tanítványai többségében felnőtt férfiak voltak (pl. a 12 tanítvány), bár olvasunk női követőkről (pl. Márta, Mária) és egy alkalommal kifejezetten arról, hogy a Mester gyermekekkel foglalkozott (Mk 10, 13-16). Az első gyülekezetet, amit Isten Szent Lelke létrehozott heterogénnek gondoljuk, annak kapcsán, hogy legalább 17 területről érkezett népcsoportot sorol fel a Szentírás (ApCsel 2, 5-13). Azonban az esemény, ami miatt ez a sokféle nyelvű társaság együtt volt, bizonyos értelemben homogénnek tekinthető: zsidók voltak (5. vers), akik az ünnepre érkeztek Jeruzsálembe. Bár nem mind beszélték már a héber nyelvet, és akadtak, akik más földrésről érkeztek, mégis egyek voltak abban, hogy Ábrahám leszármazottaiként fontosnak tartották az egy Istenbe vetett hitük megtartását és ápolását. Hitüket megtartó zsidók voltak, akik a közös ünnepre érkeztek Jeruzsálembe (5. vers: „*kegyesek voltak*”).

Pál apostol missziói és társai útjai során először mindig a zsinagógákban tanított, például Szalamiszban, Antiókiában vagy Ikóniumban is (ApCsel 13,5; 13,14; 14,1). Egy-két esetben köztereken tanított, például Athénban, amikor az Areioszpagoszon prédikált, a görög törvényhozók és bölcsek előtt (ApCsel 16,16-33).

Az ősgyülekezetek többféle szervező elv mentén jöttek létre: azonos vallásúak között (zsidók), vagy egyes családon belül (pl. a Filippi városbeli börtönőr), továbbá az egy területen élők (Málta) között. Összegzésként elmondható, hogy az ősegyház szervező elve nem feltétlenül területi elv volt.

Az ún. *Donatio Constantini* (konstantini adományozás) bár csak egy kora-középkori oklevélhamisítvány, mégis jelentőségében megkerülhetetlen. Az oklevél szerint Nagy Konstantin (272–337) császár 314-ben I. Szilveszter pápának (314–335) és utódainak adományozta Rómát, Itáliát, és a birodalom nyugati felét, egyben felruházta őket a szuverén világi uralkodó jogaival; a világ minden egyháza fölötti joghatósági elsőbbséggel, a hit és az erkölcs kérdésében törvényhozó hatalommal. Ennek a következtében a középkori egyház a feudális rendszer részévé vált. Az egyház, és ezen belül a kisebb egységei is az adott területen együtt élők közösségével lett azonos. Ezt a városiasodás kezdetben lassú, majd a 18. századtól egyre erőteljesebben meginduló jelensége kezdte ki. Az ipari forradalom hatására Nyugat-Európában olyan társadalmi-gazdasági változások következtek be, amelynek következményeire a területi elven működő egyház (legyen az anglikán, vagy római katolikus) nem tudott keresztyén válaszokat adni. A területi elven működő egyházat ez krízis helyzetbe hozta.

A 19. század folyamán az *ébredés* és a *belmisszió* megjelenése újította meg az egyházat. A belmisszió képviselői szolgálatuk folyamán olyan új „*gyülekezet*”-eket hoztak létre, amelyekben az azonos élethelyzetben (vakok, süketek), vagy korcsoportokban (gyermekek, fiatalok, aggok) lévőket gyűjtötték össze. A belmissziós egyesületek vezetői és tagjai nem akartak kiszakadni az egyház keretei közül, mégis többször volt példa arra, hogy „kvázi” gyülekezetként működtek.

A második világháború után Nyugat-Európában a szekularizáció teljes térnyerésével főként a nagyvárosokban a tradicionális, területi elven működő ún. népegyházi keretek szinte teljesen felbomlottak. A városok szerkezetének változásaival egyes középkori építésű, belvárosi templomok kiürültek (illetve turista látványossággá váltak), a lakottabb kül- és kertvárosokban újabb gyülekezetek jöttek létre.⁵⁹ A tömegközlekedés lehetővé tette a nagyobb városokon belül a „*lelki turizmus*” megindulását (a tagok oda mennek inkább, ahol jobb a közösség és az igehirdetés). Ez a folyamat más előzményekkel, de az egykori kommunista országokban, hazánkban is az 1990-es évektől érzékelhető.

Az öregedő gyülekezetek, a kiüresedő templomok mellett alulról jövő kezdeményezésként bázis közösségek, illetve az egyház vezetői által alapított gyülekezetek jönnek létre, amelyeknek a szervező elve már nem feltétlenül területi elv.

Az egyetemi és főiskolai hallgatókat életkoruk és azonos élethelyzetük formálja szoros közösséggé. Az egyetemi hallgatók többsége nem a lakhelyén folytatja felsőfokú tanulmányait. Az egyetemek történeti kialakulásából következően nagyfokú autonómiával rendelkeznek. Ezekből következik, hogy az egyetemisták lelkipozítása és missziója csak a hagyományos területi elven nyugvó egyházi koncepció keretei között nem megoldható.⁶⁰

A magyar református egyház jogalkotói csak a területi elven létrehozott egyházközségekben gondolkodnak. A magyar református egyház alkotmányában így határozza meg az egyházközség fogalmát és helyzetét:⁶¹

„(1) Az egyházközség az egyház tagjainak meghatározott területen élő és az egyházi törvény szerint szervezett gyülekezete.

---

59 KOZMA Zsolt: *Ekléziasztika*, Kolozsvár, Protestáns Teológiai Intézet 2000. 53-55. oldal

60 Erről a témáról bővebben lehet olvasni a disszertáció 9. *A református egyház egyetemi missziójának értékelése* című fejezetében.

61 Magyarországi Református Egyház (MRE) alkotmányáról és kormányzatáról szóló 1994. évi II. törvényének 13. paragrafusa. A törvényt többször módosították: 1996. évi II. tv., a 2001. évi II. tv. és a 2002. évi III. tv., 2005. évi VII. tv., 2006. évi I. és 2006. évi IV. és a 2010. évi III. törvény. Magyarországi Református Egyház honlapja.

(http://www.reformatus.hu/data/documents/2012/03/14/1994_ii_2010_iii_reformatus_alkotmany.pdf letöltve:2012. április 1.)

(2) Az egyházközség területe általában egybeesik a helység területével. Egy egyházközség területe több helység területére is kiterjedhet, és egy helység területén több református egyházközség is lehet.

(3) A református egyháztag ahhoz az egyházközséghez tartozik, amelynek területén bejelentett állandó lakása van. Ha azonban más egyházközséghez kíván tartozni, erről a kérelméről a fogadó egyházközség presbitériuma dönt, és erről értesíti a területileg illetékes egyházközség presbitériumát.

(4) A Magyarországi Református Egyházhoz tartozó egyházközségek elnevezésükben a »Református Egyházközség« megjelölést és annak a helységnek a nevét tartoznak viselni, amelynek a területén működnek. Ha egy helység területén több egyházközség működik, akkor ezek mindegyike a helység nevén kívül más közelebbi megkülönböztető elnevezést köteles használni.”

Az egyházjog az egyháztagságot is a területi elvhez igazítja: „A református egyháztag ahhoz az egyházközséghez tartozik, amelynek területén bejelentett állandó lakása van. Ha azonban más egyházközséghez kíván tartozni, erről a kérelméről a fogadó egyházközség presbitériuma dönt, és erről értesíti a területileg illetékes egyházközség presbitériumát.”⁶²

Az 1967. évi I. törvény 5. paragrafusa Krisztus főpapi szolgálatára vezeti vissza az egyház két szolgálati ágát: „Krisztus úgy volt jelen ebben a világban, mint aki szolgál (Mk 10,45), és tanítványainak azt a parancsot adta, hogy az Ő példáját kövessék: »amiképpen én cselekedtem veletek, ti is akképpen cselekedjétek« (Jn 13,15). A Magyarországi Református Egyház, Urának ezt a parancsát megértve, és annak engedelmeskedve, kötelességének tudja, hogy jót cselekedjék hitének cselédeivel és mindenekkel (Gal 6,10); osztozzék az éhezők, jövevények, mezítelenek, betegek, foglyok és elhagyottak gondjában és megsegítésében (Mt 25,35-40); felelősséget hordozzon és munkálkodjék a magyar nép jólétéért, az ember földi életének javáért, az igazságosság érvényesüléséért, az emberiség és a teremtett világ békéjéért.”⁶³ A református egyház egyetemi missziója szeretetszolgálat is: az otthonuktól távol élő fiataloknak nyújt lelki otthont és közösséget. Az egyetemi misszió képzési lehetőséget, illetve szociális, pálya-orientációs, -életvezetési tanácsadást biztosít a fiataloknak. A diakónia mellett a református egyház küldetése – az idézett törvény értelmében – a misszió: „Hirdesse Krisztus evangéliumát a föld végső határáig, engedelmeskedve Ura

62 MRE alkotmányáról és kormányzatáról szóló többször módosított 1994. évi II. törvény 13. paragrafus 2. bekezdése. MRE honlapja. (http://www.reformatus.hu/data/documents/2012/03/14/torvenytar_2011_07_27.pdf letöltve:2012. november 28.)

63 MRE honlapja. (http://www.reformatus.hu/data/documents/2012/03/14/torvenytar_2011_07_27.pdf letöltve: 2012. november 28.)

parancsának és bízva az Ő ígéretében: »Elmenvén, tegyetek tanítványokká minden népeket, megkeresztelvén őket az Atyának, a Fiúnak és a Szentléleknek nevébe és tanítván őket, hogy megtartsák mindazt, amit én parancsoltam néktek; és ím én tiveletek vagyok minden napon a világ végezetéig« (Mt 28,19-20). »Mert néktek lett az ígéret és a ti gyermekeiteknek és mindazoknak, akik messze vannak, valakiket csak elhív magának az Úr, a mi Istenünk« (ApCsel 2,39).»⁶⁴

A református egyház egyetemisták között végzett szolgálata tehát egyszerre diakónia és misszió. A hallgatókból álló közösségek külön gyülekezetként, vagy az adott egyetem területén jöhetnek létre. A törvény szövege egyetemi gyülekezet létrehozásakor több problémát vet fel. Hogyan lehet az egyetemi gyülekezet területét kijelölni? Hogyan lehet rendezni az egyháztagság kérdését?

Az egyetemi gyülekezetek tagjai lehetnek egy másik református gyülekezetnek is a tagjai. Egyes lelkipásztorok aggódnak, hogy az egyetemi gyülekezetek elcsábítják a fiataljaikat. Az egyetemi gyülekezet célja nem a *másik vödrében pecázni*, azaz más gyülekezettől elvonni a fiatalokat, hanem „csak” a speciális élethelyzetben lévő fiataloknak lelki otthont adni tanulmányaik idejére. Az egyetemi gyülekezet missziói gyülekezet, feladata olyan fiatalok megszólítása, és evangelizálása is, akik még nem Krisztus-követők. Az egyetemi gyülekezet célja ebben az értelemben az *emberhalászat* (Lk 5,10).

Az egyetemi gyülekezetekben további egyházjogi problémát vet fel az anyakönyvezés kérdése. Az hallgatók közül nem mindenkit kereszteltek meg gyermekkorukban, illetve nem kofirmáltak középiskolásként; azok, akik egyetemi gyülekezetben térnek meg, nem egy esetben ebben a közösségben is akarnak konfirmálni. Az egyetemi tanulmányaik ideje alatt vannak olyan fiatalok, akik házasságot kötnek, közülük több esetben igénylik, hogy az egyetemi lelkész áldja meg házasságkötésüket. Ezek a jogi problémák még szabályozásra várnak.

Az egyetemi gyülekezet és az egyetemi lelkészség fogalmakat sok esetben szinonimaként használják. A felsőoktatási intézmény keretében működő egyetemi közösséget általában egyetemi lelkészségnek nevezik; (ebben az esetben az egyház egy (vagy több) lelkipásztor kinevezésével képviselteti magát a hallgatók között.) Az egyetemen a lelkipásztor lelkigondoz, bibliaórákat, előadásokat szervez, tart, esetleg tanít is stb. A lelkészségek gyakran ökumenikus összefogásban működnek. Az egyetemi közösségek törvényben nem tisztázott helyzete miatt is az egyetemi gyülekezet, illetve egyetemi lelkészség szóhasználat nem mindig következetes.

---

64 1967. évi I. törvény. MRE honlapja. (http://www.reformatus.hu/data/documents/2012/03/14/torvenytar_2011_07_27.pdf letöltve: 2012. november 28.)

2.3.3 A misszió rövid története a felsőoktatásban

Az egyház 2000 éve folytatja a Pünkösöd napján megkezdett szolgálatát. Pünkösdkor, amikor az apostolok a Szentlélek erejével Jeruzsálem utcáin különféle nyelveken hirdették Jézus Krisztus evangéliumát (ApCsel 2,5-11). Jézus Krisztus missziói parancsát hűségesen követték tanítványai és hirdették az evangéliumot. Az örömhír eljutott a világ minden részébe (Mt 28,18-20; Mk 16,15).

Az evangelizáció története azonban mégsem földrajzi terjeszkedés kérdése csupán. Az egyháznak számos kulturális akadályt is le kellett győznie, amelyek mindegyike új erőt és kreativitást kívánt Jézus Krisztus evangéliumának hirdetéséhez. A nagy felfedezések kora, a reneszánsz, a könyvnyomtatás feltalálása, az ipari forradalom és a modern világ újabb kihívásokat állított az evangélium hirdetése elé. Krisztus missziói parancsa minden korban és szituációban eltérő módon és hangsúlyokkal jelent meg.⁶⁵

Az evangélium hirdetését és terjesztését nem lehet az adott kultúrától elszigetelten kezelni. A felsőoktatás a legsajátosabban kötődött a kultúrához, a kultúra pedig fontos közege az evangélium hirdetésének. Ez a hagyomány a hit és értelem kapcsolatára épült. A „*credo ut intelligam*” (hiszek, hogy értsek) lehetőségét az teremti meg, hogy a keresztyén gondolkodásban a logosz-tradíció hozta létre az Isten-ember-világ hármas egységét. A teremtő isteni Logosz (ige, szó értelmében), valamint az általa teremtett logikus világ az emberi logosszal (rációval, értelemmel) vizsgálható. Az így nyert ismeret és tudás nem ellentétes azzal a hittel, mely a teremtő, megváltó és újjáteremtő Istenhez kapcsolja az embert.⁶⁶

Ennek az egységnek a folytonossága többszörösen megtört a felvilágosodás óta, létrehozva a szekularizált tudományok autonómiáját. Különösen a felvilágosodás francia ága és a jakobinista vonal tagadta a keresztyén múltnak és tudományosságának a kontinuitását.⁶⁷ A tudományosság és a spiritualitás szétvált.

A nyugati egyetemeken a hittudományi karok maradhattak a *világi* egyetemeken, szerepük fokozatosan a perifériára szorult. Magyarországon 1950-ben a hittudományi karokat leválasztották az egyetemekről, önálló intézményekké nyilvánították. 1989-et követően az

---

65 Terjedelmi okok miatt itt a misszió részletes történeti áttekintését mellőzöm.

66 Szűcs Ferenc előadása *Evangélizáció a felsőoktatásban* címmel. Elhangzott a IX. Egyetemi Pasztorációs Konferencián Mórton, 2003. február 22. (A szerző előadásának szövegét nyomtatott formában rendelkezésre bocsátotta, a dokumentum 5 oldalas.) 3. oldal

67 Szűcs Ferenc: *A felvilágosodás és a teológia*, Protestáns Szemle, LIV. évfolyam 1992. 1. szám. Budapest, 19. oldal

egyházak újra alapíthatnak és tarthatnak fenn egyetemeket, illetve főiskolákat. 2010-ben a 70 felsőoktatási intézményből 39 egyházi fenntartású volt.⁶⁸

Az egyházi fenntartású egyetemek evangelizációs hatása – továbbra sem – az oktatás és tudományos munka színterein jelentkezik, hanem annak a kisebb-nagyobb közösségeiben (pl. kollégiumokban, lelki alkalmakon).

Az egyház vezetői számára az értelmiség szekularizációjának a problémája a 19. század folyamán nyilvánvalóvá vált. A katolikus alapítású és fenntartású egyetemeken a hitszónokok segítségével oldották meg a fiatalok lelkigondozását.⁶⁹ A világi egyetemeken és a protestáns hallgatók esetében a hallgatók lelkigondozását a belmisszió keretei között működő egyesületek evangelizátorai és képviselői végezték. 1895-től a World Student Christian Federation szervezet kifejezetten az egyetemi hallgatók evangelizációját célozta meg. Kezdetben a fiatalok az egyetemeken és a kollégiumokban létrehozott bibliakörökben élhették meg a hitüket, illetve evangelizációkon hallhattak (esetleg először) Jézus Krisztus haláláról és feltámadásáról. A 20. század első felében eleinte a keresztyén ifjúsági egyesületek tagjai, majd az egyházaik által kinevezett egyetemi lelkészek szolgáltak a hallgatók között. Például német nyelvterületen az 1900-as évek elején a római katolikus egyház vezetői gondoskodtak arról, hogy külön csak az egyetemistákkal foglalkozó lelkipásztort nevezzenek ki szolgálatra. 1910-ben Zürichben saját lelkipásztora volt az egyetem és a politechnikum hallgatóinak. Az 1930-as években Németország 20 egyetemi városában működtek Studentseelsorgerek (hallgatólelkigondozó), továbbá Bécsben és Innsbruckban is voltak ilyenek.⁷⁰

Magyarországon 1920-ig a Budapesti Tudományegyetemen szolgáltak hitszónokok, más egyetemeken bibliakörök működtek. A két világháború közti időszakban az ökumenikus, illetve felekezeti elkötelezettségű ifjúsági egyesületek végeztek evangelizációs szolgálatot az egyetemisták között. Az 1930-as évektől az egyes politikai szélsőségektől félve a történelmi egyházak vezetői neveztek ki egyetemi lelkészeket.⁷¹

---

68 Nemzeti Erőforrás Minisztérium honlapja. (<http://www.nefmi.gov.hu/felsooktatasi-intezmenyek> letöltve: 2011. október 1.)

69 MÓZESSY Gergely: *Egyetemi lelkészségek Magyarországon a 20. század első felében*, Bp., 1997. 11. oldal

70 MÓZESSY: i. m. 10. oldal

71 Erről a témáról bővebben lehet olvasni a disszertáció 4.3 *A református egyház lépései az egyetemisták közötti misszió egyháziasítása érdekében* című fejezetében.

1945 után a hatalomra törő kommunista vezetők az egyetemeket szellemi-kulturális harcuk színterének tekintették és az 1940-es évtized végére kiszorították onnan az egyházakat.⁷²

Az egyház csak 1989 után evangelizálhatott újra az egyetemeken. Ebben az időszakban alakulhattak újra missziós egyesületek, továbbá egyetemi közösségek (lelkészség, gyülekezet).

3. Az egyetemi hallgatók pszichológiai és életkori sajátosságainak rövid bemutatása

A disszertáció elsődleges célja az egyetemi misszió történetének és helyzetének bemutatása, ezért az egyetemi misszió lelkigondozói, pszichológiai aspektusaira terjedelmi okok miatt nem térek ki hosszabban. Az egyetemisták vallásos viszonyulásainak bemutatásáról az utóbbi években több dolgozat született:

- Kézdy Anikó pszichológus *Fejlődési krízisek késő serdülő- és fiatal felnőttkorban* című doktori értekezése,⁷³
- Márton Előd, kolozsvári egyetemi lelkész *Hitbeli problémák lelkigondozása az egyetemisták között* című II. lelkészképesítő szakvizsga dolgozata,⁷⁴
- Farkas Éva és Tóth Anikó Panna hallgatók *A Debreceni Egyetem hallgatóinak alkohol- és drogfogyasztással kapcsolatos attitűdjei* címmel írt Tudományos Diákköri dolgozata.⁷⁵

A hallgatók pszichológiai és életkori sajátosságainak bemutatásához ezeket használtam.

A szociológia az egyetemistákra (18-25 év közötti korosztály) a *posztadoleszcencia* fogalmat alkalmazza, ilyenkor az egyén már nem gyermek, de még nem is igazán felnőtt. A *fiatal felnőttkor* megnevezés is elterjedt ennek a kornak a jelölésére.⁷⁶

---

72 Erről a témáról bővebben lehet olvasni a disszertáció 4.5.2 *A református egyetemi lelkészek szolgálata 1945–1955 között* című fejezetében.

73 KÉZDY Anikó: *Fejlődési krízisek késő serdülő- és fiatal felnőttkorban (A vallásosság jellegzetességei és összefüggései a lelki egészséggel középiskolás és egyetemista mintában.)*, Bp., Doktori értekezés 2010.

(http://phd.sote.hu/mwp/phd_live/vedes/export/kezdyaniko.d.pdf letöltve: 2012. április 12.)

74 MÁRTON Előd: *Hitbeli problémák lelkigondozása az egyetemisták között*, Kolozsvár, II. lelkészképesítő szakvizsga dolgozat 2009. (A szerző dolgozatának szövegét nyomtatott formában rendelkezésre bocsátotta, a dokumentum 44 oldalas.)

75 FARKAS Éva–TÓTH Anikó Panna: *A Debreceni Egyetem hallgatóinak alkohol- és drogfogyasztással kapcsolatos attitűdjei*, Debrecen, TDK dolgozat 2007. (tothanikopanna.files.wordpress.com/2010/03/otdkfarkas_toth.pdf letöltve: 2012. április 12.)

76 FARKAS–TÓTH: i. m. 25. oldal

Az egyetemi évek ideje alatt a fiatal felnőttek megkezdik a szülőktől való *leválást*: ez megtörténik jogi értelemben, esetleg fizikailag (a tanulmányok miatti elköltözés otthonról); bizonyos mértékű – a középiskolás létükhöz képest nagyobb – anyagi függetlenedésben, önállóbb döntéshozásban jelenik ez meg. Az egyetemisták biológiailag érettek, jogilag felnőttek, de a többségük egzisztenciálisan még nem teljesen önálló, nem önfenntartó.

Erik Erikson (1902–1994) német fejlődépszichológus az ember fejlődésének nyolc szakaszát különböztette meg (csecsemőkor, gyerekkor, óvodáskor, iskoláskor, serdülőkor, *fiatal felnőttkor*, felnőttkor és időskor). Erikson szerint a szakaszok egymással kölcsönhatásban állnak, bármely szakaszban bekövetkező stagnáció negatív hatással van a következőre. Minden egyes szakasz két, egymással ellentmondó, az egész életre kiható tapasztalat szerzéséhez vezet: pozitív a konstruktívhoz és negatív a destruktívhoz. Az egyik szakaszból a másikba való átlépés mindig krízist jelent az egyénnek. A krízis ebben az összefüggésben nem katasztrófát, hanem a „fejlődés jelét” jelenti.⁷⁷ Minden fejlődési fokra jellemző egy ellentétpár, ezek fejezik ki a kor alapkonfliktusát. A cél nem a pozitív komponens győzelme, hanem az egyensúly megtalálása. Ilyen értelemben mindkét összetevőnek fontos feladata van a fejlődés szempontjából.⁷⁸ Az Erikson által megnevezett fejlődési szakaszok végén tehát megbomlik a korábban kialakult egyensúly, ez szomatikus, pszichés és szociális problémákkal jár, enélkül azonban nem juthat az egyén a következő fejlődési korszakba.

E pszichológiai elmélet alapján az egyetemistákat sorolhatjuk a serdülőkorba és a fiatal felnőttkorba is, nagy részük valójában éppen a két korszak közötti váltást éli át, fejlődési krízisben van. Legfontosabb, meghatározó problémájuk az *identitáskeresés*: „Ki vagyok én?” Az identitás az „én” többé-kevésbé tudatos munkájának eredménye. Az „én” integrációra és egyensúly megteremtésére törekszik, az egyén és a külvilág, valamint az ösztönök és a felettes-én között. Teológiai szakírók szerint „*az, amit Erikson identitáson ért közeli rokonságban áll azzal, amit mi teológusok hitnek és életbizonyosságnak nevezünk. De nem pontosan ugyanaz.*”⁷⁹ Ez az identitáskeresés a nemi identitás, a pályaválasztás, és a vallási, világnézeti elköteleződés területére is kiterjed. A fiatalok felnőtt szerepekhez való viszonya megváltozik, céljuk a vágyak, elképzelések összhangba hozása a valósággal.⁸⁰

---

77 HÉZSER Gábor: *A pásztori pszichológia gyakorlati kézikönyve*, Bp., Kálvin Kiadó 1995. 67. oldal

78 HÉZSER: i. m. 67. oldal

79 HÉZSER: i. m. 67. oldal

80 FARKAS-TÓTH: i. m. 26. oldal

A fiatal felnőttkor egyik jellemző krízise az *intimitás krízise*. Kérdés, hogy a fiatal saját identitása elvesztésétől való félelem nélkül tud-e közeli kapcsolatot kialakítani és a kapcsolatban részt venni? Amennyiben a személynek nem sikerül intimitást elérnie kapcsolataiban, elszigetelődik (izolálódik). A fiatal felnőttek számára biológiai szempontból a családalapítás (reprodukciónak) lenne a teljesítendő feladat, azonban napjaink társadalma mást vár el. Az elvárás az, hogy a fiatalok előbb egzisztenciát teremtsenek, és csak azután vállaljanak gyermeket. A szülői háztól való leválási folyamat együtt jár a munkaerő-piacra való belépés bizonytalanságával. A fiatalok irreális elvárásokkal is szembesülnek: az önállóság fokmérője a karrier megteremtése magas fizetéssel, saját lakással és autóval. Ennek eleget tenni már önmagában is feszültséget okoz. Ez az ún. kapunyitási pánik⁸¹ a fiatalokat türelmetlenné és szorongóvá teszi.⁸²

A *leválás* egyben magányosodási folyamatot is elindíthat: ez a probléma leginkább az egyetem megkezdésének első hónapjaiban jelentkezik. A kapcsolatok kialakítását az egyetemi képzési rendszer is megnehezíti. A korábbi, szabályozott tanrendet követő középfokú oktatás kevesebb egyéni szabadságot engedett meg a fiataloknak, de a mozgás lehetőségének korlátozottsága miatt könnyebben kialakulhattak állandó baráti csoportosulások, közösségek. A rugalmasabb egyetemi kreditrendszer bevezetése a tankörök, az évfolyamok megszűnését okozta, ez viszont a „társas magány” elterjedésének kedvez.⁸³

Az egyetemre kerülő fiatalok számos kihívással szembesülnek: új oktatási intézménybe kell beilleszkedniük, meg kell tanulniuk a tanulmányi ügyintézés menetét, a kollégiumban, albérlésben kipróbálják az önálló élet nehézségeit. Sokan közülük egyetemi éveik alatt is a szüleikkel élnek, vagy a hétvégeket velük töltik. Ez gátolja őket a teljes leválásban, mert anyagilag sem tudnak még függetlenedni. Vannak olyan hallgatók, akiket a szüleik el tudnak tartani tanulmányaik idején, és olyanok is, akik diákmunkával próbálnak a minimális megélhetéshez szükséges javakat előállítani. Azoknak, akiknek dolgozniuk kell a vizsgák, a kurzusok sikeres teljesítése még nagyobb terhet, kihívást jelent(het). Sokan nem tudnak ennek

---

81 ERIKSON fejlődéslelektani elméletét felhasználva 2001-ben WILNER és ROBBINS alkotta meg a kapunyitási pánik fogalmát (Quarter-life crisis). A magyar kifejezést HORVÁTH Tünde pszichológus használta először. Ez a jelenség a fiatal pályakezdőket, általában magas iskolai végzettségűeket érinti. A hosszas tanulás után azzal szembesül a hallgató, hogy munkatapasztalat nélkül nehezen talál állást, esetleg nincs is szükség tudására a munkaerőpiacon, olyan szakmát választott, ami valójában nem is érdekli. Míg egyesek megküzdnek ezzel, új területek felé nyitnak, szakmát váltanak, mások céljaikat elvesztik, kiégnek. FARKAS-TÓTH: i. m. 27. oldal

82 FARKAS-TÓTH: i. m. 27. oldal

83 KÉZDY: i. m. 52. oldal

megfelelni és összeroppannak az irreális elvárások súlya alatt. Ebben a helyzetben a fiatalok kiszolgáltatottak a betegségeknek (testinek, lelkinék egyaránt), illetve az alkohol vagy a drogfogyasztás veszélyének. Ez utóbbiban menekülési utat látnak. Az alkohol és a drog elutasításában segíthet egy támogató közeg (család, baráti közösség), illetve helyes önértékelés, harmonikus személyiség. A megtartó közösség és önkép kialakításában a hit és a vallásgyakorlás (gyülekezetben) komoly szerepet kaphat.⁸⁴

A fiatal felnőttkor jellemzői közül még a disszertáció szempontjából kiemelten fontos hitéleti változásokat emelem ki. Az egyetemi tanulmányok idejére a *vallási, világnézeti elköteleződés* is jellemző. Ez az identitás alakulásának fejlődésével állítható párhuzamba. Valamiféle krízis, megkérdőjelezés úgy tűnik, elengedhetetlen feltétele a vallásos fejlődésnek, a személyes hit kialakulásának. Míg a hitgyakorlat a serdülőkorban sok konvencionális tartalmat, a közösségtől átvett elemet hordoz, a fiatal felnőttkor éveit egyfajta kritikai eltávolodás és személyes reflexió jellemzi. Ezt a kritikai korszakot a fiatal személyes döntésével zárja: elköteleződik a személyesen belátott és elfogadott értékek mellett. Ez azonban jelentheti azt is, hogy elutasítja a serdülőkorban ráerőltetett hitgyakorlatot. A vallásosság alakulását többféle lélektani folyamat is befolyásolja: *„ha az intimitás kialakulása helyett az elszigetelődés lép fel az emberi kapcsolatokban, akkor az istenkép is személytelenebb, távolibb lesz. Az identitásalakulás és a vallási fejlődés kapcsolatát mutatja a »serdülőkori ateizmus«, az önállóság keresésének egyik gyakori formája is. A vallásos tartalmak azonban ebben az esetben kevesebb hangsúlyt kapnak; itt a lényeg, hogy a szülők hitének elutasítása elősegítheti a szülőktől való elszakadást. Előnye, hogy a szülővel mint tekintéllyel szembeni konfliktust »kockázatmentesen« át lehet helyezni Istenre.»*⁸⁵ Isten elfogadása lehet a hitetlen szülőkkel szemben való lázadás.

A vallási elköteleződés szempontjából veszélyt jelent a fiatalok hitbeli és vallásismereti tájékozatlansága. Magyarországon a kötelező hitoktatás hiányában (1949 óta) a fiatalok nagy részének nincsenek stabil és alapos hitbeli ismeretei sem a történelmi egyházakról, sem a szektákról, vagy a hazánkban is jelenlévő más világvallásokról. Ez kiszolgáltatottá teszi a fiatalokat.

A világnézeti elköteleződés, a közéleti történésekhez való viszonyulás is ebben az életkorban alakul ki. A vallás és a világnézet nem választható el egymástól. A felsőoktatásban tanuló felnőtt fiatalok mindig a legnyitottabbak a közügyek felé: gyakran kritikusak és lázadók is,

---

84 FARKAS-TÓTH: i. m. 28. oldal

85 KÉZDY: i. m. 53. oldal

ha kell (pl. 1848. március 15-ei, az 1956. október 23-ai pesti eseményekben). Ezekből az életkori sajátosságokból fakadóan az egyetemisták vallásos és politikai szélsőségekre is nyitottabbak, mint más korcsoportok. Ez különösen nagy veszélyt jelentett a magyar felsőoktatásban tanuló fiataloknak az 1930-as években, amikor szélsőséges jobb- és baloldali politikai nézetek erőteljesen terjedni kezdtek az országban.

A 20. század második felére az individualizáció erősödésével a vallással szemben közömbös egyetemisták száma folyamatosan nő. A tömegkommunikációs eszközök és technológiák (mobiltelefon, sms, facebook, internet stb.) terjedése ezt a folyamatot erősíti.

A 20. század végtől egyre jellemzőbb, hogy a diploma megszerzése után a fiatalok nem helyezkednek el, hanem újabb felsőfokú tanulmányokba kezdenek. Ez a teljes önállósodás folyamatát elnyújtva lélektani gondokhoz vezethet. Jellemző az is, hogy vannak fiatalok, akik nem érettségi után iratkoznak be az egyetemre. Ez a két csoport másfajta lelkipozítói problémákat vet fel.

3.1 Az egyetemisták lelkipozításának bemutatása gyakorlati példákkal

Az egyetemi lelkészek (Édes Árpád és Györfly Eszter) részt vettek a Gyököcssy Endre Intézet lelkipozítói képzésén. A kurzuson megismert lelkipozítói szemléletet alkalmazták az egyetemi gyülekezetben 2006-ban, amikor *Emmaus-kurzus* néven lelkipozítói bibliaóra-sorozatot indítottak. Édes Árpád egyetemi lelkész előadást tartott erről az egyetemi lelkipozítói módszerről:⁸⁶

Az egyetemisták leginkább a *kísérést* igénylik ebben az életszakaszukban. A hallgatók élethelyzetét jól szemlélteti a következő két bibliai történet:

- *Jézus és az emmausi tanítványok beszélgetése* (Lk 24,13-35);
- *Fülöp és az etióp kincstárnok találkozása* (ApCsel 8,26-40).

Mindkét történetet a személyes evangelizálás útjaként értelmezhető; ez magában foglalja a pásztori kísérést és a dialógusra építő katekézist. Számos párhuzam vonható a bibliai történet és az egyetemi misszió alaphelyzete között. A két történetből néhány hangsúlyos pontra szeretnék

---

86 ÉDES ÁRPÁD előadása *Az egyetemi misszióról egy nézőpontból* címmel, elhangzott Debrecenben a Doktorok Kollégiumán, 2005. augusztus 25. (A szerző előadásának szövegét nyomtatott formában rendelkezésre bocsátotta, a dokumentum 6 oldalas.)

utalást tenni Baumgartner pásztorálpszichológiájának segítségével.⁸⁷ Baumgartner tíz mozzanatban összegzi az Emmausba tartó tanítványok (egyben a misszió) állomásait:

1. „Az úton...” Az egyetemista egyre tudatosabban keresi, járja a saját útját. Ez a korszak: mozgalmas, az átmenetiség érzése jellemzi. A fiatal felnőtt hangsúlyosan keresi az értelmes élet célját. Minden keresztyén közösségre természetesen jellemző az átmenetiség és az úton levés állapota, de az egyetemi gyülekezetek esetében különösen szembetűnő és meghatározó ez a jellemvonás.
2. „...Hozzájuk lépett és velük tartott...” Jézus példája a missziói kezdeményezésnek, Ő odamegy, ahol szükség van rá. Az egyetemi misszióban nem a fiatalokat kell várni a templom falai közé, hanem azokon a területeken kell jelen lennie az egyháznak, Jézus evangéliumának, ahol a hallgatók élnek, tanulnak stb.
3. „Vaksággal megverve...” Az egyetemista életszakaszra hangsúlyozottabban jellemző a csalódások, a kételyek, a félelmek jelenléte. Nehézségek adódnak a személyes élettapasztalatok és a hit világának összeegyeztetésében. A kilátástalan élethelyzetekben segítő nélkül a fiatalok könnyebben fordulnak pótszerekhez, pl. alkohol.
4. „Kérdezte őket...” Jézus példa a mester-tanítvány viszony kialakításában, ami az egyetemi világban fontos kapcsolat. Az egyetemi lelkipásztornak úgy kell segíteni a fiatalot a válaszok keresésében, ahogyan a Mester is tette: átveszi a vezetést, mégis indirekt módon hagyja a válaszok megszületését.
5. „Akkor szomorúan megálltak...” A megtorpanás és a lelki stagnálás veszélye túl az első csalódáson, ugyanakkor a helyzet lehetőség a megértő melléállásra.
6. „De mi azt reméltük, hogy...” A remények reorientációjának szükségessége, elszakadás a csak emberi reménységtől.
7. „...nem ezeket kellett-e elszenvednie a Messiásnak...?” Nem lehet átsiklani a szenvedés kérdése fölött, Isten és ember szenvedése elmélyedést igényel. Mélyebb megértésre, keresésre hív.
8. „...Ami róla az összegyűjtött írásokban írva áll...” A megtett út újraértelmezése, a teljes kép megértésének igénye, és abban önmagam elhelyezése.
9. „Megtörte a kenyeret... és felismerték őt” Eljutni a jelenbe: a gyógyító közösség megtapasztalására, Isten jelenlétének megtapasztalására a testvéri közösségben, az istentiszteleten.

---

87 BAUMGARTNER, Isidor: *Pásztorálpszichológia*, Bp., 2003, 101-116. oldal

10. „*Még abban az órában útra keltek...*” A missziói felelősség felébredése, mint Jézus munkájának egyik legfontosabb célja, amely fiatalos örömmel és lelkesedéssel párosul.

A felvázolt lelki út természetesen nemcsak a fiatal felnőtt kort jellemzi, de az egyetemista korú fiatalok életében ez a folyamat jól kirajzolódik.

Az értelmiségi ember a „főszereplő” a *Fülöp és az etióp kincstárnok* történetében. Fülöpnek a kincstárnokhoz való viszonyulása segítséget nyújthat az egyetemistákat lelkigondozó lelkész számára. Az etióp kincstárnok Krisztushoz vezető útjában fontosak az előtanulmányai, a megtett út, a teológiai érdeklődés, az érteni vágyás. Az érdeklődés jellegzetes értelmiségi megnyilvánulás. Fülöp jó példája a hűséges evangelistának, aki elkíséri útítársát egészen a személyes döntésig, elköteleződésig. A kincstárnok története nem fejeződik be a megkeresztelésével, annak ellenére, hogy nem ismerjük a későbbi sorsát. Etiópia történetéből következtethetünk arra, hogy hazatérve megtérítette népét. Az egyetemi misszió legfontosabb céljának sem jelölhetünk meg mást, mint a missziói felelősség továbbadását. Craig Dykstra két tételben foglalja össze az ifjúság katekézisének, pásztorációjának lényegét: „*A katechézis és a pásztoráció a misszió érdekében van. Ezért végezzük ezt a munkát! Másodszor, a katechézis és a pásztoráció önmagukban is a misszió formái.*”⁸⁸

Összegezve: az egyetemista fiatalok elsősorban életsegítséget várnak az egyetemi lelkésztől egzisztenciális kérdéseikben (pályaválasztás, párválasztás). Vágynak teljes, minőségi életre, az egyoldalúság nem elégíti ki őket. Ha élményt, motivációt találnak, szánnak időt a gyülekezeti életre és szolgálatra. Ha az egyetemisták megérnek a felelősségvállalásra, kompetens módon oldanak meg feladatokat. Kísérti őket az éppen aktuálisan meghatározó ifjúsági kultúra fogyasztói szemlélete, ugyanakkor szellemi hiányérzetük tudatában szívesen kalandoznak más tudományok területére, szívesen vesznek részt alkotó módon szellemi műhelymunkában.⁸⁹

Márton Előd kolozsvári egyetemi lelkész (2007–2009) dolgozatában az egyetemistákkal való lelkigondozói gyakorlatát összegezte: „*A lelkigondozás segítségnyújtás az élethez. Egyetemi lelkészként, az egyház szolgájaként, kötelességemnek érzem, hogy támogatással kísérjem az ifjúkorból jövő, fiatal felnőttkorba átlépő egyetemistát élete nagy határkövénél, az identitásformálás fázisánál. Lelkipásztori munkám során leggyakrabban a vallási identitás krízisével találkoztam, ... Az egyetemista keresi viszonyát a valláshoz, hithez, egyházhoz, Istenhez. Úgy gondolom, hogy lelkigondozóként mellé kell állnom és segítenem kell a viszony*

---

88 ÉDES: *Az egyetemi*, 2. oldal

89 ÉDES: *Az egyetemi*, 4. oldal

kialakításában. Leginkább a nyitott, szabad légkörű beszélgetések segíthetnek a fiatalnak a szabad döntés meghozatalában. Ezeket a beszélgetéseket lelkigondozásoknak nevezek, ugyanis fejlődéslelektani krízisek megoldásához járulnak hozzá.”⁹⁰

Márton Előd írásában bemutatott példáival az egyetemista korosztály lelkigondozásának *apologetikus* vonatkozásaira is kitért. Az egyetemi lelkésznek nemcsak biblikus és pszichológiai ismeretekkel kell rendelkeznie lelkigondozói szolgálatában, hanem alapos teológiai tudással, más vallási jelenségek ismeretével is. Márton Előd egy sátánista, egy kereső és egy ateista egyetemista fiatallal folytatott lelkigondozói beszélgetéseinek folyamatát írta le és összegezte tapasztalatait.

4. A magyar református egyetemi misszió helyzete 1900–1955 között

4.1 A magyar felsőoktatásban a reformátusok aránya 1900–1945 között

A 19-20. század fordulóján az egyetemeken a református felekezetű hallgatók aránya 15,7% volt.⁹¹ A két világháború között ez az arány 18-20% körül mozgott, ami évente 1800–2300 református felekezetű diákot jelentett. Az I. világháború végén és az azt követő néhány esztendőben a református hallgatók részvétele a felsőoktatásban nagyon alacsony volt. Ennek oka, hogy a református egyház tagjainak száma a trianoni határmódosítások következtében több, mint egyharmadával csökkent, a 2086 református egyházközségből csak 1010 maradt a jelenlegi országhatárok között.⁹² Ennek ellenére elmondható, hogy a magukat reformátusoknak valló diákok aránya az egyetemeken a korszak nagy részében megközelítette a felekezet népességén belüli arányát.⁹³

A református egyház teológiai intézményeket (három teológiai akadémia: Budapest, Pápa, Sárospatak; Debrecenben pedig az egyetem részeként működő hittudományi kar), illetve jogakadémiákat (hódmezővásárhelyi, kecskeméti, sárospataki, máramarosszigeti, debreceni)

---

90 MÁRTON: i. m. 29. oldal

91 KARÁDY Viktor: *Iskolarendszer és felekezeti egyenlőtlenségek Magyarországon (1867–1945)*, Bp., 1997. 199. oldal

92 LADÁNYI Sándor–PAPP Kornél–TÖKÉCZKI László (szerk): *Egyháztörténet 2.*, Bp., Református Pedagógiai Intézet 1998. 128. oldal

93 KIRÁLY: i. m. 60-61. oldal

tartott fenn, továbbá három tanárképző intézményt működtetett. Több évszázados igény ellenére sem tudott a református egyház egyetemét alapítani.

Az 1912-ben alapított debreceni egyetemet a kortársak *protestáns egyetem*ként tartották számon, pedig állami egyetem volt. A református hallgatók aránya – a hittudományi főiskolákat leszámítva – ezen az egyetemen volt a legmagasabb. A debreceni egyetemen az első tanévben a diákok 79,8% volt református, az 1920/21-es tanévben volt a legkevesebb ez az arány: 38%. Ezt követően Debrecen egyetemén a református felekezeti hallgatók aránya 50-60% között mozgott.⁹⁴ Az egyetem 1921 áprilisában vette fel Tisza István (1861–1918) nevét. Az Egyetemi Tanács indoklása nem tért ki a néhai miniszterelnök, Tisza István református hitére, hanem azt hangsúlyozta, hogy nélküle az egyetem nem jöhetett volna létre.⁹⁵

A főváros tudományegyeteme 1921-ben felvette az alapítójának a nevét. A királyi magyar Pázmány Péter Tudományegyetem (1867-től fokozatosan) az I. világháború után nyilvánvalóan elvesztette egyházi jellegét. Állami támogatás nélkül már nem tudta volna fenntartani magát, alapítványai 1920 után az országhatáron kívülre kerültek. Mégis a katolikus egyház ragaszkodott az intézmény katolikus jellegéhez, főként külsőségeiben. Az I. világháború után az egyetemen a katolikusok aránya 60-70% között mozgott, míg a reformátusoké 10-17% közötti volt. A reformátusok aránya ezen az egyetemen tehát elmaradt a felekezet népességén belüli arányától.⁹⁶

1920 után a felekezeti jogakadémiák létjogosultságát többen megkérdőjelezték, ezért a pénzügyminiszter és a közoktatásügyi miniszter a jogakadémiák megszüntetésével próbálkozott. A református egyház ebben a kérdésben együttműködött volna az állammal.⁹⁷ A római katolikus egyház vezetői jogakadémiáik fenntartását (is) presztízskérdésként kezelték, így a református egyház vezetői is nehezen engedtek.⁹⁸ Végül gazdasági okokból 1923-ban a sárospataki, majd a hódmezővásárhelyi református jogakadémiát bezárták; a kecskeméti intézményhez a református egyház vezetése ragaszkodott, annak ellenére, hogy az ott tanuló református hallgatók aránya az egyharmadot sem érte el.⁹⁹

A többi felsőoktatási intézményben a református hallgatók aránya megfelelt a felekezet népességén belüli arányának.

---

94 KIRÁLY: i. m. 73-74. oldal

95 LADÁNYI: *Az egyházak*, 294. oldal

96 KIRÁLY: i. m. 70. oldal

97 A református egyház a Kecskeméti Jogakadémia helyett egy kertészeti és szőlészeti főiskolát kapott volna.

98 LADÁNYI: *Az egyházak*, 304. oldal

99 LADÁNYI: i. m. 301. oldal

Az 1945/46-os tanévtől az egyetemi beiratkozás alkalmával már nem kellett megjelölni a felekezeti hovatartozást. Egy becstelt adatunk van ebből a korszakból. A református egyetemi lelkész 1947-es jelentésében Budapesten 3500 református felekezetű hallgatóval számolt.¹⁰⁰

4.2 A református egyetemi misszió előzményei belmissziós keretek között

4.2.1 Nemzetközi előzmények: a belmisszió

Az ipari forradalom és a francia forradalom okozta gazdasági-társadalmi változások következtében a városokban egyre nagyobb lett a szakképzetlen, kiszolgáltatott, és gyökértelen emberek aránya. A városokba kényszerült vidékiek nem csak az addigi lakhelyükről, hanem az egyházuktól is elszakadtak. Az egyházaknak és az államnak kihívást jelentett ezeknek a nincsteleneknek az „újra térítése.” A német és angolszász gyökerekből kibontakozó pietizmus céljának tűzte ki a vallástól elszakadt tömegek megmentését; megkérdőjelezte a felvilágosodás által hirdetett józan ész mindenhatóságát. A felvilágosodásból kibontakozó szabadelvűség térhódítása, illetve az ennek tulajdonított gazdasági következmények adtak újabb lendületet az egyház belső megújulását sürgető mozgalmaknak. A hivatalos egyház liberális gondolkodású képviselői munkájuk bírálatának érezték, s egyházuk elleni támadásként értelmezték a belső megújulást sürgető mozgalmakat. A megújulást sürgetők a hivatalos egyházból kiszorulva egyesületeket alapítottak. A hagyomány szerint Johann Hinrich Wichern (1808–1881) adta az új irányzatnak 1836-ban írt művében a *belmisszió* nevet (*Innere Mission*), de a nagyközönség előtt csak 1843-ban, tanárával, Friedrich Lückével (1791–1855) egy időben használta.¹⁰¹

A belmisszió fogalmán eleinte a szegényeket segítő szeretetmunkát értették. Wichern német teológus a következő munkaágakat sorolta a belmisszió körébe: kallódó fiatalok nevelése; szegények testi és lelki ápolása; csábítottak vagy a csábítás által veszélyeztetettek megmentése; a gonosztevők jó útra terelése.¹⁰²

---

100 Budapesti Református Egyházmegye (BRE) Közgyűlésének jegyzőkönyve 1947 október 10. 23/III. pont DRERL A/3a 3. d. (d.)

101 GÉRA Eleonóra Erzsébet: *Református karitatív intézmények a magyar fővárosban 1850-1952.*, Bp., Doktori disszertáció 2006. (<http://doktori.btk.elte.hu/hist/gera/diss.pdf> letöltve: 2012. április 12.) 13-14. oldal

102 KATONA Viktor: *Egy egyesület múltja és jelene – A Soli Deo Gloria Református Diákmozgalom története*, Pápa, Szakdolgozat 2011. 12. oldal

A belmisszió egyik jeles magyar képviselője Forgács Gyula (1879–1941) református lelkész művében¹⁰³ a belmisszió okainak az alábbiakat jelölte meg:

1. *„Mert az egyház nem angyalokból hanem gyarló emberekből áll.”* A Krisztusban való új élet folyamat, amely törődést, gondozást igényel. Isten gyermekeinek növekedniük kell testben és lélekben. Isten nem csak a pogányokhoz küldte prófétáit, hanem saját népéhez is, és sokszor hívta őket megtérésre. Ott is van misszióra szükség, ahol erőtlén a gyülekezet.¹⁰⁴

2. *„Mert a ker. egyházban nem csak lelki hanem testi bajok is vannak.”* A diakónia már az apostoli egyházban is fontos szerepet töltött be. A szenvedőknek szükségük van a segítségre, a testtel együtt a lélek is szenved. Mindez a Krisztusi szeretetből fakad.¹⁰⁵

3. *„Ez a keresztyén misszió feladata azzal a társadalommal szemben, amelyben él.”* Isten egyháza ebben a világban él. Tagjai nem csak egyháztagek, hanem családjuk és nemzetük tagjai is. Itt hívja fel a figyelmet a belmisszió közvetítő szerepére az egyház és a társadalom, templom és hétköznapiak között.¹⁰⁶

Forgács abban látta az egyház célját, hogy a tagjai igaz keresztyének legyenek. Az egyház a társadalomban, hogy kovász legyen, ebben lehet eszköz a belmisszió. Wichernt idézve hozzátézi: *„a belmisszió arra törekszik, hogy fölöslegessé tegye önmagát.”*¹⁰⁷

Forgács egyesületi formában megvalósuló belmisszióban gondolkodott. *„A belmisszió az egyház életkedvének a megnyilvánulása.”*¹⁰⁸ Azok a teológusok, akik meghirdették a belmissziót, nem kívánták ezt külön teológiai irányzattá tenni; csak szolgálni akartak, megújítani az egyházat.

A missziói küldetéssel bíró egyesületek¹⁰⁹ alapvetően két területen jelentek meg a szeretetszolgálatban (szegénység, egyenlőtlenség enyhítése, betegápolás) és az egyházi élet megújításában.

---

103 FORGÁCS Gyula: *A belmisszió és a cura pastoralis kézikönyve* megjelent a Református Egyházi könyvtár sorozat XIV. köteteként, Pápán 1925-ben.

104 FORGÁCS: i. m. 34. oldal

105 FORGÁCS: i. m. 38. oldal

106 FORGÁCS: i. m. 39. oldal

107 KATONA: i. m. 13. oldal

108 FORGÁCS: i. m. 44. oldal

109 A belmisszió hőskorában folyt az emberi szabadságjogokért való küzdelem is, ennek egyik eredményeként kivívták a gyülekezési és egyesülési jog biztosítását is. Ez volt az egyesületek létrejöttének előfeltétele. Az egyesülés szabadsága lehetővé tette a társadalomban a különböző érdekek és értékek alapján való önszerveződést, az önkéntes alapon létrejövő, szervezett társadalmi közösségek működését. Az egyesületek az újkori társadalomban megjelenő társadalmi egységek, szervezetek. A társadalomtudósok többsége szerint az egyesületi forma demokratikus jellege miatt lett a polgárok és a hivatalnokok körében kedvelt. Az egyesületeken belül a társadalmi különbségek tompultak, a tagok egyelők voltak. KATONA: i. m. 13-14. oldal

A dolgozat témája szempontjából az egyetemi fiatalok közötti misszió történetében két egyesület megalakítása és szolgálata volt meghatározó: az 1844-ben Londonban alapított *Young Men's Christian Association* (Keresztyén Ifjúsági Egyesület), és az 1895-ben Svédországban létrehozott *World Student Christian Federation* (Világ Keresztyén Hallgatóinak Szövetsége).

Röviden ismertetem ennek a két ifjúsági egyesületnek a történetét, az egyetemi misszióban betöltött szerepükre való tekintettel.

4.2.1.1 A Young Men's Christian Association bemutatása

George Williams (1821–1905) fiatal üzletember 12 barátjával 1844. június 6-án Londonban megalapította Young Men's Christian Association-t (YMCA).¹¹⁰ Az alapító tagok naponkénti bibliaolvasásra, imádságra és tisztább erkölcsi élet gyakorlására határozták el magukat. A kezdeményezés népszerűvé vált, sokan csatlakoztak hozzájuk. Az 1851-es londoni világkiállítás alkalmával sok külföldi fiatal kereste fel és ismerte meg az egyesületet, a mozgalomhoz egyre többen csatlakoztak.

A YMCA vezetősége 1855-ben Párizsban konferenciát szervezett. A mozgalom vezetői ekkor fogalmazták meg a hitvallásukat, az úgynevezett Párizsi Alapot: „*A Keresztyén Ifjúsági Egyesületek célja egy szövetségbe gyűjteni azokat a fiatalokat, akik Jézus Krisztust Uruknek és Megváltójuknak vallják a Szentírás szerint, és akik hitükkel és egész életükkel tanítványai kívánnak lenni, és együttműködnek azért, hogy Isten országa terjedjen a fiatalok között.*”¹¹¹ A szervezet céljával tűzte ki az ifjúság fiatalok általi misszionálását. Ez az alapelv napjainkig meghatározta az ifjúsági munka módszerét.

Az első világkonferenciát 2-4 évenként hasonlóképpen követték. A világszövetség székhelye 1878-tól Genf lett.¹¹² A YMCA hatására Nagy-Britanniában a diákok bibliaköröket szerveztek maguknak, Edinburgh-ben például az orvostanhallgatók. Ezek a csoportok még egymástól elszigetelten működtek. A 19. század második felében már több európai országban működtek YMCA bibliacsoportok.¹¹³

---

110 RIEDEL, Robert: *Keresztyén Ifjúsági Egyesület Vezérkönyv – Vademecum*, Genf, év nélkül, 11-12. oldal

111 RIEDEL: i. m. 13. oldal

112 RIEDEL: i. m. 14. oldal

113 1881-ben Angliában 416, Hollandiában 450, Németországban 422, Svájcban 215 KIE csoport működött, az Osztrák-Magyar Monarchiában csak négy KIE csoport volt. KOVÁCS Bálint: A Keresztyén Ifjúsági Egyesület, in *Református ifjúsági egyesületek és mozgalmak Magyarországon a XX. században*, szerk. TENKE Sándor. Bp., 1993. 56. oldal

A Szilassy család svájci rokonsága kapcsán ismerte meg a YMCA mozgalmát, és került kapcsolatba Charles Fermauddal, a mozgalom világszövetségi titkárával.¹¹⁴ 1878-ban Fermaud (1855–1937) Magyarországra látogatott és találkozott magyar teológus hallgatókkal.¹¹⁵ Ennek hatására 1883. október 31-én megalakult a Keresztyén Ifjúsági Egyesület (KIE) dr. Szilassy Aladár (1847–1924) elnökletével, titkára Szabó Aladár (1862–1944) és egy evangélikus orvostanhallgató lett. A KIE azonban nem viselhette a keresztyén jelzőt, mivel ezt akkoriban hatóságilag antiszemitának minősítették; ezért a neve Református Ifjúsági Egyesület (RIE) lett.¹¹⁶ 1892-re már nyolc RIE csoport működött az országban. A tagok nagy része eleinte diákokból állt, később főként teológushallgatók, továbbá iparos és kereskedő ifjak alkották a RIE-t.¹¹⁷

1898-ban az egyesületen belül külön diák alosztályt szerveztek. A következő évben Makay Lajos, az alosztály titkára körlevélben kérte a főiskolai hallgatókat, hogy vegyenek részt a fővárosi RIE munkájában, illetve az 1900-ban Londonban tartandó nemzetközi gyűlésre magyar képviselő is mehessen; erre a levélre a vidéki főiskolákból nem kapott választ. Egy magyar küldött (dr. Szabó Aladár) képviselte hazánkat Londonban, ezt követően is mentek YMCA konferenciákra magyar fiatalok.¹¹⁸

A Keresztyén Ifjúsági Egyesületből az 1900-as évek elejére több újabb mozgalom bontakozott ki: külmisszió, Fehér Kereszt, Bethlen Gábor Kör és Magyar Evangéliumi Keresztyén Diákszövetség.¹¹⁹ 1933-ban a Magyarországi Református Egyház Egyetemes Konventje hivatalos munkaágának ismerte el a Keresztyén Ifjúsági Egyesület református ágát.¹²⁰

4.2.1.2 A World Student Christian Federation bemutatása

Dwight L. Moodyt (1837–1899), a kor híres evangelizátorát néhány cambridge-i diákelőadásra hívták meg 1882-ben. Több hallgató Moody előadásának hatására úgy döntött, hogy misszionárius lesz.¹²¹ Egyikük testvére Amerikába ment evangéliumot hirdetni; a Cornell

---

114 KOVÁCS: i. m. 59-60. oldal

115 FORGÁCS: i. m. 225. oldal

116 FORGÁCS: i. m. 225. oldal

117 A KIE hazai története. Keresztyén Ifjúsági Egyesület honlapja. (www.kie.hu letöltve:2011. november 15.)

118 FORGÁCS: i. m. 279-280. oldal

119 KOVÁCS: i. m. 64. oldal

120 KOVÁCS: i. m. 69. oldal

121 FORGÁCS: i. m. 212. oldal

Egyetemen tartott beszéde hatására tért meg John R. Mott (1865–1955), történelemszakos hallgató.

1886 nyarán Mott képviselte az egyetem YMCA csoportját az első nemzetközi és felekezeti konferencián. Ezen az alkalmon mintegy százan döntöttek úgy, hogy misszionáriusok lesznek – köztük Mott is. Ebből fejlődött ki két év múlva az Önkéntes Külmissziói Diákmozgalom (Student Volunteer Movement for Foreign Missions), amelyben több mint 4000 önkéntes misszionárius vett részt. Jelszavukat Mott fogalmazta meg: „*A világ evangelizálása még ebben a generációban!*”¹²² 1887-ben a japánok Amerikából kértek tanárokat előadások tartására. Ennek kapcsán alakult meg az első keresztyén diákszövetség. 1888-tól Skandináviában, Nagy-Britanniában, Németországban is alakultak hasonlóak.¹²³

1895 augusztusában a svédországi Vadstena kastélyban összegyűlt hat misszionárius¹²⁴ létrehozott egy szervezetet, amely egyesítette ezeket a keresztyén diákegyesületeket és szövetségeket is. Az újonnan létrejött szövetségnek World Student Christian Federation (WSCF) nevet adták.¹²⁵ Az alapítók elfogadták a Párizsi Alapot, amely a világszövetség hitvallásául szolgált. A WSCF célul tűzte ki:

1. Egyesíti a világ keresztyén diákszervezeteit a hatékony együttműködés elősegítésére.
2. Tudósítások, kutatások révén felvázolja a világ valamennyi diákságának vallási állapotára vonatkozó képét.

Előmozdítja

1. a diákoknak Jézushoz vezető útját, hogy tanítványai legyenek Krisztusnak, mint isteni Megváltójuknak,
2. a diákok lelki életének mélységét,
3. a diákok toborzását Krisztus országának kiterjesztésére az egész világon.¹²⁶

A WSCF 1897-ben megtartotta első gyűlését Amerikában. Az Alapszabály szerint a vezetőséget a WSCF Központi Bizottságnak kellett megerősítenie, amelybe minden nemzeti

---

122 Mott életrajza (www.wikipedia.org/wiki/John_Mott letöltve: 2011. november 15.)

123 FORGÁCS: i. m. 213-214. oldal

124 Karl FRIES (svéd), K. M. ECKHOFF (norvég lelképásztor) Dr. Johannes SIEMSEN (német), Dr. J. Rutter WILLIAMSON (angol) John R. MOTT (amerikai) és Luther D. WISHARD (amerikai) képviselték a keresztyén diákok misszióit. MOTT: *La Fédération Universelle des Associations Chrétiennes d'Étudiants*, Genève, 1921. 6. oldal

125 MOTT: i. m. 6. oldal

126 MOTT: i. m. 6. oldal

szövetség delegálhatott két-két főt. Elnöknek Karl Fries-t választották, titkáruk Mott lett.¹²⁷ A világszövetség központjául Genfét jelölték ki. 1908–1969 között a világszövetség rendszeresen megjelentette a *Student World* című ökumenikus folyóiratot.¹²⁸ A szövetség fontos szerepet játszott az ökumenikus mozgalomban is.¹²⁹

4.2.2 Hazai ifjúsági belmissziós egyesületek bemutatása

4.2.2.1 A Magyar Evangéliumi Keresztyén Diákszövetség bemutatása

A WSCF 1900-as londoni közgyűlésén már magyar diákok is részt vettek. Ezen a közgyűlésen kérték a világszövetség támogatását, segítségét egy hasonló magyar mozgalom megalapításához. Mott ezután a World's Student Christian Federation megbízásából látogatott hazánkba. Ezt követően Mott így nyilatkozott: *„Magyarország igen reményteljes terület. A lakosságnak legalább egyötöd része protestáns. A hétezer diák között – akik 3 egyetem és 12 kollégium (főiskola) hallgatói – nincs még evangéliumi keresztyén szervezkedés. Nagyon biztató azonban, hogy Magyarországon működik a Keresztyén Ifjúsági Egyesület, és ennek szép munkája folyik a diákok között. Az egyesület tagjainak körülbelül öthatod része diák, s így gyakorlatilag szinte diákegyesületnek számít. A munka vezetője egy fiatal tanárember,¹³⁰ akivel beszélgettünk, hogy milyen módszerekkel lehetne ezt továbbvinni. Az illető pedig megígérte, hogy állandóan tudósít minket a Budapesten folyó munkáról.”*¹³¹

1904 tavaszán újabb WSCF küldött érkezett Budapestre, hogy tárgyaljon a magyar hallgatókkal a megalapítandó diákszövetségről. A Műegyetemen ezer fiatal előtt tartott előadást az angol diákéletről. Ennek köszönhetően is, Maclean 1904-es októberi magyarországi látogatásakor már több egyetemi városban működtek Bibliát tanulmányozó diákcsoportok. Maclean ezek közül meglátogatta Sárospatakot és Debrecent. 1904. október 23-án, id. Szilassy Aladár elnökletével megalakult a Magyar Evangéliumi Keresztyén Diákszövetség (MEKDSZ) a budapesti Lónyay Gimnáziumban. Az alapítók mellett a fővárosi protestáns diákszervezetek, a

---

127 MOTT: i. m. 7. oldal

128 MOTT: i. m. 15. oldal

129 MOTT: i. m. 66. oldal

130 SZABÓ Aladár (1862–1944) a 20. századi magyar bel- és külmisszió atyja.

131 A MEKDSZ története. Mekdsz kézikönyvének honlapja.

(http://www.otlettar.mekdsz.hu/wiki/index.php/K%C3%A9zik%C3%B6nyv_els%C5%91_fejezet letöltve:2012. március 5.)

debreceni, soproni, eperjesi, és nagykőrösi főiskolák képviselői is megjelentek.¹³² 1905-ben a MEKDSZ 26 taggal megtartotta első közgyűlését.¹³³

Először a 1908-as WSCF liverpooli nemzetközi gyűlésén képviselte két magyar hazánkat, ettől kezdve rendszeresen mentek magyar delegáltak a WSCF alkalmaira.¹³⁴

1909-ben Mott evangelizációs előadássorozatot tartott fővárosi egyetemistáknak. Mott három hetes magyarországi tartózkodása idején sokan megtértek, illetve váltak elkötelezett keresztyénekké, a „*diákok megértették, hogy itt nem felekezeti érdekekről, nem külföldi túlzásokról, hanem valóban az evangéliumról, az Isten örömmüzenetéről van szó [...] Mott előadásainak hatása alatt a Mária-kongregáció vezetői jó darabig eljártak az egyik bibliakörbe – amit ref. vallástanár vezetett – tanulni.*”¹³⁵ Victor János (1888–1954) még teológushallgatóként kísérte Mottot tolmácsként a fővárosi, soproni, debreceni, sárospataki és kolozsvári egyetemistákkal való találkozásokra. Később Victor János lett a MEKDSZ utazótikára, 1913-ban a református egyetemisták lelkésze.¹³⁶

Még 1909 szeptemberében indították meg Victor János szerkesztésében a szövetség lapját, a *Diákvilág*ot is. Érdekessége, hogy a lap megjelenését nem a naptári évhez, hanem a diáknaptárhoz igazították. Kezdetben négyszáz példányban jelentették meg az újságot. 1914-ben már több, mint ezer példányban fogyott el a lap.

A Belügyminisztérium 1910-ben jóváhagyta a MEKDSZ alapszabályát és működését, az év végére már háromszáz taggal 33 bibliakör működött a szövetség keretei között.¹³⁷ A MEKDSZ célját alapszabályának 3. paragrafusában így fogalmazták meg: „*Az ország egyetemein, akadémiáin, tanítóképzőiben – amennyiben intézeti szabályaik engedik – olyan diákegyesületek létrehozása és fejlesztése, amelyeknek célja diákokat Jézus Krisztusban, mint Isteni Úrban és Megváltóban való hitre és az Ő szolgálatában való életre megnyerni és abban megerősíteni.*”¹³⁸

A MEKDSZ 1914-es losonci nyári konferenciáján már 200 fiú és 80 lány vett részt. Ősszel az egyes fakultásokon teadélutánokat tartottak, ingyenes olvasótermekeket rendeztek be. A

---

132 FORGÁCS: i. m. 280-281. oldal

133 KISS Sándor: *Ifjúsági munka a Magyar Református Egyházban*, Bp., 1941. 59. oldal

134 FORGÁCS: i. m. 214. oldal

135 FORGÁCS: i. m. 282-283. oldal

136 BUCSAY Mihály: *A protestantizmus története Magyarországon 1521–1945*, Bp., Gondolat Kiadó 1985. 252. oldal

137 *A magyar diákmozgalom története 1912. őszéig*, *Diákvilág*, V. évfolyam 1913. 1. szám 35. oldal

138 Alapszabály 126.163/1910 V-a M Belügyminisztérium MREZSL 23. MEKDESZ 1. d.

háború idején önkéntes otthont állítottak fel és megszervezték a sebesült hallgatók látogatását. Megjelentették a *Háborús Diákvilágot*.¹³⁹

A református egyház vezetői és tagjai hitvallásosabb hozzáállást vártak a MEKDSZ-től. Az I. világháború éveiben az egyetemi hallgatók besorozásával a szövetség az egyházi középiskolák ifjúsága felé fordulhatott.¹⁴⁰ A háború utolsó évében, és az azt követő politikai változások során a szövetség munkája ellehetetlenült, 1917–1921 között a *Diákvilág* lap sem jelent meg. A MEKDSZ az egyetemista fiatalok közötti szolgálatát 1920 nyarán a balatonendrédi konferenciával és közgyűléssel kezdte újra.

A háború utáni lakáshiány fővárosi felsőoktatásban tanuló diákságot érzékenyen érintette. A Keresztyén Ifjúsági Egyesületek Nemzetközi Bizottsága jelentős anyagi támogatásának köszönhetően¹⁴¹ 1920 végén a szövetség saját épülethez jutott, biztosítva ezzel a diákok bentlakását.¹⁴² Az Edison-szálló (VII. kerület, Hársfa utca 59/b.) tulajdonjoga az Amerikai Keresztyén Ifjúsági Egyesületé maradt. A MEKDSZ azzal a kitéttel használhatta az épületet, hogy az csak az evangéliumi keresztyén diákmunka céljait szolgálhatja. Egy ideig a diákszövetség irodája is itt kapott helyet, a segélyakció is innen irányította munkáját. A felvételnél a mozgalom tagjai előnyben részesültek, de ez csak kis hányadát tette ki a bentlakóknak.

Az Edison-palota Diákok Háza néven kollégiumként és tudományos műhelyként működött átlagosan 110 diák számára. Egyik kiemelkedő vendége Szabó Dezső (1879–1945) író volt, aki 1927. március 31-én tartott előadást *Kálvinizmus és a művészet* címmel.¹⁴³ 1928. február 21-én *Pusztuló-magyar* címmel nagyhatású vitaestet tartottak a Diákok Házában mintegy 100 résztvevővel. A vita tárgya: az egyke helyzete, az iszákosság problémája, a munkanélküliség Magyarországon volt. A Diákok Háza helyet adott a tudományos műhelymunkának is. Kovács Imre (1913–1980) szociológus vezetésével itt született meg az első szociográfiai mű, *Elsüllyedt falu a Dunántúlon, Kemse község élete* címmel. Ezek a viták ösztönzőleg hatottak a diák

---

139 Háborús Diákvilág „a hadbavonult diákok beküldött címére ingyen küldi a hivatal. Egyébként a Diákvilág rendszeres folyóamával rendelhető meg” (Diákvilág 1916. áprilisi számának fejléce). A hitébresztő írások mellett tábori leveleket, bizonyágtételeket is közöltek. Kiss: *Ifjúsági*, 62. oldal

140 Kiss: *Ifjúsági*, 63. oldal

141 „Ezt a házat az amerikai keresztyén diákság ajándékozta a magyar keresztyén diákmozgalomnak a magyar diákság iránt való barátsága jeléül és Krisztus minden nemzetet felölelő országának építésére.” DEME László: *Visszatekintés a MEKDESZ útjára*, MREZSL 23. fond 6. d./II. 3.

142 VICTOR János: *Diákok háza*, Diákvilág, XII. évfolyam 1922. 1-2. szám 3-6. oldal

143 ÉCSI Anikó: *A Magyar Evangéliumi Keresztyén Diákszövetség története A megalakulásától az 1949-es megszűnéséig*, Bp., Szakdolgozat 2011. 51. oldal

hallgatóságra, hogy felelősséggel készüljenek értelmiségi hivatásukra.¹⁴⁴ Komoly lelki élet is folyt a Diákok Házában: „budapesti evangéliumi diákcsoportok közös rendezésében minden vasárnap fél 12-től fél 1-ig istentisztelet jellegű diákahítatot tartanak a Sas-kör nagytermében. 1921. május 1-én volt az első. Később a Hársfa-uccai diákotthonban van időnkint hasonló kezdeményezés leginkább az Otthon lakói számára.”¹⁴⁵

A WSCF Világszövetség 1922-ben levelezőtagnak vette fel a Magyar Evangéliumi Keresztyén Diákszövetséget, a High Light-i nagybizottsági gyűlésen pedig teljes jogú tagnak nyilvánította.¹⁴⁶

Az 1920-évek közepére a szövetség megerősödött, 1924-re már 196 tagja volt, és a bibliakörökre országszerte 350 hallgató járt.¹⁴⁷ 1921 nyarán a MEKDSZ Tahiban megkapta az Ugró-fennsíkot táborhelynek. 1927-ig a diákok sátrokban, majd fából készült barakkokban laktak. Később téglajegyek segítségével nagyobb téglabarakkot építettek. A két világháború között rendszeresen tartottak nyári konferenciákat Tahiban.

A Magyar Evangéliumi Keresztyén Diákszövetség 1925-ben felvette a *Magyar Diákok Pro Christo Szövetsége* nevet.¹⁴⁸ A többek között az szövetség az egyházi bírálókat hatására felekezeti csoportokat hozott létre: a református, evangélikus mellett római katolikust.¹⁴⁹ „A *Pro Christo (Krisztusért) mozgalomnak nem az a lényege, hogy mi mit teszünk a Megváltóért, hanem Jézus Krisztus áldozata miéértünk*” – fogalmazott Victor János, a szövetség titkára.¹⁵⁰ A Pro Christo programot egyéni, egyházi, nemzeti területen megvalósították meg.

4.2.2.2 A Bethlen Gábor Körök bemutatása

Magyarországon az első református jellegű, kifejezetten egyetemi diákszövetség a Bethlen Gábor Körök mozgalma volt, ez a mozgalom nem rendelkezett nemzetközi gyökerekkel.

---

144 ÉCSI: i. m. 51-52. oldal

145 KISS: *Ifjúsági*, 66. oldal

146 KISS: i. m. 66. oldal

147 *Visszapillantás*, Diákvilág, XIV. évfolyam 1924. 1-2. szám 21. oldal

148 PÁLL László: Bethlen Gábor Körök. Országos Magyar Protestáns Diákszövetség. Magyar Evangéliumi Keresztyén Diákszövetség, in *Református ifjúsági egyesületek és mozgalmak Magyarországon a XX. században*, szerk. TENKE Sándor, Bp., 1993. 104. oldal

149 KISS: i. m. 68. oldal

150 VICTOR János: A „*Pro Christo*” program, Diákvilág, XV. évfolyam 1926. 6-7. szám

A Bethlen Gábor Körök alakuló közgyűlését 1901. novemberében a Lónyay utcai Gimnáziumban tartották. A mozgalom elindítói Megyercesy Béla (1879–1925) református teológushallgató, Miklós Elemér joghallgató, valamint műegyetemisták voltak.¹⁵¹ A kezdeményezéshez sok neves értelmiségi, református egyházi vezető és arisztokrata adta a nevét, mint például Szász Károly (1828–1905) és Petri Elek (1852–1921) református püspökök, Bartha Miklós (1848–1905) újságíró, Thaly Kálmán (1839–1909) költő és író, valamint a Bethlen család tagjai (Balázs, Pál, Sándor) köztük gróf Bethlen István (1874–1946) is, a későbbi miniszterelnök is.¹⁵²

A Bethlen Gábor Körök sok olyan fiataalt vonzott, akik addig a RIE-be jártak.¹⁵³ A Bethlen Gábor Kör megalakulásakor 35 fős bizottságot hozott létre az ügyek intézésére, és az egyes karokon a körök megszervezésére.¹⁵⁴ A fővárosi kör alapszabálya így fogalmazta meg a mozgalom célját. *„A Kör célja a budapesti egyetemek és főiskolák hallgatóit Bethlen Gábor hazafias, vallásos és tudományos szellemében egyesíteni, erkölcsi és anyagi szempontból minden kínálkozó módon támogatni s bennük a protestáns öntudatot ébresztve és fejlesztve odahatni, hogy tagjaiból hasznos polgárok váljanak a Hazá, a protestáns egyházak, a társadalom javára.”*¹⁵⁵ Bethlen Gábor Körök alakultak Pécsen, Keszthelyen, Magyaróváron, Sárospatakon és Pozsonyban, és 1942-ben Budapesten a női hallgatók számára Bethlen Kata néven.¹⁵⁶

1931-ig a református egyház anyagilag támogatta a Bethlen Gábor Kör munkáját, bár ez a támogatás egy nagyságrenddel kisebb volt, mint amennyit a Soli Deo Gloria Szövetség kapott.¹⁵⁷

A köröket irányító állandó hat albizottságból csupán egy foglalkozott misszióval.¹⁵⁸ Kiss Sándor egyetemi lelkész 1941-es művében így írt róluk: a *„Bethlen Gábor Körök, a budapesti*

---

151 Budapesti Bethlen Gábor Kör I. Alakuló közgyűlés jegyzőkönyve 1901. november 24. IV. pont MREZSL 25. fond 2. d.

152 Budapesti Bethlen Gábor Kör II. Rendkívüli közgyűlés jegyzőkönyve 1902. április 12. III. pont MREZSL 25. fond 2. d.

153 FORGÁCS: i. m. 227. oldal

154 A hét kart (jogi, bölcsész, orvos-gyógyszerész, mérnöki és építész, gépész és vegyész, teológiai, állatorvosi) 5-5 fő képviselte Budapesti Bethlen Gábor Kör I. Alakuló közgyűlés 1901. november 1. IV. pont MREZSL 25. fond 2. d.

155 Budapesti Bethlen Gábor Kör Alapszabálya 7.§ MREZSL 25. fond 2. d.

156 PÁLL: i. m. 101. oldal

157 *A MRE Egyetemes Konventje Budapesten, 1931. évi április hó 15-17. napjain tartott ülésének jegyzőkönyve.* Bp., 1931. 375. pont 370. oldal

158 Továbbá: irodalmi vagy kulturális, segélyügyi vagy diákszociális, pénzügyi vagy gazdasági, társadalmi és propaganda, sportügyi. Budapesti Bethlen Gábor Kör Alapszabálya 67.§ MREZSL 25. fond 2. d.

ref. ifjúság egyes diákszövetsége s a teológiai ifjúság bibliaolvasó összejöveteleket tart minden pénteken este 1/2 8 órai kezdettel az Akadémia nagytermében.”¹⁵⁹

Bár a mozgalom a református fejedelem nevét viselte, és alapvetően a református egyetemisták felé fordult, jó kapcsolatokat épített ki az evangélikusok egyetemista szervezetével, az Egyetemi Luther Szövetséggel.

4.2.2.3 A Soli Deo Gloria Református Diákszövetség alapítása

A Bethlen Gábor Körök munkájánál hangsúlyosabban az evangélium terjesztését tekintette küldetésének a Soli Deo Gloria (SDG) Református Diákszövetség.

Az 1920-as évek elején az I. világháború okaira, és annak következményeire sokan keresték a választ. A magyar reformátori hagyományok mentén 1921-ben a siófoki (Kiliti) konferencián összegyűlt harminc református (teológus) diák arra a következtetésre jutott, hogy a történelmi tragédiák sora azért következhetett be, mert a nemzet elhagyta Isten Igéjét.¹⁶⁰ Így született meg az elhatározás ezekben a diákokban, hogy olyan szervezetet hozzanak létre, amelynek célja úgy szolgálni, ahogyan Pál Timóteushoz írt levelében is olvasható: „*Vállald velem együtt a szenvedést, mint Jézus Krisztus jó katonája*” (2Tim 2,3). Az alapító fiatalok új magyar református lelkész ideál kinevelését tűzték ki célul.¹⁶¹ Az SDG 1923-as gönci konferenciájára a teológushallgatókon kívül elment egy jogáshallgató is. Ennek hatására hozták meg a döntést, hogy a szövetség mozgalmi tevékenységét kiterjesztik a teológus ifjúságon kívüli hallgatókra is. Az 1924 júniusi gödöllői konferenciát már „*a református teológusok és diákok SDG baráti közössége*” szervezte.¹⁶² 1928-ra a teológushallgatók aránya a többi egyetem fiataljaihoz képest „*már csak egy részletet jelent a mozgalomban.*”¹⁶³

A fiatalok hivatalosan 1924 júliusában kinyilvánították szándékukat, hogy a törvényes formák megtartása mellett megalakítják a Magyar Református Diákok Soli Deo Gloria Szövetségét. 1925-ben a Belügyminisztérium jóváhagyta a szövetség alapszabályát, ezt követően évente közgyűlést tartottak. A Soli Deo Gloria Diákszövetség tagjai a négy magyarországi református teológia ifjúságából és más egyetemek és főiskolák hallgatóiból kerültek ki. Céljuk a

---

159 KISS: *Ifjúsági*, 57. oldal

160 A Soli Deo Gloria Szövetség Alapító levelének szövege olvasható az 1. számú mellékletben.

161 DENKE Gergely: Az SDG Szövetség megalakulása és belső élete, in *Református ifjúsági egyesületek és mozgalmak Magyarországon a XX. században*, szerk. TENKE Sándor. Bp., 1993. 147. oldal

162 DENKE: i. m. 152-153. oldal

163 HAVAS Gábor-KULIFAY Albert: *A SOLI DEO GLORIA szövetség története*, Hely nélkül, 1992. 95. oldal

„református főiskolás diákságot a református keresztyénség életprogramja számára megnyerni, a kálvinizmussal, mint világnézettel megismertetni úgy, hogy tagjai mint presbiterek, illetve lelkészek a Magyar Református Egyháznak hűséges és öntudatos munkásai legyenek.”¹⁶⁴

4.2.2.4 A Soli Deo Gloria Diákszövetség egyetemi missziója

Az Soli Deo Gloria Diákszövetség több missziói ágban fejtette ki áldásos és meghatározó tevékenységét, szolgálatát, ami önmagában is egy disszertáció témája lehetne. A doktori értekezésben a téma szempontjából fontos, az SDG egyetemi ifjúsággal kapcsolatos szolgálatát emelem ki és ismertetem.

Az SDG vezetése 1925 nyarán Zánkán rendezett először konferenciát kifejezetten főiskolások részére. A konferencia elnöke Kiss Ferenc (1862–1948) debreceni egyetemi tanár volt. Az előadások sokféle, az egyetemistákat érdeklő témát érintettek: a népi írókról [Ady Endre (1877–1919), Móricz Zsigmond (1879–1942), Szabó Dezső (1879–1945)], a vasárnap megszenteléséről és ebben a korszakban még újdonságnak számító tudományról, a mentális egészségről.¹⁶⁵ Ezt követően, 1926-ban indította el a szövetség diákszociális programját is, ami a legsikeresebb szolgálati ágazattá nőtte ki magát, és az egyetemi fiatalság nyomorának enyhítésében is komoly szolgálatot tett. A rendszeres segélyezések mellett 1933-tól megnyitották a Protestáns Menzát.¹⁶⁶

Az SDG Szövetségben az 1920-as évek végére a középiskolások mellett egyre jelentősebbé vált az egyetemista korosztály szerepe. 1928-ban szervezték az első balatonszárszói konferenciát egyetemistákkal és főiskolásokkal együtt, ekkor alakították ki a Szövetség Elvi Programját is. Ugyancsak 1928-ban jelentek meg az SDG hirdetőtáblái a fővárosban a Bölcsészkaron, a Műegyetemen, a Horthy Kollégiumban, a Protestáns Menzán, a közgazdasági és jogi fakultásokon. Az SDG vezetői a középiskolás kollégiumok munkarendje¹⁶⁷ mellett

---

164 FORGÁCS: i. m. 321. oldal

165 *A Soli Deo Gloria nyári konferenciái*, Református Diákmozgalom, II. évfolyam 1925. 1. szám 5-7. oldal

166 KULIFAY Albert: *A Soli Deo Gloria Református Diákszövetség 1921–1949*, (kézirat) 17. oldal MREZSL 24f/k. 2. /5.

167 TÖLTÉSSY Zoltán 1929-ben dolgozta ki a középiskolás kollégiumok működésének rendjét Lukács 2,52 alapján, a KIE négyes programjához hasonlóan 4 célt tűzött ki a diákok elé: okosabb fej, jobb egészség, gazdagabb lélek, eredményesebb szolgálat. Még ebben az évben megjelent az „SDG középiskolás kollégium” – *szervezet és munkaprogram* című kiadványa; ebben így írt: „(SDG kollégium) olyan igyekvő, református keresztyén, középiskolás tanulók közössége, akik az iskolai élet minden területén Jézus Krisztus elveit és mértékét akarják érvényesíteni. Akik bizonyágtevő és munkás tagjai református egyházunknak.” A kollégium céljának, felépítésének, tagságának tárgyalása TÖLTÉSSY Zoltán gyakorlati tanácsokat is adott, és közölt egy négy éves világnézeti

kidolgozták német, angol, amerikai minták alapján a magyar viszonyoknak megfelelő *főiskolai kollégiumi* programot is. A program megvalósulásában közreműködtek a patronáló tanárok, professzorok, helyi lelkészek és az értelmiség tagjai is. Az utazótitkárok bibliaköri látogatásai segítséget nyújtottak, elsősorban személyes kérdések és a közösségi problémák megoldásában. Vatai László későbbi egyetemi lelkész így írt erről a korszakról: „*igazi élet legtöbb esetben azokban a szervezetekben volt, amelyeket a központi kiküldöttek gyakran és rendszeresen felkerestek: az ő kiszállásaik, előadásaik és a fiatalokkal való csoportos és egyéni beszélgetéseik biztosították elsőrenden a mozgalmi hatást, messze a helyi tényezők hatása előtt.*”¹⁶⁸

A főiskolás kollégiumi program keretében a hallgatóknak az egyes karokon hetente szerveztek alkalmakat. A kollégiumok hármas célt tűztek ki maguk elé:

1. spirituális-bibliaköri foglalkozásokat,
2. szemináriumi-intellektuális-világnézeti előadásokat,
3. gyakorlati munka szervezését a diákok testi-lelki épülésére.¹⁶⁹

1930-tól bibliakörök alakultak a kollégiumi program keretében, más irányú összejöveleteket tartottak az orvostanhallgatók, a mérnök-, a jogász-, a bölcsész-, a közgazdászhallgatók között, és az iparművészeti, valamint a testnevelési főiskolán. Kiss Sándor, a szövetség lelkészeként szolgált ezekben a körökben, szervezte a kollégiumi munkát, bibliaórákon szolgált. A kollégiumok vezetői között hallgatók, professzorok és a szövetség főiskolai titkárai is voltak. Az SDG főiskolai titkárokat nevezett ki a szolgálatra, 1929-től a lányok, 1935-től a fiúk számára.

Kiss Sándor, az SDG titkáraként 1931-ben a református egyház konventi közgyűlésen előadott jelentése szerint 5000–6000 középiskolás és egyetemista diákot szólított meg az SDG a misszióval.¹⁷⁰

1935 áprilisában Kiss Sándor lelkipásztor a *Református Diákmozgalom* című újságban így összegezte a főiskolás misszió öt évét: *semmi nem valósult meg, de elindult a munka és ez már önmagában eredmény.* A főiskolás kollégiumok hármas célját a vidéki intézményekben nem sikerült megvalósítani, mivel a bibliakörök egy része református-evangélikus közös szervezésben

---

programot is. A mű harmadik részében egy mintaként szolgáló kollégiumi alkotmány olvashatunk. Minden kollégiumnak híres református személyiségről nevetm kellett választania magának. 1929-ben 11 kollégium működött 280 taggal; 1933-ra már 1622 tagot tartottak nyilván 78 kollégiumban 1931-től a VKM is ajánlotta a programot a középiskoláknak. KATONA: i. m. 45. oldal
168 DENKE: i. m. 208. oldal

169 KISS Sándor: *Mi valósult meg s mi maradt el?*, Református Diákmozgalom, XI. évfolyam 1935. 4. szám 7-9. oldal

170 A MRE Egyetemes Konventje Budapesten, 1932. évi április hó 27-28. napjain tartott ülésének jegyzőkönyve. Bp., 1932. 49. pont 34. oldal

jött létre. A fővárosi egyetemeken pedig az volt jellemző, hogy egy-egy csoport csak két tevékenységi körben munkálkodott. Kiss Sándor az egyetemi ifjúság misszióját csak több éves átfogó terv keretében látta véghezvihetőnek. Tervezetében buzdította az egyházközségeket arra, hogy vállaljanak szerepet az egyetemisták közötti misszióban. Tíz gyülekezetben ez már akkor meg is valósult. Kiss Sándor megoldatlannak ítélte a végzett hallgatók helyzetét; felvetette, hogy közülük lehetne (pl. bibliaköri) vezetőket képezni. Felhívta a figyelmet arra, hogy a szövetség a nyári időszakot hatékonyabban használhatná fel a misszióra. Kiss Sándor az 1934/35-ös tanévben száz diákkal találkozott lelkigondozói (*cura pastoralis*) beszélgetések kapcsán.¹⁷¹

A *Református Diákmozgalom* havilap hírei alapján összeállított 1. számú táblázatban tartalmazza a 30-as évek elején működő főiskolai kollégiumok tevékenységét.

Főiskolai kollégium neve:	Főiskolai kollégium jellemzői:
Apáczai Csere János	Bölcsészhallgatók (1930/31-es tanévtől 10-20 fő).
Szilágy Dezső	A reformátusok jogászok és közgazdászok voltak (1930/31-től 7-18 fő).
Orvostanhallgatók	Az 1930/31-es tanévtől 8-16 fővel indult, az 1933/34-es tanévtől 15 fős volt a csoport (a félév témája: Törvény és a modern ember).
Timótheus	Teológushallgatók (25-40 fő).
Mártha	Bölcsészhallgató lányok.
Debrecen – Apáczai Csere János	Bölcsészhallgatók (8-12 fő).
Debrecen – Mélius Juhász Péter	Teológushallgatók (14 fő).
Szeged – Pál apostol	Főként lányok (25-40 fő).
Pálóczi Horváth Mária	Az 1932/33-as tanévtől bölcsészhallgató lányok.
Ferrarai Renáta	Az 1932/33-as tanévtől közgazdászhallgató lányok.
Mária-Márta	Az 1932/33-as tanévtől művészetet tanuló lányok, az 1933/34-es tanévtől már fiúk is. Ez a csoport készítette az SDG plakátjait.
Jones Mary	Az 1932/33-as tanévtől tanítónők.
Reinhardt Anna	Az 1932/33-as tanévtől érettségizett lányok.
Orvosnők	Az 1932/33-as tanévtől működött.
Gyógyszerész lányok	Csak 1932/33 II félévétől működött.
Mérnök	Az 1933/34-as tanévtől rendszeres, alapos bibliatanulmányozó csoport volt.
Állatorvos	Az 1933/34-as tanévtől bibliatanulmányozó csoport.
Testnevelési Főiskola	Az 1933/34-as tanévtől Novák Olga vezetésével.
Kertészeti	Az 1933/34-as tanévtől világnézeti előadásokat tartottak.
Gyógypedagógia	Az 1933/34-as tanévben „Hogyan gyógyít Jézus?” címmel sorozatot tartottak.
Fakultások közötti bibliaóra	Az 1933/34-as tanévtől működött.

1. számú táblázat:
Az SDG főiskolás kollégiumai

171 Kiss: *Mi valósult*, 7-9. oldal

A fővárosban tanuló egyetemi hallgatók többsége vidékről származott, a budapesti kollégiumi férőhelyek számukra nem volt elegendő. Az SDG az egyetemisták közötti misszióban felismerte ezt a hiányt, ezért lakásokat bérelt a hallgatóknak, a diákszociális szolgálat részeként.¹⁷² Az első fiú internátus 1931-ben nyílt meg a Múzeum körúton, 1932-ben az Üllői út 25-be költöztették ezt a Főiskolás Fiúinternátust. Ezekben a helyiségekben működött egy ideig a SDG központja is. 1933-ben főiskolás lányoknak is nyitottak internátust a Ferenc körúton. Ezekben a kollégiumokban évente 80-100 hallgató kapott szállást, és lelki-baráti közösséget is.¹⁷³

Kiss Sándor egyetemi lelkész egyik jelentésében felvetette egy református kollégium építésének a lehetőségét,¹⁷⁴ felkarolták az ötletet 1942-ben az SDG vezetői is, az 1939-ben elhunyt Darányi Kálmán (született 1886) miniszterelnökről elnevezett kollégium 600 egyetemistának adott volna otthont.¹⁷⁵ A Darányi Kálmán Diákház tervéhez a kormányzatot is megnyerték, eszerint az építéshez szükséges összeg egyharmadát az állam állta volna. Több jótékonyági estet és gyűjtést szerveztek ennek érdekében, a főváros 1943-ban erre a célra telket bocsátott rendelkezésre. A II. világháború miatt azonban a kollégium már nem épülhetett fel.¹⁷⁶

A Soli Deo Gloria Szövetség vezetői külföldi minták alapján konferenciatelep létrehozását képzelték el. Az alapítók előtt egy teológus-telep gondolata lebegett. 1927 decemberében az SDG Zánkán vásárolt telket, de a közlekedés nem volt megfelelő. A szövetség vezetői végül 1928. április 14-én Balatonszárszón vettek egy villát a hozzá tartozó telekkel, 15 000 pengőért. Ugyanennyi összegre volt szükség a terület átalakításához. Évekig folyt a hitelek törlesztése. Az SDG vezetői ennek érdekében gyülekezeteket kerestek fel, hogy ajánljanak fel 100-100 pengőt barakkok építésére, melyeket aztán az adományozó gyülekezetről neveztek el. Segítséget kértek a konventtől, a Népjóléti Minisztériumtól, a holland és a magyar diákságtól, valamint téglajegyeket bocsátottak ki. A telep ügyeinek intézésével elsősorban az üdülő titkárát bízták meg (öttagú bizottsággal). Egy helybéli gazda a telep körüli munkákat látta el. Táborozásokat csak nyáron tartottak, a telep téliesítését ugyanis nem tudták megoldani.¹⁷⁷ A táborok napi programja zászlófelvonással, igeolvasással és eligazítással kezdődött. A bibliaköri

---

172 HAVAS–KULIFAY: i. m. 127. oldal

173 KULIFAY: i. m. 18. oldal

174 A *MRE Egyetemes Konventje Budapesten, 1939. évi április hó 19-20. napjain tartott ülésének jegyzőkönyve*. Bp., 1939. 47. pont 39. oldal

175 A *MRE Egyetemes Konventje Budapesten, 1942. évi május hó 6. napján tartott ülésének jegyzőkönyve*. Bp., 1942. 290. pont

176 KULIFAY: i. m. 25. oldal

177 KATONA: i. m. 48. oldal

foglalkozások után előadások, majd azok megvitatásai következtek. Ebéd után szabad foglalkozás volt, este ismét előadás, végül a tábortűz irodalmi műsorral, ének és népdaltanítással zárult.

1925-ben az SDG *Református Diákmozgalom* néven újságot indított, 1932-ben pedig *Új Magyarság* néven főiskolai lapot. 1934-től *Magyar Út* címmel hasonló jellegű folyóirat indult, ennek azonban erős politizáló hangvétele miatt 1935 után már nem az SDG volt a kiadója.

4.2.2.5 További keresztyén ifjúsági egyesületek szolgálata az egyetemi misszióban

A Soli Deo Gloria Szövetség kapcsolata a többi keresztyén (egyetemi) ifjúsági szervezettel változatosan alakult.

Töltéssy Zoltánnak (1900–1932) köszönhetően¹⁷⁸ is, az SDG a Keresztyén Ifjúsági Egyesülettel működött együtt a leghatékonyabban. Dobos Károly (1902–2004), aki tíz évig (1927–1937) KIE utazótikára volt, is erős kapocs volt a két egyesület között. 1928-tól az SDG szárszói konferenciatelep megnyitását követően a KIE is tartott ott táborokat.¹⁷⁹

A Református Ifjúsági Mozgalom keretében a Református KIE inkább a falvak fiatalságát, az SDG a városi diákságot szervezte meg és evangelizálta.¹⁸⁰

Az 1920-as éveket a MEKDSZ és az SDG versengése jellemezte az egyetemi misszió területén. Kiss Sándor így emlékezett vissza erre a korszakra: „*Volt idő, amikor minden diákvárosért, sőt egyes diákéletekért is erőteljes harc folyt köztük. Mint minden háborúságnak, ennek is voltak sebeket osztó, fájdalmas, sajnálatos részletei, kétségtelen azonban, hogy a két típusú diákmozgalom küzdelmeinek frissítő, mélyítő élményei is voltak.*”¹⁸¹ A senior tagok ennek a harcnak köszönhetően komolyabb anyagi és lelki tehervállalással vettek részt a MEKDSZ missziójában.

A MEKDSZ megalakulása és Victor János szolgálata a nemzeti-hitvallásos Bethlen Gábor Körök vezetőinek bírálatát is kivívta. 1909–1910 év folyamán komoly konfliktus alakult ki a két ifjúsági egyesület között a kolozsvári bibliakörök kapcsán.¹⁸²

---

178 TÖLTÉSSY Zoltán a 1927-től a KIE nemzeti titkára volt, és az SDG-ben különféle vezető szolgálatot töltött be (1925. titkár, 1927. elnök, 1929/1930 fiútitkár.)

179 KULIFAY: i. m. 12. oldal

180 KULIFAY: i. m. 13. oldal

181 KISS: *Ifjúsági*, 67. oldal

182 A Diákvilág I. évfolyamának 1909. október 2. számának 16. oldalán a *Hírek a mi munkánkról* rovatban arról tudósítanak, hogy a Magyar Evangéliumi Diákszövetség és a Bethlen Gábor Körök tagjai a kolozsvári teológusokkal együtt közös munkatervet dolgoztak ki. A következő számban (Diákvilág I. évfolyam 1909. november 3. szám 12. oldal) *Hírek a nagy diákvilágból*

1925-ben az SDG és a MEKDSZ vezetői sajtóvitát folytattak. Márciusban Töltéssy Zoltán egy cikkében úgy fogalmazott, hogy az SDG Diákszövetségnek nem riválisa a MEKDSZ. Rámutatott arra, hogy az SDG Szövetség célja a református fiatalságot hitvallóvá és a kálvinizmusnak elkötelezetté tenni; ezzel szemben a MEKDSZ küldetését abban látta, hogy a római katolikusoknak és a zsidóknak hirdesse az evangéliumot. Ilyen összefüggésben a MEKDSZ-t felekezeti szervezethez tekintette, amelynek nincs saját dogmatikai rendszere, világnézete sem. Ennek veszélyei – Töltéssy szerint – már megmutatkoztak, például 1919-ben a Tanácsköztársaság idején. Felhívta a figyelmet arra is, hogy a MEKDSZ bár tagja a nemzetközi szervezetnek, a WSCF-nek, politikai okokból a világszövetségnek csak „*mostohagyereke*.”¹⁸³ Májusban a MEKDSZ vezetősége a *Diákvilág* lapjában reagált Töltéssy felvetésére, és a cikk íróját minden tekintetben tájékoztatatlannak minősítette. Egyben felkérte a SDG vezetőit az együttműködésre.¹⁸⁴

Az SDG egyes vezetői 1927-ben felvetették a két szövetség egyesülését, de ezt a MEKDSZ képviselő testületi gyűlésén elvetették. Az SDG közgyűlésén azt javasolták, hogy az SDG küldetéséből következően a református városokban, illetve intézményekben tevékenykedjen, a MEKDSZ pedig a többiben szolgáljon, evangelizáljon.¹⁸⁵ Ezek után a két szövetség vezetői keresték az alkalmakat, amikor a két mozgalom egymást kiegészítve együttműködhetne. A szövetségek vezetői (tagjai) keresték a maguk sajátos feladatát és szolgálatát. Ennek keretében szeretetvendégségeket és találkozókat szerveztek, ahol a vezetők és a fiatalok imaközösségben lehettek együtt.¹⁸⁶ A jó kapcsolat kialakításában fontos szerepet játszott Karácsony Sándor (1891–1952) pedagógus és a keresztyén ifjúság nevelő személyisége.¹⁸⁷

---

rovatban arról olvashatunk, hogy a MEKDSZ rövid idő alatt erőteljesebb lett, mint a Bethlen Gábor Körök alapítása óta, hét esztendeje alatt.

A *Diákvilág* I. évfolyam 1909. december-1910. január 4-5. számában a két szövetség között kialakult sajtóvitáról olvashatunk RÉVÉSZ Imre: *Kolozsvárról* (10-13. oldal) és a szerkesztő (VICTOR János): *Mozgalmunk és a Bethlen Gábor Körök* (13-19. oldal) cikkeiben.

A *Diákvilág* I. évfolyam 1910. március 7. számában a Krónikás számolt be *A konferencia krónikája* (4-11. oldal) írásában arról, hogy a MEKDSZ és a Bethlen Gábor Körök ezután külön végzi az egyetemisták közötti misszióját. Az oka, hogy „*mozgalmunk elkerülni óhajt mindent, ami miatt összeütközésbe kerülhetnénk.*” 8. oldal

183 TÖLTÉSSY Zoltán: *A M.K.Dsz. és a Soli Deo Gloria*, Református Diákmozgalom, XIV. évfolyam 1925. 9. szám 5-7. oldal

184 *A M.K.Dsz. és a Soli Deo Gloria*, *Diákvilág*, XIV. évfolyam 1925. 9. szám 11-12. oldal

185 *Közgyűlésünk*, Református Diákmozgalom, IV. évfolyam 1927. 2. szám 28-29. oldal

186 KISS: *Ifjúsági*, 70-71. oldal

187 KULIFAY: i. m. 12. oldal

Ravasz László (1882–1975) dunamelléki református püspök 1931-ben így nyilatkozott a MEKDSZ jelentőségéről: „*ha csak a különböző egyházaknak volna nagyszerűen kifejlesztett konfesszionális diákmunkája, akkor is ki kellene találni az Ev. Ker. Diákszövetséget. Szükséges az, hogy a különböző egyházak, vallásos alakulatok missziói lendülettel bíró ifjúsági munkásai az Ige egyetemes vezérkarában találkozzanak. Ez a találkozás biztosíthatja ökumenikusságát és a rendszerességét az ev.-i diákmunkának. Ebből azonban az is következik, hogy az interkonfesszionális ev.-i diákmunkának közvetlen ösvényt kell lelnie mindegyik érdekelt egyház kapujához.*”¹⁸⁸

Györffy István (1884–1939) néprajzkutató, aki munkássága során a parasztság sorskérdéseivel foglalkozott, felvetette népfőiskolák, kollégiumok alapításának fontosságát. 1939-ben létrehozták a Bolyai Kollégiumot, az intézmény 1942-ben felvette mentora nevét. A kollégium alakuló gyűlését az SDG helyiségében tartották. A szövetség vezetői rendszeresen tartottak alkalmakat a kollégiumban. A két szervezet között nem volt tehát szervezeti összekapcsolódás, csak a tagjaik jelentették az egyre szorosabbá váló kapcsolatot az SDG és a Györffy Kollégium között. Tagjaik érdeklődése egyre inkább a magyarság létkérdései felé fordult. A népi írók a Györffy Kollégiumban és az SDG szerdánkénti esti összejövetelein rendszeresen tartottak előadásokat.¹⁸⁹

4.3 A református egyház lépései az egyetemisták közötti misszió egyháziasítása érdekében

1931-ben a Magyarországi Református Egyház konventi gyűlésén az egyetemes tanügyi bizottság javaslatot tett arra, hogy legyen külön egyetemi és főiskolai munka konventi felügyelettel. Határozatot hoztak arról, hogy tartsanak egyetemi istentiszteletet és készítsenek egyetemi missziós tervet. Továbbá azok az egyházközségek, amelyeknek a területén felsőfokú oktatási intézmény működik, az a gyülekezet fokozottan figyeljen ezekre a fiatalokra, tegyenek jelentést a misszióknak erről a területéről.¹⁹⁰

Az egyetemi misszióval kapcsolatos érdemi lépésekre azonban csak 1933-at követően került sor, amikor az SDG elnöksége a konvent Missziói Bizottságánál kérvényezte, hogy a

---

188 KISS: i. m. 71. oldal

189 KULIFAY: i. m. 16. oldal

190 A MRE Egyetemes Konventje Budapesten, 1931. évi április hó 15-17. napjain tartott ülésének jegyzőkönyve. Bp., 1931. 256. pont 263. oldal

református egyház missziójának „szervezetileg és szorosabban” része lehessen, mint eddig volt.¹⁹¹ Dr. Kádár Mihály, a szövetség elnöke és Dr. Kováts J. István (1880–1965) teológus professzor, a szövetség védnöke beadványukban így érveltek, miután bemutatták eddigi szolgálatuk eredményeit: „Látva a sajtó mérhetetlen hatását a felsőbb tanulmányokat végző ember lelki fejlődésére is, Szövetségünk lapja: az Új Magyarország a legmodernebb külsőben bátor aktivitással képviseli az evangélium üzenetét az élet minden területén. Ma különösen nagy szükség van erre a munkára. Minden egyházát és hazáját szerető magyar református embert mélységesen megdöbbentett azoknak a sorozatos kommunista összejöveteleknek a felfedezése, amelyek kiáltó bizonyosságai annak, hogy a szervezet hitetlenség milyen sátáni módon végzi romboló munkáját a magyar intellektuel ifjúság között. Tanárokat és tanítókat, orvosokat és ügyvédeket, középiskolás kisdíjakot és az életbe kilépni készülő egyetemi polgárokat egyaránt hálójába akarja keríteni az eszközeivel nem válogató nemzetközi szervezet, amely sem Istent, sem hazát nem ismer. [...] a magyar református diákok Soli Deo Gloria Szövetsége munkáját elvileg a magyar református egyház hivatalos munkájának elismerni és a gyakorlati és a részletkérdések céljából vegyes bizottságot kiküldeni.”¹⁹² Végezetül azt kérték, hogy a szövetség főtítkári munkakörét betöltő missziói lelkészt az egyetemes konvent saját missziói lelkészének ismerje el, ahogyan azt a Keresztyén Ifjúsági Egyesület református ágánál is tették.¹⁹³

A konvent a kérvény hatására az 1934/35-ös évre elkészített missziói munkatervében kiemelten támogatta az SDG tevékenységét. Ettől kezdve a szövetség látta el a református egyház által végzett általános diákmisszió szolgálatát. A speciális SDG diákmunkát a konvent által kinevezett missziói lelkészek végezték.¹⁹⁴ 1936-ban a konvent három ilyen missziói lelkipásztori állást hozott létre: a középiskolák alsó és felső négy osztályát látogató diákok, illetve a főiskolások pásztorolására.¹⁹⁵ „A Református Egyetemes Konvent főiskolák missziói lelkésze a főiskolások és egyetemi hallgatók evangelizálásának szolgálatában áll. E szolgálatot két irányban végzi: 1. Az általános diákevangelizáció keretében. 2. A főiskolák kollégiumi munka

---

191 A MRE Egyetemes Konventje Budapesten, 1933. évi május hó 3-5. napjain tartott ülésének jegyzőkönyve. Bp., 1933. 306. pont 335. oldal

192 A MRE Egyetemes Konventje Budapesten, 1933. évi május hó 3-5. napjain tartott ülésének jegyzőkönyve. 306. pont 336. oldal

193 A MRE Egyetemes Konventje Budapesten, 1933. évi május hó 3-5. napjain tartott ülésének jegyzőkönyve. 306. pont 337. oldal

194 Kiss: *Ifjúsági*, 90. oldal

195 A MRE Egyetemes Konventje Budapesten, 1936. évi május hó 6-7. napjain tartott ülésének jegyzőkönyve. Bp., 1936. 53. pont 37. oldal

vonalan a *Soli Deo Gloria* keretein belül.”¹⁹⁶ A feladatra a külföldi ösztöndíjáról hazahívott Kiss Sándort (1906–1974) nevezték ki.¹⁹⁷

Kiss Sándor egyetemi lelkésszé való kinevezésével a református egyház a történelmi egyházak közül elsőként cselekedett az egyetemi misszió ügyében. Bár a Pázmány Péter Tudományegyetemen¹⁹⁸ hitszónok szolgált az egyetemisták között, a több, mint egy évszázados hagyományra visszatekintő hitszónoki rendszer válságba került, mivel az ifjúság személyesebb hangvételre vágyott. 1934-től gazdasági okokból a hitszónoki státuszt meg is szüntették. A Szent Imre Szenátus pasztorációs kérdésekkel foglalkozó memorandumában az egyetem rektorától, a vallás- és közoktatásügyi minisztertől és a hercegprímástól az egyetem fennállásának 300 éves jubileumára (1935) két egyetemi kápláni állás létrehozását kérte.¹⁹⁹ Erről az illetékesek évekig tárgyaltak és egyeztettek, végül csak egy egyetemi lelkészt neveztek ki Péterffy Gedeon (1912–1993) személyében, 1939. február 1-jén.²⁰⁰

1937 novemberében az *Evangélikus Élet* vezércikkében hívta fel a figyelmet arra, hogy az evangélikus egyház érdeke, hogy az egyetemi ifjúság lelki gondozásának kérdését megoldja. Még ebben az esztendőben a protestáns egyházak vezetői közösen kérvényt juttattak el a Vallás- és Közoktatási Minisztériumba: „*az ifjúság nevelésének és valláserkölcsi irányításának az iskolákban is szükséges ellátása nem tekinthető befejezettnek az ifjúságnak a középiskolából való kikerülésével. Annak, hogy ez a munka az egyetemeken és a főiskolákon is folytattassék, fokozott jelentőséget ad az a körülmény, hogy ma minden ki nem próbált új eszmeáramlat elsősorban az ifjúságot iparkodik a maga befolyása alá vonni, s ez, valamint egyetemi és a főiskolai ifjúságra leselkedő más erkölcsi veszélyek is fokozottan indokolják, hogy az ifjúság az egyetemeken és a főiskolákon se hagyassék valláserkölcsi továbbnevelés és irányítás nélkül, annál kevésbé, mert ez könnyen vezethet az eddigi ily neveléssel és irányítással elért eredmények megsemmisülésére*

---

196 A MRE Egyetemes Konventje Budapesten, 1936. évi május hó 6-7. napjain tartott ülésének jegyzőkönyve. 2. sz. Melléklet az 53/1936.számú konventi határozathoz 375-379. oldal

197 Kovács Bálint (1910–2009) református lelkipásztorral (1937–1942 között a KIE utazótitkára) készült interjú GYÖRFFY Eszterrel, 2009. augusztus 25. (A beszélgetésről kézzel írt feljegyzés készült. GYÖRFFY Eszter tulajdonában, a dokumentum 1 oldalas.)

198 A budapesti tudományegyetemen kívül az egri joglíceumban és a pécsi Erzsébet Tudományegyetemen működött az 1920-as években hitszónok.

199 MÓZESSY: i. m. 25. oldal

200 MÓZESSY: i. m. 36. oldal

is.”²⁰¹ A VKM csak 1941 nyarán adta meg a kért államsegélyt, aminek a segítségével 1941 őszétől Dezséry Lászlót (1914–1977) egyetemi lelkészé nevezték ki.

Az 1930-as évek második felében az egyetemi lekipásztorok kinevezésére tehát három egyházban került sor. Az egyházak vezetői annak a hatására cselekedtek, hogy az első világháborút követő zavaros és nehéz politikai években az értelmiség politikai, illetve hitbeli elköteleződése nem mindig volt jó hatással a magyar közéletre. Az 1920-as évek nyomorúságos körülményei között, nagy áldozatok árán továbbtanuló fiatalok nyitottá váltak a szélsőséges politikai áramlatokra, amelyek az 1930-as évekre hazánkban is egyre erősebben érzékeltették hatásukat. A jobb, illetve baloldali szélsőséges politikai nézetek hangsúlyosabban befolyásolták az egyetemistákat, a fiatal értelmiségieket, mint a kevésbé iskolázottakat. A korabeli (egyházi) sajtóorgánumban azonban inkább a baloldali veszélytől óvták az egyetemistákat. A Tanácsköztársaság egyházellenessége után ez érthető.²⁰²

A szélsőséges politikai nézeteket valló fiatal értelmiségieknél még szomorúbb az a tény, hogy számos hallgató az egyetemi évek alatt a megélhetési gondok, illetve az egyház²⁰³ erőtlensége miatt sok diplomás hivatását megélhetési forrásként tekintve közönyössé és hitét nem gyakorlóvá vált.²⁰⁴

---

201 MÓZESSY: i. m. 51. oldal

202 GYÖRFFY Eszter: „A diákság szomjasan várja a hirdetett igét”. *Dezséry László egyetemi lelkései szolgálata 1936–1949 között*, Credo, XVII. évfolyam 2011. 3. szám 27. oldal

203 A vizsgált korszakban a római katolikus, református, evangélikus felekezetek igehirdetéseit nagyban jellemezte a moralizálás és aktuálpolitikai elhajlás is.

204 GYÖRFFY: i. m. 27. oldal

4.4 A budapesti református egyetemi istentiszteletek története 1936-1945 között

4.4.1 Dr. Kiss Sándor egyetemi lelkész szolgálatának bemutatása

Kiss Sándor²⁰⁵ 1935-ben számolt be először konventi lelkipásztorként az egyetemisták közötti szolgálatáról. Konventi jelentésében két problémára hívta fel a figyelmet: sem az egyház, sem az SDG a végzett hallgatókkal nem foglalkozik megfelelően; továbbá az egyetemisták közötti szolgálat komplex feladat. Kiss Sándor bibliaköröket, szemináriumokat, vitaesteket, főiskolai kollégiumokat szervezett. Kiss Sándor rendszeresen levelezett a hallgatókkal. Igyekezett a főiskolásokat beszervezni a középiskolások közötti szolgálatba. Az egyetemi lelkész többször látogatott vidéki egyetemekre is. Végül Kiss Sándor kérte a konvent vezetőségét, hogy hívja fel az egyházmegyéek espereseinek figyelmét arra, hogy a fővárosban és az egyetemi városokban van ilyen misszió.²⁰⁶

Kiss Sándor tanulmányi szabadsága idején, 1936–1938 között dr. Földes Papp Károly (1911–1976), Péter János (1910–1999) és Magyar Lajos lelkipásztorok végezték a főiskolás szolgálatot. A konventi jegyzőkönyvekből kiderül, hogy az egyházi vezetés elégedetlen volt a

---

205 Kiss Sándor (Kecskemét, 1906.–Budapest, 1974.) Kecskeméten érettségizett. 1925-ben iratkozott be a Budapesti Református Teológiai Akadémiára. 1935-ben Szegeden jogi doktorátust szerzett. A teológiai tanulmányai befejezése után az 1929/1930-as tanévben Glasgow-ban volt ösztöndíjas, 1935-ben Halléban, 1936-ban Berlinben és 1936/37-ben Genfben. 1944-ben Makkai Sándornál hittudományi doktorátust szerzett.

1931–1934-ben a Soli Deo Gloria Szövetségben szolgált; 1934–1942 között konventi, majd egyházmegyei egyetemi missziói lelkipásztor volt. A háború után rövid ideig a Vallás- és Közoktatási Minisztériumban tanácsosként dolgozott, Keresztúry Dezső miniszter mellett. 1947-ben az Angyalföldi Református Egyházközségbe került helyettes lelkésznek, egy év múlva megválasztották, haláláig ebben a gyülekezetben szolgált.

1939-ben megnősült, TORRÓ Sárát vette el, aki az SDG-ben szolgált.

Legjelentősebb művei

1. Ifjúsági munka a magyar református egyházban (1941)
2. A tegnap ifjúsága a holnap egyháza (1942)
3. A magyar református időszakai sajtó az ifjúsági misszió szolgálatában (Debrecen)

Dr. Kiss Sándor életrajzi adatainak a forrása: Dunamelléki Református Egyházkerület (továbbiakban DRE) Püspöki Hivatalában őrzött törzskönyvi lap, KOVÁCS Bálint: *Arcok. Az evangéliumi ifjúsági munka elmúlt évtizedekből a református egyházban*, Hely nélkül, 2002. 172-176. oldal

206 *A MRE Egyetemes Konventje Budapesten, 1935. évi május hó 1-2. napjain tartott ülésének jegyzőkönyve*. Bp., 1935. 48. pont 46. oldal

helyettesek szolgálatával. Ezért 1938 szeptemberétől nem engedélyezték Kiss Sándor tanulmányi szabadságának további meghosszabbítását.²⁰⁷

A Soli Deo Gloria történetét feldolgozó tanulmányban az első egyetemi istentisztelet dátumaként 1936. október 26-át olvashatjuk. Péter János lelképásztor hirdette az Igét az SDG Országos Központjának nagytermében.²⁰⁸ A Református Diákmozgalom cikke szerint: „*az első egyetemi istentiszteleten, amelyet (1937) február 7-én tartottunk szövetségünk nagy termében. Olyan jó volt hallani az irányítást az utat kereső nemzedéknek. Olyan jó volt látni, hogy az első alkalommal annyian voltunk az istentiszteleten, hogy méltán indíthattuk el budapesti református egyetemi és főiskolai hallgatók gyülekezetét. Szabó Imre, a budapesti református egyházmegye esperese, aki az igehirdetést ez alkalommal végezte, felhívta a diákok figyelmét arra, hogy legyenek diáktestvéreik között ennek a gyülekezetnek munkásai. Milyen jó érezni azt, hogy a budapesti református egyházmegye, amellyel egyetemben ezeket az istentiszteleteket most már vasárnaponként rendezzük, mindjobban odaáll mellénk az ifjúsági evangélizáció támogatására.*”²⁰⁹

Az egyetemi istentiszteleteket a szorgalmi időszakban tartották a Kálvin tér 8. számú házban, a Soli Deo Gloria Diákszövetség termében; az alkalmakra ismert igehirdetőket hívtak meg, az egyetemi lelkész is rendszeresen szolgált. A vasárnapi istentiszteleteket jól kiegészítették a szerda esténként tartott előadások és vitaestek, amelyek neves előadók közreműködésével, legtöbbször az igehirdetés témájával összhangban, református hitvallásos alapon keresték a választ a fiatalok kérdéseire.

Az egyetemi lelkész minden budapesti egyetemen és főiskolán jó kapcsolatokat épített ki a hallgatókkal. Kiss Sándor 1934–1966 között naplót vezetett,²¹⁰ ennek célja elsősorban nem az események rögzítése volt, hanem lelki és imaéletének megörökítése. Az 1937–1938-as évek naplóiban egyes napok végén név szerint említette azokat a hallgatókat, internátusokat és

---

207 A MRE Egyetemes Konventje Budapesten, 1937. évi május hó 3-4. napjain tartott ülésének jegyzőkönyve. Bp., 1937. 109. pont 75-76. oldal

208 DENKE: i. m. 216. oldal

209 Református Diákmozgalom XIII. évfolyam 1937. 6. szám, 14. oldalon a hírek rovatában; és HAVAS–KULIFAY: i. m. 97. oldalán is ezt a dátumot olvashatjuk.

210 Kiss Sándor 1934–1966 között naplót vezetett, a napi eseményeket és hitbeli élményeit iskolai füzetekbe jegyezte le. (Négy A/5-ös méretű, és öt A/6-os méretű füzetet tesznek ki a napló, amelyeket ceruzával írt. A naplók feldolgozásra várnak.) Kiss Sándor református egyetemi lelképásztor özvegye, TORRÓ Sára kutatás céljára a naplókat rendelkezésre bocsátotta, 2012. január 31.

bibliaköri alkalmakat, amelyekért imádkozott, illetve hálát adott.²¹¹ A naplókából az is kiderül, hogy Kiss Sándor lelkiismeretesen, sok lelki tusa közepette törekedett arra, hogy lelkészi szolgálatát jól végezze.

Az egyetemi lelkész 1938-as jelentésében az egyetemi istentiszteleteket, a bibliaköröket és a világnézeti szemináriumokat emelte ki.²¹² A következő évben (1938/39-es tanév) Kiss szolgálata egyre inkább a vidéki egyetemisták felé terjedt, látogatta a beteg diákokat is. Fontosnak tartotta a vidékről a fővárosba került egyetemisták pásztorolását. Számukra külön teaesteket szervezett, továbbá imaalkalmakat tartott. Jelentésében megemlítette, hogy a már végzetek és a mostani diákok számára közös programokat lehetne szervezni, ezzel is segítve a jelenlegi hallgatók hitbeli és világnézeti nevelését. Beszámolóját azzal zárta, hogy szolgálatához több munkatársra és időre lenne szükség.²¹³ Egyúttal az egyetemi lelkész felvetette egy főiskolás református diákház építését. A közgyűlés az ötletet jónak tartotta, de anyagi források hiányában elvetette.²¹⁴

1939 őszére az egyetemi lelképásztor vidéki útjai miatt is egyre nehezebben tudta ellátni szolgálatait.²¹⁵ Erről tanúskodnak Kiss Sándor naplójának bejegyzései is. A Budapesti Református Egyházmegye november 11-i közgyűlésén foglalkozott annak a kérdésével, miként lehetne még egy főiskolás lelkészi állást megszervezni. Az egyházmegye a konvent kérését figyelembe véve intézkedett egy második főiskolai lelkészi állás betöltéséről, aminek a költségeit részben az egyházmegye, részben a Kálvin téri Református Egyházközség állta. A konvent 1939 őszétől ideiglenesen, majd az 1940/41-es tanévtől véglegesen még egy missziói lelkészi állást szervezett, melyet Vatai László lelkészt töltött be.²¹⁶ Az új szolgálati rendnek megfelelően Kiss

---

211 1937 november 4-ei bejegyzés: „hálát adok a védőnői, színműv. Kertészeti lehetőségeikért.” Kiss Sándor naplója 1937-ből, 15. oldal. (özv. KISS Sándorné TORRÓ Sára tulajdona.)

212 *A MRE Egyetemes Konventje Budapesten, 1938. évi április hó 27-28. napjain tartott ülésének jegyzőkönyve.* Bp., 1938. 30. pont 34. oldal

213 *A MRE Egyetemes Konventje Budapesten, 1939. évi április hó 19-20. napjain tartott ülésének jegyzőkönyve.* Bp., 1939. 33. pont 33. oldal

214 *A MRE Egyetemes Konventje Budapesten, 1939. évi április hó 19-20. napjain tartott ülésének jegyzőkönyve.* 47. pont 39. oldal.

215 KISS Sándorné TORRÓ Sára (1914–2012) interjúja GYÖRFFY Eszterrel 2012. január 31-én. (A beszélgetésről kézzel írt feljegyzés készült. GYÖRFFY Eszter tulajdonában, a dokumentum 1 oldalas.) TORRÓ Sára azt is elmondta, hogy férje annyira elfoglalt volt, hogy az esküvő után nem is mentek nászútra. Kiss Sándor, hogy szolgálatát minél jobban végezhesse az egyetemekhez közel, a Ráday utca 38-ban bérelt lakást. Otthonukban az SDG titkárait, és egyetemistákat is rendszeresen vendégül látták.

216 *BRE Közgyűlésének jegyzőkönyve* 1940. június 14. 12. pont 31-33. oldal

Sándor az 1940-es esztendőben főként vidéken szolgált, jelentése szerint 79 alkalommal.²¹⁷ Szolgálata az egyetemi istentiszteletek megtartásán kívül előadásokból, csendesnapok szervezéséből és vezetéséből, pásztori látogatásokból, a végzetek és az érettségizők látogatásából állt.²¹⁸

Kiss Sándor az 1942-es konventi közgyűlésen jelent meg utoljára, mint konventi főiskolás lelkész. Itt beszámolt arról, hogy mely vidéki városokban folyt jelentős misszió az egyetemisták között. Kiss Sándor 89 alkalommal látogatott vidékre ebben a tanévben. Szomorúan közölte, hogy a főiskolásokra már nem minden esetben jutott elegendő figyelem. Kiemelte, hogy a Bethlen Gábor Kör, az SDG és a Pro Christo főként a főiskolás lányok körében hatékony, az Ifjúsági Keresztyén Egyesület pedig Kolozsváron.²¹⁹ Kiss Sándor ezen a gyűlésen elbúcsúzott a konventtől, mivel a Budapesti Református Egyházmegye egyetemi lelkészévé választották. (1942. február 25-én lemondott konventi megbízatásáról.) Helyébe 1942. március 1-jétől Vatai László (1914–1993) lépett.²²⁰

Kiss Sándor lekipásztor szolgálata mellett komoly tudományos és elméleti munkát folytatott. Szolgálatával kapcsolatban két igényes művet írt az ifjúság missziójáról. Kiss Sándor gyakorlati teológia tudományból írta doktori disszertációját *Ifjúsági munka a magyar református egyházban* címmel. A magyar keresztyén ifjúsági munkát történeti, elvi és gyakorlati aspektusban mutatta be. A történeti részt az ifjúság tanításával kezdte, vázolta továbbá a nem tanuló fiatalok közötti missziós tevékenységet, végül részletezte a tanuló keresztyén fiatalok közötti keresztyén munkát. Az elvi részben az ifjúság lelki és életkori jellemzőiről beszélt, továbbá javaslatot tett egy hitvallásos ifjúság nevelési programra. Kiss Sándor a gyakorlati részben konkrét használható programot mutatott be. A doktori értekezése 1941-ben jelent meg nyomtatásban.²²¹ Másik, az ifjúságról szóló művét *A tegnap ifjúsága – a holnap egyháza* címmel 1942-ben adta ki; azzal a

---

217 Az alábbi városokban: Debrecen, Szeged, Pécs, Sáropatak, Pápa, Nagykőrös, Sopron, Kassa, Magyaróvár, Keszthely, Kecskemét, Nyíregyháza.

218 *A MRE Egyetemes Konventje Budapesten, 1941. évi május hó 6-8. napjain tartott ülésének jegyzőkönyve*. Bp., 1941. 48. pont 48-49. oldal

219 *A MRE Egyetemes Konventje Budapesten, 1942. évi május hó 6. napján tartott ülésének jegyzőkönyve*. Bp., 1942. 278. pont 367. oldal

220 *A MRE Egyetemes Konventje Budapesten, 1942. évi május hó 6. napján tartott ülésének jegyzőkönyve*. 335. 336 pontok 412. oldal

221 KISS Sándor kézírással készült dolgozatát felesége gépelte le, és rendezte sajtó alá. KISS Sándorné TORRÓ Sára (1914–2012) interjúja GYÓRFFY Eszterrel 2012. január 31-én. (A beszélgetésről kézzel írt feljegyzés készült. GYÓRFFY Eszter tulajdonában, a dokumentum 1 oldalas.)

céllal, hogy a református egyházban az ifjúsági missziós munkát segítse. A történeti részben kitért a nem keresztyén ifjúsági szervezetek (szociáldemokrata, kommunista, fasiszta, náci) módszereire, hatékonyságára és veszélyeire.

4.4.2 Dr. Vatai László egyetemi lelkész szolgálatának bemutatása

1939 őszére Kiss Sándor egyetemi lelképásztor szolgálatának sokasága meghaladta az erejét. A konvent 1939 őszétől ideiglenesen, majd az 1940/41-es tanévtől véglegesen újabb missziói lelkészi állást szervezett, melyet az SDG vezetőségében szolgáló Vatai László²²² lelkész töltött be.²²³ Az újonnan kinevezett, még nőtlen egyetemi lelkész Kiss Sándor otthonában lakott. Vatai László és Kiss Sándor nem csak szolgatársak, hanem jó barátok is voltak.²²⁴ Kiss Sándor 1942-ben lemondott konventi megbízatásáról, helyére március 1-jétől Vatai László lépett.

Az 1940/41-es tanévben Vatai László Budapesten, az egyes fakultásokon együttrévve 141 bibliaköri alkalmat tartott, 8 istentiszteleten prédikált, 6 csendesnapot vezetett, rendszeresen

---

222 VATAI László (Poroszló, 1914.–Toronto, Kanada, 1993.) Egerben érettségizett, majd a Sárospataki Református Kollégiumban tanult tovább.

1936 és 1938 között Észak-Írországban, illetve az Egyesült Államokban folytatott egyetemi tanulmányokat. 1942-ben doktorált filozófiából a Kolozsvári Egyetemen, majd az irodalom filozófiája tárgykörében egyetemi magántanár lett (1943). A Soli Deo Gloria Református Diákszövetség főtitkárává választották (1936–1940). *Budapest 1942–1947 között egyetemek lelképásztoraként is működött.* A Közgazdasági fakultáson filozófiát tanított. A háború végén az ellenállási mozgalmakban való részvétele miatt a nyilasok letartóztatták, utána a Független Kisgazda-, Földmunkás és Polgári Párt (Kisgazda Párt) való politizálása miatt 1947 januárjában a Magyar Közösség ellen indított koncepciós eljárás keretében letartóztatták. Hat és fél évi börtönre ítélték, 1947 szeptemberében feltételesen szabadlábra helyezték. Novemberben elmenekült az országból.

1950-ben telepedett le Amerikában, ahol Buffalóban és Detroitban, végül Torontóban működött lelképásztoraként. Munkatársa volt a Szabad Európa Rádióknak, ami több száz íghirdetését közvetítette.

Egyetlen gyermeke, Ferenc már Kanadában született, 1948-ban.

Szerkesztette a Sárospataki Közlöny, később a Református Diákmozgalom című lapot. Művei:

1. A szubjektív életérzés filozófiája (1942)
2. Az egyéniség élete (1942)
3. Bevezetés a filozófiába (1946)
4. Az ember és tragikus élete (New York 1954)
5. Az isten szörnyetege (Washington 1963)

Dr. VATAI László életrajzi adatainak a forrása: DRE Püspöki Hivatalában őrzött törzskönyvi lap.

223 BRE Közgyűlésének jegyzőkönyve 1940. június 14. 12. pont

224 KISS Sándorné TORRÓ Sára (1914–2012) interjúja GYÖRFFY Eszterrel 2012. január 31-én. (A beszélgetésről kézzel írt feljegyzés készült. GYÖRFFY Eszter tulajdonában, a dokumentum 1 oldalas.)

látogatta az internátusokat.²²⁵ Éves jelentésében így jellemezte a rábízott egyetemi ifjúság helyzetét: „*a budapesti főiskolás ifjúságot jellemzi a jelszavakból való kiábrándulás. [...] Legjellemzőbb a fiatalságra, hogy világnézeti káoszban él s ez a zűrzavar és bizonytalanság sokakat készségesekké tesz a Krisztusban való hitre.*”²²⁶

Vatai László számára a leendő értelmiség világnézeti nevelése hangsúlyosabb szerepet kapott, mint Kiss Sándor kollégájának szolgálatában. Vatai célja felelősségteljes, és az egyházzal szemben elkötelezett keresztyén fiatalok nevelése volt. Ennek jegyében 30 alkalommal tartott világnézeti előadást, és 23 evangelizációt. Rendszeresen megtartotta a karonkénti bibliaórákat, és istentiszteleteket. Vatai 42-szer látogatott vidékre, az ottani helyzetet így jellemezte: „*A vidéki főiskolás ifjúság kevésbé érdeklődő, mint a budapesti. Szegeden az ifjúsági körökben, a Bethlen Gábor Körben folyik eleven szellemi élet. [...] Pécsen, Szombathelyen, Sopronban, Kassán, Nyiregyházán az ifjúság nincs kapcsolatban az egyházzal. ... Az ifjúság indításokat nem az egyháztól, hanem íróinktól kap. Közömbössége nem rosszindulatú.*”²²⁷

A Szárszón tartott nyári SDG konferenciák szervezését Vatai vette át. Az 1942 nyarán tartott konferencián már nemcsak hitbeli kérdésekről gondolkodtak a fiatalok, hanem az országért érzett felelősségről is. Vatai és a szervezőtársai a konferenciára a népi írókat is meghívták együttgondolkodásra. Vatai közéleti szerepe ettől kezdve vált egyre hangsúlyosabbá a szolgálatában. A következő nyáron a szárszói konferencia szervezésében Püski Sándor (1911–2009) könyvkiadó is komoly szerepet vállalt. Erre a konferenciára már nemcsak egyetemisták, de politikusok, írók,²²⁸ munkás és paraszt fiatalok is elmentek.²²⁹ Nagy érdeklődést váltott ki Erdei Ferenc (1910–1971) szociológus, író és Németh László (1901–1975) író, tanár vitája. Erdei az esélyek alakulásából már kirajzolódni látszó szocializmus, Németh László a kapitalizmus és a szocializmus közötti ún. „*harmadik út*” mellett érvelt. A résztvevők döntő többsége, köztük Vatai László is ez utóbbival rokonszenvezett.

Az 1943/44-es tanévtől az egyetemi istentiszteletek új helyszíne a Kálvin téri templom lett. A változást az a megfontolás indokolta, hogy az SDG-mozgalmat még nem ismerő

---

225 A MRE Egyetemes Konventje Budapesten, 1941. évi május hó 6-8. napjain tartott ülésének jegyzőkönyve. 48. pont 48-49. oldal

226 A MRE Egyetemes Konventje Budapesten, 1941. évi május hó 6-8. napjain tartott ülésének jegyzőkönyve. 49. pont 49. oldal

227 A MRE Egyetemes Konventje Budapesten, 1943. évi május hó 20. napján tartott ülésének jegyzőkönyve. Bp., 1943. 289. pont 45. pont 49. oldal

228 Többek közt: Németh László (1901–1975), Kodolányi János (1899–1969), Veres Péter (1897–1970), Erdei Ferenc (1910–1971), Karácsony Sándor (1891–1952), Féja Géza (1900–1978), László Gyula (1910–1998).

229 VATAI László: Az 1947-es sorsdöntő évről – börtönélményeim alapján, Confessio, XVI. évfolyam 1992. 1.szám. 41. oldal

egyetemisták és főiskolások inkább elmentek templomi istentiszteletre, mint az egyesület székházába. A háború utolsó évében az egyetemi istentiszteletek alkalmaikat mintegy ezer hallgató látogatta, ez a fővárosban tanuló református felekezeti egyetemi és főiskolás hallgatói létszám felét jelentette. „*Örvendetes jelenség továbbá, hogy maguk az egyetemi hallgatók is maguk között bibliaórákat vezetnek*” – zárta a jelentését az egyetemi lelkész.²³⁰

1944-ben a német megszállás idején Vatai László részt vett több egyetemistákból, illetve fiatal értelmiségiekből szerveződött ellenállási mozgalomban.²³¹ Vatai László a Szabad Élet Diákmozgalom egyik irányítója is lett,²³² emiatt 1944 októberében letartóztatták. Ilyen előzmények után került Vatai egyre közelebb a politikához. A II. világháború után a kommunista és a szociáldemokrata ifjúsági szervezetek ellensúlyozására hozták létre a Kisgazdapárt ifjúsági szervezetét. Vatai László lett ennek az egyik szervezője, felhasználva az egyetemi lelkészként szerzett tapasztalatait és kapcsolatait. 1945 januárjában Vatai belépett a Kisgazdapártba, a novemberi választásokon a párt országos listáján nemzetgyűlési képviselő lett.

A Budapest ostromát követő kényszerszünet után, 1945 februárjától már tartottak bibliaórákat a fővárosban egyetemisták részére. Az SDG szolgálata és ezen belül az egyetemi lelképásztorok sok fiatalnak nyújtottak vigaszt ezekben a hetekben az Evangélium hirdetésével. Gondot jelentett azonban a helyhiány és az akadozó információ-áramlás. 1945 őszén Kiss Sándor jelentésében az egyházmegye segítségét kérte abban, hogy találjon számára nyomdát a hirdetések kinyomtatásához, ezáltal értesülhessenek a hallgatók az általuk rendezett alkalmakról.²³³

1945 nyarán Nagy Ferenc (1903–1979), a Parasztszövetség elnöke és az Ideiglenes Nemzetgyűlés tagja Vatai Lászlót tanácsosnak ajánlotta a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumba: „*Vatai László kitűnő felkészültségű és már hosszabb idő óta behatóan foglalkozik a magyar közoktatás időszerű átalakításával kapcsolatos kérdésekkel. Szeretné az ilyen irányban végzett elméleti tanulmányait gyakorlatban is érvényesíteni, ezért a kultuszminisztérium felsőoktatási ügyosztályára törekszik...*”²³⁴ Vatai László a VKM tanácsosaként a diákok szociális ügyeivel foglalkozott; azért vállalta ezt a megbízatást, hogy segíthesse a különböző egyházi és nem kommunista ifjúsági szervezeteket és mozgalmakat. Feladatai közé tartozott a népi

---

230 A BRE Közgyűlésének jegyzőkönyve 1944. június 16. 13/2. pont 38. oldal

231 Demokrata Diákfront, Magyar Diákok Szabadságfrontja, Szabad Élet Diákmozgalom.

232 VATAI: i. m. 41.

233 A BRE Közgyűlésének jegyzőkönyve 1945. október 19. 17. pont DRERL A/3a 2. d.

234 NAGY Ferenc újjáépítési miniszter levele gróf TELEKI Géza vallás- és közoktatási miniszternek. Budapest, 1945. május 26.

Magyar Országos Levéltár XIX-I-1-s; 11.052/1945

kollégiumok irányítása is.²³⁵ Emellett Vatai László egyetemi lelkészi minőségében továbbra is látogatta a kollégiumokat, az 1946/47-es tanévben a Közgazdasági Egyetemen filozófiát oktatott.²³⁶

1947-ben Vatait felmentették parlamenti mentelmi joga alól és letartóztatták. A vád ellene a demokratikus államrend és köztársaság megdöntésére való szervezkedés és összeesküvés volt. 1947 augusztusában elítélték, majd ideiglenesen szabadlábra helyezték. Vatai László nem várta meg a másodfokú tárgyalást, külföldre menekült.²³⁷

4.5 Az SDG egyetemi missziójától az önálló egyetemi gyülekezetekig

4.5.1 A felsőoktatás átszervezése a II. világháború utáni években

1945–1953 között a magyar felsőoktatás fejlődését mennyiségi kampány határozta meg, a háborús pusztítások okozta károk és a politikai változások következményeként az újjáépítéshez és az erőszakos iparosításhoz az új rendszernek és az országnak mérnökökre, főként mezőgazdasági mérnökökre volt szüksége. Ezért a döntéshozók az első ötéves terv végére 10 000 végzett műszaki, és 13 000 agrármérnök képzését irányozták előre.²³⁸

A felsőoktatás 1945–1948 között még lényegében a korábbi keretek között működött. Az első reformok az agrárfelsőoktatást érintették, 1945-ben az elődintézményekből létrehozták a fővárosban a Magyar Agrártudományi Egyetemet, amelynek székhelye 1949-től Gödöllő lett. A fordulat éve hozta meg a gyökeres változást a felsőoktatásban. A kormány 260/1949. számú rendeletével újjászervezte a bölcsész- és a természettudományi képzést. A középiskolai tanárképzés kétszakos lett. 1948-ban a műegyetem közgazdasági kara Magyar Közgazdaságtudományi Egyetem néven önállósult (1953-tól felvette a Marx Károly nevet). 1949 őszén megalakult a miskolci Nehézipari Műszaki Egyetem bányá-, kohó- és gépészmérnöki karral. 1955-ben (az 1952-ben alapított Építőipari Műszaki Egyetem és az 1951-ben Szegeden megnyílt Közlekedési Műszaki Egyetem összevonásával) létrehozták az Építőipari és Közlekedési

---

235 VATAI: i. m. 43. oldal

236 VATAI: i. m. 39. oldal

237 VATAI: i. m. 43-44. oldal

238 POLÓNYI-TIMÁR: i. m. 63-64. oldal

Műszaki Egyetemet. 1951-ben létrejött a Veszprémi Vegyipari Egyetem, 1952-ben a Soproni Erdőmérnöki Főiskola és a budapesti Állatorvostudományi Főiskola.²³⁹

A Pázmány Péter Tudományegyetem nevét 1950-ben Eötvös Loránd Tudományegyetemre (ELTE), a debreceni tudományegyetem nevét 1952-ben Tisza Istvánról Kossuth Lajos Tudományegyetemre változtatták. Az egyre fokozódó tanárszükséglet kielégítésére Budapesten, Szegeden, Pécsen és Debrecenben tanárképző főiskolákat hoztak létre. 1950-től kezdve Műszaki Tanárképző Főiskola is működött a fővárosban. 1951-től az orvosi fakultások is önálló egyetemekké (Budapest, Pécs, Debrecen, Szeged) váltak.

1949-ban kormányrendelettel megszüntették a felekezeti jogakadémiákat. Az egyházi fennhatóságú hittudományi karokat 1950-ben leválasztották a tudományegyetemekről. A hittudományi karokat önálló státuszú és egyházi felügyelet alá tartozó hittudományi akadémiákká szervezték.²⁴⁰

A változtatások következtében 1950-re a háború előtti évekhez képest majdnem kétszeresére növekedett a felsőfokú diplomát szerettek száma: 1937-ben 2368-an, 1950-ben 4345-en végeztek a felsőoktatásban.²⁴¹ Hasonlóan alakult az egyetemi hallgatói létszáma is: a háború utáni szemeszterekben 25 000-en iratkoztak be az egyetemekre és főiskolákba, 1950/1951-ben már 32 500-an voltak. Ez a létszámnövekedés a képzés színvonalának a csökkenését eredményezte. Az egyetemi hallgatók létszámának változása a 2. számú táblázatban látható.

Tanév	Intézmények	Karok	Nappali	Esti	Összes	Oktatók száma
	száma		tagozaton a hallgatók száma			
1937/38	16	37	11 747	-	11 747	1 724
1946/47	18	..	24 036	1 216	25 252	..
1950/51	19	43	26 509	5 992	32 501	..

2. számú táblázat:

*A felsőoktatásban résztvevő hallgatók létszámának alakulása*²⁴²

239 *Kultúrpolitika és közoktatásügy 1945–1989 között*. Magyarország a XX. században V. kötet

(<http://mek.niif.hu/02100/02185/html/1369.html> letöltve: 2011. november 1.)

240 LADÁNYI: *A magyar*, 82. oldal

241 *Egyetemi és főiskolai szintű oklevelet, valamint alap-, ill. mesterfokozatot szerettek száma* táblázat a Felsőoktatási Statisztikai Adatok 2009 Nemzeti Erőforrás minisztériuma honlapja (http://db.okm.gov.hu/statisztika/fs09_fm/Default.aspx letöltve: 2011. október 1.)

242 *Intézmények, karok, hallgatók (egyetemi, főiskolai, alap-, mester- és osztatlan képzésben) és oktatók száma* című táblázat a Felsőoktatási Statisztikai Adatok 2009 Nemzeti Erőforrás minisztériuma honlapja. (http://db.okm.gov.hu/statisztika/fs09_fm/Default.aspx letöltve: 2011. október 1.)

Bár a felsőoktatás szerkezeti átalakítása csak 1948-at követően következett be, a világnézeti „átnevelés” hamarabb elindult. Az 1945/46-os tanévtől a beiratkozási ívről lekerült a felekezeti hovatartozásra vonatkozó kérdés. Az egyetemi lelkészek felszólaltak a változás ellen.²⁴³ Fokozatosan elbocsátottak a világnézeti nem megfelelő tanárokat, a felvételi rendszerben a munkás-paraszt származás előnyt jelentett az értelmiségi („egyéb”) származással szemben. Egy 1950. március 29-i párthatározat értelmében a felsőoktatási intézményekben is bevezették a kötelező marxista-leninista szellemben való nevelést és oktatást.²⁴⁴

Az új politikai vezetés a népfőiskolákat is a saját oldalára kívánta állítani, ha ez nem sikerült, akkor megszüntetni. Az SDG szellemiségéhez közelálló Györffy Kollégium tagjai már 1945 után élénken bekapcsolódtak a közügyekbe: részt vettek a földreform végrehajtásában; több kollégiumi szövetség létrehozásában is közreműködtek.²⁴⁵ A Györffy-kollégistáknak jelentős szerepe volt a népi kollégiumok pénzügyi alapjainak előteremtésében és tevékenységük megindításában. 1948 tavaszán már 120 népi kollégium működött, több mint 10 000 taggal. A tanulás mellett nagy jelentőségű feladatokat tűztek ki a fiatalok elé (újjáépítés, honismereti és kulturális munka). A kollégiumok 8-10 főből álló kis közösségei maguk választották vezetőiket, saját ügyekben önállóan döntöttek. A népi kollégiumokban önálló és kritikus véleményalkotásra, közösségi magatartásra nevelték a fiatalokat. A politikai változások súlyosan érintették a népi kollégiumokat is. 1949-ben adminisztratív úton megszüntették ezeket, mert demokratikus irányvonaluk már nem felelt meg az új, szovjet mintára megszervezett állampárti diktatúrának.

4.5.2 A református egyetemi misszió helyzete 1945–1955 között

4.5.2.1 A Soli Deo Gloria Diákszövetség egyetemi missziója 1945–1949 között

Az 1940-es évek végi egyetemi misszió történetét nem lehet a református egyházban végbemenő ébredéstől elszigetelve tárgyalni, ez heves viták forrásává vált az egyházon és az

---

243 BRE Közgyűlésén az egyetemi lelkészek jelentése 1947. október 10. 23. pont DRERL A/3a 3. d.

244 MÉSZÁROS–NÉMETH–PUKÁNSZKY: i. m. 355. oldal

245 A Györffy Kollégium tagjai résztvettek a Magyar Demokratikus Ifjúsági Szövetség megalakításában, 1946 júniusában elindították a Népi Kollégiumokat Építő Mozgalmat, június 16-án megalakult a Népi Kollégiumok Országos Szövetsége. A mozgalom célja az volt, hogy kollégiumok létrehozásával segítsék elő minél több tehetséges munkás- és parasztfiatal továbbtanulását. A mozgalom fővédnöke református TILDY Zoltán (1889–1961) köztársasági elnök volt.

egyesületek keretén belül is. Az ébredés követői az egyház és a keresztyén egyesületek legfontosabb (ebben az időszakban egyedüli) küldetésének az evangelizációt tekintették. Az keresztyén ifjúsági egyesületek vezetői és tagjai elszántan szervezték a konferenciákat és az evangelizációkat. A keresztyén ifjúsági szervezetek aktív szerepet vállaltak hazánk testi-lelki újjáépítésében.

1945-ben az SDG szokásos Virágvasárnapi konferenciáján még csak 25-30 vettek részt, az egy év múlva rendezett nagy összejövetelen viszont már közel ezren voltak. 1945-ben nyári konferenciát tartott a főiskolásoknak is *Mi történt itt?* címmel. Az esti evangelizációk központi gondolata Isten kegyeleméről szólt.²⁴⁶ 1946-ra újraindultak a kollégiumok is, az egyetemi munkában is sikerült a megszűnt kollégiumok helyét pótolni. A Virágvasárnapi Konferencia ebben az évben (1946) inkább középiskolás jellegű volt, a főiskolások Pünkösöd ünnepén külön konferenciát tartottak 150-200 fős létszámmal, előadásaik címei *Magyarságunk jövője; A vallás reneszánsza; Új ég, új föld; A jövődő egyháza* voltak.

Az SDG Központja, a Protestáns Menza és a Kálvin tér 8. számú házban lakó *ifjúsági munkások* lakásait, helyiségeit Budapest ostroma idején nem fosztották ki, ezekben az épületekben hamar megindult a segélyek segítségével a főiskolások szolgálata. A szárszói konferencia telep komolyabb károk és veszteségek nélkül megmaradt. Orgoványi György egyetemi lelkész evangelizációs szolgálatának hatására több százan jelentkeztek a nyári szárszói konferenciára, ezért a telep férőhelyeit bővítették, így a konferenciákon 150-200 fiatal vehetett részt.

1946-ban a baloldali pártok támadást indítottak az ún. Magyar Közösség ellen. A szövetség vezetői közül is többet is megvádoltak: Vatai László volt egyetemi lelkész is. Soos Géza (1912–1953) elnöknek pedig el kellett hagynia az országot, az SDG közgyűlésére már külföldről küldte el összefoglaló jelentését, amelyben elnöki tisztségéről lemondott. Két év múlva Orgoványi György egyetemi lelkész lett az SDG elnöke.

Az 1946/1947-es félévtől a hallgatók között még a Soli Deo Gloria Szövetség munkatársaiként Orgoványi György (1913–1985)²⁴⁷ és Kulifay Gyula (1915–1988)²⁴⁸ lelkészek szolgáltak Kiss Sándor irányítása mellett.

---

246 HAVAS–KULIFAY: i. m. 223. oldal

247 ORGOVÁNYI György (Miskolc, 1913.–Budapest, 1985) A Sárospataki Református Teológiai Akadémián tanult, segédlelkészként Miskolcon és Huszton szolgált 1937–1939 között. Orgonista-kántor és népiskolai végzettséget is szerzett 1938-ban. 1942-ben Kolozsváron vallásstanári oklevelet szerzett. 1943–1946 között Tiszakeresztúron volt lelkész, 1946–1947 között menekült lelkész Miskolcon.

Az 1948. évi diktatórikus jellegű politikai változások után nyilvánvalóvá vált, hogy az egyház sem védheti meg az egyesületeket. Makkay Sándor (1890–1951) lelkész irányításával a Missziói Munkaközösség összefogta valamennyi református munkaágot, köztük az SDG-t is.²⁴⁹ De ez a megoldás csak rövid időre mentette meg az egyesületeket. 1949 végén a Soli Deo Gloria Szövetség Közgyűlésén feloszlatta önmagát. Vagyona a Magyarországi Református Egyházé lett, a szárszói telep a Missziói Munkaközösség keretében az 1952-es államosításáig az egyházi tulajdon maradhatott.

4.5.2.2 A Magyar Evangéliumi Keresztyén Diákszövetség egyetemi missziója 1945–1949 között

1946-ban betiltották az egyesületek többségét, Rajk László (1909–1949) belügyminiszternek köszönhetően²⁵⁰ a Magyar Evangéliumi Keresztyén Diákszövetséget nem. A WSCF vezetői eljöttek a szövetség 1947-es Tahiban tartott nyári táborába, hogy tájékozódjanak a magyar helyzetről. 1948 nyarán a MEKDSZ Tahiban öt konferenciát tartott, több mint 500 résztvevővel, és a szövetségnek mintegy 500 nyilvántartott tagja volt. A téli konferenciákra 190–200 fiatal ment el. A MEKDSZ *Erő* című lapja évente háromszor jelent meg. 1948-ban új énekeskönyvet adtak ki 10 000 példányban.²⁵¹

1949. január 6-án a szövetség tisztikara lemondott, februárban pedig megszűnt.²⁵² A szövetség hivatalos iratait a VII. kerületi eljáróságra kellett beszolgáltatniuk. A Diákok Házát

---

1947 március–1948 között az SDG-ben lelkész, 1948 decemberétől 1950 decemberéig egyetemi lelkész volt.

1950–1956 között Karcagon, ezután Jászkiséren (1956–1959), Cegléden (1959–1966), végül Budapest-Kőbányai Református Egyházközségekben szolgált. 1947-ben nősült, VIDA Hajnalkát vette el, négy gyermekük született.

ORGOVÁNYI György életrajzi adatainak a forrása: DRE Püspöki Hivatalában őrzött törzskönyvi lap.

248 KULIFAY Gyula (Budapest, 1915–Budapest, 1988) a Budapesti Református Teológiai Akadémián végzett 1939-ben, majd Hollandiában volt ösztöndíjas. Tanítói tanfolyamot végzett Nagykőrösön. Aztán segédlelkész Budapest-Józsefvárosban. 1941–1942 között Amszterdamban tanult. 1942–1944 között rendelkezési állományban volt. *Egyetemi missziós segédlelkész 1946. április 1 és 1946. december 31. között, aztán az SDG segédlelkész 1948 március 7-ig.*

Betegsége miatt újra rendelkezési állományba kérte magát. 1950–1954 között Diákmenzán lelkész, 1954-ben Gyöngyösön. 1954–1957 között Budapest-Baross téren, 1957–1967 között Varbón volt lelkész. 1968–1982 között a Zsinati Levéltár munkatársa.

VERESS Borbála volt a felesége, három gyerekük született.

KULIFAY Gyula életrajzi adatainak a forrása: DRE Püspöki Hivatalában őrzött törzskönyvi lap.

249 HAVAS–KULIFAY: i. m. 225. oldal

250 A harmincas évek első felében RAJK László, a MEKDSZ-ben tartott Karácsony Sándor-féle szemináriumra járt.

251 ÉCSI: i. m. 64. oldal

252 DEME: i. m. 137-138. oldal

államosították, orvosi kollégium lett a helyén. A MEKDSZ tahi tábortelepét Tahi község kapta meg.²⁵³

Deme László (1889–1987), a MEKDSZ volt tagja visszaemlékezésében így értékelte a mozgalom jelentőségét: „...*Mint eleven erkölcsi erő tovább hatott és hat ma is egyházi életünkben, segíti a társadalom zavartalan működéséhez szükséges együttműködést. Ezek: a békés együttélés és együttműködés megoldása egyházak, népek és társadalmi rendszerek között.*”²⁵⁴

4.5.2.3 A református egyetemi lelkészek szolgálata 1945–1955 között

Az egyetemi lelkészek a fővárosi református egyetemi és főiskolai fiatalságot az 1940-es évek végén így jellemezték: „*az egyetemisták érdeklődése három nagy gócpont körül csoportosul:*

a./ egyházunkban történő ébredés, e tekintetben sok a zavar és tisztázni való, élőhitű főiskolásainkban nagy az elkülönülési hajlam, egészen különböző közösségek és irányok felé hajlanak.

b./ A mult hagyományaihoz vonzódók nyíltan, vagy alatt ugyanezt keresik az Evangéliumban és ez sokszor nagyon menehezíti az élő Krisztusról való bizonyágtételt.

c./ Az új rend hívei még nagyon bizalmatlanok irányunkban, az a reménységünk, hogy nem vesztek el Krisztus számára...”²⁵⁵

Az ébredés folyamatában megtért fiatalok számával szemben 1945–1949 között évről évre nőtt azoknak a hallgatóknak az aránya is, akik az új rendszernek kötelezték el magukat, és ellenségessé váltak az egyházzal szemben.

Az egyetemi lekipásztor(ok) szolgálatát a politikai-állami rendelkezések a következő lépésekkel nehezítették, és végül ellehetetlenítették:

1. 1945-ben az egyetemi és főiskolai beiratkozási lapokon a vallás hovatartozás rovat törlése.
2. 1946-ban belügyminiszteri rendelkezésre a keresztyén ifjúsági egyesületek betiltása.
3. 1946-tól kezdve az egyházi kollégiumok és internátusok bezárása.
4. Az 1948/49-es tanévtől az egyetemi lelkészek már nem tarthattak alkalmakat az egyetemek, főiskolák kollégiumi épületeiben.
5. A hallgatók kötelezése marxista-leninista szemináriumokon való részvételre.

---

253 ÉCSI: i. m. 64. oldal

254 ÉCSI: i. m. 64. oldal

255 A BRE Közgyűlésének jegyzőkönyve 1949. június 30. 14/II. pont 19. oldal DRERL A/3a 3. d.

6. Vasárnapokon az egyetemi és főiskolai hallgatókat kötelezték szocialista jellegű mozgalmi programokon való részvételre.

7. A felsőoktatásban egyetemi és főiskolai hallgatók létszámának radikális növekedése.

A II. világháborút követő években a református egyház egyetemi lelkészei között több személyi változás történt. Vatai László egyetemi lelkész miniszteri tanácsos lett; Kiss Sándor is a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumba került. Kiss Sándor miniszteri munkája mellett tanácsaival segítette Kulifay Gyula egyetemi segédlelkészt szolgálatában. Kulifay Gyula így írt az egyház felelősségéről az egyetemi missziót illetően: „*Tőlünk jobbra és balra nagy erőgyűjtés folyik! Róma heti három órában, a népi kollégiumok heti 12 órában képzik a saját világnézetükre ifjúságukat. A protestánsokon belül egyedül nekünk, kálvinistáknak van kiépített világnézetünk, demokratikus szellemű világnézetünk! [...] Ifjúságunk nagy testi és lelki nyomorában éhes és szomjúhozó lélekkel várja az evangéliumot és a kálvinista világnézet tiszta evangéliumi útmutatásait!*”²⁵⁶ Az egyetemi segédlelkész beszámolt arról, hogy szolgálatát nehezíti, hogy rendkívül megnövekedett a hallgatók létszáma;²⁵⁷ továbbá kérte, hogy a diákok nyomorúságos helyzetére való tekintettel is, a egyház vezetői nevezzenek még ki két egyetemi lelkípásztort.²⁵⁸

Az egyházmegyei missziói előadó 1947-ben jelentésében így foglalta össze a tanév eseményeit: a lelkészek bibliakörök és előadások tartása mellett néhány helyen csendesnapokat is szerveztek az egyetemistáknak. 1946-ban a tanévnyitó istentiszteletet a Kálvin téri templomban tartották.²⁵⁹ Az egyházmegye vezetősége 1947 őszétől már nem csak a Kálvin téri templomban, hanem a Vilma királynő úti (jelenlegi nevén: Városligeti fasor), a Kelenföldi, és a Pasaréti egyházközségekben is tervezte a főiskolások gyülekezetbe való beépítését külön istentisztelet tartásával. Az előadó a missziói munkának az irányítására külön albizottságot javasolt.²⁶⁰ (Az egyházmegyei közgyűlési jegyzőkönyvek tanúsága szerint az albizottságot nem alakították meg.)

1947 tanévnyitója kapcsán az *Élet és Jövő* című református hetilap munkatársa, Fónagy Ernő felvetette, hogy az egyes felsőoktatási intézményekben egyetemi egyházközségeket kellene szervezni, hallgatókból álló presbitériummal.²⁶¹ Ez a felvetés minden visszhang nélkül maradt. Bár az egyetemi lelkészségek ilyen jellegű megszervezésére nem került sor, az egyetemi

---

256 KULIFAY Gyula: *Főiskolás diákok nyomora*, *Élet és jövő*, XIII. évfolyam 21. szám 1946. szeptember 28. 5. oldal

257 Lásd a 2. számú *A felsőoktatásban résztvevő hallgatók létszámának alakulása* című táblázatot.

258 *A BRE Közgyűlésének jegyzőkönyve* 1946. október 10. 24/II. pont DRERL A/3a 2. d.

259 *Élet és jövő*, XIII. évfolyam 19. szám 1946. szeptember 14. hírek rovatban a 4. oldal

260 *A BRE Közgyűlésének jegyzőkönyve* 1947. június 27. 21. pont DRERL A/3a 3. d.

261 FÓNAGY Ernő: *Szervezzünk egyetemi egyházközségeket*, *Élet és jövő*, XIV. évfolyam 19. szám 1947. szeptember 13. 3. oldal

istentiszteletek rendszeres résztvevőiből önálló gyülekezet bontakozott ki. „A leghűségesebb, legtevékenyebb egyetemista, főiskolás SDG tagokból gondnok és presbiterek választása, az önálló gyülekezeti élet szervezeti formájának kialakítása kifele a Szövetség »egyházhűségét« volt hivatott kinyilvánítani, befele az ifjúsági gyülekezet tagjainak gyakorlati előkészítést kíván nyújtani az öntudatos, terheket, szolgálatokat is vállaló egyháztagság felvételéhez.”²⁶²

A Kulifay 1946-os kérvényében megfogalmazott szorító kényszert az egyház vezetői is átértékelték, és 1947–1948 folyamán két egyetemi lelkészi státuszt létesítettek, amit az egyházmegye, a konvent, és a Dunamelléki Református Egyházkerület közösen tartottak fent.²⁶³ 1948. december 1-jétől Orgoványi Györgyöt a Pesten tanuló egyetemisták, Konkoly Ivánt (1914–?)²⁶⁴ a budai egyetemek hallgatói közötti szolgálatra nevezték ki.²⁶⁵ Az egyetemi lelkészek munkájukat evangelizációs sorozatok tartásával kezdték. 1949 nyarától Bíró Sándor²⁶⁶ fasori lelkipásztor lett a harmadik egyetemi lelkész.²⁶⁷ A Fasori Református Egyházközség területén 15 kollégium működött 400 protestáns hallgatóval, Bíró Sándort bízták meg ezeknek a fiataloknak a

---

262 DENKE Gergely: Az újrekezdéstől a megszűnésig, in *Református ifjúsági egyesületek és mozgalmak Magyarországon a XX. században*, szerk. TENKE Sándor. Bp., 1993. 445. oldal

263 Konvent, egyházmegye és egyházkerület 1/3-1/3-1/3 részben állták a lelkészek javadalmát. A konvent részét csak állami segítséggel tudta előteremteni. A Magyar Református Egyház Egyetemes Konventjének jegyzőkönyve 1948. április 28-29. 17. és 38. pont MREZSL 2.a. fond Konventi Közigazgatási iratok, Különkezelt iratok (KKI)

264 KONKOLY Iván (Kecskemét, 1914–?) A Kecskeméten érettségizett, 1932-ben, majd ugyanabban az évben beiratkozott a Budapesti Teológiai Akadémiára, ahol 1936-ban fejezte be jogi tanulmányait. Utána Angliába utazott, és Edinburghben tanult 1936/37-ben. Ezt követően lelkipásztori-tanítói tanfolyamot végzett Nagykőrösön 1937–1938 között. Segédlelkész volt Solton, Nagyszékelyen, Bicskén és Pestszenterzsébeten 1938–1942 között. Tábori lelkipásztor Komáromban 1942–1946 között, ezt követően áthelyezték segédlelkésznek Budafokra 1947-ig, utána Csepelen és Békásmegyeren szolgált, továbbá a Budapest-Józsefvárosi gyülekezetben 1947–1948 között.

Ezt követően a Budapest-Egyetemi Gyülekezetnél teljesített szolgálatot 1948. márciusától novemberig, ahol megválasztották egyetemi lelkésznek, 1955. december 31-ig végezhette a feladatát. Utána Hatvanban volt lelkipásztor 1956. december 16-ig, segédlelkész Budapesten a Baross téri templomban 1956–1958 között. Innen Pestújhelyre került néhány hónapra, majd Budahegyvidék segédlelkésze volt 1959–1965 között. 1966-ban külföldre távozott.

1942-ben kötött házasságot BENITS Ibolyával, és két leányuk született, elváltak. 1960-ban újra nősült, felesége TRENOSZKY Cecília lett.

KONKOLY Iván életrajzi adatainak a forrása: DRE Püspöki Hivatalában őrzött törzskönyvi lap.

265 BRE Közgyűlésének jegyzőkönyve 1948. október 8. 41. pont DRERL A/3a 3. d.

266 BÍRÓ Sándorról a DRE Püspöki Hivatalának lelkészi nyilvántartásában nem található adat. Az említett egyházmegyei jegyzőkönyvet leszámítva nem maradt fenn róla egyértelmű személyi adat. Valószínűsíthető, hogy Bíró Sándor egyetemi lelkész azonos azzal a Bíró Sándorral (Alsósófalva, 1907.–Antibes, Franciaország, 1975.), aki tanár, a történész, református lelkész volt.

267 BRE Közgyűlésének jegyzőkönyve 1949. június 30. 14. pont 19. oldal DRERL A/3a 3. d.

pásztorolásával. Számukra kellett volna istentiszteleteket és bibliaköröket szerveznie, de a hallgatók érdektelensége, ellenségessége miatt nem tudott istentiszteleti közösséget létrehozni.

Az egyetemi lelkipásztorok első tanévüket így összegezték: a Kálvin téri templomban tartott istentiszteleteken 300-400-an vettek részt, ezeknek 90%-a egyetemi hallgató volt. A Kelenföldi református templomban 50-100 főből álló aktívan szolgáló egyetemi közösség működött. A budai egyetemeken 955 református felekezetű hallgatóról tudtak, ezekből 422 fiatal Budán lakott. Konkoly Iván egyetemi lelkész levélben, és személyesen is eredményesen terelgette a fiatalokat az alkalmakra. Orgoványi Györgynél 80 hallgató iratkozott fel, akik rendszeresen jártak, illetve szolgáltak az egyetemi gyülekezetben. Ennél többen voltak, de ekkor már sokan félték az ilyen jellegű nyilvántartástól.²⁶⁸

A három egyetemi lelkipásztor az 1948/49-es tanévről szóló jelentésében szolgálatuk áldásairól és bővüléséről számolt be. De egyben jelezték azt is, hogy a fiatalok között egyre több a közömbös, vagy az ellenséges. Bizonyos egyetemeken már nem tarthattak alkalmakat. Az istentiszteletek látogatottsága kissé csökkent. Egyetértettek abban, hogy a személyesség a legfontosabb eszköz a diákok megszólításában.²⁶⁹

1950 nyarán az egyházmegye közgyűlésén az egyetemi lelkészek arról számoltak be, hogy sem az egyetemek épületeiben, sem a kollégiumokban nem tarthattak alkalmakat, illetve a diákokat a lakásukon sem látogathatták meg. A személyes bizonyoságtételeken kívül a szolgálatuk a Kálvin téri és a Kelenföldi Református Egyházközségekben tartott egyetemi istentiszteletekre, és az ehhez kapcsolódó szeretetvendégségekre, imaalkalmakra, beszélgetésekre korlátozódott. Mindkét helyen tartottak bibliaiskolát az érdeklődőknek, háromszor pedig evangelizációt. Konkoly Iván a félév során öt alkalommal 12 hallgatót hívott vendégül otthonába. Bíró Sándor három csoportban tartott bibliaórákat, összesen 80 diáknak. Az egyetemi alkalmakat csendesnapokkal „pótolták.”²⁷⁰

Szabó Imre (1891–1955), a budapesti egyházmegye esperese 1950 októberi közgyűlésen búcsúztatta Orgoványi György egyetemi lelkészt, akit a Karcagi Református Egyházközség hívott meg lelkipásztorának. A helyére Konkoly Iván egyetemi lelkészt rendelték ki. A jogi és pénzügyi bizottságot bízták meg azzal, hogy a megüresedett állás betöltésének lehetőségéről tegyen majd javaslatot az egyházmegyei tanácsnak.²⁷¹ Konkoly Iván 1951-ben arról számolt be, hogy új

---

268 BRE Közgyűlésének jegyzőkönyve 1949. június 30. 14. pont 20. oldal DRERL A/3a 3. d.

269 BRE Közgyűlésének jegyzőkönyve 1949. június 30. 14. pont 20. oldal DRERL A/3a 3. d.

270 BRE Közgyűlésének jegyzőkönyve 1950. június 30. 12. pont DRERL A/3a 3. d.

271 BRE Közgyűlésének jegyzőkönyve 1950. október 6. 7. pont DRERL A/3a 3. d.

szolgálati helyén, a Kálvin téri gyülekezetben az egyetemistáknak hetente háromszor tartott bibliaórákat, a résztvevők száma 60-120 fő között mozgott. Az egyetemi lelkésszel fogadóórákon is találkozhattak a fiatalok. Az egyetemi istentiszteletekre 400-600 hallgató járt el, előtte imaórát tartottak. Konkoly Ivánnak sikerült konferenciákat is szerveznie. Konkoly Iván kérte, hogy az egyházmegye vezetői *canonica visitatio* keretében látogassa és erősítse meg „gyülekezetét”.²⁷² Az egyetemi lelkipásztor jelezte azt is, már csak a magánlakásokban találkozhatott a diákokkal, mivel az egyetemek, kollégiumok kapui végleg bezárultak az egyház előtt. A fiatalok elbátortalanodtak, és az egyetemi közösség elindult a „kiöregedés” felé.²⁷³

1952 novemberéig Konkoly Iván bibliaórákat és vasárnaponként egyetemi istentiszteleteket tartott a Kálvin téri templomban. „*Munkáját jól és eredményesen végezte. Azonban a módosított Konventi Missziói Szabályrendelet kereteibe ez a munkaterv nem illeszthető be, ezért szolgálatát most a Szabadság-téri gyülekezetben az ottani lelkipásztor felügyelete alatt folytatja.*”²⁷⁴ Az egyetemi gyülekezet a Szabadság téri Református Egyházközségben Konkoly Iván vezetésével kapott új otthont. A gyülekezet az 1952/53-as tanévben péntekenként bibliaórákat tartott, kórust szervezett. A legfontosabb alkalmak a vasárnapi összejövetelek voltak, az egyházközség gyülekezeti termében bibliaóra keretében az elhangzott igehirdetésről beszélgettek. A fiatalok mandolinokból álló zenekart alakítottak, alkalmukat péntekenként tartották. Az egyetemisták énekkara pedig közösen szolgált az egyházközség énekkarával.²⁷⁵ Az 1954/55-ös tanév végén Konkoly Iván lelkészi szolgálatát a Hatvani Református Egyházközségben folytatta.²⁷⁶

Források hiányában²⁷⁷ nem tisztázott, hogy az egyetemi gyülekezet jogilag megszűnt-e, és Konkoly Iván egyetemi lelkipásztor szolgálatát milyen okok miatt kellett befejeznie.

---

272 *Belső-Budapesti Református Egyházmegye (BBRE) Közgyűlésének jegyzőkönyve* 1951. október 5. 20. pont DRERL A/3a 3. d.

273 *BBRE Közgyűlésének jegyzőkönyve* 1951. október 5. 20. pont DRERL A/3a 3. d.

274 *BBRE Közgyűlésének jegyzőkönyve* 1952. november 11. 6. oldal DRERL A/3a 3. d.

275 DÁLNOKI Lajosné, a pesti egyetemi gyülekezet tagjának interjúja GYÖRFFY Eszterrel, 2012. január 13. (A beszélgetésről kézzel írott feljegyzés készült. GYÖRFFY Eszter tulajdonában, a dokumentum 1 oldalas.)

276 DRE Püspöki Hivatalában őrzött lelkipásztori törzskönyvi lap bejegyzése szerint.

277 A BBRE Közgyűléseinek 1955-ös jegyzőkönyvéhez nem lehet hozzáférni, a DRE Ráday Levéltárában nem őriznek belőle példányt.

4.5.2.4 A református egyetemi gyülekezet tagjainak visszaemlékezése

A II. világháború utáni években az egyetemi gyülekezet(ek) tagjai összetartó, hitvalló közösséget alkottak. A tagok között a testvéri kapcsolat évtizedekig megmaradt, az 1989 őszen újjjáalakult egyetemi istentisztelet fiataljaival is felvették a kapcsolatot: 1996 májusában részt vettek egy szerdai istentiszteleten, 1999 szeptemberében a Budapesti Református Egyetemi és Főiskolai Gyülekezet tízéves jublieumi ünnepségén, 2005-ben egy nyári kerti-partin találkoztak a fiatalokkal. Az 1990-es évek végén még több mint negyvenen éltek az egyetemi gyülekezet tagjai közül. Néhányan levélben írták meg emlékeiket az egyetemi gyülekezetről. A 2005-ös találkozáskor pedig több idős testvér tett bizonyosságot a fiataloknak arról, hogyan tartották meg hitüket egyetemi éveik után is.

A szenior egyetemi gyülekezeti tagok visszaemlékező levelei és a velük készült interjúk alapján alkothatunk képet a háború utáni egyetemi gyülekezetek életéről.

A pesti egyetemi közösségre így emlékezett vissza Spatkóczki Ilona (SDG tag) levelében: *„Nekem legemlékezetesebbek a vasárnap délelőtti közös bibliaélmények. Orgoványi György volt a vezetőnk, de mindenki elmondta, ha volt felismerése, kérdése az Igéről. Tudtunk közösen imádkozni. Utána átmentünk a Kálvin téri templomba, ahol az egyetemi gyülekezet nemcsak fiatal résztvevőkből állt; idősek is ültek köztünk. Köznap – talán csütörtökönként – előadás-sorozatokon vettünk részt. Nem tudom, hogyan szervezték, de az emeleti terem mindig tele volt. Szívesen emlékszem az előadókra, Szabó Éva az Ószövetségi könyveket magyarázta, még ma is őrzöm az akkor készült jegyzetemet. De hallgattunk Farkas Józsefet, Ungár Aladárt, Kiss Ferenc professzort, akit külön csodáltam, hogy anatómus létére a Bibliáról beszél fiataloknak. [...] aztán ott volt Szárszó. Életemben akkor voltam először a Balatonon. De ott nem a víz volt a fontos, pedig szerettem, hanem az IGE. [...] Isten ott indított el a hit útjára.”*²⁷⁸

Pongó Erzsébet, az SDG főiskolás leánytitkára (1949) szintén a pesti egyetemi gyülekezet tagja, így emlékezett vissza egyetemi éveire: hitben járó fiatalelként, amikor felvették az egyetemre és a fővárosba költözött, a Kálvin térre ment istentiszteletre. *„Az istentisztelet után megpillantottam egy kis cédulát, amin minket, fiatalokat, egyetemisták szeretettel hívtak ifjúsági alkalmakra. [...] Orgoványi György lelkésztestvériünk is nagy szeretettel foglalkozott velünk. Így egyből otthonra leltem. Jó volt együtt hallgatni az ige üzenetét, lelkiekben gazdagodni.*

---

278 FARAGÓ Lajosné SPATKÓCZKI Ilona, a pesti egyetemi gyülekezet tagjának visszaemlékező levele. Miskolc, 1999. augusztus 24. Budapesti Református Egyetemi és Főiskolai Gyülekezet Archívuma (BREFGYA) 8. mappa

Kirándultunk, hangversenyre jártunk és épültünk lelkiekben, hitben. Itt találkoztam Szabó Évával, aki szintén gyakran járt közénk, ő bedobott a mélyvízbe és egyik rendszeres szolgálatát rám bízta. Így a Mária Valéria telepre jártam sokáig bibliaórákat tartani és foglalkozni a fiatalokkal. [...] tudom, sok vidékről feljött fiatal itt kapott gyökereket, barátokat, indíttatást a szolgálatra.”²⁷⁹

Pongó Erzsébet az egyetemi gyülekezet egyik alkalmán ismerkedett meg későbbi férjével. Divinyi Sándor, az SDG főiskolás fiútitkára (1949) így emlékezett vissza az egyetemi gyülekezetre: *„Nyírbátorból jöttem Budapestre, a Műszaki Egyetemre 1946-ban. 1947 januárjában az Állami Kollégiumba kerültem. A kollégiumból hívott egyik unokatestvérem az egyetemi gyülekezet istentiszteleteire a Kálvin téri templomba, vasárnaponként 1/2 12-re. Ezeket általában Orgoványi György szolgált. [...] személyes találkozás után Orgoványi György hívott bibliaórára. Itt alakult ki az odajárók hozzászóló, élménybeszámoló, kérdező, vitatkozó, imádkozó közössége. Ez a közösség sok hittágító, -növelő, -ébresztő tanítást hallgatott hívő előadóktól. Amikor 1948-ban az Állami kollégiumból kizártak, az S.D.G. egyik diákotthonában kaptam szálláshelyet. Innen jártunk – a tanulási, vizsgázási feladatunk mellett – az egyetemi gyülekezet rendszeres és az S.D.G. leányotthoni időnkénti bibliaóráira, előadásaira. [...] Az egyetemi gyülekezetben/-ből indultam el Jézus Krisztus megismerésére. Amikor ezt feloszlatták (1953/54?), áttmentünk (feleségemmel) egy 1948-ban alakult, tehát »fiatal« budapesti gyülekezethez.”²⁸⁰*

Balogh Ernő így emlékezett: *„a háború utáni ébredési folyamat egyik szép ága volt ez, [...] a nagy terület és a felsőoktatási intézmények szétszórtsága miatt magától értetődően alakult ki két egyetemi gyülekezet a budai, melynek vezetője Konkoly Iván lett, és a pesti, melynek szervezője és Istentől küldött önfeláldozó lelkesedéssel munkálkodó vezetője Orgoványi György lett. [...] a gyülekezeti, a missziói az ifjúsági és egyesületi munka számos alkalommal összekapcsolódott ezekben az években a hit épülésének, az Ige győzelmének egyetlen célját tartva szem előtt. Az SDG működésének néhány évtizedre történő megszakadását is tulajdonképpen az egyetemi gyülekezetek megszűnésétől lehet számítani.”* Az egyetemi gyülekezet jelentőségéről így írt: *„Sok hűséges munkás nevelődött ki Isten kegyelméből a következő nehéz és sötét időszak átéléséhez. [...] az egyetemi gyülekezetek tagjai 1950 után bekapcsolódtak azoknak a gyülekezeteknek az életébe, ahol világi munkaterületük kialakult és számosan ottani gyülekezetük teherhordó munkásai, sok esetben presbiteri lettek. A magyar református egyház életének,*

---

279 DIVINYI Sándorné PONGÓ Erzsébet, a pesti egyetemi gyülekezet tagjának visszaemlékező levele. Budapest, 1999. augusztus 26. BREFGYA 8. mappa

280 DIVINYI Sándor, a pesti egyetemi gyülekezet tagjának visszaemlékező levele. Budapest, 1999. augusztus 26. BREFGYA 8. mappa

*történetének egy áldásos része volt az egyetemi gyülekezetek működésének ez a néhány éve, messze ható építő, megtartó erőt sugározva.*²⁸¹

Virág Évát, a budai egyetemi gyülekezet tagját az 1945/1946-os tanévben vették fel a Magyar Agrártudományi Egyetemre, ahol bibliakört szerveztek. Vasárnaponként a Pasaréti Református Egyházközségbe jártak istentiszteletre. Amikor az Magyar Agrártudományi Egyetem a Villányi útra költözött, a református hallgatók ezek után csatlakoztak a Kelenföldi Református Templomban vasárnaponként tartott egyetemi istentisztelethez. Konkoly Iván egyetemi lelkész az igehirdetéseiben a bűnbánat és a megtérés fontosságára helyezte a hangsúlyt. Az istentiszteletek után a gyülekezeti teremben lehetett beszélgetni.²⁸²

Kovács Tibor, a hallgatók által szervezett műszaki egyetemi bibliakörbe járt, ide rendszeresen jártak evangelizátorok, lelkészek. Füle Lajos (1925–1996) mérnök, író egy alkalommal bizonyoságot tett ebben a bibliakörben és hívta a fiatalokat a kelenföldi egyetemi istentiszteletre. Kovács Tibor ezt követően csatlakozott a budai egyetemi közösséghez. Kovács Tibor visszaemlékezésében Konkoly Iván lelkipásztor szolgálatából, igehirdetéseiből a hiteles és személyes hangvételét emelte ki.²⁸³

4.6. A református egyetemi misszió értékelése a kezdetektől 1955-ig

4.6.1 A református egyetemi misszió módszerei és hatékonysága

A 19-20. század fordulóján – a hallgatóság csekély létszáma miatt – az egyetemi misszió csak kibontakozóban volt hazánkban. A korszak teológusai és egyetemi hallgatói figyeltek fel a leendő értelmiséggel való foglalkozás fontosságára. Az egyesületekben résztvevő fiatalok misszionáltak kortársaikat. A kötelező hitoktatás és a népegyházi keretek között a misszió célja nem annyira az evangélium megismertetése volt, hanem a megtérésre hívás és az elkötelezett keresztyén élet gyakorlása. Az egyesületek sajátosságaiból fakadóan a tagok nem ragaszkodtak

---

281 BALOGH Ernő, a pesti egyetemi gyülekezet tagjának visszaemlékező levele. Tatabánya, 1999. augusztus 24. BREFGYA 8. mappa

282 KOVÁCS Tiborné VIRÁG Éva, a budai egyetemi gyülekezetnek tagjának (1947–1949) interjúja GYÖRFFY Eszterrel, 2011. december 5. (A beszélgetésről kézzel írott feljegyzés készült. GYÖRFFY Eszter tulajdonában, a dokumentum 1 oldalas.)

283 KOVÁCS Tibor, a budai egyetemi gyülekezetnek tagjának (1947–1949) interjúja GYÖRFFY Eszterrel, 2011. december 5. (A beszélgetésről kézzel írott feljegyzés készült. GYÖRFFY Eszter tulajdonában, a dokumentum 1 oldalas.)

az egyházi keretekhez, felekezeti köziség jellemezte szemléletüket. Ezek a fiatalok a magyar ökumené első úttörői is voltak.

Az első világháborút követően a belmisszió a virágkorát élte hazánkban. A református egyházi vezetés, élén Ravasz László püspökkel, támogatta és kiaknázta a hitvallásos egyesületek szolgálatát. Ravasz László ezt így összegezte: „Az egyházat misszionárius, a missziót egyháziasítani kell”.²⁸⁴ A püspök elvárása az egyetemi misszióban úgy valósult meg, hogy a Magyarországi Református Egyház az SDG misszióját hivatalosan elismerte, és 1936-tól olyan lelképásztor(oka)t alkalmazott, akik addig az SDG-ben szolgáltak a hallgatók között. Ezek a lelkészek felhasználhatták az SDG Szövetség eddigi munkájában szerzett tapasztalataikat és emberi kapcsolataikat.

A református egyház vezetői, és az egyetemi lelkészek az 1930-as évek végét jellemző politikai változások miatt is, ugyanolyan fontosnak tartották a világnézeti nevelést, mint a lelkigondozást és lelki nevelést. A II. világháború utáni években a keresztyén ifjúsági egyesületek betiltása után, az egyetemi lelkészek még szolgálhattak. A cél önálló egyetemi gyülekezetek létrehozása lett volna, de erre már nem kerülhetett sor.

Az egyetemi misszió hatékonysága a számokat tekintve, igen jó volt. A 20. század első felében 1800-2300 magyar református egyetemi és főiskolai hallgató tanult az intézményekben. A SDG, a MEKDSZ köreiben, konferenciáikon több száz hallgató vett részt. Az egyetemi lelkészek is meglepően sok egyetemistát szólítottak meg, illetve vontak be a missziós szolgálatba. Ennek ellenére a korabeli egyesületi, illetve egyetemi lelkészi jelentésekből elégedetlenkedő hangok csendültek ki.

A keresztyén ifjúsági egyesületek konfliktusaik ellenére is együttműködtek. Kovács Bálint, a KIE volt utazótitkára így emlékezett vissza erre: „az 1930-as években, ha egy református fiatal a fővárosba került, akkor a Kálvin téri templomba ment el vasárnapi istentiszteletre. A templom kapuiban szolgáló fiatalok álltak, akik fogadták az érkezőket, és az istentisztelet után elbeszélgettek velük. Ha az érkező középiskolás vagy egyetemista volt, akkor az SDG megfelelő csoportjait ajánlották neki; ha iparos, kereskedő tanonc, cseléd, akkor a KIE alkalmait.”²⁸⁵

---

284 A református Egyház. Magyarország a XX. században. (<http://mek.niif.hu/02100/02185/html/252.html> letöltve: 2011. október 1.)

285 KOVÁCS Bálint (1910–2009) református lelképásztorral (1937–1942 között a KIE utazótitkára) készült interjú GYÖRFFY Eszterrel, 2009. augusztus 25. (A beszélgetésről kézzel írt feljegyzés készült. GYÖRFFY Eszter tulajdonában, a dokumentum 1 oldalas.)

Az egyetemi misszió valódi kiteljesedésének és az egyházi életben való meggyökerezésének a politikai változások vetettek véget. Ám az 1940–1950-es évek református egyetemi missziójának hatásai ma is érzékelhetőek. Még köztünk élnek azok a hitvalló nagyszülők, akik a 1940-es évek végén és az 1950-es évek elején az egyetemi gyülekezetben tértek meg, vagy erősödött meg a hitük. A későbbiek folyamán is egyházunk hitvalló és szolgáló tagjai maradtak.

4.6.2 A református egyetemi misszió hatása az egyházra és a társadalomra

A Soli Deo Gloria Szövetség *„tevékenységének az emberformálás volt a lényege. Legtöbbször szegény szülők olyan tehetséges gyerekei között dolgozott, akik a helyi középiskolákban szép eredményt értek el, de az egyetemi és főiskolai környezetben nagy magányosságban éltek. Ezeknek próbált lelki otthont is nyújtani. Felkészülni Isten ügye s népünk szolgálatára, ez volt a mozgalom motorja”*²⁸⁶ – emlékezett vissza Kiss Sándor 1968-ban. Az SDG próbálta a diákokat igazi diákéletre nevelni, megértetni a közép- és főiskolás tanulókkal, hogy a diákévek nem csak a tanulás, de az életre való felkészülés ideje is. Az SDG lelkészei, titkárai igyekeztek a hallgatókat felkészíteni a református hitvalló szolgáló életre, és arra, hogy választott szakterületükön helytálljanak.²⁸⁷

A Soli Deo Gloria Szövetségen belül nyári konferenciák szervezése és lebonyolítása volt a mozgalmi élet egyik leghatékonyabb eszköze. A Balatonszárszón tartott konferenciák gyakorolták a legnagyobb hatást az egyházra, az 1940-es évektől a társadalomra is.

Az SDG „Szerda esték” sorozatának előadói gyakran kerültek ki a népi írók közül. *„Minden más közösséget megelőzve a népi íróknak, az egész népi mozgalomnak katedrát, fórumot, a legszélesebb körű, egyben értő hallgatóságot elsőrenden a Soli Deo Gloria Szövetség biztosított. Ha a konferenciái előadásokhoz hozzávesszük még a Szövetség lapjaiban, különösen a Magyar Útban megjelent »népi« írásokat is, igazolva látjuk azt az állítást, hogy az SDG a népi mozgalom felettébb jelentős »harci álláspontjává« lett.”*²⁸⁸ Az SDG fiatalsága lelkesen hallgatta, olvasta a népi írókat, s azonosulva társadalmi-politikai nézeteikkel, írásaikat is terjesztették. A népi írók hatása érezhető a *Memorandum*ban is, amit az 1934-es szárszói főiskolás konferencia

286 KISS Sándor: *Szárszó – teológus szemmel*, (kézirat) 1968 7. oldal MREZSL 24. fond/i2.

287 KISS: i. m. 1. oldal

288 DENKE Gergely: *Az SDG kapcsolata a népi írókkal, a népi mozgalommal, a márciusi fronttal és az ellenállással, in Református ifjúsági egyesületek és mozgalmak Magyarországon a XX. században*, szerk. TENKE Sándor. Bp., 1993. 413. oldal

résztevői fogalmaztak meg *Cselekedjen az egyház* címmel. Ebben a fiatalok javaslatokat tettek az országot érintő súlyos problémák megoldására, és arra kérték az egyházi vezetőket, hogy a felvetett javaslatokat továbbítsák a megfelelő állami szervek felé.²⁸⁹

A nyári szárszói hét 1943-ban a SDG és a Magyar Életért kiadó szervezésében került megrendezésre, mintegy 600 fő részvételével. Ez az SDG történetének legnagyobb hatású nyári eseménye, és elsősorban nem politikai találkozó volt. Soos Géza a jobboldali vádakkal szemben kifejtette, hogy a konferencia nem volt lélek nélküli politizálás, sem baloldali propaganda. A tábor a református szabadság és becsületesség jegyében folyt és célul tűzte ki az egység munkálását a magyarságon belül.

A MEKDSZ egyetemi missziójának jelentősége az SDG-hez hasonlóan tekinthető. A Diákok Háza nagy hatást gyakorolt a magyar tudományos életre: „*a szociográfia, a néprajz, a gazdaságföldrajz és ki tudja még hány tudományág kiváló képviselője indult el a Protestáns Diákok Pro Christo Egyesületének diákházából.*”²⁹⁰

A MEKDSZ keresztyén és életvezetési könyvek fordításában és kiadásában is tevékenyen részt vállalt. Irodalmi tevékenységéhez tartozik, hogy már az indulása elején, 1910-ben létrehozott *Diákvilág* című havilapja egy időszakban 2000 példányban jelent meg. A Diákszövetség kiadóvállalatot is üzemeltetett, melyben más egyesületek könyveit is megjelentette.²⁹¹

Egy tag így emlékezett vissza a szövetség jelentőségére: „*mit kaptam a MEKDSZ-től? Erre egy szóval felelhetek: szeretetet. Szeretetet az addig elhagyott kötelesség teljesítéshez, szeretetet a Róma 8: 28-ban, mellyel a harctérre engedtek, szeretetet a kínai Diákszövetség tagjai között. A MEKDSZ-ben kaptam az Úrtól a feleségemet, sok barátomat. Ott kaptam szeretetteljes hűséget evangélikus hitemhez, s a Krisztusban való együvé tartozás érzését más felekezeti embertársaimhoz.*”²⁹²

---

289 KATONA: i. m. 53. oldal

290 FERKAI András: *A jövő nemzedék egészsége fontosabb minden stíluskérdésnél – Építések a falukutatásban és a népi szociográfiában a két világháború között*, Műhely, 2009. 1. szám 21-35. oldal, idézi: ÉCSI: i. m. 65. oldal

291 ÉCSI: i. m. 65. oldal

292 A MEKDSZ története. Mekdsz kézikönyvének honlapján.

(http://www.otlettar.mekdsz.hu/wiki/index.php/K%C3%A9zik%C3%B6nyv_els%C5%91_fejezet letöltve: 2012. március 5.)

5. A református egyetemi misszió helyzete a rendszerváltás óta (1989) napjainkig

5.1 A magyar felsőoktatási rendszer változásai 1989–2010 között

A Magyar Szocialista Munkáspárt 1989 júliusában állásfoglalást adott ki, amellyel érvénytelenítette az 1958-as vallásos világnézet elleni harcról szóló párthatározatát. Az új határozat a párt valláspolitikáját „*összhangba hozza a lelkiismereti és vallásszabadság egyetemes jogával [...] számot vet azzal, hogy a vallás, az egyházak létezése nem hatalmi, nem politikai kérdés, hanem a modern társadalom világnézeti, eszmei sokszínűségének egyik tényezője.*”²⁹³

A rendszerváltás (1989) utáni években radikálisan átrendeződött a munkaerőpiac, és ez a felsőoktatást is érintette. Az új rendszernek több diplomásra volt szükség, főként humán-értelmiségire. A 1990-es években a munkaerő-piacon a diplomások könnyebben tudtak elhelyezkedni. A munkanélküliséggel szemben az érettségiző diákok inkább a továbbtanulást választották. Az egyetemi hallgatók létszámának megnövekedése mögött demográfiai okok is húzódtak, (pl. 1994-ben 69 000 fiatal érettségizett). Az egyetemeken az oktatók megtartását segítette, ha több hallgatót vehettek fel.²⁹⁴

A felsőoktatásban a mennyiségi növelés, mint „fejlesztési” alapelv 1989 óta is erősen érezteti a hatását. Még mindig erős a döntéshozók körében, és a közvéleményben az az elképzelés, hogy „*a minél több diplomás növeli, az ország »szürkeállományát« és előmozdítja a gazdasági növekedést.*”²⁹⁵ Ez állhat annak háttérében, hogy az Oktatási Minisztérium 2000-ben célul tűzte ki, hogy „*2010-ben a 18-22 éves korosztály legalább fele részt vesz a felsőoktatásban.*”²⁹⁶ (Ezt a folyamatot a 2010-ben megválasztott kormányzat próbálja megállítani.)

A felsőoktatás tömegképzéssé válása az oktatási színvonalat kedvezőtlenül érintette. A kétszintű érettségi és a felvételi vizsgák könnyítése, illetve elhagyása érezhető tanulmányi

---

293 MÉSZÁROS–NÉMETH–PUKÁNSZKY: i. m. 373. oldal

294 POLÓNYI–TÍMÁR: i. m. 64. oldal

295 POLÓNYI–TÍMÁR: i. m. 70. oldal

296 POLÓNYI–TÍMÁR: i. m. 69. oldal

romláshoz vezetett. A táglatóköri, művelt értelmiségi képzés helyett inkább „szakbarbárok” képzéséről beszélhetünk.²⁹⁷

Az 1989 utáni felsőoktatás másik jellegzetessége nem a munkaerőpiacnak megfelelő szakokon való túlképzés. A műszaki és természettudományos értelmiségi képzést háttérbe szorította a gazdasági szakemberek, és a humán értelmiség oktatása.

A drasztikus hallgatói létszámnövekedés az egyetemek és főiskolák számának növekedését is hozta: 2010-ben 70 felsőfokú intézmény működött hazánkban, és az állam mellett az egyházak bekerültek az egyetemek alapítói közé. A Magyarországi Református Egyház két egyetemet: a fővárosi székhelyű Károli Gáspár Református Egyetemet és a Debreceni Református Hittudományi Egyetemet működteti; továbbá a Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskolát, a Pápai Református Teológiai Akadémiát és a Sárospataki Református Teológiai Akadémiát.

1999-ben Kiss Ádám felsőoktatási helyettes államtitkár aláírta Bolognában azt a nyilatkozatot, amely megalapozta az Európai Felsőoktatási Térség létrehozását, ezzel vette kezdetét a magyar felsőoktatási átalakítása.²⁹⁸ A kormány 2004-ben rendeletet hozott a Bolognai rendszer szerinti kétciklusú képzés bevezetéséről, még ebben az évben kísérleti jelleggel elindítottak pár alapképzési szakot is. Az újfajta képzés tényleges bevezetésére 2006 szeptemberében került sor, összesen 400 szakból integrált 102 Bachelor szak indult el. Az első mesterszakokat a 2006/2007-es tanévben vezették be, 110 fős összlétszámmal, ezekre a mesterképzésekre azok jelentkezhetnek, akik már elvégeztek egy főiskolát. A következő években a Masterre jelentkezők száma még mindig nem érte el a meghirdetett létszámot, de számuk folyamatosan emelkedett. A 2009/2010 első szemeszterében már 19 322-en kezdték meg a második ciklusban a tanulmányaikat. Ez leginkább annak köszönhető, hogy 2009 nyarán végeztek a 2006 szeptemberében a 3 éves Bachelor-képzésre beiratkozott hallgatók. A kétciklusú rendszer mellett bizonyos szakokat meghagytak osztatlan képzésben, ilyenek az orvosi, az állatorvosi, a fogorvosi, a gyógyszerész, az építészmérnöki, a jogi és a teológus szakok, 2009 óta az erdőmérnöki szak is ide tartozik. Az alapképzés hossza 6-8 félév, a mesterképzésé 2-4 félév lett.²⁹⁹

---

297 ENDREFFY: i. m. 157. oldal

298 Nemzeti Erőforrás Minisztérium honlapja. (<http://www.nefmi.gov.hu/felsooktatasi-tudastar/bolognai-nyilatkozat>. letöltve: 2011. október 1.)

299 PETRICSKÓ: i. m. 27-28. oldal

5.2 A magyarországi fiatalok valláshoz fűződő viszonyának változásai 1989–2008 között

A négyévente³⁰⁰ megszervezett ifjúság-kutatási felmérések eredményeinek segítségével alkothatunk képet a 15 és 29 év közötti fiatalokat érintő vallási kötődésekről.

Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Szociológiai Intézete az 1997/98-as tanévben az elsős és végzős hallgatók között kérdőíves felmérést végzett az ország egyetemlein és főiskoláin. 1997-ben 44 500-an iratkoztak be az intézményekbe, ebből az első és utolsó évfolyamokon 26 000 hallgató volt. A felmérést 10 egyetemi karon és 8 főiskolán végezték, 1 074 elsős, 1 037 végzős hallgatóval.³⁰¹

A megkérdezett elsőévesek 28%-a nem kötődött semmiféle valláshoz. A megkérdezett elsős hallgatók 49%-a római katolikusnak, 14%-a reformátusnak, 4%-a evangélikusnak vallotta magát. Görög katolikus egyházhoz 3%-uk, izraelita közösséghez 1%-uk tartozott. A végzős válaszadók 26%-a semmiféle vallási hovatartozást nem említett. A felekezeti hovatartozást illetően megkérdezett hallgatók 55%-a római katolikusnak, 12%-a reformátusnak, 4%-a evangélikusnak vallotta magát. Görög katolikus egyházba 3%-uk, egy százalékuk izraelita közösségbe járt.³⁰²

Az egyházi hovatartozás említéséhez képest az aktív vallásgyakorlók aránya alacsony volt. A heti rendszerességgel templombajárók aránya az elsősök között 11%, a végzősök között 8% volt. Havi rendszerességgel 9%, illetve 8%-uk vett részt misén (istentiszteleten). Csak nagy ünnepeken, illetve soha nem ment templomba 40%–42%-uk.³⁰³

2004-ben a kutatók azt állapították meg, hogy 2000-hez képest az ifjúság vallásosságára vonatkozó adatok nem sokban változtak. Értékelésük szerint ennek oka az, hogy a társadalom vallásosságának változása hosszú folyamat.³⁰⁴ A 2008-as vizsgálat eredménye azonban már egyértelműen a vallásosság tekintetében csökkenést mutatott, legalábbis az intézményes vallásra vonatkozóan: a hit visszaszorulásáról beszélhetünk. Az 1999-ben elvégzett Európai Értékvizsgálat is kimutatta, hogy 1990–1999 között az egyházas, azaz a konkrét gyülekezetekhez kötött vallásosság mutatói stagnáltak vagy enyhe visszaesést mutattak, ugyanakkor az egyháztól való távolságtartó vallásosság erősödött. „A következőkben áttekintett

---

300 ELTE Szociológiai Intézetének 1997/98-as felmérése, Ifjúság 2000, 2004 és 2008

301 SZÉKELYI Mária–CSEPELI György–ÖRKÉNY Antal–SZABADOS Tímea: *Válaszúton a magyar oktatási rendszer*, Bp., 1998. 54. oldal

302 SZÉKELYI–CSEPELI–ÖRKÉNY–SZABADOS: i. m. 63. oldal

303 SZÉKELYI–CSEPELI–ÖRKÉNY–SZABADOS: i. m. 64. oldal

304 *Ifjúság 2004. Gyorsjelentés*, szerk. BAUER Béla, SZABÓ Andrea. Bp., Mobilitás Ifjúságkutató Iroda 2005. 98. oldal

»Ifjúság kutatások« eredményei ennél fogva nem pusztán a vallási értékek erodálódását jelzik, hanem a vallás intézménybe vetett bizalom hiányát is.»³⁰⁵

A számok tükrében ez azt jelenti, hogy 2004-hez képest a magukat intézményes valláshoz kötődőnek vallók aránya 2%-kal, a maguk módján vallásosok száma 4%-kal csökkent, míg a vallásra közönnel tekintők mennyisége 9%-kal nőtt. A kifejezetten vallásellenesek száma 5%-kal csökkent, ami azt mutatja, hogy a magyarországi fiatalok nem a tudatos elutasítás, hanem a vallási közöny felé mozdultak el.³⁰⁶

2000-hez képest 2%-kal csökkent azoknak az aránya, akik nem kaptak vallásos neveltetést otthon, azonban az összes megkérdezett között 13%-kal nőtt a meg nem kereszteltek aránya. A református egyházban 4%-kal kevesebb megkeresztelt fiatal volt.³⁰⁷

2000-től 2008-ig 4%-kal nőtt azoknak a száma, akik semmilyen formában nem látogatták a gyülekezeti alkalmakat (vallásos szertartásokat), így arányuk a fiatalok körében immár 42%-ra tehető. Az aktív templomba járók száma felére csökkent, (8% helyett mindössze 4% látogatta az istentiszteleteket hetente vagy többször). Azok száma is jelentősen visszaesett, akik havonta 1-3-szor vagy évente néhányszor járnak templomba.³⁰⁸

2000–2008 között feltűnően növekedett (7,5%-ról 13,7%-ra) azok száma, akiket ugyan vallásosan neveltek, de mégsem jártak soha templomba. Ugyanakkor azok, akik vallásos neveltetésük nyomán rendszeresen ellátogattak egy egyházi szertartásra, lényegesen kevesebben lettek: 2000-ben még 26,8% volt ezek aránya, 2008-ban már csak 16,5%.³⁰⁹

Az egyházi szertartásra járást mérő mutatók az egyetemista korosztálynál (18-23 év) még rosszabb képet mutatnak. Mindössze 3% jár rendszeresen istentiszteletre és ebben a korosztályban a legmagasabb, 42-44%-os azok aránya, akik soha nem mennek templomba. Nagy különbség van a 15-17 éves és az ennél idősebb korosztályok mutatója között. Feltételezhető, hogy a középiskolás korosztályban részben a családi nyomás, részben a mintakövetés az egyik

---

305 CZAGÁNY Gábor: *Az Úrvacsora szerepe a református gyülekezetépítésben – különös tekintettel az egyetemista közösségekre*, Hittudományi értekezés, Debrecen, 2011. 26. oldal

306 *Ifjúság 2008*. Szerk. SZABÓ Andrea, BAUER Béla. Bp., Szociálpolitikai és Munkaügyi Intézet 2009. 124. oldal

307 *Ifjúság 2008*. 124-125. oldal

308 *Ifjúság 2008*. 126. oldal

309 HÁMORI Ádám: *Az Ifjúság 2008 kutatás tanulságai az egyházak számára – belső használatra készült elemzés (a dokumentumot a szerző rendelkezésre bocsátotta)*

meghatározó motívuma a templomlátogatásnak, ami az érettségit követően enyhül vagy megszűnik (ha a fiatal más városban tanul tovább).³¹⁰

Ehhez a folyamathoz jól kapcsolhatók a magyarországi ifjúság vallásosságának változásáról megismert tények, amelyek azt mutatják, hogy az 1990-es évek második felétől kezdve a 15 és 29 év közötti korosztály vallási intézményekhez kötődő kapcsolata meglazult. Az utolsó négy vizsgált esztendő tendenciáinak fényében ez különösen is szembetűnő.³¹¹

A magyar társadalomban a közösségek visszaszorulása és az egyén előretörése folyamatos, illetve, hogy a közösségi értékeket hagyományosan hangsúlyozó egyház nem képez többé olyan súlyt, amely ezt a folyamatot ellensúlyozná.³¹²

A vallásosság visszaszorulása és az individualizáció az egyetemi hallgatókat különösen is érintik. Amennyiben az egyházak szeretnék, hogy az általuk képviselt közösségi értékek minél inkább megmaradjanak ebben a csoportban, külön figyelmet kell fordítaniuk az egyetemi pasztorációra.

5.3 A Budapesti Református Egyetemi és Főiskolai Gyülekezet története

5.3.1 A Budapesti Református Egyetemi Istentiszteletek története 1989–1993 között

A fővárosi református teológus fiatalság a nyolcvanas évek végéig elszigeteltségben folytathatta a tanulmányait. A politikai légkör enyhülésével a teológushallgatók igényelték, hogy a „világi” fiatalokkal is kapcsolatot teremthessenek. Az 1987/1988-as tanévben néhány teológus olyan alkalmakat (szeminárium) szervezett, amelyekre meghívta más egyetemek hallgatóit is.³¹³ Ebben a tanévben vetődött fel az az ötlet, hogy akadémiai istentiszteletek keretében közösséget teremtsenek más egyetemek fiataljaival, hasonló módon, ahogyan a kolozsvári teológiai

---

310 HÁMORI: *Az Ifjúság 2008*

311 CZAGÁNY: i. m. 31. oldal

312 CZAGÁNY: i. m. 31. oldal

313 KOVÁCH Tamás, TEGEZ Ferenc, TÓTH László Kristóf református lelkipásztorok 1989-től teológus hallgatóként az egyetemi istentiszteletek szervezői voltak. Hármukkal készített interjút GYÖRFFY Eszter, 2012. január 9. (A beszélgetésről nem készült feljegyzés.)

akadémián is szervezték.³¹⁴ Azonban a vasárnapi időpont és a teológiai akadémia épülete miatt csak egy-két ilyen istentiszteleti alkalmat tudtak tartani.³¹⁵

Az 1989/1990-es tanév kezdetére már érezhető politikai változások (pl. a nyár folyamán jogutód nélkül feloszlatták az Állam és Egyházügyi Hivatalt) lehetőséget adtak arra, hogy a teológusok egyetemi hallgatókkal közösen szervezzenek nyilvános istentiszteleti alkalmakat. Az istentiszteletek időpontjának a szerda estét választották, hogy mind a teológiai hallgatóknak, mind a vidéki fiataloknak megfeleljen az időpont. A fővárosban lakó hallgatókat sem akarták a szervezők kivonni saját gyülekezetükből. A helyszínt az istentiszteleteken résztvevő fiatalok választották ki.³¹⁶ Minden alkalommal más lelkészt hívtak meg igehirdetőnek.

A Reformátusok Lapjában megjelent hirdetés így hívogatott erre az első istentiszteleti alkalomra: „*Egyetemi és főiskolai hallgatók részére istentiszteleti-sorozat indul Budapesten. Az első istentisztelet november 1-én este 7 órai kezdettel tartják a Kálvin téri templom mögötti Kálvin teremben. Igét hirdet: Dr. Szűcs Ferenc professzor.*”³¹⁷ A hirdetés és a plakátok hatására mintegy kétszázan vettek részt, ezért nem a meghirdetett Kálvin teremben, hanem a templomban tartották meg az első egyetemi istentiszteletet.³¹⁸ A 42. zsoltár alapján Szűcs Ferenc lelképásztor-professzor arra kereste a választ: Hol van a te Istened? „*Isten gondviselő szeretete mindenütt jelen van, és megtapasztalható az életünkben. Erre jó példa, hogy az Isten megadta a lehetőséget, hogy újra alakulhasson az Egyetemi Istentisztelet közössége, ami már a két világháború közt is létezett.*”³¹⁹

A szervezők, Szűcs Ferenc professzor vezetésével, kiemelt figyelmet fordítottak a liturgiára. A lelkészcentrikus formát a gyülekezet aktivitására épülő istentiszteleti rend váltotta

---

314 Vasárnaponként 11 órás kezdettel a Teológia Dísztermében egy-egy teológiai professzor szolgálatával nyilvános istentiszteletet tartottak. SZÜCS Ferenc teológus professzor interjúja GYÖRFFY Eszterrel, 2012. január 17. (A beszélgetésről kézzel írott feljegyzés készült. Györffy Eszter tulajdonában, a dokumentum 1 oldalas.)

315 SZÜCS Ferenc: *A budapesti egyetemi istentisztelet*, Confessio, XI. évfolyam 1990. 4. szám 116. oldal

316 Három lehetőség jött szóba: a Teológiai Akadémia Díszterme, a Kálvin téri templom és a Nagyvárad téri templom. A hely megválasztásban a következő döntés született, mind három helyen két-két alkalmat tartottak, majd szavazásra bocsátották a kérdést. A hatodik alkalom után a többség a Kálvin téri helyszínre voksolt. KOVÁCH Tamás budapesti egyetemi lelkész (1994–1996) interjúja GYÖRFFY Eszterrel, 1999. augusztus 8. (A beszélgetésről hangfelvétel készült. GYÖRFFY Eszter tulajdonában.); és SZÜCS Ferenc teológus professzor interjúja GYÖRFFY Eszterrel, 2012. január 17. (A beszélgetésről kézzel írott feljegyzés készült. GYÖRFFY Eszter tulajdonában, a dokumentum 1 oldalas.)

317 *Hírek*, Reformátusok Lapja, XXXIII. évfolyam 44. szám 1989. október 29. 8. oldal

318 Az egyetemi istentiszteletre kézzel írt meghívó olvasható a 2. számú mellékletben. (KÁLMÁN Outi tulajdona.)

319 G. NAGY Ágota: *Ezentúl minden szerdán este 7-kor Egyetemi istentisztelet Budapesten*, Reformátusok Lapja, XXXIII. évfolyam 47. szám. 1989. november 19. 7. oldal

fel. Az igehirdetést és az áldást mondta a lelkipásztor, minden másban a gyülekezet tagjai működtek közre. A liturgiában kiemelt szerepet kapott a zene és az imádság. A kezdetektől jellemző a liturgiára, hogy a Református Énekeskönyv zsoltárai és dicséretei mellett felcsendültek az ifjúsági énekek is. Az istentiszteletet az Ároni áldás közös éneklésével zárták.³²⁰ A liturgia követését az úgynevezett liturgiás lapok segítették. (Ezek a lapok kezdetől fogva fontos írásos dokumentumai az alkalmaknak.)³²¹

A Munkatársi Közösség (1995-től presbitérium) tagjai a félév megtervezéskor törekedtek arra, hogy a meghívott igehirdetők között legyen:

1. teológiai professzor,
2. testvérfelekezet igehirdetője,
3. határon túli magyar lelkipásztor,
4. laikus (nem-lelkészi) igehirdető,
5. női lelkész.

Fontosnak tartották, hogy az igehirdetők sokféle egyházi „irányzatot” képviseljenek, ezzel is bemutatva a fiataloknak az egyház egységét. Törekedtek arra, hogy a budapesti és vidéki, illetve a fiatal és idős lelkipásztorok aránya kiegyenlített legyen. Az igehirdetők kiválasztása egy-egy szemeszterre történt, az előző félév vége felé. Az igehirdetők listáját a gyülekezet javaslatainak figyelembevételével a Munkatársi Közösség (presbitérium) állította össze.³²²

Testvéri szeretettel fogadták ezt az újra induló egyetemi istentiszteleti kezdeményezést az 1936–1955 között működő egyetemi gyülekezet még élő tagjai. Erről tanúskodik Kulifay Albert 1989-ben megjelent cikke is.³²³ A folytonosságot szimbolizálta, hogy a Munkatársi Közösség az 1990/91-es tanév második félévében az 1947-es tanév tavaszi szemeszterének tematikáját elevenítette fel. 1996. május elsején az idős testvérek részt vettek az istentiszteleten és átadták a régi gyülekezet megőrzött kegytárgyait. Ez a gesztus múltat adott az 1989-ben alakult református egyetemi és főiskolai istentiszteleteknek; az „öreg” elismerték az „új” gyülekezetet jogutódnak.

A Budapesti Református Egyetemi és Főiskolai Istentiszteletek alapítói még 1989 telén Működési Rendben fogalmazták meg az istentiszteletek célját, helyét a református egyházban: „Az Egyetemi Istentisztelet spontán kezdeményezésként missziói és katechetikai céllal jött létre, a

---

320 G. NAGY: i. m. 7. oldal

321 Az első egyetemi istentisztelet liturgiás lapja látható a 3. számú mellékletben. (BÖLCSFÖLDI András tulajdona.)

322 TARR Zoltán: BREFGY forgatókönyv 2001. január, 7-8. oldal BREFGYA 8. mappa

323 KULIFAY Albert: *Egyetemi istentiszteletek öt évtizeddel ezelőtt*, Reformátusok Lapja, XXXIII. évfolyam 52-53. szám 1989. december 24-31. 13. oldal

*Budapesten tanuló egyetemista és főiskolás fiatalok és oktatók közötti evangéliumi munkára azért, hogy a jövő hívő, református értelmiségét hitében és küldetéstudatában megerősítse és felkészítse a gyülekezetekért végzendő minőségi szolgálatra. [...] mint alkalmi, de mégis hetenkénti rendszeres összejövetel nem kíván teljes külön gyülekezetként működni, hiszen résztvevői vagy máris egy gyülekezet tagjai, vagy az itt folyó munka iránt érdeklődők.*³²⁴ Az alkalmak irányítását, a szolgálat terheit Munkatársi Közösség viselte, melynek tagjai lelkeszi és egyetemi hallgatók voltak, feladata az istentiszteletek éves tematikájának előkészítése, a szolgálattelvő lelkészek felkérése, az alkalmakra való hívogatás és a plakátok készítése.³²⁵ A Budapesti Református Egyetemi és Főiskolai Istentiszteletek szervezői a korszak jellegzetességéből fakadóan is, függetlenek kívántak maradni az egyházi vezetéstől. Ez a szektásodás veszélyét vetette volna fel, az egyetemi istentiszteleteket végül a Dunamelléki Református Egyházkerület Katechetikai Bizottságnak felügyelte.³²⁶ Az egyetemi lelkipásztor kinevezéséig (1994) a bizottság elnöke, Szűcs Ferenc patronálta a közösséget.³²⁷

Az első tanévben átlagosan 100-120 egyetemi, főiskolai hallgató és mintegy 20 oktató vett részt az alkalmakon.³²⁸ 1990 nyarára egyértelművé vált, hogy az egyetemisták igénylik az istentiszteleteket, ezért érdemes folytatni. Szűcs Ferenc professzor így írt erről a *Confessio* című folyóiratban: „*Meglepő az igény és komolyság az ilyen istentiszteleti közösség iránt. Ám mindenki érzi, hogy a liturgikus együttlétnek egyre inkább olyan központtá kell válnia, amely körül többféle munkaág bontakozik ki. [...] Kérdés, hogy állandó otthon, alkalmas központ és szervezői, személyi feltételek nélkül lehet-e ilyen fejlődésre gondolni.*”³²⁹

A középpontban az istentiszteleti közösség és az azt követő, teázással egybekötött beszélgetések álltak. A tanévkezdő alkalmakat hagyományosan Szűcs Ferenc professzor tartotta; a tanévzárókkor Molnár Miklós, a Kálvin téri gyülekezet lelkészét kérték fel igehirdetésre, mint a

---

324 A Budapesti Egyetemi Istentisztelet Működési Rendje 1-2. pontok. A DRE 1991. december 11-én a Ráday Kollégiumban tartott Tanácsülésének jegyzőkönyve. 7. pont Katechetikai Bizottságának jelentése 139. oldal DRE Püspöki Hivatala

325 A Budapesti Egyetemi Istentisztelet Működési Rendje 5. pont. Az 1990-es évek elejéről egyetemi istentisztelet kézzel rajzolt plakátja látható a 4. számú mellékletben. BREFGYA 8. mappa

326 A DRE 1991. december 11-én a Ráday Kollégiumban tartott Tanácsülésének jegyzőkönyve. 7. pont Katechetikai Bizottságának jelentése 138. DRE Püspöki Hivatala

327 SZÜCS Ferenc teológus professzor interjúja GYÖRFFY Eszterrel, 2012. január 17. (A beszélgetésről kézzel írott feljegyzés készült. GYÖRFFY Eszter tulajdonában, a dokumentum 1 oldalas.)

328 SZÜCS Ferenc teológus professzor interjúja GYÖRFFY Eszterrel, 2012. január 17. (A beszélgetésről kézzel írott feljegyzés készült. GYÖRFFY Eszter tulajdonában, a dokumentum 1 oldalas.)

329 SZÜCS Ferenc: *A budapesti*, 117. oldal

vendéglátó egyházköztség lelkipásztorát. Többször szolgáltak az istentiszteleteken egyetemi oktatók (dr. Ritoók Zsigmond, dr. Kósa László).

Az adventi és a böjti időszakban a katolikus és az evangélikus egyetemi közösségekkel közösen ökumenikus alkalmakat szerveztek.

A Református Fiatalok Szövetségének (REFISZ) tagjai is szívesen látogatták az egyetemi istentiszteleteket, az egyes REFISZ konferenciák és programok között a szerdai alkalmakon „adtak egymásnak találkozót” a fiatalok.³³⁰ A REFISZ egy időben anyagilag támogatta a liturgiás lapok készítését.³³¹

1993 őszén a Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Karának Díszterme lett az egyetemi istentiszteletek új helyszíne. A változtatás hatására a létszám csökkent, bár a helyi adottságokból fakadóan több teológus látogatta az alkalmakat.

Az ebből a korszakból (1989–1993) fennmaradt nyilvántartás szerint 143 tagot számlált a közösség.³³²

5.3.2 A református egyetemi lelkészi státusz megszervezése 1994-ben

Szűcs Ferenc, a Katechetikai Bizottság előadójaként több alkalommal képviselte hazánkat a World Student Christian Federation olyan alkalmain, amelyeken az egyetemisták közötti misszió volt a téma.³³³ A WSCF 1994 nyarára Visegrádra szervezett konferenciát; *Change and Identity: Building a Vision for a common life in Europe* címmel. A Dunamelléki Református Egyházkerület Közgyűlésén már 1993 novemberében Szűcs Ferenc felhívta a figyelmet erre a konferenciára és felvetette, hogy az „*egyetemeken, főiskolákon folyó munka koordinálására, végzésére az ifjúság által is elfogadott alkalmas lelkipásztort ki kellene nevezni. Erre annál is inkább szükség lenne, mert rk. és evangélikus egyetemi lelkészek már vannak, és jövő évben az WSCF szervezésében működő Európai Egyetemi Lelkészek konferenciája Magyarországon tartja*

---

330 Szűcs Tamás, az egyetemi gyülekezet és a REFISZ tagjának szóbeli közlése GYÖRFFY Eszternek, 2012. január 22. (A beszélgetésről nem készült feljegyzés.)

331 ANTAL Zsuzsa: *Cél: a személyes lelkigondozás*, Reformátusok Lapja, XXXIX. évfolyam 10. szám, 1995. március 5. 5. oldal

332 A tagok listáját tartalmazó füzet KÁLMÁN Outi egyetemi gyülekezet tagjának tulajdona.

333 Szűcs Ferenc 1992 májusában Genfben, 1993 májusában a finnországi Kiljavában vett részt konferencián. Szűcs Ferenc teológus professzor visszaemlékezése 2012. január 17. (A beszélgetésről feljegyzés készült.)

évi gyűlését és ezen jó lenne nekünk is kinevezett egyetemi lelkésszel képviseltettük magunkat.”³³⁴
A közgyűlés tagjai számára tehát nyilvánvalóvá vált, hogy az egyetemi istentiszteletek által négy esztendő alatt formálódott közösség számára létkérdés egy állandó lelkész munkája. A református egyház vezetőinek felelőssége, hogy az egyetemi és főiskolás fiatalok közötti missziót megszervezze és számukra lelkipásztor(ok)at kirendeljen. Erre a döntésre csak 1994 őszén került sor. A WSCF júniusi visegrádi konferenciáján Magyarországot Szűcs Ferenc és Mucsi Zsófia teológushallgató képviselték.³³⁵

Az 1994 novemberi egyházkerületi közgyűlésen a Katechetikai Bizottságban született határozat arról, hogy „A budapesti egyetemisták között folytatandó lelkigondozói munka végzésére egyetemi lelkészi állást szervez. Egyelőre azt tartja kívánatosnak, ha ez az állás a KGRE Bölcsészettudományi Karán szerveződik oly módon, hogy a lelkész munkaköre kiterjed a budapesti egyetemekre, főiskolákra és kollégiumokra. E munkakörre 1994. december 1-jével kinevezi Kovách Tamás beosztott lelkészt. Munkakörének leírására, feladatainak megtárgyalására szintén munkacsoportot kér fel. Katechetikai előadó vezetésével, – úgy is mint az egyetemi istentisztelet eddig megbízott vezetője, – f. év december 15-ig tárgyaljon az egyetem főtitkára, a bölcsészkar dékánja és az érintett. Végleges munkaköri leírást az Egyházkerület Elnöksége hagyja jóvá. Nevezett szakmai felügyelete a Katechetikai Bizottság.”³³⁶ Kovách Tamás lelkész teológusként alapítója és aktív szolgálója volt az egyetemi istentiszteletek közösségének. 1994. december 14-én prédikált először Kovách Tamás egyetemi lelkész minőségében.

5.3.3 Az egyetemi istentiszteleti közösségből az egyetemi gyülekezetté válás folyamata 1994–1995 között

Kovách Tamásnak egyetemi lelkipásztor munkakörét nem határozták meg pontosan, ezért különböző elvárásoknak kellett volna eleget tennie szolgálatával. Voltak, akik szerették volna a már két éve működő Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Kar (KGRE-BTK) lelkigondozójának tekinteni. Mások a Hittudományi Kar spirituális vezetőjét látták benne.

---

334 DRE Közgyűlésének jegyzőkönyve 1993. november 25-26. 61. pont 6. oldal DRERL A/1a 34. d.

335 SZÜCS Ferenc teológus professor interjúja GYÖRFFY Eszterrel, 2012. január 17. (A beszélgetésről kézzel írott feljegyzés készült. GYÖRFFY Eszter tulajdonában, a dokumentum 1 oldalas.)

336 DRE Közgyűlésének jegyzőkönyve 1994. november 24-25. A Katechetikai Bizottság javaslatára hozott 4. számú határozat. DRERL A/1a 34. d.

Felmerült az is, hogy az egyetemi lelkész a Soli Deo Gloria Szövetségben szolgálna, felelevenítve a régi hagyományokat.³³⁷

Az új egyetemi lelkipásztor elsődleges feladatát, a Református Egyetemi és Főiskolai Istentiszteletek vezetőjeként abban látta, hogy megszervezze az istentiszteletek alkalmait, és az ehhez járuló programokat, továbbá képviselje az egyház és a külvilág előtt az egyetemi gyülekezetet. Kinevezése előtt a püspöknek írt levelében szolgálatának lényegét és jelentőségét a következőkben foglalta össze: *„Az egyetemi szolgálat állandó szószék és egyházjogilag meghatározható gyülekezet nélküli, mégis gyülekezeti közösséghez kötött lelkipásztori szolgálat. Gyülekezetté az Ige és Szentlélek munkája nyomán válhat az a közösség, melyben az egyetemi lelkész igehirdetői és lelkigondozói szolgálatát végzi. Ennek a közösségnek több esetben ad hoc jellege van, s a gyülekezetté formálódás útján válhat olyan testvéri közösséggé, melyben a tagok jól érzik magukat, önmagukra találnak és ezáltal egymásnak társává válnak, támaszul szolgálnak [...] Tagjai közül sokan csak tanulmányi éveik idejére költöznek Budapestre, tagjainak többsége természetesen rendes tagja egy másik gyülekezetnek. E körülmények ellenére is szükséges, hogy a gyülekezet élete szervezett formában folyjon. Ehhez rendszeres szolgálatokra van szükség a gyülekezet tagjai részéről.”*³³⁸ Az egyetemi és főiskolás korosztály már nem igényel erős felügyeletet, az önszerveződés formáit részesíti előnyben. Az 1994/95-ös tanévben Kovách Tamásnak sikerült a csapatmunkát kialakítani a Munkatársi Közösséggel.

1995 őszétől a szervező szolgálatot végző hallgatók közül többen diplomáztak. Ekkor született meg az igény, hogy a gyülekezet nevének megfelelően az alkalmakat eddig irányító Munkatársi Közösség helyett presbitériumot válasszanak. Egyházjogi értelemben a szerda esti istentiszteletek látogatói nem tekinthetők gyülekezetnek, ám a Biblia és hitvallási iratok alapján az elnevezés mégis vállalható. Gyülekezet ott van, ahol Isten Igéjét a Szentlélek segítségével hívásával hirdetik és hallgatják, a sákramentumokat helyesen szolgáltatják ki, vállalják a diakóniai közösséget és együtt imádkoznak. (ApCsel 2,42) Ennek ez az istentiszteleti közösség megfelelt, az alkalmakat előkészítő diákok gyakorlatilag egy presbitérium feladatát látták el. A presbitérium választását az is szükségessé tette, hogy a kirendelt egyetemi lelkész szolgálatát – a református egyház presbiteriánus rendje szerint – egy választott presbitérium tagjaként, annak vezetőjeként kell ellátnia.

---

337 KOVÁCH Tamás budapesti egyetemi lelkész (1994–1996) interjúja GYÓRFFY Eszterrel, 1999. augusztus 8. (A beszélgetésről hangfelvétel készült. GYÓRFFY Eszter tulajdonában.)

338 KOVÁCH Tamás lelkipásztor levele HEGEDŰS Loránt dunamelléki református egyházkerület püspökéhez, 1994. november 6. (KOVÁCH Tamás tulajdona.)

A Működési Rend megfelelő módosításai után,³³⁹ alapos előkészületek előzték meg az 1995. november 8-án megtartott választást, a fogadalomtételre az azt követő szerdai napon került sor. A 14 presbiterből a többség a Károli Gáspár Református Egyetem hallgatója volt.

1996 májusában a Dunamelléki Református Egyházkerület Közgyűlésén Kovách Tamás beszámolójában így értékelte a presbitérium munkáját: „*A presbiterválasztás óta eltelt idő úgy érzem messzemenően igazolta a presbitérium választásának szükségességét. A gyülekezeti élet azóta minden területen fellendült. A gyülekezet kezd igazi lelki-szellemi műhellyé válni, amely egyre inkább alkalmas arra, hogy a református fiatalokat felkészítse értelmiségi hivatásukra.*”³⁴⁰

Az 1995/1996-os tanévben az istentiszteleteken 200 fő feletti volt a részvétel, és ez a vizsgaidőszakban sem csökkent száz fő alá; a fiatalok többsége a Károli Gáspár Református Egyetem hallgatója volt, jelentős volt az egyetemi oktatók és a fiatal értelmiségiek aránya is.³⁴¹ Ebben az időszakban volt a legközvetlenebb a református egyetemi és főiskolai istentiszteletek és a KGRE Bölcsészettudományi Karának a kapcsolata. Az egyetemi lelkész feladatköre természetes módon hozta össze a két közösséget. Az istentiszteletek igei vezetése és közösségi élménye építő hatással voltak az egyetem hallgatóira.

5.3.4 A Budapesti Református Egyetemi és Főiskolai Gyülekezet története 1995–2002 között

Az egyetemi gyülekezet történetének része az egyetemi lelkipásztor Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Karán végzett szolgálata is. Itt csak azokat az alkalmakat emelem ki, amelyek a református egyetemi és főiskolai istentiszteleteket is érintették, vagy közvetlen kapcsolat mutatható ki.³⁴²

Csütörtök esténként tartották a Bölcsészettudományi Karon a bibliaórákat, ennek megszervezésében teológushallgató is segített. A bibliaórákat főként vallástanár szakos lányok látogatták, előre meghatározott tematika szerint haladtak. Történt kezdeményezés angol nyelvű bibliaórákra is, ezeket a Skót Misszió lelkésznője vezette.

---

339 A Működési Rendszerben Munkatársi Közösség nevét Presbitériumra módosították. A BREFGY Működési Rendje. DRE közgyűlése 1996. május 30-31. jegyzőkönyve 45. pont.

340 Kovách Tamás egyetemi lelkész szolgálati jelentése. DRE Közgyűlésének jegyzőkönyve 1996. május 30-31. 45. pont DRERL A/1a 36. d.

341 Kovách Tamás egyetemi lelkész szolgálati jelentése. 1. oldal DRERL A/1a 36. d.

342 A BREFGY 1995–2002 között történetének bemutatásához forrásult szolgált GYÖRFFY Eszter: *A Budapesti Egyetemi és Főiskolai Gyülekezet története*, Bp., 1999. (48 oldal)

Népszerű volt a Református Egyetemi Pince Klub (REP Klub) programja. A rendezvénysorozatnak a KGRE Reviczky utcai épületének felújításra váró pincéje adott volna helyet, azonban az építkezések elhúzódása miatt az előadások és vitaestek az egyetem dísztermében kerültek megrendezésre. A klubestek célja, hogy ismert, népszerű személyiségek meghívásával érdeklődést kiváltó témák választásával népszerűsítsék a keresztyén értékeket és gondolkozást – kiemelten a protestáns hagyományokat. A rendezvénysorozat ötlete abból a tapasztalatból született, hogy sok fiatal – előítéletei miatt – nehéz elhívni istentiszteletre, liturgikus alkalmakra.

A témák között voltak teológiai-kultúrtörténeti jellegűek, mint Kőszeghy Miklós előadása *Mária szerepe a magyar középkorban* címmel. A fiatalok előadást hallgathattak a modern társadalmat érintő problémákról, ezt követően beszélgetés keretében keresték a keresztyén etikának megfelelő választ.³⁴³ Sokan jöttek el azokra az alkalmakra, amikor közéleti személyiségek tettek bizonyosságot arról, hogyan élnek meg keresztyén voltukat a mindennapokban.³⁴⁴ A REP Klub vendége volt Eperjes Károly színművész, Telek András labdarúgó is. Kerekasztal beszélgetéseken a fiatalok megismerkedhettek többek között Szűcs Ferenc teológus professzorral, Tőkéczki László professzorral, Végh Tamás lelkipásztorral.³⁴⁵

Az 1996-os évben a gyülekezet programjaival tudatosan nyitni próbált az egyetemisták felé, azok életének szent és profán igényeit betöltve. A gyülekezet presbitériuma farsangi bált rendezett februárban, amelynek a helyszíne a Kispest-központi Református Egyházközség nagyterme volt. A presbitérium célul tűzte ki, hogy a hallgatóknak kulturált, a keresztyén erkölccsel összeegyeztethető szórakozási lehetőségét biztosítsa. Az önkéntes munkával megrendezett bál várakozáson felül sikerült, több mint kétszázan jöttek el.³⁴⁶

A gyülekezet tudatosan vállalt missziójának jegyében a Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetemen 1996 tavaszán négy este diákevangelizációt szervezett. Az igehirdetői szolgálatot Szabó István lelkipásztor végezte. A prédikációsorozat címűl e figyelemfelkeltő kérdést választotta: *ÉLSZ?* (Megélsz? Felélsz? Kiélsz? – Élsz?). A sikerre való tekintettel az

---

343 A témák: Drog és megváltásmítosz, Eutanázia Magyarországon, A magyarországi cigányság és keresztyén misszió.

344 A félév részletes programjának plakátja olvasható a 5. számú mellékletben. BREFGYA 8. mappa

345 *Kovács Tamás egyetemi lelkész szolgálati jelentése*, 4. oldal DRERL A/1a 36. d.

346 1997-ben a Vakok Általános Iskolájának Nádor termében tartottak Farsangi Bált. A reneszánsz táncház, versenytánc bemutató és az ezekkel egybekötött táncitanítás igazi báli hangulatot teremtett. Az alkalomra a vártnál többen érkeztek, így a bennlévőkől visszakérve adták el újra a jegyeket, hogy az újonnan érkezőket is beengedhessék. Több mint 300-an vettek részt ezen a bálon. 1998-ban az ELTE Ajtósi-Dürer sori épületében rendezték a következőt. A bálon színjátszó kör bemutatta Neil Boyd angol fró vidám regényének (*Egek mi tévő legyek?*) átiratát.

evangelizáció anyagát a gyülekezet előbb kazettán, majd nyomtatott formában is megjelentette.³⁴⁷

A sikeres tavaszi evangelizáció után 1996 októberében Lovas András lelkipásztor tartott evangelizáció-sorozatot. A sorozat címe a *Csináld végre valami MÁST!* (Az egészen MÁS, A MÁS-sá lett, A feleMÁS, MÁSvilág) Az evangelizáció helyszínének a Semmelweis Orvostudományi Egyetemet választották.

Mindkét evangelizáció végén a szervezők felmérést készítettek a jelenlévők között. Az evangelizáció-sorozatot meghallgatók létszáma a 3. számú táblázat szerint alakult. A tavaszi evangelizáció után összesen 105-en válaszoltak a presbitérium kérdőíveire. A válaszadók 21%-a csak érdeklődő volt; 44%-a nem járt az egyetemi gyülekezetbe. Az őszi evangélizációról egyetlen adat maradt fent, eszerint a résztvevők 74%-a járt templomba, és 25%-a nem vallotta magát hívőnek.³⁴⁸ Összegezve: az evangélizációval bár jelentős számú hallgatót szólítottak meg, de a résztvevők között kevesen voltak azok, akik csak érdeklődőként vettek részt.³⁴⁹

1996	tavaszi	ősz
hétfő	48 fő	100 fő
kedd	58 fő	100 fő
szerda	57 fő	135 fő
csütörtök	103 fő	90 fő

3. számú táblázat:

Az 1996-os evangelizáció-sorozaton résztvevők száma

Az egyetemi lelkész lakáskörülményei szolgálatának ideje alatt nem nyertek megnyugtató megoldást, ezért Kovách Tamás elfogadta a Pócsmegyer-Leányfalui Református Társegyház-
község presbitériumának meghívását, amikor megnősült. Távozása előtt javaslatot tett utódjára Tarr Zoltán személyében, akit május 8-án az egyetemi gyülekezet presbitériuma egyhangúan jelöltként elfogadott.³⁵⁰ A távozó egyetemi lelkész a gyülekezet javára alapítványt hozott létre.

---

347 Az első egyetemi evangélizáció plakátja látható az 5. számú mellékletben. (GYÖRFFY Eszter tulajdona.)

348 BREFGY 8. mappa.

349 A gyülekezet 1998 után nem rendezett olyan több napos evangélizációs-sorozatot, aminek a helyszíne valamelyik egyetem lett volna. Ennek egyik oka: a szervezők is belátták, hogy nagyrészt azok mennek el ezekre az alkalmakra, akik a templomba is eljárnének. A másik oka az egyetemeken magas bérleti díjat kértek egy-egy alkalomért. A 2000-es évek elejét jellemző politikai légkör is nehezítette a keresztyén egyházak (szervezetek) bejutását az egyetemekre.

350 Kovách Tamás egyetemi lelkész szolgálati jelentése. 4. oldal DRERL A/1a 36. d.

Hegedűs Loránt dunamelléki református püspök 1996. október 1-jei hatállyal kirendelte Tarr Zoltánt egyházkerületi egyetemi segédlelkésznek.³⁵¹ Tarr Zoltán a Károli Gáspár Református Egyetem vezetőinek kérésére az egyetemi lelkész feladatait is ellátta. Megtartotta az elődje által megkezdett áhítatokat, és a bibliaórákat, a karácsonyi és húsvéti műsorok létrejöttében is segédkezett.

135-en iratkoztak fel 1996 őszén a fiatalok abba a nyilvántartásba, amelyben a gyülekezet története folyamán először próbálta hivatalosan számba venni közössége tagjait, a szerdai alkalmakra átlagosan 150-en jártak. Többségükben valamely gyülekezet tagjai voltak, de akadtak olyanok is, akiknek ez az első gyülekezeti közössége volt.³⁵²

Az 1996-os farsangi bál tapasztalatait összegezve a presbitérium úgy döntött, hogy Mikulás alkalmával tartsanak kötetlenebb összejövetelt; a farsangi időszakra pedig egy klasszikus, nagyszabású báli alkalmat szervezzenek.

A gyülekezet 1997 elején körlevelet küldött a feliratkozott tagjok számára. A tíz oldalas füzet tartalmazta az 1996/1997-es tanév második félévének istentiszteleti rendjét, a gyülekezet presbitériuma által szervezett programokat. A körlevélben bemutatkoztak az új gyülekezeti bizottságok.³⁵³ „Reménység szerint így nagyobb lehetőség lesz arra, hogy minél többen bekapcsolódjanak a közösség életébe és nem csak egy szűk kör által meghatározott programok fognak megvalósulni.”³⁵⁴ A második szemeszterben az igehirdetés-sorozat alapigéit a Római Levélből választották, és ehhez kapcsolódóan előadásokat tartottak. (Ökológiáról Karsai Eszter lelkésszel és Reményi Tibor mérnökkel; az egyház és politika viszonyáról Vladár Gábor lelkésszel és Körösenyi András politológussal lehetett beszélgetni. Kozma Zsolt Erdélyről tartott előadást.)³⁵⁵

A gyülekezet presbitériuma 1997 márciusában Győrben csendes hétvége keretében tekintette át éves szolgálatát. A megbeszélések témája főként az egyetemi gyülekezet vezetésében és a közösségben végbemenő változások értékelése volt. Kérdésként felvetették, hogy ezt a

---

351 TARR Zoltán kirendelést kapott a Zsinat Külügyi Osztályához is; a Református Világszövetség 23. Nagygyűlésének egyik előkészítője volt. *Tarr Zoltán egyetemi lelkész jelentése*. DRE Közgyűlésének jegyzőkönyve 1998. május 22-23., 44. pont 2. oldal DRERL A/1a 35. d.

352 *Tarr Zoltán egyetemi lelkész jelentése*. 3. oldal DRERL A/1a 35. d.

353 Alakultak istentiszteleti, gyülekezetépítő, zenei, tanulmányi, diakóniai, gazdasági, programszervező és információs bizottságok.

354 Budapesti Református Egyetemi és Főiskolai Gyülekezet Körlevele, 1996/1997 tavaszi félév, 8. oldal (GYÓRFFY Eszter tulajdona.)

355 *Tarr Zoltán egyetemi lelkész jelentése*. 5. oldal DRERL A/1a 35. d.

fejlődést mennyire követi a gyülekezet közössége? A presbitérium alakulása, szerveződése és mennyire a gyülekezeté? A presbiterek a gyülekezet célját három fő feladatban összegezték:

1. a missziót folytatni kell az egyetemisták körében;
2. a Budapesten tanuló egyetemistáknak és főiskolásoknak közösséget, gyülekezetet kell nyújtani;
3. a református egyetemi ifjúság számára szellemi közösséget kell biztosítani.

A feladatok megvalósítása érdekében fontosnak tartották a résztvevők, hogy az egyetemi gyülekezet hivatalosan is a Magyarországi Református Egyház egyetemi és főiskolai missziójaként működhessen tovább. Leszögezték azt is, hogy a gyülekezet még mindig elsősorban istentiszteleti közösség. A gyülekezet épülése szempontjából fontos az eddigi hagyomány ápolása: vendég igehirdetők szolgálata. A presbitérium javasolta, hogy az egyetemi lelkész félévente legalább egyszer végezzen igei szolgálatot, és amikor csak lehet, vegyen részt a liturgiában.³⁵⁶

1997 őszén az istentiszteletek helye újra a Kálvin téri templom lett, a helyváltotatásnak köszönhetően létszámnövekedést lehetett tapasztalni, de a teológushallgatók száma csökkent. A templom központi elhelyezkedésének, a *Reformátusok Lapjában* rendszeresen megjelenő hirdetéseknek köszönhetően az istentiszteleteken és a gyülekezet által szervezett alkalmakon egyre többen vettek részt. Szerdánként, az istentiszteletek előtt az egyetemi lelkész vezetésével bibliakört tartottak. Az új presbitérium megválasztására már a Kálvin téri templomban került sor.

Erről a tanévről Tarr Zoltán lelkész így számolt be az egyházkerületi közgyűlésen: „A bibliai témájú beszélgető-körökön még számos más kisebb csoportot hoztunk létre. Így pl. a farsangra készülve, professzionális tanárokkal, kedvezményes tánciskolát indítottunk, amely a téli időszakban a leglátogatottabb szervezésünk volt. [...] számos fiatal ezúton jutott el a gyülekezet más programjaira, istentiszteleteire. [...] együtt örülhetünk az egyre bővülő létszámú, lelkes gyülekezeti énekkar szolgálatainak, a Protestáns Műhely tartalmas beszélgetéseinek és a gyülekezet színjátékos köre előadásainak.”³⁵⁷ Az említett műhely keretében az egyetemisták megismerkedhettek a két világháború közötti időszak egyháztörténeti, szellemi- és közéletének viszonyaival, továbbá a korszak jelentős protestáns gondolkodóinak (Makkai Sándor, Ravasz László) munkásságával.³⁵⁸

---

356 Feljegyzés a Győri presbitériumi megbeszélésről, 1997. március 15. BREFGYA 8. mappa

357 Tarr Zoltán egyetemi lelkész jelentése. 4. oldal DRERL A/1a 35. d.

358 A meghívott előadók Szerencsés Károly történész, ifj. Fekete Károly teológiai professzor, Egey Tibor levéltár-igazgató, Molnár Gusztáv irodalomtörténész és Tökéczki László történész voltak.

1998 áprilisában a presbitérium a dunamelléki református presbiteri konferencián vett részt, ez után Kalaznón tartott (a győrihez hasonló) kirándulással egybekötött megbeszélést.³⁵⁹ A presbiterek megállapították, hogy elhatározásuk ellenére több program megszervezését vállalták, mint amennyi kapkodás nélkül megoldhattak. Áldásként értékelték a presbiterek a kics csoportos foglalkozások (bibliaóra, tánciskola, műhelymunka, énekkar, színjátszó kör) sikereit. A presbitérium döntést hozott arról, hogy az egyetemi lelkész havonta egyszer szolgáljon a gyülekezetben, ezáltal is erősödjön a gyülekezet és lelkészének kapcsolata.³⁶⁰

Az egyetemi gyülekezet első nyári táborát 1998 júliusában az Őrségben tartották. Az áhítatokon az 1Tesszalonikai Levél alapján beszélgettek a táborozók a szeretetről, szolgálatról, szenvedésről és a keresztyén életről.

Az 1998/99-es tanévben a gyülekezeti alkalmak és programok a már szokott rendben zajlottak: bibliakör, tánc- és illemtanórák, énekkar, színjátszó kör, Mikulásest, farsangi bál, hétvégi kirándulások.

1998-ban az evangelizációs sorozatra az ELTE Jogi Karán került sor, amire esténként mintegy 200 fiatal jött el. Cseri Kálmán lelkipásztor igehirdetései a *Válts irányt!* címet kapta, és arra kereste a választ, hogy kicsoda Isten? Az igehirdetések a következő címeket viselték: *Szemben a lemenő nappal; Nem tudod, mi történt?; A nagy botrány; Ugyanott, de másként.* Az igehirdetésekről hangfelvétel készült.

1999 tavaszán két szám megjelent a *Morzsák, avagy a „nagy Isten és a mi kis ügyeink”* című kiadványból, amely a gyülekezet tagjainak egy új megnyilvánulási formája volt. A Morzsák lapban olyan történeteket és gondolatokat jelentettek meg, amelyben a fiatalok Isten gondviselő szeretetével kapcsolatos élményeiket osztották meg egymással.

A BREFGY 1999 szeptemberében tízéves jubileumáról ünnepi istentisztelet megszervezésével emlékezett meg. A hálaadó istentiszteleten Hegedűs Loránt püspök prédikált „*Ti vagytok a föld sói*” (Mt 5) ige alapján. A presbitérium az alkalomra megjelentette a gyülekezet történetét bemutató füzetet.³⁶¹

---

359 TARR Zoltán budapesti református egyetemi lelkész (1996–2003) közlése GYÖRFFY Eszternek (elektronikus levél), 2012. március 17. (Nyomtatott formában GYÖRFFY Eszter tulajdonában, 1 oldal.)

360 TARR Zoltán egyetemi lelkész feljegyzése a Kalaznói hétvégéről, 1998. április 3-5. BREFGYA 8. mappa

361 GYÖRFFY Eszter: *A Budapesti Egyetemi és Főiskolai Gyülekezet története*, Bp., 1999. (48 oldal) Megjelent 300 példányban.

Tarr Zoltán tanulmányi ösztöndíja idejére a püspökhelyettes 2001. februárjától Ódor Balázs lelkipásztort rendelte ki egyetemi lelkésznek. Szolgálatában segítséget jelentett Hajdú Szabolcs Koppány harmadéves teológus munkája.³⁶²

A 2000/2001-es tanévben, a millenium jegyében a félév témája *Kezdet és Újrakezdet* volt. A teremtéstörténet és János evangéliumának prologusának alapján szóltak az igehirdetések. Az őszi szemeszter témája *Életkérdések – Életválaszok* voltak. Az eddigi hagyományokkal ellentétben a több napos evangelizációs sorozat helyett a félév során három alkalommal *kétkedők istentiszteletét* tartottak, ide olyan egyetemistákat hívtak és vártak, akiknek alapvető fenntartásaik, kérdéseik voltak a hittel, keresztyéniséggel szemben.³⁶³

Az egyetemi lelkész így összegezte a gyülekezet sajátos missziói vonásait: „Az egyetemi gyülekezet pontosan az egyház e missziói törekvését hivatott gyakorlattá tenni. [...] azt a reformátori igazságot kell tudatosítanunk a gyülekezet tagjaiban, hogy ők az egyház. Ha mint egyháztagokat vesszük komolyan őket, akkor ők maguk is a misszió tevékeny munkálóivá válnak. Isten kegyelmének munkája, hogy erre gyülekezetünkben számos példa van. Egyre gyarapodik az a presbitériumon kívüli belső mag, amely aktívan is alakítja a gyülekezet életét, és felelős egyháztagként gondolkodik.”³⁶⁴ Ebben a félévben megerősödött az imaközösség, és a gyülekezeti éneklés; népszerű volt az istentiszteletek utáni teázás, amikor beszélgetni lehetett az igehirdetővel is.

2001. őszén jelent meg először a gyülekezet lapja, a *Sószóró*. Első szerkesztője Kiss Sándor volt.³⁶⁵ Az újság változó időközönként jelent meg, általában 1-3 szám egy szemeszterben.

A tavaszi szemeszterben a hitismereti sorozatot (*A hit hitvallásra hív*), kiegészítették a bibliaórai alkalmak (*A hit életre hív*). A *Csüörtök esti beszélgetések – CSEBER* sorozatának keretében a szerdai igehirdetés témájáról lehetett beszélgetni. Három hetente *Szomszédolás* néven az egyházon kívül szolgálatot teljesítő református értelmiségiekkel, illetve más felekezetűekkel lehetett beszélgetni.³⁶⁶ A presbitérium közössége egyben bibliaóras közösség is volt, amely kéthetente hétfőn gyűlt össze. A gyülekezeti kirándulásokon 25-30 gyülekezeti tag vett részt,

---

362 Ódor Balázs helyettes egyetemi lelkész jelentése. DRE Közgyűlésének jegyzőkönyve 2001. november 22., 29. pont 2. oldal DRERL A/1a 37. d.

363 Ódor Balázs helyettes egyetemi lelkész jelentése. 3. oldal DRERL A/1a 37. d.

364 Ódor Balázs helyettes egyetemi lelkész jelentése. 4. oldal DRERL A/1a 37. d.

365 Az újság szerkesztői voltak: RISKÓ Zsófia, CSERE Dániel, SCHMIDT Zsuzsa, SZABÓ Viktor, SZKORDILISZ Flóra, LACZI Petra.

366 Ódor Balázs helyettes egyetemi lelkész jelentése. 7. oldal DRERL A/1a 37. d.

köztük 4-5 új tag is volt, ősszel a fiatalok Szokolyán, és tavasszal Simontornyán töltötték a hétvégét. A nyári tábort Óriszentpéteren tartották 35 fővel, a Tízparancsolatot tanulmányozták.³⁶⁷

A gyülekezet további fejlődését gátolta, hogy a közösségnek nem volt saját épülete. Ezért jelentett nagy előrelépést, hogy 2001. május 11-én letették a gyülekezet leendő otthonának, a Magyar Egyházak Ökumenikus Tanácsa (MEÖT) székházának alapkövét. Az új lelkipásztor, Siba Balázs 2002. szeptember 15-től Tarr Zoltán felügyelete alatt már a MEÖT lágymányosi épületében kezdhette meg a szolgálatát, mint segédlelkész.³⁶⁸

A gyülekezetet a lágymányosi egyetemi városba való költözés átformálta: újak jöttek, akik nem jutottak el a Kálvin téri alkalmakra, de jelentősen számmal voltak olyanok is, akik az új helyre már nem mentek el (metró vonal távolsága, ill. a bölcsészkarok távolsága). A lelkészváltás is megviselte a gyülekezetet. Siba Balázs jelentésében felvetette: „*Szükség lenne arra, hogy a lelki vezetője a gyülekezetnek több éven keresztül pásztorolná a nyáját s nem kéne egy-két évenként előlről kezdeni valakinek a lelkészi munkát.*”³⁶⁹

A MEÖT épületében folytatódtak a kiscsoportos alkalmak (imaközösség, presbitériumi ülések, bibliaórák). Új kezdeményezésként keddenként reggel 7 óra után áhítatot tartottak. Siba Balázs és Hajdú Szabolcs Koppány teológiai hallgatóval közösen indított sorozatot *Kedd Esti Kálvin Klub* néven. Ezeken az alkalmakon ilyen témák kerültek sorra:

- Ki vagyok ebben a posztmodern forgatagban?
- Mit kezdjek azzal, hogy református vagyok?
- Honnan jövünk, és merre tartunk, mint Református Egyház?

A sorozathoz vezérfonalként Douglass: *Új reformáció* című könyvét használták. A meghívottak közt volt Hegedűs Loránt püspök, Kőszeghy Miklós egyetemi docens is. Kerekasztal beszélgetés keretében Verő Tamással, az ifjúsági rabbival is találkozhattak a fiatalok.³⁷⁰

---

367 Ódor Balázs helyettes egyetemi lelkész jelentése. 10. oldal DRERL A/1a 37. d.

368 A segédlelkész a szolgálati lakását a Zsinat biztosította; javadalmát a Dunamelléki Református Egyházkerület. Siba Balázs egyetemi segédlelkész jelentése. DRE Közgyűlésének jegyzőkönyve 2002. november 21., 21. pont 103-104. oldal DRERL A/1a 38. d.

369 Siba Balázs egyetemi segédlelkész jelentése. 21. pont 105. oldal DRERL A/1a 38. d.

370 Siba Balázs egyetemi segédlelkész jelentése. 21. pont 108-109. oldal DRERL A/1a 38. d.

A szokásos alkalmakra a Mikulás estre, a farsangra, és a tanévzáró kerti partira már a MEÖT épületében kerülhetett sor. Ősszel a gyülekezet tagjai Móra kirándultak, a hétvége címe a *Beszélő kövek* volt (1Péter levele alapján).³⁷¹

5.3.5 A Budapesti Református Egyetemi és Főiskolai Gyülekezet státuszának rendezése 2002–2005 között

Az 1993–1995 közötti változásokhoz hasonlóan, a 2002-es esztendő fordulópont volt a közösség életében. Szeptembertől Siba Balázs egyetemi lelkész vezetésével a gyülekezet új otthont kapott a Lágymányosi Ökumenikus Központ (LÖK) épületében. A Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa, a Magyarországi Református Egyház vezetői és a Magyarországi Evangélikus Egyház vezetői 1999-ben döntöttek egy ökumenikus központ létrehozásáról a lágymányosi egyetemi városban, amely az egyetemi lelkészségeknek is otthona lesz.³⁷² Az új épületben helyet kapott egy 150-200 fős kápolna, mely istentiszteletek mellett, konferenciák és különböző rendezvények tartására is alkalmas.³⁷³ „*Reménységünk, hogy ez az épület elősegíti a mintegy 62 000 budapesti egyetemi hallgató körében végzett protestáns lelkigondozást.*” – mondta a LÖK megnyitóján a MEÖT főtitkára, Görög Tibor.³⁷⁴

A gyülekezetté válás folyamatában a következő fontos lépést jelentette, hogy 2003 tavaszán a Dunamelléki Református Egyházkerületi új vezetősége létrehozott egy főállású egyetemi lelkészi státuszt, és elkülönítettek a Ráday Kollégiumban egy egyetemi lelkészi lakást.³⁷⁵ Édes Árpád személyében olyan egyetemi lelkészt rendeltek ki 2003 szeptember

---

371 Siba Balázs egyetemi segédlelkész jelentése. 21. pont 111-112. oldal DRERL A/1a 38. d.

372 A magyar állam képviseletében eljáró Kincstári Vagyoni Igazgatóság az 1999. december 17-én kötött megállapodás értelmében 99 évre közös földhasználati jogot biztosított a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsának, a Magyarországi Református Egyháznak és a Magyarországi Evangélikus Egyháznak egy telekre. Az építkezés 2001. április 23-án kezdődött. A terveket ifj. BENCZÜR László, Ybl-díjas építész készítette, akinek az édesapja a háború utáni evangélikus egyetemi lelkész volt. Az alapkövet 2001. május 11-én tették le. ifj. Kis Boáz: *Isten ígéretébe fogódzva indulni az úton*, Reformátusok Lapja, XLVI. évfolyam 25. szám 2002. június 23. 1;3. oldal

373 A kápolna mellett álló háromszintes épületben kaptak helyet a református és az evangélikus egyetemi lelkészségek irodái, az Ökumenikus Tanács hivatala, két tanácskozó-, illetve imaterem, a gondnoki lakás, valamint hazai és külföldi vendégek számára tíz vendégszoba reggeliző helyiséggel.

374 ifj. Kis Boáz: i.m. 1,3. oldal

375 Édes Árpád egyetemi lelkész jelentése. DRE Közgyűlésének jegyzőkönyve 2005. április 21., 12. pont 34. oldal DRERL A/1a 39. d.

elsejétől, aki teológushallgató korában presbiterként is szolgált az egyetemi gyülekezetben. 2004-ben a gyülekezet másik lelkészi státusza is rendezésre került. Siba Balázs beosztott lelkészi szolgálatát Györffy Eszter vette át oly módon, hogy szolgálatának anyagi feltételeit is biztosították (lelkészi javadalom, szolgálati szoba, később lakás). Édes Árpád jelentésében így összegezte: *„Így örömmel konstatálhatjuk, hogy már másfél egyetemi lelkész van gyülekezetünknek, ami persze inkább kettő.”*³⁷⁶

Az egyházkerület 2005 őszi közgyűlése elfogadta a Budapesti Református Egyetemi és Főiskolai Gyülekezet Alapító Okiratát, és ezzel a gyülekezet jogi helyzete rendeződött.³⁷⁷

5.3.6 A Budapesti Református Egyetemi és Főiskolai Gyülekezet élete és története 2002–2008 között

A MEÖT épületének köszönhetően 2002 után a gyülekezetben sokféle lelki és kulturális programra nyílt lehetőség. Édes Árpád egyetemi lelkész 2005 nyarán, a Doctorok Kollégiuma ülésén előadást tartott az egyetemi gyülekezet életéről és jellemzőiről. Ennek alapján mutatom be ezt a korszakot.³⁷⁸

A 2004/2005-ös tanévben az egyetemi gyülekezet törzsközössége 60-70 fős elkötelezett református identitással bíró keresztyén fiatalból állt, kétféle elvárással jártak gyülekezetbe a hallgatók. (Nem egymással szemben álló vagy rivalizáló csoportokról van szó.) Egyik részük identitásukban megerősítést váró fiatalokból állt, akik a református sajátosságok kihangsúlyozását várták azon kívül, hogy személyes lelki és közösségi élményt kerestek egyetemi éveik alatt. A másik csoport számára erőteljes volt az az elvárás, hogy a gyülekezet legyen releváns kommunikációjában, kulturális megnyilvánulásaiban. Olyan „vagány” közösséget szerettek volna, amellyel szívesen azonosulhattak: nyitott és párbeszédképes.

Közös pont a két csoportban az evangelizáció iránti igényük volt. Hosszú út vezet azonban a saját igények kielégítésén túl látó missziói felelősség felébredéséhez: *„a sztárprédikátorok által végzett egy-egy alkalomra koncentráló evangélizációtól a közösség által gyakorolt folyamatos evangélizációig.”*³⁷⁹ Az egyetemi lelkészek feladata, hogy útitársa legyen

---

376 Édes Árpád egyetemi lelkész jelentése. 34. oldal DRERL A/1a 39. d.

377 A Budapesti Református Egyetemi és Főiskolai Gyülekezet Alapító Okirata olvasható a 6. számú mellékletben. DRE Közgyűlésének jegyzőkönyve 2005. november 17-18., 45. pont 91-93. oldal DRERL A/1a 39. d.

378 ÉDES: Az egyetemi, 1-4. oldal

379 ÉDES: Az egyetemi, 4. oldal

az egyetemi gyülekezetbe járó fiatalnak azon az úton, amelyen a bizonyágtévő létforma örömmel vállalt küldetéssé válik, és nem csak kötelesség, amit nehezen tud integrálni az életébe. Mindez szorosan kapcsolódik ahhoz a valláslélektani határátlépéshez, amely során az identitáskérdés hivatáskérdéssé válik.³⁸⁰

Az egyetemi gyülekezethez kapcsolódó tágabb kör (50-60 ember) leginkább csak a szerda esti istentisztelet alkalmával látogatta a gyülekezet közösségét. *„Esetükben mindenképpen tetten érhető a fogyasztó keresztyén, másrészt a minőségi élményre vágyó fiatal, aki csemegézik programokból és személyek közül attól függően, hogy mire indul meg »lelki nyáleválasztása« (a kifejezést egy evangélikus tanulmányban olvastam) Természetesen rendjén való, hogy aki betér, először gyümölcsöket keres, majd esetleg később kezd érdeklődni a »gyümölcstermesztés« mikéntje felől. Részben ehhez a körhöz kapcsolódnak olyan fiatalok, akikben fellelhető a spirituális nyitottság, és valamilyen szolgáltatást is várnak. Nincsenek megkeresztelve, konfirmálni, házasodni szeretnének. Ők többnyire jó néven veszik, ha komolyan foglalkozunk velük, szívesen szánnak időt az elmélyülésre. Ha kialakulnak személyes kötődések és barátságok, akkor arra is van esély, hogy gyökeret verjenek a gyülekezetben. A legnagyobb akadály azonban az, hogy bár az egyháztól várnak szolgálatot/szolgáltatást, paradox módon nem tudnak mit kezdeni az intézményes egyházzal és annak kereteivel. Az utánpótlás egyik fontos forrása még azon fiataloknak csoportja, akik hoznak valami szellemi örökséget, indíttatást otthonról, és az egyetemi évek alatt a gyülekezetbe bekapcsolódva válnak aktívvá. A református gimnáziumban végzetek csak csekély százalékban tartoznak ehhez a körhöz. Az egyetemi gyülekezet hagyományosan megjelölt célcsoportja a vidéki református egyetemista, és ebből következik a lelki otthonteremtés feladata, mint elsőrendű cél. Bár magam is fontos mellékcélnak látom a lelki otthon biztosítását, szeretném, ha missziói felelősséget éreznék az egyháztól távol élő fiatalok felé is.»³⁸¹*

A MEÖT épületében is a gyülekezet legfontosabb alkalma a szerdai istentisztelet maradt, az előtte megtartott presbiteri gyűléssel. Az istentisztelet után a szeretetvendégség keretében nyílt mód az igehirdetővel és az egymással való beszélgetésre. Lehetőség volt közös éneklésre a kápolnában, az előtérben játékokra is.

Több féléven keresztül négytípusú istentiszteletet tartottak: *tanítói, közösségépítő, evangelizáló és dicsőítő*. Az igehirdetés tartalmán kívül a liturgiát is az istentisztelet jellegének

---

380 Erről bővebben lehet olvasni a disszertáció a 3.1 Az egyetemi lelkigondozásnak bemutatása gyakorlati példákkal című fejezetében.

381 ÉDES: Az egyetemi, 4. oldal

megfelelően alakították ki. A tanítói alkalom végén kérdéseket lehetett feltenni az igehirdetőnek, és hosszabban beszélgetni vele. A közösségépítő alkalom elején ismerkedős játékok voltak, illetve a gyülekezet egyik kisebb csoportja szolgált és mutatkozott be. Az evangelizációs istentiszteleten egy gyülekezeti is bizonyosságot tett. A dicsőítő alkalmon a zenei szolgálat és imádság kapott kiemelt szerepet.

Az egyetemi gyülekezet sajátosságából következett az, hogy a felsoroltakon túl félévenként változtak azok a programok, amelyeket kipróbáltak és addig működtettek, amíg voltak olyan hallgatók, akik ezt tudták, és akarták folytatni. Édes Árpád egyetemi lelkészi kinevezését követően kihasználva a gyülekezet a kedvező infrastrukturális adottságait: támogatta a fiatalok öntevékeny kezdeményezéseit. A gyülekezeti programok struktúráját a presbitériummal közösen alakították ki.³⁸²

A keddi napon bibliatanulmányozás-jellegű alkalmak voltak. 2004-től két féléven keresztül *Alfa-kurzus* segítségével próbálták, azokat a fiatalokat elérni, akik még nem voltak keresztyének, de nyitottnak és érdeklődőnek bizonyultak. Az első félév sikeresebb volt. A kurzusnak köszönhetően többen csatlakoztak a gyülekezethez. Ketten megtértek és megkeresztelkedtek a gyülekezetben. Az Alfa-kurzus utáni félévekben keddenként hagyományosabb jellegű tematikus bibliaórákat tartottak. Egy féléven keresztül csak az evangéliumokat tanulmányozták *Evangéliumot Egyszerűen Egyetemistáknak* címmel. Ezt követően János leveleit olvasták közösen a fiatalok. Sikeres próbálkozás volt az *Emmaus kurzus* lelkigondozói jellegű bibliaóra 12 fővel. A keddi alkalmakon nemcsak a két egyetemi lelkész, Édes Árpád és Györffy Eszter szolgált, hanem a hallgatók is.

Csütörtökönként az egyes félévekben változatos előadásokra került sor. 2004-ben például a Ráday Pinceklub adott otthont a *Keresztyén vagyok, jazzt zenélek* sorozatnak, amelyen egyházi kötődésű jazz muzsikusok zenéltek, illetve beszélgettek hallgatókkal a jazz, az egyház, Isten határkérdéseiről. Csere Dániel hallgató is itt tartotta kéthetente filmklubját Bölcsházi András spirituálissal közösen. Mindkét program népszerű volt, ezeknek köszönhetően újra kezdett a teológusok és a gyülekezet kapcsolata erősödni.

---

382 A 2004/2005-ös tanév őszi szemeszteréről készült szórólapon olvasható a gyülekezet féléves programja a 8. számú mellékletben. A szórólap kihajtható, a kapu jelképezi a gyülekezet nyitottságát. BREFGYA 8. mappa

A 2005/2006-os tanévben péntekenként tartották a *Sütee* (Sűrűn találkozó egyetemisták eszmecsereje) nevet viselő klub, illetve a *KözösPont Klub*³⁸³ alkalmaikat 30-40 fővel. Cél volt, hogy fiataloknak legyen egy találkozó helye, ahova elhívhatják a barátaikat, miközben keresztyén tartalmú témákról beszélgethetnek kötetlenül.³⁸⁴

Az Alfa-kurzus folytatásaként indult a Béta házi bibliaóra. 2005–2009 között kéthetenként Győrffy Eszter vezette ezt a bibliakört, félévente 1-1 bibliai könyvet tanulmányoztak végig (Filippi levél, Római levél, Jakab levele, Eszter Könyve).

2005 őszén Dányi-Nagy Márió teológushallgató kezdeményezésére alakult meg a gyülekezet imaközössége: Imaharcos néven. A csoport tagjai folyamatosan imádkoztak egymásért, és az egyetemi gyülekezet aktuális programjaiért. A kiscsoport tagjai evangelizációra mentek egy-egy hallgató szülőfalujába (pl. Felvidék, Délvidék).

Egy féléven (2007) keresztül apologetikai sorozat keretében a fiatalok előadásokat hallgathattak, illetve gyakorolhatták a megfelelő keresztyén vitakultúrát.

2004-ben Magyary Ágnes spanyoltanár, a gyülekezet tagja a több fiatal bevonásával színjászokkört szervezett, a darabokat is ő írta és rendezte. A színjászok vidámabb hangvételű darabokkal léptek fel Mikulás bulik, illetve farsangi bálok alkalmával. Istentiszteleteken szolgáltak elgondolkoztató és bibliai történetek feldolgozásával. A Csillagpont találkozókön ezekkel a darabokkal népszerűsítették az egyetemi gyülekezetet. A Magyar Televízió vallási műsorok osztálya több alkalommal református ifjúsági műsoraiban közvetítette ezeket az jeleneteket. A „társulat” 2009 tavaszáig működött.

Az egyetemi lelkipásztorokkal megbeszélte időpontokban lelkigondozói beszélgetéseket lehetett folytatni. Minden félévben voltak olyan diákok, akik felnőtt keresztlői és konfirmációi felkészítéseken vettek részt. Legtöbbször 2008 tavaszán voltak. 2004–2008 között a gyülekezetben hat fiatal és öt csecsemőt³⁸⁵ kereszteltek meg, és heten konfirmáltak.

A 2007/2008-as tanévben a fiatalok kérésére pároskört szerveztek a gyülekezetben már házasságot kötött párok, illetve jegyesek között, 6-8 pár vett részt.

---

383 A KÖZÖSPONT KLUB első estje a *Pármegtartó stratégiák* címet viselte, a következő alkalomra Kókai Nagy Viktort lelkész hívták meg, aki a SZIGET alkalmazásában dolgozott. *Miért segítesz?* címmel a hajléktalan segítő szervezetek munkatársaival lehetett beszélgetni.

384 *Édes Árpád jelentése a Budapesti Egyetemi és Főiskolai Gyülekezetéről*. Jegyzőkönyv a DRE Közgyűlés 2006. április 5-én Pécsen tartott üléséről 17. pont 190. oldal DRERL A/1a 39. d.

385 A csecsemők a gyülekezet tagjainak, lelkészeinek gyermekei, illetve rokonai voltak.

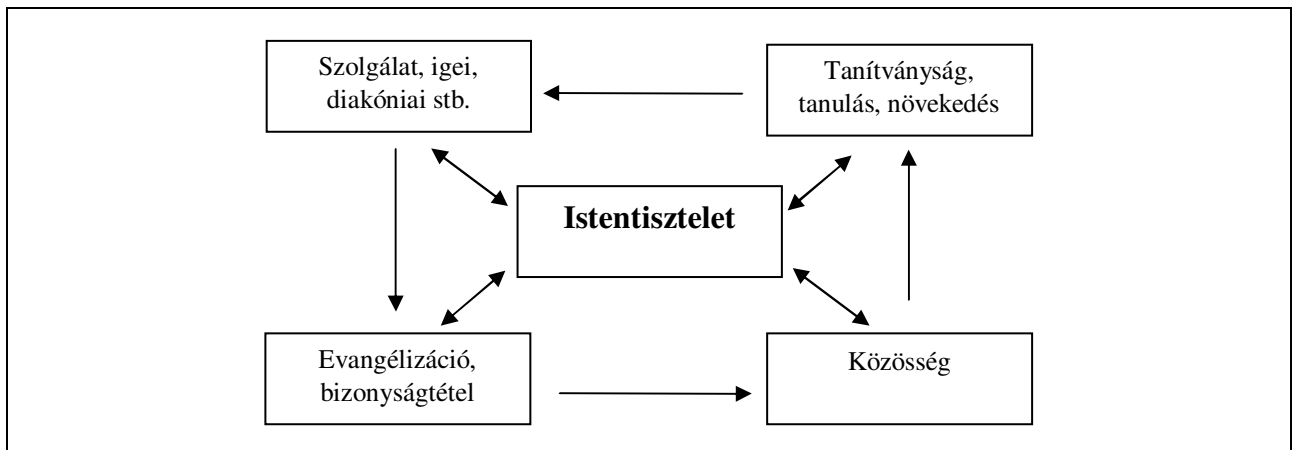

5.3.7 A Budapesti Református Egyetemi és Főiskolai Gyülekezet működési modellje 1989–2008 között

A Budapesti Református Egyetemi és Főiskolai Gyülekezet szerkezete lassú folyamatként alakult ki. Tevékenységi köre fokozatosan bővült és módosult a gyülekezet infrastrukturális (Kálvin téri templom, Teológia díszterme, MEÖT épülete) és tagjai számának és összetételének függvényében (lásd az eddigi 5.3.1-6 fejezeteket).

A BREFGY történetében nem beszélhetünk tudatos, előre megtervezett gyülekezet-építésről. Az alapítóktól kezdve a 2008-ig szolgáló lelkipásztorokig, a gyülekezet vezetői az egyetemi gyülekezet kapcsán egy istentisztelet-központú gyülekezeti modellben gondolkodtak.

Édes Árpád egyetemi lelkész a gyülekezet működését Rick Warren gyülekezetmodelljével szemléltette. Mindenek előtt azért, mert ebben a modellben központi helyet kap az istentisztelet, ami dinamikus az evangelizációra mutat úgy, hogy közben képes integrálni a többi célt is.³⁸⁶

1. számú ábra
A BREFGY működésének modellje

Az 1. számú ábra középpontjában az istentisztelet áll, ami a BREFGY hagyományos, központi alkalma. Kezdetektől tettenérhetőek bizonyos reformelképzelések a liturgiában (laikusok aktív bevonása, az áldás közös éneklése stb.), másrészt az a missziói szempont, hogy könnyű legyen részt venni az istentiszteleten (liturgiás lap, végig ülve, a lelkész palást nélkül prédikál). Fontos annak a szándéknak a megvalósítása, hogy legyen vonzó az alkalom (vendég igehirdetők meghívása, szeretetvendégség stb.). Mindezek ellenére sem mondható igazán formabontónak az egyetemi istentisztelet.

386 ÉDES: *Az egyetemi*, 5. oldal

A legfontosabb *közösségi* alkalom maga az istentisztelet volt, az azt követő szeretetvendégséggel. A liturgiában való közös részvétel és szolgálat építette legjobban a közösséget. Voltak kifejezetten közösségépítő programok (kirándulások, félévzáró bulik), továbbá kisebb körök: imaharcosok, Béta házi bibliaóra, keddi bibliatanulmányozások.

Növekedés, tanítványság érdekében evangelizációkat, hitmélyítő kurzusokat (Alpha-kurzus, Evangéliumot Egyszerűen) tartottak. Lehetőség volt egyénileg vagy kisebb csoportokban keresztelői, illetve konfirmációi felkészítésekre is. A tanítványságban való növekedés szempontjából kulcsfontosságúak a különböző képzések, amelyek a kurzusok munkatársi közösségét készítik fel segítői, vezetői feladataik betöltésére. Többen vettek részt a gyülekezetből a zsinat által szervezett ifjúsági vezetőképző tanfolyamon. A szellemi növekedés szempontjából fontosak voltak a nyári egyetemista konferenciák.

A *szolgálatok* a következő tevékenységek köré sorolhatók: istentisztelet (imaközösség, konyhai szolgálat, liturgiás lap készítése, zenei szolgálat és az ezzel kapcsolatos feladatok), újságszerkesztés, presbiteri munka, színjátszó kör, honlap kezelése. A gyülekezet fiataljai kivették részüket az országos jelentőségű megmozdulásokon is (Csillagpont, KözösPont, 72 óra kompromisszumok nélkül). A gyülekezet tagjai szolgáltak a kerekesszékesek között, aktívan részt vettek a kórházmisszióban, vagy fogyatékos otthonokban (egy őszi kirándulás keretében 15 gyülekezeti fiatal a tiszafüredi fogyatékos otthonba látogatott). Szükség esetén egy-egy gyülekezeti tag megsegítésére gyűjtést szerveztek.

Az *evangelizáció* formái változtak a gyülekezet történetében a legtöbbet. Az evangelizáció az 1990-es években a több napos, egyetemek épületében meghirdetett alkalmakon zajlott. Ezt követően a gyülekezetben a keresők istentiszteletét havi rendszerességgel tartották.

5.4 A Budapesti Református Egyetemi és Főiskolai Gyülekezet jelene

5.4.1 A Budapesti Református Egyetemi és Főiskolai Gyülekezet bemutatása a számok tükrében

A Budapesti Református Egyetemi és Főiskolai Gyülekezet nevében is összegzi a küldetését a következőképpen: „*a vidékről jött, illetve fővárosi egyetemi és főiskolai hallgatók*

lelki-szellemi otthona legyen. Valamint hogy fórumot biztosítson a szellemi növekedést elősegítő eszmecserére a hitvalló értelmiségi létre való felkészítés jegyében.”³⁸⁷

Az egyetemi misszióknak szociológiai háttérét tárom fel. A disszertációhoz készült felmérések segítségével vizsgálom és értelmezem a Budapesti Református Egyetemi és Főiskolai Gyülekezetben megfordult tagok egyházi kötődéseit; továbbá azt, hogy az egyetemi misszió célkitűzései hogyan és mennyiben valósulnak/tak meg.

Az egyetemi istentiszteletek (gyülekezet) vezetői kezdetektől számontartották tagjaikat. Az egyetemi istentiszteletek Munkatársi Közössége által készített lista szerint az alapítás éveiben 143-an iratkoztak fel azok, akik 1989–1994 között rendszeresen jártak a szerdai istentiszteletekre.³⁸⁸ 1996 őszén a presbitérium által vezetett nyilvántartása szerint 135 főből állt a közösség. A szemeszterek első 2 hétében, és a presbiterválasztás előtti 2 hétben lehetett feliratkozni. Egyes gyülekezeti alkalmak, kirándulások esetén is készülnek névsorok.

A névsorok szerint 1989 ősze és 2008 májusa közötti időszakban 645-en voltak hosszabb-rövidebb ideig az egyetemi közösség tagjai. (A 645 főből 75-en választották meg a 2008 májusi presbitériumot.) Ennél jóval többen „fordultak” meg az évek folyamán az egyetemi istentiszteleteken, vagy a közösség által szervezett programokon.

2008 folyamán a kérdőívekre összesen 128-an válaszoltak, ez a nyilvántartásban szereplők 20%-át teszi ki. A 4. számú táblázatban olvasható, hogy a válaszadók mely korszakokban voltak tagjai a gyülekezetnek.

1989-1993	10 fő
1989-2002	12 fő
1989-2002 után is	2 fő
1994-2002	13 fő
1994-2002 után is	35 fő
	73 fő

4. számú táblázat:
A kérdőívekre válaszolók időbeli megoszlása

A Budapesti Református Egyetemi és Főiskolai Gyülekezet tagjai között több felmérést készítettek:

---

387 A Budapesti Református Egyetemi és Főiskolai Gyülekezet Alapító Okirata olvasható a 6. számú mellékletben. DRE Közgyűlésének jegyzőkönyve 2005. november 17-18., 45. pont 91-93. oldal DRERL A/1a 39. d.

388 Tegez Ferenc teológushallgató kezdeményezte, hogy iratkozzanak fel, azok, akik rendszeresen járnak az istentiszteletekre, és fontosnak tartják az életükben ezt a közösséget. A füzetbe azoknak a lelkipásztorok a nevét is feljegyezték, akik az első években gyakrabban szolgáltak, például Szabó István, Berkesi Gábor, Szarka Miklós. Györfly Eszter még gimnazistaként szerepelt a nyilvántartásban. (KÁLMÁN Outi tulajdona.)

1. 2002 februárjában Ódor Balázs egyetemi lelkész és a presbitérium mérte fel a tagok aktivitását és a gyülekezethez való kötődéseit. A kérdőívekre 80-an válaszoltak.³⁸⁹

2. 2006 májusában Bander Katalin *Belső megújulás és „elitvallásosság”? Fiatal értelmiségiek hívő közösségeinek vizsgálata* címmel Tudományos Diákköri Konferenciára írt dolgozatához készített felmérést a Budapesti Református Egyetemi és Főiskolai Gyülekezet tagjai között. Kérdőíveket 55-en töltötték ki.

3. 2008 májusa és 2009 januárja között felmérés készült a doktori értekezés számára:

- Az alapítás (1989) és 2008 között járt tagok közül 73-an válaszoltak.³⁹⁰
- 2007/2008 második félévében járt tagok közül 55-en válaszoltak.³⁹¹

4. 2011 október-decembere között újabb felmérés készült a disszertáció számára:

- Azok között a fiatalok között, akik 2007/2008 második szemeszterében az egyetemi gyülekezet tagjai voltak és a kérdőívekre válaszolt. Az 55 válaszadóból 37-en töltötték ki az újabb kérdőívet.
- A 2011/2012 első félévében aktívan járók közül 40-en³⁹² válaszoltak.

Az elemzés alapját képezik az 1989–2008 közötti tagok által kitöltött kérdőívek, és a 2006-os, 2008-as, a 2011-es felmérések. Bizonyos kérdésekben a 2002-es adatokra is kitérek.

5.4.1.1 A Budapesti Református Egyetemi és Főiskolai Gyülekezet jellemzői: budapesti

Ebben a részben azt mutatom be, hogy a BREFGY tagjai a gyülekezet célkitűzésének megfelelően mennyiben tekinthetőek a *fővárosban* tanuló hallgatók közösségének.

A felmérés alapjául szolgáló 570 fős nyilvántartásból 88-an nem adtak meg használható elérhetőséget (cím helyett egyetemet, telefonszámot, e-mail címet.) 27-en kollégiumi címüket írták fel, legtöbbször közülük a Ráday Kollégiumban laktak (18 fő), négyen a Márton Áron Kollégiumban (határon túli magyar diákok voltak), ketten az orvosi egyetem, ketten az ELTE Ajtósy Dürer utcai kollégiumában laktak. Egy fő a KGRE Temesvár utcai kollégiumának volt lakója. 203-an csak vidéki címekkel szerepelnek a nyilvántartásban. Összesen tehát a BREFGY

---

389 A kérdőív kiértékelésének adatai csak töredékesen maradtak meg. BREFGYA 8. mappa.

390 A kérdőív szövege a 9. számú mellékletben olvasható.

391 A kérdőív szövege a 10. számú mellékletben olvasható.

392 A 40 válaszadóból öten már 2008-ban is jártak a gyülekezetbe, és töltötték ki kérdőívet. Ennek az öt fiatalnak a válaszait a 2011-es felmérés részeként használtam fel.

tagjaiból 391-en voltak vidékről származó fiatalok, azaz 60%-uk. Budapesti címet adtak meg 233-an, de ez nem feltétlenül jelenti azt, hogy ők mind valóban fővárosiak is voltak.

73-an válaszoltak az 1989–2008 között járt tagok közül. A 73 válaszadó 57%-a az egyetemi gyülekezetbe járásuk ideje alatt Budapesten lakott, egy fiatal volt Pest megyei. 23%-uknak volt (17 fő) vidéken az állandó bejelentett lakcíme, a határon túli magyarok közül heten Erdélyben és egy hallgató Kárpátalján született. A válaszadók 22%-a kollégiumban lakott, 16%-a albérletben. A 2008-as felmérés idején a megkérdezettek 89%-a élt a fővárosban vagy Pest megyében. Négyen dolgoztak külföldön: ketten Kárpátalján, egy Angliában és egy fő Szlovéniában. (2 fő nem válaszolt.)

Bander Katalin 2006-os felmérése szerint a válaszadók 44%-a Budapesten élt, 20%-uk Pest megyében. Vidéken élt a tagok 33%-a. A megkérdezettek 89%-a Budapesten tanult vagy dolgozott, 37%-uknak a fővárosban volt az állandó lakhelye, 52%-uk csak dolgozni vagy tanulni járt a fővárosba. A tagok 11%-a nem Budapesten tanult, ők nagyobb részben lakóhelyük révén kötődtek a fővároshoz, illetve a gyülekezethez, ugyanis nagy részük Pest megyében élt.³⁹³

2008-ban az egyetemi gyülekezetbe járók közül 55-en válaszoltak, közülük 35%-uknak volt Budapesten az állandó lakhelye, heten voltak Pest megyeiek. Jelentős (18%) volt a határon túli magyarok aránya (5 szlovákiai, 3 romániai, 1 szerbiai, 1 kárpátaljai születésű magyar). A tanulmányi idejük alatt a válaszadók 89%-a lakott a fővárosban. 34%-uk kollégista volt (közülük négyen protestáns szakkollégisták), 14%-uk albérletben lakott, egyharmaduk családjával élt. 2011-ben az ötvenöt 2008-as válaszadóból 25-en (67%) éltek a fővárosban, hárman Pest megyében, hatan vidéken. Egy fiatal pedig az Operation Mobilisation (OM) hajón szolgált misszionáriusként. (20-an nem válaszoltak.)

---

393 BANDER Katalin *Belső megújulás és „elitvallásosság”? Fiatal értelmiségiek hívő közösségeinek vizsgálata* című dolgozatához készített felmérésének kiértékelése. *Édes Árpád jelentése a Budapesti Egyetemi és Főiskolai Gyülekezetéről*. Jegyzőkönyv a DRE Közgyűlés 2006. április 5-én Péccsett tartott üléséről 17. pont 192. oldal DRERL A/1a 39.

Az 5. számú táblázatban az látható, hogy a BREFGY tagjok hol éltek tanulmányaik előtt, illetve után. A számok jól mutatják, hogy a gyülekezet tagjai főként a vidékről (határontúlról) jött fiataloknak nyújt(ott) lelki otthont tanulmányaik idejére. A BREFGY a fővárosban tanuló fiatalnak egy olyan állomás, ahol református keresztyén közösségbe kapcsolódott be.

1989-2008		Egyetem után (hova?)	
		Budapest	Vidék (határon túl)
Egyetem előtt (honnan?)	Budapest	26 fő 35,6%	15 fő 20,5%
	Vidék (határon túl)	8 fő 11,0%	22 fő 30,1%

2008-2011		Egyetem után (hova?)	
		Budapest	Vidék (határon túl)
Egyetem előtt (honnan?)	Budapest	10 fő 18,2%	8 fő 14,5%
	Vidék (határon túl)	13 fő 23,6%	22 fő 40,0%

5. számú táblázat:
A BREFGY tagok lakhelyének változásai

Vidékről származó volt gyülekezeti tagok így emlékeztek vissza az egyetemi gyülekezetre: „Nagyon fontos a jelenléte Budapesten, nekem mint vidékinek a család messzesége miatt értékes, megtartó, közösség adó szerepe volt.” „Az én közösségem Budapesten!”

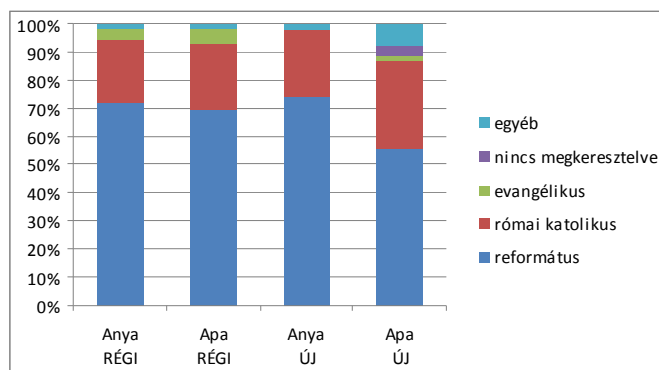
5.4.1.2 A Budapesti Református Egyetemi és Főiskolai Gyülekezet jellemzői: református

Ebben a részben azt elemzem, hogy a BREFGY közösségének a *felekezeti* összetétele hogyan alakult. A fiatalok vallásos neveltetésére (szülők vallásossága, a tagok neveltetése), illetve és a református egyházhoz kötődésére vonatkoztak a kérdések.

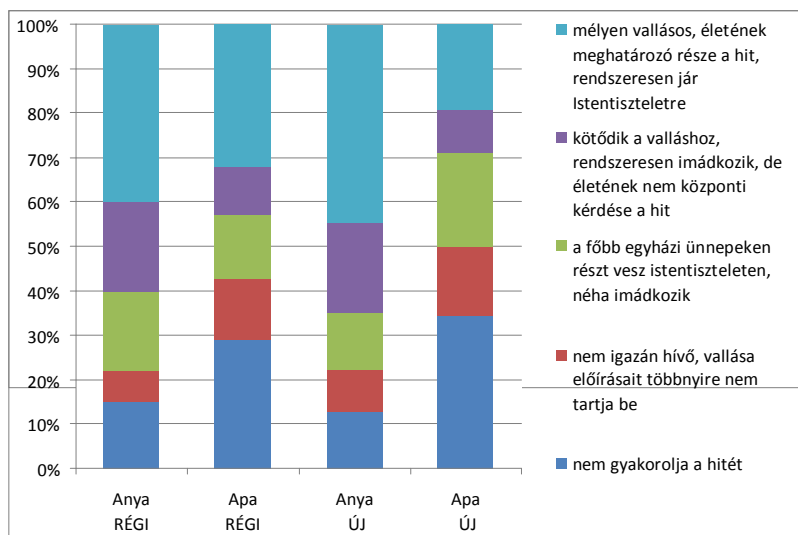
Az 1989–2008 között járt 73 válaszadó közül 63-an vallották magukat reformátusnak (86%), ketten római katolikusnak, négyen evangélikusnak és egy fiatal adventistának. Ketten felekezeten kívülként jellemezték magukat.

A válaszadók szüleinek vallási hovatartozását nézve elmondható, hogy a tagok többsége református családból származott. Az édesanyák 73%-a református volt, 22%-a római katolikus, 4%-a evangélikus és egy anya baptista. A református édesanyák fele hitét gyakorló volt (*mélyen vallásos, életének meghatározó része a hit, rendszeresen jár istentiszteletre*), és csak 10%-a nem.

Az édesapák 70%-a református felekezetű volt, 23%-a római katolikus, 5%-a evangélikus és egy fő görög katolikus. A református édesapák esetében rosszabb a hitét gyakorlók aránya (32%), és jelentős volt a hitét nem gyakorlók aránya (21%). A szülők felekezeti megoszlását és vallásosságát a 1. és 2. számú diagramok ábrázolják.

1. számú diagram:
A BREFGY tagok szüleinek felekezeti megoszlása

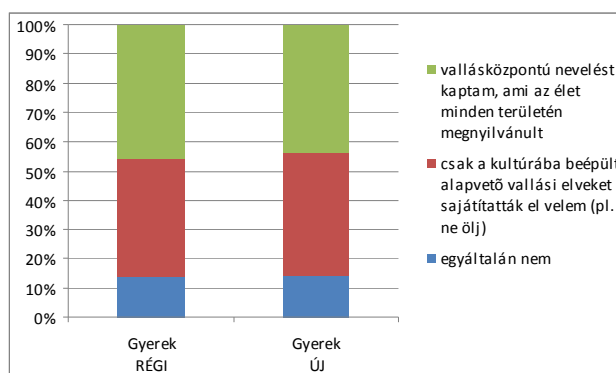

2. számú diagram:
A BREFGY tagok szüleinek vallásossága

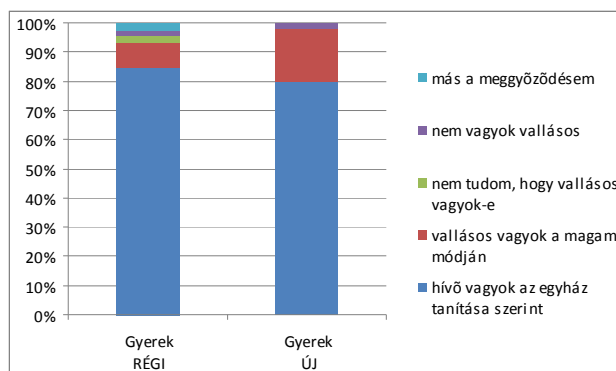
A 73 válaszadó között aránylag magas volt azoknak az aránya, akik nem vagy csak ritkán jártak gyerekkorukban hittanra vagy istentiszteletre. 54%-uk járt rendszeresen hittanra, 57%-uk istentiszteletre. Egyharmaduk soha nem járt hittanra, és 13-an (17%) nem jártak istentiszteletre. Az 1989–1994 közötti tagokból (10 fő) csak négyen voltak, akik sem hittanra, sem istentiszteletre nem jártak gyermekként, hárman jártak hittanra és öten istentiszteletre. Az ezt követő időszakban ez az arány – a politikai változások következtében is – sokat javult. Az 1995–2002 között járó tagoknak 58%-a (13 fő) tanult hittant, az istentiszteletre járók aránya is nőtt (58%-ra). Meglepő

módon a 2002 utáni korosztályban a hittanra és istentiszteletre járók aránya egyharmadra csökkent.

A válaszadó tagokból 33-an (45%) „vallásközpontú nevelést kapott, ami az élet minden területén megnyilvánult.” A megkérdezetteknek a 42%-a „csak a kultúrával kapcsolatos vallásos ismereteket és etikai nevelésben” részesült. Kilencen semmilyen vallásos nevelést sem kaptak. A 73 válaszadó 84%-a „hívő az egyház tanítása szerint”, hatan (8%) „vallásos a maga módján” és öten voltak bizonytalanok hitbeli elkötelezettségüket illetően. A válaszadók vallásos neveltetését és vallásosságát a 3. és 4. számú diagramok ábrázolják.

3. számú diagram
A BREFGY tagok vallásos neveltetése

4. számú diagram
A BREFGY tagok vallásossága

2006-ban a gyülekezet megkérdezett tagjai felekezetüket tekintve két (római katolikus, evangélikus) kivételtől eltekintve református (96%) vallásúak voltak.³⁹⁴ Bander Katalin 2006-os felmérése szerint a válaszolók szüleinek átlagosan kétharmada református vallású volt. Az

394 BANDER Katalin: *Belső megújulás és „elitvallásosság”? Fiatal értelmiségiek hívő közösségeinek vizsgálata*, Bp., TDK Dolgozat 2006. 35. oldal

édesanyák 22%-a római katolikus volt, az édesapáknak csak 16%. Az édesapák 7%-a evangélikus volt, míg az édesanyáknak csak 3,6%-a. Az 55 válaszoló közül 3-nak egyéb vallású vagy felekezeten kívüli volt az édesanyja, és hatnak az édesapja. Görögkeleti vallású volt 1-1 édesapa, illetve édesanya.

Az édesanyáknak mintegy 41%-a „mélyen vallásos” volt és további 15%-uk kötődött komolyan a valláshoz, addig az édesapáknál e két utóbbi érték csak 20%, illetve 11% volt. Egyharmadánál több volt a hitüket egyáltalán nem gyakorló apák aránya (37%), az édesanyáknál ez csak 20% volt. Különösen nagyak számít azoknak az apáknak a köre, akik „közepesen vallásosak”, ide sorolható a válaszadók 22%-ának édesapja. „Az anyák tehát alapvetően vallásosabbnak tűnnek az apáknál, ez a fokozottabb vallásosság azonban a nőkre általában is jellemző. Érdekes megjegyezni továbbá, hogy 10 olyan embert találtam a válaszolók között, akiknek mindkét szülőjük mélyen vallásos volt, és szintén 10-et, akiknek egyik szülője sem gyakorolja a hitét.”³⁹⁵

A családban vallásos nevelést a válaszolók 80%-a kapott, ebből 41% pedig kimondottan vallásközpontú nevelésben részesült. Egyáltalán nem nevelték vallásosan a megkérdezettek 20%-át. A megkérdezettek 4/5-e járt gyermekkorában hittanra. A hittanra járás és a családban kapott vallásos nevelés mértéke azonban nem mindig volt összhangban.³⁹⁶ Az istentiszteleten való részvétel gyakoriságát tekintve gyerekkorában a megkérdezettek 65%-a járt havonta minimum egyszer istentiszteletre, 39% pedig hetente járt templomba. A válaszadók 16%-a vallotta, hogy gyermekkorában egyáltalán nem járt istentiszteletre. ehhez képest a megkérdezettek 91%-a legalább havonta, 78%-a hetente járt istentiszteletre, míg mindössze 9%-uk csak ritkán látogatott el a templomba.³⁹⁷

Arra a kérdésre, hogy mennyire meghatározó életükben a hit gyakorlása, a válaszoló tagok egyharmadának hite meghatározó része életének, de döntéseiben mégis gyakran világi szempontok vezérelték. Kétharmaduk számára pedig döntéseik alapját minden esetben a keresztyén hitük jelentette. Azt a lehetőséget, mely szerint hite egyáltalán nincs befolyással mindennapjaira, senki sem választotta.

---

395 BANDER Katalin *Belső megújulás és „elitvallásosság”? Fiatal értelmiségiek hívő közösségeinek vizsgálata* című dolgozatához készített felmérésének kiértékelése. *Édes Árpád jelentése a Budapesti Egyetemi és Főiskolai Gyülekezetéről*. 193. oldal DRERL A/1a 39.d.

396 A 10 fiatalból, akit nem vallásosan neveltek, hatan jártak hittanra. A hívő családból származó fiatalok közül mindannyian jártak gyermekkorukban hittanra. BANDER: i. m. 35. oldal

397 BANDER: i. m. 37-38. oldal

A Bander Katalin-féle felmérés szerint a 49 válaszadóból 30 fő (61%) gyerekkorában nem volt református, vagy az volt, de csak egy bizonyos idő elteltével vált fontossá életében a hit. Mindössze 19-en (38%) vallották, hogy életükben mindig is meghatározó szerepet töltött be a hitük. Ez utóbbiak vallásosságának kialakulásában és fenntartásában a legnagyobb szerepet valószínűleg a hívő családi háttér játszotta. Így tehát ennél a kérdésnél is 2/3-1/3 arányt állapíthatunk meg azok között, akiknek életében nem volt jelen mindig a református hit, illetve akikében mindig jelen volt. A korábban nem reformátusok nagy része eredetileg római katolikus vallású volt, vagy felekezet nélküli. (Néhány közülük evangélikus vagy görög katolikus volt.)³⁹⁸

A válaszolók 42%-a, barátai, társasága révén került kapcsolatba a református vallással, további 20-20%-uk számára saját, tudatos döntése révén illetve családjá hatására kezdett el egyre fontosabbá válni a református hit. Azok aránya, akik tanáraik illetve iskolai oktatás révén tértek meg: 16%.³⁹⁹

Bander Katalin arról is megkérdezte a fiatalokat, hogy hány éves koruktól vallották magukat komolyan hívőnek. A legtöbbször számára gimnazista éveik alatt vált fontossá a vallás, vagy pedig egyetemi éveik elején (15-20 éves koruk között). A 29 válaszadóból 23-an már a gyülekezethez való csatlakozásuk előtt megtértek, hatan a BREFGY-ben váltak hívő reformátussá. (Ez mintegy 20%-os arány) Ebből arra lehet következtetni, hogy a gyülekezet eredményesen vonzza magához és tartja meg a keresőket és a bizonytalanokat.⁴⁰⁰

A BREFGY tagjainak nagy része járt még más keresztyén közösségbe is, az 53 válaszadóból mindössze 9 válaszolt nemmel erre a kérdésre.⁴⁰¹

A 2008-as felmérés szerint 55 főből 48-an (87%) vallották magukat reformátusnak (3-an katolikusnak, ketten evangélikusnak). A válaszadók közül csak egy nem volt megkeresztelve, 84%-uk konfirmált.

2008-ban a válaszolók 75%-ának az édesanya református vallású volt, az édesapák csak 55%-a. Az édesanyák 24%-a és az édesapák 17% volt római katolikus felekezetű. Egy anya volt baptista. Egy édesapa volt evangélikus, kettő ortodox és hármat nem kereszteltek meg. Az édesanyáknak mintegy 44%-a *mélyen vallásos* volt és további 11%-uk kötődött komolyan a valláshoz, addig az édesapáknál e két utóbbi érték csak 18% illetve 9% volt. A hitüket egyáltalán nem gyakorló apák aránya: 33% (ugyanaz az anyáknál csak 13% volt).

---

398 BANDER: i. m. 42. oldal

399 BANDER: i. m. 42-43. oldal

400 BANDER: i. m. 37-38. oldal

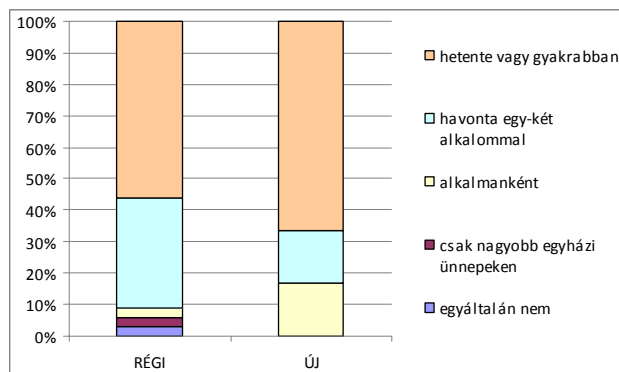
401 BANDER: i. m. 37-38. oldal

A megkérdezettek közül 44-en (80%) tartották magukat hitvalló keresztyénnek. Ez nagyon jó arány annak a fényében, hogy arra a kérdésre: „*családjában mennyire kapott vallásos nevelést?*” 44% válaszolta azt, hogy „*vallásközpontú nevelést kapott, ami az élet minden területén megnyilvánult*”, ezzel összhangban van az a tény, hogy gyermekkorban 69%-uk járt hittanra, 60%-uk istentiszteletre.

Az 1989–2008 között egyetemi gyülekezetbe járók 85%-a tartozott más gyülekezetbe is, 59%-uk heti rendszerességgel vett részt a vasárnapi istentiszteleteken.

A 73 válaszadóból 66-an (90%) neveztek meg egy vagy több új gyülekezetet, ahova az egyetemi éveik után bekapcsolódtak; közülük azok, akik 2008-ban a fővárosban éltek a legtöbben a Budapest-Fasori Református Egyházközségbe (8 fő) járnak, továbbá a Pasaréti (5 fő), Baross téri (3 fő), Budahegyvidéki (4 fő), Budai (4 fő), Kálvin tér (2 fő), Nagyvárad téri (2 fő), Pesthidegkúti (2 fő), Rákospalota-Óvárosi (2 fő), Cimbalom utcai (1 fő), Káposztásmegyeri (1 fő), Kelenföldi (1 fő), Kispest-Központ (1 fő), Klauzál tér (1 fő), Salétrom utcai (1 fő) Református Egyházközségekbe. A 66 válaszadóból 32-en (44%) szolgáltak aktívan az új gyülekezetükben (presbiterként, hitoktatóként, (házi) bibliaórákon, gyermekmunkában, ifivezetésben), 9-en (13%) diakóniai szolgálatban (pl. Ferences Szegénygondozó nővéreknél) vettek részt.

2008-ban válaszadók 56%-a (37 fő) tartozott más gyülekezetbe is, 21-en (38%) hetente vettek részt vasárnapi istentiszteleteken is. Az 55 válaszadóból 32-en töltötték ki 2011-ben egy újabb kérdőívet. Közülük csak egy válaszadó nem tartozott gyülekezetbe. A fővárosiak közül Budahegyvidéki (3 fő), Budai (3 fő), Gazdagréti (3 fő), Fasori (2 fő), Kálvin tér (2 fő), Kelenföldi (2 fő), Baross tér (1 fő), Csillaghegy (1 fő), Kispest-Rózsátér (1 fő), Nagyvárad tér (1 fő), Németajkú (1 fő), Pesthidegkúti (1 fő), Salétrom utcai (1 fő) Református Egyházközségekbe tartoztak. 2-2 fő a Golgota, illetve a Talipont közösségeket jelölték meg, mint új gyülekezetüket. Egy fő pedig az OM hajón (Operation Mobilization) szolgált misszionáriusként. A 32 válaszadóból 17-en (53%) szolgáltak az új gyülekezetükben (presbiterként, hitoktatóként, (házi) bibliaórákon, gyermekmunkában, kántorként), csak 3-an a diakóniai szolgálatban (pl. kórházmisszió) vettek részt. Az 5. számú diagramban azt ábrázolja, hogy tanulmányaik végzetével, a válaszadók az új gyülekezetükben milyen rendszerességgel vesznek részt a vasárnapi istentiszteleteken.

5. számú diagram:
A volt BREFGY tagok istentiszteleten való részvétele

Álljon itt néhány visszaemlékezés azoktól a gyülekezeti tagoktól, akiket a közösség református jellege vonzott:

1. Református közösség egyetemistáknak.
2. Fiatal reformátusok hagyománytisztelő, ugyanakkor fiatalos, lelkes, eleven, sokszínű gyülekezeti és baráti közössége.
3. Fiatalon is lehet hitben élni és az ökumené jegyében is lehet ápolni a református hagyományokat.
4. Pulzáló hívő közösség nem lemaradva a mai kortól, de megtartva azt, ami református hitünk fundamentumait jelenti.
5. Református egyetemisták gyűjtőhelye, akik fontosnak tartják hitük gyakorlását.

Volt olyan véleményalkotó is, aki ennek ellentétét fogalmazta meg: „*Hiányoznak a Gyülekezetből a református értékek!!! Ez nagy baj, nagyon nagy baj!*” Jól kirajzolódik, hogy a gyülekezet sajátossága, hogy egyszerre törekszik folytonosan megújulni, és megőrizni a református egyház hagyományait.

5.4.1.3 A Budapesti Református Egyetemi és Főiskolai Gyülekezet jellemzői: egyetemi

Ebben a részben azt mutatom be, hogy a BREFGY tagjai milyen arányban vettek részt a *felsőoktatásban*, hanem azt is, hogy mennyiben tekinthető a BREFGY a református értelmiség újjáteremtő színhelyének.

Az 1989–2008 között járt 73 válaszadó átlagosan 4,4 évig tartozott az egyetemi gyülekezetbe, egyharmaduk 4-6 év között időszakot töltött a gyülekezetben (hét válaszadó több, mint 10 évig volt aktív tagja a közösségnek). Ez megfelel a fiatalok az egyetemi tanulmányi idejének. 2008-ban a válaszadók 13%-a még folytatott felsőfokú tanulmányokat. A válaszadók

73%-a már dolgozott, a legtöbben 23-an (31%) az oktatásban (egyetemi docens, 16 (középkolai) tanár, tanító, oktatásszervező, 4 gyógypedagógus) helyezkedtek el. A második helyen az egyházban elhelyezkedettek vannak, 12-en (9 lelkipásztor, 3 hitoktató). A többiek az alábbi szakterületeken dolgoztak:

1. Adminisztrációban: 7 fő
2. Egészségügyben (egészségügyi előadó, fogtechnikus, orvos, védőnő, gyógyszerész): 5 fő
3. Gazdasági szférában (3 közgazdász, programozó-könyvelő, üzletfejlesztési igazgató): 5 fő
4. Közigazgatásban (köztisztviselő, jogász, diplomata): 3 fő
5. Műszaki munkakörben (építész, topográfus, villamosmérnök): 3 fő
6. Egyéb (író, újságíró, szakfordító): 3 fő
7. Művészként (művészettörténész, festőrestaurátor művész): 2 fő

Az oktatásügyben és az egyházban elhelyezkedettek magas aránya jól tükrözi, hogy a válaszadók 32%-a egyetemi gyülekezetbe járása idején az Eötvös Loránd Tudományegyetem, 15%-a Károli Gáspár Református Egyetem (1993-ig a Budapesti Református Teológiai Akadémia) hallgatója volt. Az egyetemek listáját a 6. számú táblázat tartalmazza. Voltak a tagok között gimnáziumba, illetve szakmunkásképzőbe járó középkolások (3 fő), és vidéki egyetemek hallgatói is (pl. Nyugat-Magyarországi Egyetem, Pécsi Egyetem, Selye János Egyetem). A határontúli magyarok között akadt, aki a Balassi Bálint Intézet hallgatója volt.

EGYETEM	1989–2008		2008–2011	
	fő	%	fő	%
Budapesti Corvinus Egyetem			2 fő	4%
Budapesti Gazdasági Főiskola	1 fő	1%		
Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem	4 fő	5%	4 fő	7%
Budapesti Műszaki Főiskola	1 fő	1%	4 fő	7%
Eötvös Loránd Tudományegyetem	23 fő	32%	13	24%
Károli Gáspár Református Egyetem Budapesti Református Teológiai Akadémia (1993-ig)	11 fő	15%	7 fő	13%
Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem			1 fő	2%
Pázmány Péter Katolikus Egyetem	2 fő	3%		
Semmelweis Egyetem	2 fő	3%	2 fő	4%
Szent István Egyetem	1 fő	1%	3 fő	5%
Szegedi Tudományegyetem	1 fő	1%		
egyéb	21 fő	29%	6 fő	11%

6. számú táblázat:
A BREFGY tagok felsőoktatási intézményeink megoszlása

Bander Katalin 2006-os felmérése szerint az egyetemi gyülekezetben az átlag életkor 24,5 év volt. A megkérdezettek 56%-a még tanult, többségük egyetemen. A tagok 7%-a tanulmányai mellett munkát vállalt. 36%-uk diplomázott, és teljes állásban dolgozott.⁴⁰²

A megkérdezettek egyharmada az ELTE-n tanult, legtöbben (12%) a Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolai Karán. A Károli Gáspár Református Egyetem különböző szakjaira a közösség tagjainak 18%-a járt. Jelentős volt a Budapesti Műszaki Egyetemre járók aránya: 14%. A többi egyetem illetve főiskola hallgatói viszonylag kis arányban képviseltették magukat a közösségben, ilyen például a Semmelweis Orvostudományi Egyetem, a Szent István Egyetem, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem és a Budapesti Gazdasági Főiskola. A legtöbben bölcsész szakosak voltak 19%-kal, mérnöki tanulmányokat (építész-, vegyész-, villamosmérnöki) a tagok 17%-a végzett. Ezekon kívül a gyülekezet tagjainak mintegy 10-10%-a gyógypedagógiai, illetve közgazdasági szakterületen tanult vagy dolgozott.⁴⁰³

2008-ban a válaszadók átlagosan 4,6 éve jártak a gyülekezetbe, átlagéletkoruk 23,7 év volt. 34-en tanulónak vallották magukat, 93%-uk egyedülálló volt. A számok tükrében elmondhatjuk, hogy a gyülekezet markánsan egyetemi és főiskolai hallgatókból állt. 2011-ben (2008-as 55 válaszadóból) 37-en töltöttek ki újabb kérdőívet, közülük heten férjhez mentek, illetve megnősültek; egy fő élt élettársi kapcsolatban. Az említett 37 válaszadó közül 16-an szereztek diplomát (heten BA, ketten MA, hatan a régi egyetemi képzésben és egy fiatal főiskolán). Heten továbbra is felsőfokú tanulmányokat folytatnak (egyikük Bécsben). A fiatalok három kivétellel végzettségüknek megfelelő munkakörben helyezkedtek el (egy közülük önkéntes misszionáriusként dolgozik az OM hajón).

A felmérésben a szülők végzettségére is rákérdeztem, abból a célból, hogy a fiatalok családi háttere mennyiben tekinthető értelmiséginek.

Az 1989–2008 között járt tagok szüleinek a végzettsége a következőképpen alakult. Az édesanyák többsége 60%-a felsőfokú végzettséggel rendelkezett, ez az arány az édesapák esetén azonban csak 57% volt. Az édesanyák további 27%-a középfokú végzettséggel rendelkezett; 8%-uk szakmunkásképzőt, 5%-uk pedig nyolc általánost végzett. Az édesapáknál ez az arány kicsit másképp alakult; köztük a felsőfokú végzettségűek aránya kisebb ugyan, de nagyobb a tudományos fokozatot (6 fő) szerzettek aránya.

---

402 BANDER: i. m. 30. oldal

403 BANDER: i. m. 33. oldal

A 2006-ban megkérdezettek szüleinek a végzettsége a következőképpen alakult: az édesanyák, 60%-a felsőfokú végzettséggel rendelkezett, ez az arány az édesapák esetén azonban csak 51% volt. Az anyák további 22%-a középfokú végzettséggel rendelkezett, 9%-uk szakmunkásképzőt, 7%-uk pedig nyolc általánost végzett. Az apáknál alacsonyabb a felsőfokú végzettségük aránya, jóval többen rendelkeztek legmagasabb végzettségként középiskolai érettségivel, illetve szakmunkás-bizonyítvánnyal, összesen a válaszadók 47%-ának. A szülők képzettség szerint nagyjából megfeleltek a magyarországi átlagnak, illetve talán kissé felül is múlják azt (az édesanyák mindenképp).⁴⁰⁴

A 2008-ban megkérdezett fiatalok szüleinek végzettségét tekintve a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya az előző korszakhoz képest csökkent. Az édesanyák 53%-a rendelkezett egyetemi vagy főiskolai diplomával, az édesapáknak csak 49%-a. Az édesanyák egyharmada érettségizett, az édesapák 24%-a végzett középiskolát. Szakmunkásképzőt végzett az édesapák 22%-a, az édesanyák 9%-a.

Bander Katalin vizsgálatának összegzéseként is megállapítható, hogy a „*Budapesti Református Egyetemi és Főiskolai Gyülekezetéről kirajzolódó kép alapján feltételezhetjük, hogy értelmiségi újratermelődésről van szó.*”⁴⁰⁵ Egy a válaszadók közül így emlékezett vissza a gyülekezetre: „*A leendő magyar református értelmiség színe-virága.*” A kérdőívet kitöltő tagok 26%-a kötött olyan szakmai kapcsolatokat ebben a közösségben, amelyek segítették a későbbi szakmájukban.

5.4.1.4 A Budapesti Református Egyetemi és Főiskolai Gyülekezet jellemzői: gyülekezet

Ebben a részben azt vizsgálom, hogy a BREFGY az Isten Ige alapján megfelel-e a gyülekezet elnevezésnek? A Szentírás szerint gyülekezet ott van, ahol az Isten Szentlélek segítségül hívásával hirdetik és hallgatják az evangéliumot, vállalják a diakóniai közösséget és együtt imádkoznak (Ap Csel 2,42). Kérdések a szerdai istentiszteletek, illetve a gyülekezeti (igei) alkalmak látogatottságára, a gyülekezeti tagok a szolgálatban való részvételére vonatkoztak.

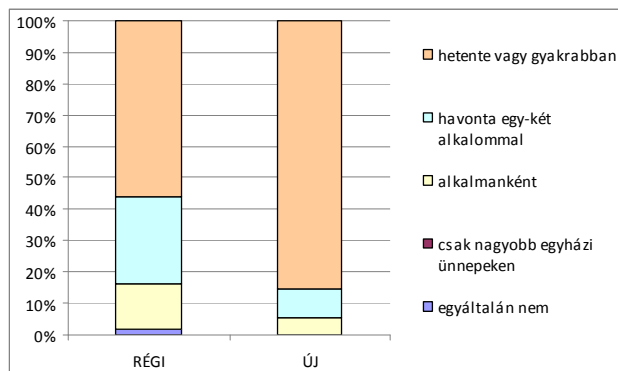
Az 1989–2008 között az egyetemi gyülekezetbe járó válaszadók 55%-a minden héten részt vett a szerdai istentiszteleten, a 28%-uk havonta egy-két alkalommal, 14%-uk alkalmanként. A 2008–2011 között az egyetemi gyülekezetbe járó válaszadók esetében a hetente istentiszteletre járók aránya nagyobb volt: 84%. Havonta egy-két alkalommal válaszadók 11%-a, alkalmanként

---

404 BANDER: i. m. 33. oldal

405 BANDER: i. m. 38. oldal

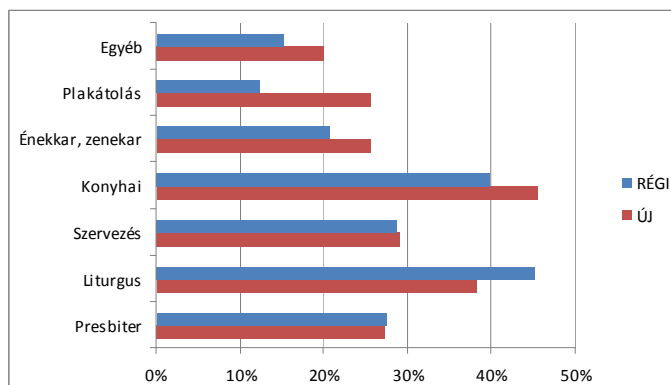
csak 5% vett részt az istentiszteleteken. A 2002-es felmérésben résztvevők 87%-a járt minden héten a szerdai istentiszteletekre. A 6. számú diagram segítségével a szerdai istentiszteleteken való részvételt szemléltetem.

6. számú diagram:
A BREFGY tagok szerdai istentiszteleteken való részvétele

A BREFGY közösségében alapításától fogva sokféle szolgálatra nyílt lehetőség. Az istentiszteletben liturgusként, zenészként lehetett szolgálni. Előtte az imaközösségben, illetve a szeretetvendégség előkészítésében lehetett részt venni. A munkatársi közösség tagjaként a félévi téma és igehirdetők meghívása, plakátok készítése és a hívogatás volt a feladat.

A 7. számú diagramban látható, hogy milyen arányban alakult a BREFGY-ben a szolgálók és szolgálatok aránya.

	1989–2008		2008–2011		2011	
Presbiter	20 fő	27%	15 fő	27%	9 fő	22%
Liturgus	33 fő	45%	21 fő	38%	13 fő	33%
Szervezés	21 fő	29%	16 fő	29%	8 fő	20%
Konyhai	29 fő	40%	25 fő	45%	12 fő	28%
Énekkar, zenekar	15 fő	21%	14 fő	25%	6 fő	15%
Plakátolás, hívogatás	9 fő	12%	14 fő	25%	7 fő	18%
Egyéb	11 fő ⁴⁰⁶	15%	11 fő ⁴⁰⁷	20%	15 fő	38%

7. számú diagram:
A BREFGY-ben való szolgálatok alakulása

Megállapítható, hogy az istentiszteleten szolgálók aránya magas volt. Minden korszakban a válaszadóknak legalább egyharmada szolgált liturgusként, vagy az ének-zenei szolgálatban. A 2002-es felmérés szerint a 49 válaszadóból 25-en már többször is voltak liturgusok. Hatan csak egyszer, 3-an nem tudták, hogyan lehet szolgálatra jelentkezni; 10-en pedig nem mertek. 3-nak nem jutott eszébe, hogy szolgálhatna. A számok tükrében elmondható, hogy fiatalok szívesen szolgálnak. Tanulságos az a tény is, hogy a szolgálat lehetősége nem mindenkinek egyértelmű. Az istentisztelet utáni szeretetvendégség megszervezése is sok munkáskezet igényelt. Ebben is jó arányban vettek részt fiatalok.

Az 1989–2008 közötti időszakban 21 válaszadó vett részt a gyülekezeti programok szervezésében, ebből kilencen nem voltak presbiterek. További öt válaszadó írta, hogy az alapításban részt vett. A 2008–2011 közötti korszakban a 15 presbiteren kívül öten írták azt, hogy vállaltak szervezési feladatokat. Ebből arra lehet következtetni, hogy a presbitereken kívül a gyülekezetben mindig létezett egy nagyobb szolgálói kör is.

Meglepően alacsony volt azoknak az aránya, akik a hívogatás (plakátolás) szolgálatában aktívnak vallották magukat. Ennek ellenmondani látszik az a tény, hogy arra a kérdésre, hogy „honnán hallott a gyülekezetről?” a válaszadók 54%-a barátot, csoporttársat jelölt meg, 13%-a valamelyik rokonát. A plakátolás (szórólaposztás) lehetősége, jelentősége az 1990-es évek végétől kezdve csökkent. Ebből arra lehet következtetni, hogy a többség nem tudatos szolgálatként felfogva hívogatta ismerőseit az alkalmakra.

406 Nyári konferencia szervezése; perselyezés; liturgiás lap készítése; gyülekezeti újságba cikkírás; biblia órák, Alfa-kurzus szervezése.

407 A gyülekezet újságba cikkírás; biblia órák, Alfa-kurzus szervezése; színjátszó körben való szereplés és imaharcosban való részvétel.

A 7. számú táblázatban azt mutatom be, hogy a fiatalok honnan értesültek az egyetemi gyülekezeztől.

	1989–2008		2008–2011		2011		2002	
Barát / csoporttárs	48 fő	66%	22 fő	40%	19 fő	51%	33 fő	66%
Rokon	12 fő	16%	5 fő	9%	8 fő	22%		
Szórólap / plakát	10 fő	14%	4 fő	7%	3 fő	8%	8 fő	16%
Internet	1 fő	1%	4 fő	7%	5 fő	14%		
Egyéb	13 fő ⁴⁰⁸	14%	11 fő ⁴⁰⁹	20%	10 fő ⁴¹⁰	27%	9 fő ⁴¹¹	18%

7. számú táblázat:
A BREFGY tagok honnan értesültek a gyülekezeztől

A számokat alátámasztja a válaszadók jellemzése a gyülekezeztől: „*maguk a tagok szervezik, sokkal inkább mint egy »hagyományos« gyülekezetet.*” Hasonlóan fogalmazott, aki a Korintusi Levél tanítására utalt a gyülekezet jellemzésekor: „*Az Úr a fej, a tagok a testrészek és mindennek megvan a maga létfontosságú szerepe.*” Az 1990-es évek elején járó tag ilyennek látta a közösséget: „*Észre-szívre egyaránt hatott, felkészítés a szolgálatra, a szolgálat vállalására, a továbbtanulásra. A rendszerváltás részeként éltük meg kezdeti idők szépségeit – Isten nagy szeretetét.*”

408 Válaszadókból öten alapítók voltak. 1 fő a Reformátusok Lapjában megjelenő hirdetésből, 1-1 fő szárszói református egyetemista konferencián, Csillagponton hallottak a gyülekezeztől. Továbbá 1-1 fiatal egyetemi oktatójától, lelkésztől, ifjúságban hallott a közösségről.

409 A válaszadókból közül 2-2 fő az ifjúságban; 1-1 fő a csetről, az evangélikus egyetemi gyülekezetben, a hittanárától, Kálvin tér templom hirdetőtáblájáról, a munkatársától, az osztályfőnökétől, teológustól és az egyetemi lelkésztől szerzett tudomást az egyetemi gyülekezeztől

410 A válaszadókból 4 fő az egyetemi lelkésztől, 2-en a Csillagponton, 1-1 fő hirdetésből, a Debreceni Egyetemi Gyülekezetből és az egyetemén hallott a közösségről. Egy fiatalnak a cursillon ajánlották a közösséget.

411 A válaszadókból öten a Reformátusok Lapja hirdetéséből olvastak az egyetemi gyülekezeztől, 4-en más nem válaszoltak.

A 1994/5-től a BREFGY szerdai istentiszteleti alkalmain kívül más gyülekezeti alkalmakat is szerveztek, ezeknek a látogatottsága a 8. számú táblázat szerint alakult.

	1989–2008		2008–2011		2011	
Biblióra ①	13 fő	19%	10 fő	18%		
Imaközösség	12 fő	17%	9 fő	16%	12 fő	32%
Énekar, zenekar	8 fő	12%	9 fő	16%	5 fő	14%
Előadás ②	21 fő	30%	12 fő	22%		
Kirándulás	29 fő	42%	26 fő	47%	4 fő	1%
Mikulás	27 fő	39%	27 fő	49%	5 fő	1%
Farsang	32 fő	46%	22 fő	40%	5 fő	1%
„Másfélórás” ③					15 fő	41%
Egyéb	14 fő	20%	8 fő	15%	11 fő	30%

① A 2008/2009-es tanév óta nincs a gyülekezetben rendszeres biblióra.
 ② A 2010/2011-es tanévben nem volt előadás.
 ③ A 2009/2010-es tanévtől létező ismerkedés-segítő, közösségépítő alkalom.

8. számú táblázat:
A BREFGY alkalmak látogatottsága

1989–2008 között a bibliórák látogatottsága kevésnek tűnhet, de csak egyetemi lelkészek kinevezése után (1995) tartottak bibliatanulmányozó alkalmakat. Ezeket eleinte szerdán öt órákor tartották. 2002 után a keddi (néha a csütörtöki) napokon voltak főként tematikus bibliórák. Ezek látogatottsága 5-30 fő között mozgott. 2005–2008 között házi bibliórát tartott Györffy Eszter egyetemi lelkész 6-10 fővel. 2008/2009-es tanév első felében átagosan 12 fővel tartott Veszelka Tamás bibliórát. Azóta az egyetemi lelkész inkább a személyesebb (lelkigondozói) találkozókra helyezte a súlyt. Ugyanerre a korszakra tehető az egyetemi képzés átalakítása (3+2 évesre), ami miatt a hallgatók szabadideje csökkent.

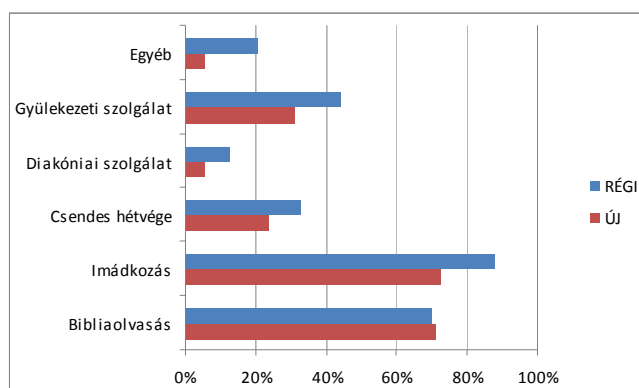
Az egyetemi istentiszteletek tartását – alapításától a LÖK épületébe való költözésig – imaközösség előzte meg. Ez az imaközösség az új körülmények közé kerülve kissé meggyengült, olykor elmaradt. 2005-től egy teológus hallgató kezdeményezésére Imaharcos néven erős imaközösség jött létre. A kezdetben 5-10 fős közösség hamarosan 20-30 főre duzzadt. Az imaharcosok közül többen az istentiszteleti alkalmakon a zenei dicsőítésben is részt vettek.

A gyülekezetben 2004-től dicsőítő alkalmakon is lehetett részt venni, a gyülekezet zenekara szolgált a Csillagponton, és a Sófár rendezvényeken. Az ének-zenei alkalmakat és/vagy az imaközösség alkalmait egyben dicsőítő alkalmaknak tekintették. Így fogalmazott az egyik válaszadó: „*Korombeli emberekkel elcsendesedésre, dicsőítésre való lehetőségek helye.*”

Az előadások az egyetemi lelkészek kinevezését követően voltak jellemzők. A legtöbb ilyen alkalomra a 1996–2008 közötti korszakban került sor. Ezek összhangban voltak a

gyülekezet azon eredeti küldetésével, hogy szellemi otthont nyújtson a jövő értelmiségének, ezt tükrözik a számok. Az 1990-es évekből egy válaszadó így emlékezett vissza a gyülekezetre: „A református értelmiség kinevelődése szempontjából fontos közösségteremtő helyszín.” A gyülekezet értelmiségi jellege a 2000-es évek végére háttérbe szorult.

Az egyéb programok között népszerűek voltak a színjátszó kör előadásai (5 fő), a tánciskola (3 fő), a filmklub, a nyári konferenciák, az egyetemi gyülekezetek találkozói, az Alfa-kurzus, a férfi-kör, a páros-kör. 2011-ben a válaszadók között a legnépszerűbbek az istentisztelet utáni kiscsoportos beszélgetések (6 fő). A kirándulásokon, bulikon való részvétel magas aránya az erős baráti kapcsolatok kiépülésére utal.

8. számú diagramm:
A BREFGY tagjainak egyéni vallásgyakorlata

„Mi az a három ok, amiért a gyülekezetbe járt?” kérdésre a válaszok lényegében két nagy csoportra oszthatók: hitbeli okokkal (pl. igehirdetés) kapcsolatosakra, illetve az emberi motivációkkal (közösség, barátság, programok) kapcsolatosakra. A számok tükrében elmondható, hogy a fiatalok ugyanolyan hangsúlyosan beszélnek az egyetemi gyülekezetről, mint az Istennel való közösségről (kultuszi közösség), mint a testvéri-baráti közösségről. Jól szemlélteti azt a 2002-es felmérés is: a 79 válaszadóból arra a kérdésre, *hogyan jellemezné a közösséget?* 39% szerint ez inkább lelki, 40% szerint inkább baráti közösség. 10 fő szerint szellemi közösség (13%).

2006-ban Bander Katalin kérdéseire az 50 válaszadóból 19-en (38%) emelték ki legfőbb vonzerőként a gyülekezethez való csatlakozásnál a jó társaság és a közösség meglétét. A többség számára – 32 ember (64%) – az jelentette a döntő indokot a csatlakozásra, hogy a gyülekezetben megélheti a hitét és komoly beszélgetéseket folytathat a kortársaival. Az érdekes programokat, mint legfőbb okot mindössze 7 személy választotta. Az egyéb okok között meghatározó volt a

színvonalas igehirdetés, a rendszeres szerdai istentiszteleti alkalom biztosítása. Az 52 válaszadóból 29 a barátok és a befogadó közösség fontosságát hangsúlyozták, ami különösen a vidékről a fővárosba felkerült fiatalok számára volt fontos szempont. Megkérdezettek közül 23-an emelték ki azt, „*hogy a gyülekezethez hasonló vallásos közösségek olyan értékrendet közvetítenek, amilyennel a hagyományos világi közösségek nem rendelkeznek.*”⁴¹²

A testvéri-baráti kapcsolatok fontosságát támasztja alá az a tény, hogy az 1989–2011 között járt válaszadó tagok 59%-a kötött olyan barátságokat, amelyeket az egyetemi gyülekezet elhagyása után is ápolt. 19%-uk pedig a gyülekezetben ismerte meg élete párját, ezekből valamelyik egyetemi lelkész áldotta meg hét pár házasságkötését.

A 9. számú táblázat foglalja össze azokat a válaszokat, hogy milyen okok miatt jártak a fiatalok az egyetemi gyülekezetbe. A százalékok az összes válaszhoz viszonyított arányokat jelentik.

		1989–2008		2008–2011	
Istennel való közösség	igehirdetések (színvonalas, jó, változatos)	24	37%	8	38%
	több igehirdető	8		8	
	egy félévnek egy téma			6	
	liturgia	5		1	
	közösen énekelt Ároni áldás miatt	2		1	
	dicsőítés			6	
	hétközi istentisztelet lehetősége	7		1	
Hitbeli növekedés	hitbeli növekedés	14		5	
	ima(közösség)	4		5	
Közösség	közösség "minden" élményéért:	21	55%	20	44%
	az alkalmak utáni beszélgetések miatt	7		3	
	barátok miatt	19		4	
	közösség keresztény egyetemistákkal	5			
	kortárs csoport, fiatalos	9			
	testvérek			4	
	társaság	4			
Léggör	nyitott, szeretetteljes, családi, baráti	10		15	
Szolgálat lehetősége	Szolgálat lehetősége	10		3	
	helyemen vagyok	6			
Egyetemi lelkészek	személyisége, példája	4		1	
Értelmiségi közeg		2			
Programok miatt		9			

9. számú táblázat:
A BREFGY tagjainak oka, amiért a gyülekezetbe jártak

Kiemelkedően sokan említették az okok közül az igehirdetés (igehirdetők) fontosságát (áldott, színvonalas, sokféle stb.), ezekből a megfogalmazásból álljon itt három:

1. Mindig más lelkipásztor hirdette az ígét. Az idősebbek bölcsessége, tapasztalatai és a fiatalabbak igényes felkészültsége, lelkesedése vonzott.
2. Szép, újszerű prédikációk hangzottak el. Sok megérintett.
3. Hitem megéléséhez segítséget kaptam az igehirdetésben.

A válaszadók következő módon jellemezték a gyülekezetet, gondolataik egybecsengnek a BREFGY küldetésnyilatkozatával:

1. Egy jó közösség, ahol a református hívő fiatalok jobban elmélyülhetnek Isten ismeretében, illetve egymás társaságát is élvezhetik, egymást jobban megismerve segíthetik az Isten útján való járást.
2. Keresztyén értelmiségi fiatalok társasága, akik hitükben elmélyülhetnek és akik mély barátságokat – vagy akár életre szóló kapcsolatokat – köthetnek.
3. Olyan közösség volt, amit a fiatalok maguk találtak ki, ahol Krisztus gyermekei épülhettek, szolgálhattak, misszionálhattak, nem más gyülekezetekből akart embereket elszipkázni, csak lehetőséget adott arra, hogy hét közben is lehessen hívő fiatalokkal, fiatalos módon Istent tisztelni és mindezt saját magunk alakíthattuk formálhattuk.

Ketten annak a jelentőségét emelték ki, hogy hétközben voltak az alkalmak:

1. Szerintem egy olyan közösség, ahol a hiedet a mindennapi életben is megélheted, nem csak Vasárnap.
2. Végre szerda, nyugalomsziget!

Az egyetemi gyülekezetet egy fiatal „*vallásos, konzervatív közösségnek*” egy másik „*újítás a tradíciókon, semper reformandiként*” jellemezte. A visszaemlékezések ellenmondásai feloldhatóak annak fényében, hogy a fiatalos liturgia, a közösségi vezetés a vidéki, sok esetben a hagyományos népegyházi keretek közül érkezett fiatalok számára formabontónak tünnek. Az igehirdetések, az előadások azonban mindig református hitvallásos alapon maradtak.

Az egyetemi gyülekezet legtömörebb jellemzése ebben összegezhető: „*A gyülekezeti ifi folytatásának éreztem, amolyan ország-ifinek.*”

5.4.2 A Budapesti Református Egyetemi és Főiskolai Gyülekezet jelene

2007 őszén a Kiskunhalasi Református Egyházközség meghívta Édes Árpádot lelkipásztorának, így decembertől az egyetemi gyülekezetben egyedül Györffy Eszter szolgált. 2008 tavaszán a Dunamelléki Református Egyházkerület vezetősége és a BREFGY presbitériuma

pályázatot írt ki az egyetemi lelkész státuszának betöltésére. A pályázat eredményeként a 2008/2009-es tanév első félévétől Veszelka Tamás lett az új egyetemi lelkész, Gyórfy Eszter 2008 ősztől szülési szabadságra ment.⁴¹³

Veszelka Tamás egyetemi lelkipásztorként legfontosabbnak a személyes kapcsolatépítést és lelkigondozást tekinti. A 2008-ig a gyülekezetet jellemző alkalmak fokozatosan háttérbe szorultak: a bibliaórák, az imaharcos, a színjátszókör alkalmi megszűntek. Ez nemcsak az egyetemi lelkész koncepciójából fakadt, hanem a gyülekezetben végbemenő generációváltás és az egyetemi képzési idő csökkenése is okozhatta.

A 2009-től a gyülekezet tagjai közül többen (10-12 fő) szolgáltak a kórházmisszióban. Ünnepek alkalmával a fiatalok egy-egy kórházban énekkel, beszélgetésekkel szolgáltak. A gyülekezet tagjai közül 3-4 fiatal – a gyülekezet támogatásával – elvégezte a Gyökössy Intézet önkéntes beteglátogatók alapképzését, és több, mint egy félévig rendszeresen látogatták a betegeket.⁴¹⁴

2011-ben a gyülekezetben új közösségépítő kezdeményezés az élménypedagógiára alapuló játékdélutánok alkalmá. 2011 nyarán Veszelka Tamás és egy presbiter elvégezve az élménypedagógiai képzést a nyári Csillagponton szolgáltak ezzel. A 2011/2012-es tanév őszi félévében a presbitérium tagjai részt vettek csapatépítő alkalmon; három péntek délután ilyen játékdélutánon vehettek részt református gimnáziumok 12. évfolyamos diákjai, akik megismerkedhettek az egyetemi lelkésszel és a LÖK épületével.

A 2011/12-es tanév első félévében átlagosan 72-en vettek részt a szerdánkénti egyetemi istentiszteleteken, a kérdőívre 40-en válaszoltak, közülük öten 2008-ban már a gyülekezet tagjai voltak.⁴¹⁵ A válaszadók átlagosan 1,9 éve járnak a gyülekezetbe, átlagéletkoruk 24 év. Az említett öt válaszadó nélkül az átlagéletkor 21,9 évre, az egyetemi közösségbe járás ideje 1,3 évre csökken. Hatan idősebbek, mint 25 év. A válaszadók 95%-ának családi állapota egyedülálló (továbbá 1 házasság és 1 elvált).

A válaszadók közül csak 29%-ának volt állandó lakhelye Budapesten, továbbá négyen határon túli magyarok, heten pedig Pest megyeiek voltak. Tanulmányaik ideje alatt a válaszolók 91%-a fővárosban lakott, ketten mivel két egyetemen is tanultak egyszerre, kétlakiak voltak (Veszprém, Debrecen). A válaszadók 37%-a kollégiumokban lakott, 20%-a pedig albérletben.

---

413 GYÓRFFY Eszter lelkipásztor 2009/2010 első szemeszterében szolgált, 2012. február 1. óta újra szolgál a BREFGY-ben.

414 HÁROMSZÉKI Botond kórházlelkész szóbeli közlése GYÓRFFY Eszternek, 2012. április 11. (A beszélgetésről nem készült feljegyzés.)

415 Az öt válaszadóból hárman diákok voltak, egy nyugdíjas egyetemi oktató és egy szellemi szabadfoglalkozású.

A válaszadók közül mindenkit megkereszteltek, egy fő kivételével mindenki konfirmált is (ebből hatan felnőtt korban). A megkérdezettek 78%-a vallotta magát református felekezetűnek (négyen katolikusoknak, ketten evangélikusnak és ketten „ökumenikusnak”).

A válaszadók 49%-a vallásközpontú nevelést kapott, csak ketten nem kaptak semmilyen vallásos jellegű nevelést. Többségük járt rendszeresen hittanra (91%), illetve istentiszteletre (71%) gyermekkorában, 54%-uk egyházi középiskolában érettségizett.

A szülők vallásosságát tekintve a válaszadók édesapjának 60%-a, édesanyjának 63%-a református felekezetű, tíz válaszadónak az édesapja római katolikus és négynek más felekezetű. 9 édesanya római katolikus, 1-1 evangélikus, illetve nincsen megkeresztelve, kettőnek más felekezetű.

A szülők egyharmadának vallásosságát jellemezték úgy a válaszadók, úgy *„Mélyen vallásos, életének meghatározó része a hit, rendszeresen jár istentiszteletre, szolgál is, ha kell.”* Ebben a kategóriában 10 édesapa és 8 édesanya református felekezetű. Két római katolikus felekezetű apát, és két baptista édesanyát jellemeztek így a megkérdezettek. *„A hitüket nem gyakorlók”* szülőkből csak 7 a református.

A megkérdezettek 80%-a azt írta magáról, hogy *„hite az élete valamennyi területén meghatározza döntéseit, és az egyes élethelyzetekhez való hozzáállását.”* Öten felelték, hogy *„meghatározó számukra a hit, de döntéseikben világi szempontok is számítanak.”* Ketten nem válaszoltak.

A válaszadók 97%-a tanuló volt, kétharmadának a legmagasabb iskolai végzettsége a középiskola. A többség tehát felsőfokú tanulmányaik elején tartott. Hatán végeztek már a BA képzésben, hárman mesterképzésben és ketten a régi egységes egyetemi képzésben.

A szülők legmagasabb iskolai végzettsége szerint a többség felsőfokú tanulmányokat folytatott. Az édesapák összesen 54%-a diplomás (2 fő főiskolai, 13 fő egyetemi), négyen doktori fokozattal rendelkeztek. Az édesanyáknak 57%-a diplomás, köztük többen végeztek főiskolát (6 fő), és csak ketten doktoráltak. A megkérdezetteknek kicsit kevesebb, mint a fele első generációs értelmiséginek tekinthető.

A legtöbben az Eötvös Loránd Tudományegyetemre (34%) jártak, a Károli Gáspár Református Egyetemen (18%), a Budapesti Műszaki Egyetemen (13%) és a Budapesti Gazdasági Főiskolán (8%) tanulnak még többen. Hárman nem fővárosi székhelyű egyetemen tanulnak. Ketten phd tanulmányokat folytatnak.

A legtöbben természettudományos jellegű tanulmányokat folytatnak (9 fő), műszaki jellegűeket öten. Humán tudományokat tizen (bölcseés, hittudomány, pszichológia és gyógy-pedagógia). Összességében inkább „reál” beállítottságú a társaság.

A válaszadók az istentiszteleti alkalmakon kívül a 2011/2012-es tanév őszén imaközösségbe (az újraindult imaharcos) járhattak. (Az imalánc egy virtuális imaközösség. Tagjai adott időpontban csendesednek el otthonaikban, és megbeszélte témákért imádkoznak.) Az énekkar és a zenekar tagjai az istentiszteleti szolgálatban és az azt követő dicsőítésben szolgáltak.

A „másfélórás” három éves múltra visszatekintő közösségteremtő játék. A fiatalok istentisztelet után kihúzzák egymás nevét és a következő két hétben találkoznak azzal, akit húztak, illetve azzal, akit ők húztak, hogy másfél órán keresztül beszéljessenek. Ilyenre 2011 őszén csak kétszer került sor. A 10. számú táblázat foglalja össze a válaszadók gyülekezeti alkalmakban való részvételét.

imaközösségek: imaharcos, imalánc	13 fő	33%
énekkar, zenekar	5 fő	13%
„másfélórás”	15 fő	38%
egyéb	12 fő ⁴¹⁶	30%

10. számú táblázat:
A BREFGY tagjainak részvétele a gyülekezeti alkalmakon

A 2011/2012-es tanév első félévében a 11. számú táblázatban foglaltak szerint alakultak a BREFGY-ben a szolgálatok és szolgálók aránya.

liturgus	13 fő	33%
szervezés	8 fő	20%
konyhai szolgálat	11 fő	28%
ének, zenei szolgálat	6 fő	15%
plakátolás, hívogatás	7 fő	18%

11. számú táblázat:
A BREFGY tagjainak részvétele a gyülekezeti szolgálatban

„Sorolj fel három dolgot, amiért a gyülekezetbe jársz” kérésre 34 válaszadóból 13-an első helyen *hitbeli* jellegű okot említett. Közülük csak egynek volt mind három oka hitbeli indíttatású. Kilenc alkalommal az igehirdetést, 4-szer az istentiszteletet, 12-szer dicsőítést, 5-ször az imaközösséget említették oknak. Ilyen okok szerepeltek még:

1. A lélekhez szóló (számomra) Istentiszteleteket, amelyek formálnak; elcsendesedésre,

⁴¹⁶ Mikulás-buli, dicsőítés, kirándulások, kórházmisszió, kicsoportos beszélgetés, tánc.

2. Isten Igéjéből való tanulásra ad lehetőséget,
3. Isten megnyilvánul; lecsendesedés lehetősége; lelki feltöltődés.

Az okok másik nagy csoportját a *közösség* élménye közé lehet sorolni. 16-an a „közösség” miatt járnak, 3-an a társaság miatt. Nyolcan az istentisztelet után kialakuló közösség miatt (2 fő éneklés, 2 fő teázás, 4 fő [kiscsoportos] beszélgetés). Vannak olyanok, akiknek a közösség *kortárs* jellege, fiatalossága (5 fő) a fontos. Öten járnak személyes kapcsolataik ápolása miatt is („Az itteni barátaim, akik elgondolkoztatnak olykor, hogy jól élek-e;” „néhány ember jelenléte különösen is drága nekem;” „néhány konkrét gyülekezeti tag miatt” és „hétközben is találkozhatom a barátaimmal” 2 fő)

Háromszor említették a válaszadók a *szolgálat lehetőségét*, amiért érdemes ide járni.

A gyülekezet hangulata miatt járnak nyolcan („*Itt szabad lehetek;*” „*konvenciómentesség modern és befogadó szellem*”), ebből hárman a *nyitottságot* emelték ki, ami a közösséget jellemzi.

Hatszor szerepeltek a *programok* okként. Egyéb szempontok voltak még: kikapcsolódási lehetőség, kirándulások, találkozók, témák, zene.

5.4.3 A Budapesti Református Egyetemi és Főiskolai Gyülekezet tagjainak hitéleti jellemzői

Kiss Sándor egyetemi lelkipásztor 1938-ban a konventhez intézett kérvényében kérte az egyház vezetőit, készítsenek összesítést az egyházi és az egyesületek egyetemi ifjúságért végzett missziós tevékenységéről. Kérte azt is, hogy készüljön az egyetemi fiatalságról szociográfiai felmérés, hogy az egyetemi lelkészek felkészülhessenek szolgálatukra és hatékonyan végezhessek a munkájukat. A források tanúsága szerint erre a felmérésre nem került sor.⁴¹⁷

Dezséry László evangélikus egyetemi lelkipásztor 1941-ben az evangélikus egyetemi közösség tagjai között felmérést végzett. A szolgálatát kezdő egyetemi lelkipásztor ezt ezzel magyarázta: „*a kérdőívek célja az volt, hogy felderítsem, milyen vallási ismeretekkel, mennyi gyakorlati kegyességgel, milyen világnézettel s milyen fokú és irányú érdeklődéssel számolhatok az egyetemi és főiskolai hallgatók lelkigondozása közben [...] felhívtam őket, hogy csak annyit írjanak minden kérdésre, amit valóban tudnak és hisznek.*”⁴¹⁸ Dezséry László száz evangélikus

---

417 A MRE Egyetemes Konventje Budapestén, 1938. évi április hó 27-28. napjain tartott ülésének jegyzőkönyve. Bp., 1938. 21., 22. pont

418 DEZSÉRY László: *Egyetemistáink gyakorlati keresztyénsége*, Keresztyén Igazság 1941. 283. oldal

hallgatónak 14 kérdést tett fel, adatgyűjtésének tapasztalatait a *Keresztyén Igazság*⁴¹⁹ folyóiratban publikálta.

Ez a két történelmi előzmény készítetett arra, hogy az egyetemi misszió jelenét vizsgálva, a hallgatók kegyességi gyakorlatát és hitbéli ismereteit is vizsgáljam.

2011 őszén a Budapesti Református Egyetemi és Főiskolai Gyülekezetben a hatvan évvel ezelőtti kérdésekre válaszoltak a tagok; ennek a kutatásnak a segítségével mutatom be az egyetemi gyülekezet tagjainak napi hitgyakorlatát, kegyességi szokásait, hitismereteit.

Ebben a felmérésben a Budapesti Református Egyetemi és Főiskolai Gyülekezet fiataljain kívül a Budapesti Evangélikus Egyetemi Gyülekezet, a Szegedi Református Egyetemi Gyülekezet tagjai is részt vettek. A BREFGY közösségén kívül a másik három gyülekezetet különböző okokból választottam: az evangélikust, mint más felekezetű közösséget; a szegedit, mint önálló egyetemi gyülekezetet. Összesen 80-an választottak.⁴²⁰

2011. október-december folyamán a BREFGY szerdánkénti istentiszteletein átlagosan 72-en vettek részt,⁴²¹ a kérdőívre 35-en válaszoltak, akik egyben *rendszeresen járó* tagként jellemezték magukat. A felmérés tehát reprezentatívnak tekinthető.

A válaszadók 26%-a férfi volt, a 74%-a nő; és 34 református és egy evangélikus felekezetű hallgató volt. Többségük nem egyházi iskolába járt (37%-uk református, 9%-uk római katolikus iskolában érettségizett).

A felmérés első hét kérdése a fiatalok hitgyakorlatára vonatkozott:

1. Olvas-e Bibliát és hogyan?
2. Imádkozik-e és hogyan?
3. Hogyan szokott készülni az Úrvacsorára?
4. Erkölcsi kérdésekben mihez szokta mérni magát? Gondol-e a keresztyéniségére?
5. Emlékszik-e vallásánítása közben hatást gyakorló élményre és mi volt az?
6. Emlékszik-e hatást gyakorló prédikációra? Milyen tárgykörből való az?

A válaszadó fiatalok 71%-a rendszeresen olvassa a Szentírást, 54%-uk naponta. Csak hetente 3-an, öten havonta és csak nagy ünnepeken egy fő tanulmányozza Bibliát. A legjellemzőbb (58%), hogy a fiatalok a Bibliát vezérfonal szerint követik az Igét, 4 fő folyamatosan egy-egy könyvet olvas végig, nyolcan pedig öletszerűen nyitják ki a Szentírást.

---

419 DEZSÉRY László: *Mit tudnak egyetemistáink vallásánból?* Keresztyén Igazság, 1941. 283-288. és DEZSÉRY László: *Egyetemistáink gyakorlati keresztyénisége*. u. o. 313-319. oldal

420 A felméréseknek az eredményeit az adott gyülekezetek bemutatásánál elemzem.

421 GYÖRFFY Eszter egyetemi lelkész számlálása alapján.

A válaszadó diákok háromnegyede (75%) naponta imádkozik, 63%-uk naponta többször is. Ketten arról írtak, hogy korszakonként változik, hogy milyen gyakran imádkoznak. Az 12. számú táblázat első négy pontja az imádság megfogalmazására vonatkozik. 5-8 pontok az imádságok tartalmát jellemzik.

1. többnyire saját szavaival imádkozik	32 fő	97%
2. Zsoltárok szavaival imádkozik	3 fő	9%
3. Szentírás szavaival imádkozik	5 fő	14%
4. imádságos könyv szavaival imádkozik	1 fő	3%
5. inkább csak örömben, hálaadó imádságot imádkozik	3 fő	9%
6. inkább csak közbenjáró imádságot imádkozik	2 fő	6%
7. inkább csak bajban, segítségért imádkozik	4 fő	11%
8. minden élethelyzetben imádkozik	18 fő	51%

12. számú táblázat:
A BREFGY tagjainak imádkozási szokásai

A kérdőívet kitöltők egyharmada külön nem készül az Úrvacsorára, 30%-uk bűnbánati istentiszteleteken vesz részt. 51%-uk külön imádsággal is készül az alkalomra, öten bocsánatkéréssel, ketten bibliaolvasással is. Csak néhány fiatal kegyességi gyakorlatának része, hogy ráhangolódjon az Úrvacsorára (*énekléssel; adott kérdések átgondolásával, és bűnvallással; elcsendesedéssel; önvizsgálattal*). Egy hallgató mivel nem konfirmált.

A további kérdések hittani ismeretekre vonatkoztak:

7. Mi az a keresztyén erkölcsi követelmény, aminek nem tud, vagy nem akar eleget tenni?
8. Mi a keresztyénségnek (hitnek és tanításnak) a lényege?
9. Mik a reformáció alapfelismerései? Mit hozott?
10. Mi van az Ágostai hitvallásban? (Mi van a Heidelbergi Kátéban?)
11. Mit tanít egyházunk az Úrvacsoráról?
12. Mit jelent ez: onnan leszen eljövendő. Általában, mit tud az utolsó időkről?
13. Mit tart a bűnvallásról?
14. Mi az a hittétel, amit nem ért, nem hisz, vagy amiről hallani szeretne?

„*Erkölcsi kérdésekben mihez szokta mérni magát? Gondol-e keresztyénségére?*” kérdésre 32-en (91%) válaszoltak, ebből hárman nemmel.⁴²² Ketten a neveltetésük alapján hozzák meg a

⁴²² „Az erkölcsi kérdések azt gondolom, hogy vallástól független kérdések, ez felül áll a vallásosságon vagy felekezethez tartozáson.”

mindennapi döntésüket. Hatan csak általános választ adtak: „igen, elsősorban keresztyénségre gondolok.”

A válaszadók közül heten a Szentírást (Bibliát) nevezték meg életvezetésük mércéjének, hárman konkrét Igei szakaszokat neveztek meg zsinórmértékül. Kettőn életük vezetésében „Jézus mércéjéhez való igazodást” tartották fontosnak. Három válaszoló törekszik Istennek tetsző életet élni, és ennek megfelelő döntéseket hozni, de ezt is hozzáteszi egyikük: „Igen, Isten sokszor elém adja, hogy mit kell tennem, ám én nem teszem meg. Ember vagyok, sajnos.”

„Mi az a keresztyén erkölcsi követelmény, aminek nem tud, vagy nem akar eleget tenni?” kérdésre 7-en nem válaszoltak, négyen pedig azt felelték, hogy nincs ilyen.

Három fiatalnak Isten „Ne paráználkoddj!” parancsával kapcsolatban vannak gondjai. Kettőnek a szombatnap megszentelése okoz nehézséget. Öt válaszadónak nem mindig sikerül a másokkal való kapcsolatát Istennek tetszően alakítani: a türelmet és megbocsátást gyakorolni, mindenkivel békességben élni, szeretni az ellenséget. Kettőn azt fogalmazták meg, hogy az Istenre való odafigyelés (Jézussal való közösség nélkül) minden parancsolat betartása nehéz.

Továbbá a diákok ilyen konkrét gondokkal küzdenek:

1. „Ne ítéld, hogy ne ítéltess!” kérés (vagy utasítás?) betartása nehéz.
2. A külsőségek is fontosak számomra és ebből a szempontból kissé hiú vagyok.
3. A restség.
4. A teljes önátadás.
5. Nehéz kitartónak lenni.
6. Nehezen mondok le a káros dolgokról (csoki, TV stb).
7. Nem hiszem el, hogy aki hindunak született vagy muszlimnak vagy más vallásúnak és nagyon istenfélő módon él a saját vallásában, hogy ő azért a pokolra jutna. Lehet, hogy hallott is a keresztyénségről, de aki egy teljesen más vallásban nő fel és napi többszöri rendszerességgel nagyon komolyan gyakorolja a hitét, az nem fog csak úgy hirtelen áttérni, főként ha nő, és az ő kultúrájában a nők nem dönthetnek ilyen kérdésekben. Szerintem Isten ezt nem a mi bigott vallásos szemszögünkből nézi majd az ítéletkor.

A (megváltó) szeretetet emelte ki, a válaszadók egyharmada arra a kérdésre, hogy „Mi a keresztyénségnek (hitnek és tanításnak) a lényege?” A Jn 3,16-ot kettőn, hárman pedig a Nagy parancs (Mt 12,29-31) idézték. A fiatalok 45%-a Jézus Krisztus váltságát tartotta a keresztyénség

---

„Emberi értékekhez, élethelyzetekhez, mi a helyes az adott szituációban gondolathoz. Gondolok keresztyénségre is, de ha az nem megfelelő, erőltetett, akkor nem fogok a keresztyén értékekkel nyomulni, megvárom, amíg nyitnak és kérdeznek ez ügyben.”

„Magamat azokhoz az emberekhez mérem, akiket nagyra tartok. Így kifejezetten nem gondolkodtam el a keresztyénségemen.”

lényegének, ebből ketten személyes hangvételű választ adtak. Két alapos, kissé dogmatikus felelet született:

1. Isten tökéletes bűn nélküli világot teremtett, de az első emberpár vétkezése miatt mindannyian Istentől elszakítva születünk és élünk. Hogy ne kelljen így meghalnunk, Jézus Krisztus feláldozta értünk és helyettünk magát, megváltott minket a bűntől és az örök kárhozattól, és a mennyben helyet készített számunkra. Ezért hálából Isten dicsőségére élünk.
2. Isten elküldte a Fiát, aki meghalt a mi bűneinkért. Ezért nekünk nem kell az örök kárhozatra jutnunk (mert amúgy oda jutnánk, mert mindenki bűnös), ha elfogadjuk Isten kegyelmét, és elhisszük, hogy Jézus meghalt a mi bűneinkért. Isten szeret minden embert, és a szeretné, ha mindenki örökre a közelében lenne a mennyben, de szabad akaratot adott az embernek, hogy eldöntse, hogy akarja-e ezt.⁴²³

A keresztyénség lényegének ketten a békességet, hárman a közösséget tartották. Egy fiatal Isten Országát építését tartotta fontosnak.

A többség (48%) arra kérdésre, hogy „*Mik a reformáció alapfelismerései? Mit hozott?*” történelmi általánosságokkal válaszolt. 17 fiatalból hárman a búcsúcédulákat, ketten az egyház megújulását, hatan az anyanyelvűséget azt emelték ki. Hatan pedig arra helyezték a hangsúlyt, hogy nem kell közvetítő az ember és Isten között, személyesebbé válhatott az egyház és a hit gyakorlása.

Egy válaszoló mindent összefoglalt: „*az egyház eltávolodott a Biblia alaptanításától, és sok olyan dolgot is hagyománnyá tett, ami a Bibliában egyáltalán nincs. Vissza kell térni a Bibliához, le kell fordítani mindenki anyanyelvére és mindenkinek lehetővé kell tenni, hogy saját maga is olvassa, a hagyományokat el kell vetni és csak Isten szavához kell ragaszkodni. Ingyen, kegyelemből, hit által üdvözülhetünk, nem pedig bűnbocsátócédulák vásárlásával. Minden fényűzést és szobrot, festményt el kell távolítani a templomokból.*”

Öten a *négy sola*-t sorolták fel, ebből 3-an nem is mind a négyet. Továbbá négyen a „*Vissza a forráshoz*” mondattal válaszoltak. Ketten említették Kálvint⁴²⁴ és Luthert is. Hárman az élet és hitgyakorlat Krisztusnak tetsző összehangolását tartotta a reformáció újdonságának.

---

423 A predestináció (eleveelrendelés) tanítása a válaszadók jelentős részének valamilyen szinten gondot okoz.

424 „*»Non est volentis, negue currentis, sed miserentis Deo.« Elég neked az Én kegyelmem, Kálvin teológiájának lényege: Isten szuvernitása és mindent a Bibliából vezetnek le, tanítást, hitet, predestinációt... Mit hozott a reformáció??? Református egyházat, Luther, egyházszakadás, 99 táblás tanok stb... Kálvin predestináció tana, a munka, a szorgalom, mint érték megalapozása a református ságban, a vallás és nemzeti értékek összefonódása, tehát a református vallás inkább nemzeti jellegű, mintsem a katolikus, amely univerzális vagy egyetemes. pl. kihangsúlyozzuk, hogy magyar református vagyok.*”

„*Mi van a Heidelbergi Kátéban?*” kérdésre hárman nem tudták a választ. Valaki bevallotta, hogy nem is ismeri. A legtöbben (28%) csak ennyit írtak róla, hogy a (református) hit alapjai (előírásai). Heten tudták azt is, hogy kérdés-felelet formában íródott a Káté. Hárman tudtak csak a Káté tartalmával kapcsolatban is írni valamit: „*KT a keresztyén hit alaptanításait foglalja össze és magyarázza a Biblia alapján.*” Egy ilyen gyakorlatias válasz is született: a konfirmációi fogadalomtétel alapja.

„*Mit tanít egyházunk az Úrvacsoráról?*” kérdésre válaszolva 5-en csak az emlékezésre tették a hangsúlyt. Heten azt felelték, hogy az Úrvacsora Jézus Krisztus kereszthalálára és feltámadására emlékeztető vacsora a bűnbocsánatra. Ketten fontosnak tartották, hogy nem történik átváltozás. Hárman az Úrvacsora közösségi aspektusát is megemlítették.⁴²⁵ Ketten a kegyelem eszközének tekintik. Ketten az egyház szempontjából fogalmazták meg lényegét: „*Olyan sakramentum, amivel táplálja Isten az egyházát, egyben a bűnbocsánat jele és pecsétje.*” Születtek felszínes válaszok is (2 szín alatti; A kenyér és a bor vétele; bűneink megbocsátattnak).

Legtöbben (9 fő) arra a kérdésre nem tudták a választ, hogy „*Mit jelent ez: onnan leszen eljövendő. Általában, mit tud az utolsó időkről?*” Kilencen csak arra helyezték a hangsúlyt, hogy ítélet lesz. Hárman a végidők borzalmaival ecsetelték, hárman annyit írtak, hogy nem tudjuk az időt, további három válaszadó ennyivel intézte el a kérdést: „*Jézus visszajön a Földre a menyből*” Három „egyéni” hangvételi válasz is született:

1. Krisztus folyamatosan közbenjár értünk Isten előtt, vele együtt van, az (élő és halott) hívők elragadtatása után még lesz egy kegyelmi idő azoknak, akik nem tértek meg, az antikrisztus uralma lesz ekkor a világ, majd Krisztus visszajön, és mindenki ítéletre kerül (örök életre vagy örök kárhozatra).
2. Szerintem nem kell „túllihegni” a kérdést. Nekünk bármikor készen kell állnunk, és szüntelenül imádkoznunk.
3. Isten olyan világba vár minket, amit szem nem látott, fül nem halott, Szóval a földi életnél is jobb.

„*Mit tart a bűnvallásról?*” kérdésre a válaszadók 45%-a teológiai tartalmú választ adott. („*A bűn választotta el az embert az Istentől, a bűnvallás ennek el és felismerése.*”) Ebből 2 fiatal a bűnbánat gyakorlását nemcsak Isten felé, hanem az embertárs felé is fontosnak tartotta. Hárman

---

⁴²⁵ „*Jézus Krisztussal való közösség úgy, hogy Jézus Lelke által van velünk*”

csak lélektani okokkal indokolták a bűnbánattartását, öten pszichológiai-teológiai összefüggésben látják a bűnbánat lényegét:

1. Szükséges alázatra tanít. Erőt ad, megkönnyebbíti a lelket, spirituális szertartás, megtisztulást hozó, Úrvacsorával összefüggő, egyéni imádságban is lehet. Úrvacsorával kapcsolatban feltételei vannak, hogy mikor járulhatok az Úr elé: pl. rendezetlen kapcsolataim miatt nem...
2. Szükséges minden alkalommal megvallani bűnünket Istennek, ha felismerjük azt. De elég egyszer, utána biztosak lehetünk a bűnbocsánatban. Ugyanakkor nem a bűnvallásunkért bocsát meg Isten, hanem Krisztusért (senki sem tudja megvallani élete összes bűnét).

„*Mi az a hittétel, amit nem ért, nem hisz, vagy amiről hallani szeretne?*” kérdésre a válaszadók tizede a predestinációt említette. Hárman nyíltan ki is jelentették, hogy nem hiszik az eleveelrendelést. A válaszadó diákok ezekre a témákra lennének kíváncsiak:

1. házasság,
2. az evangelizációról és a keresztyénység terjesztése,
3. miért van ennyi világvallás; vannak olyan emberek, akiknek esélyük sincs Istenről hallani, őt megismerni, hogyan üdvözülhetnek így?
4. megszentelődés folyamata,
5. Jézus visszajövele és az ezeréves birodalom, (2 fő)
6. karizmatikus mozgalmak tanításai,
7. a test feltámadása, Szentlélek megoltása,
8. tízparancsolat.

A kérdőívet kitöltők közül van, aki nem ért egyet: a Biblia fundamentalista elemzésével. Két fiatal nem hiszi, hogy a gyermekkereszttség biblikus lenne, egy fiatal nem érti az Úrvacsorai liturgia egy részét. Hatan nem válaszoltak, és négyen szívesen hallanának bármiről.

Összegezve elmondható, hogy a gyülekezet tagjainak meghatározó napi gyakorlata a bibliaolvasás és az imádkozás, amint az a másik felmérésből is kiderült: *hitük életük minden területét és döntését meghatározza*. Bár nem mindenki járt egyházi középiskolába, 28-an (80%) tanultak valamilyen formában hosszabb-rövidebb ideig hittant, azonban kevés fiatalban hagytak a tanult ismeretek és élmények mély nyomot. Öten nem emlékeztek semmilyen konkrétumra, egy fiatalnak kifejezetten rossz emléke volt a hitoktatásról a tanár személye miatt. Öten a hitoktató (lelkész) hiteles személyiségét emelték ki a hitoktatási emlékeikből. Hat fiatalnak a folyamat volt fontos, ahogyan a hittanórákon megismerhette és közelebb kerülhetett Istenhez. Egy hallgatónak kifejezetten emlékezetes maradt, amikor középiskolásként a vallástanára magyarázatoként megértette, hogy Jézus Krisztus Isten Fia.

A BREFGY fiataljainak hitbeli ismeretei felszínesek, némileg hiányosak a hitoktatás és a konfirmáció ellenére is. Sokan nincsenek tisztában a református egyház alapvető iratának tanításaival és tartalmával. Annak ellenére, hogy rendszeresen élnek az úrvacsora sakramentumával, az úrvacsorával kapcsolatos ismereteik elnagyoltak.

A fiatalok hitoktatása tehát nem érhet véget a konfirmációval, illetve az érettségivel. Az egyetemi gyülekezetnek, ezen belül az ottani igehirdetéseknek, bibliatanulmányozásoknak, személyes beszélgetéseknek célja mélyíteni, életkornak megfelelő keresztyén hitismeretre, hitgyakorlatra segíteni tagjait.

5.4.4 A felmérések tanulsága

Összegezve elmondható a Budapesti Református Egyetemi és Főiskolai Gyülekezet tagjai a fővárosban tanuló református egyetemistáknak lelki otthona.

A gyülekezet tagjainak több, mint fele vidéki (határontúli magyar) református fiatal. A vidéki egyetemisták számára különösen is fontos, hogy tanulmányaik idejére is református gyülekezetben lehessenek.

A BREFGY felekezeti szempontból homogénnek tekinthető. A magukat reformátusnak valló fiatalok aránya a gyülekezetben mindig 75% felett volt. Figyelemre méltó, hogy reformátusok aránya napjainkra csökkenést mutat (1989–2011 között 87%, 2011-ben 78%). A diákok szülei is többségében reformátusok felekezetűek. A tagok 80%-a vallásos nevelést kapott.

A BREFGY tagjai többségében felsőoktatásban tanultak, amikor a BREFGY alkalmaira jártak, többségük három fővárosi egyetemnek voltak hallgatói: Budapesti Műszaki Egyetem, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Károli Gáspár Református Egyetem. (Érdemes lenne ezeken az egyetemeken (kollégiumaiban) a református egyháznak egyetemi lelkészségeket is létrehozni.)

A gyülekezeti tagok szüleinek nagyjából kétharmada felsőfokú végzettséggel rendelkezett, más összefüggéseket is figyelembevéve elmondható a BREFGY-et a hitvalló református értelmiség újjátermelő helyszínének lehet tekinteni.

A tagok átlag életkora folyamatos csökkenést mutat: 2006-ban 24,5 év, 2008-ban 23,7 év, 2011-ben 21,9 év volt. Ez azt mutatja, hogy a fiatalok tanulmányaik idején egyre hamarabb találhatnak rá a gyülekezetre. Ennek a hátterében – többek között – az áll, hogy az egyetemi lelkész a református középiskolákban felhívja a gyülekezetre a diákok figyelmét. Az egyetemi gyülekezet tagjai olyan programokban vettek részt, mint Csillagpont, Szeretethíd stb, ezzel is

népszerűsítik az egyetemi közösséget. A gyülekezet honlapja és a facebook-on való jelenléte alapján is sokan értesülhetnek a BREFGY-ről.

Az egyetemi gyülekezetbe járás időtartama drasztikus csökkenést mutat: 1989–2008 között 4,4 év, 2008–2011 között 4,6 év, 2011-ben 1,3 év volt. Az 1989–2011 közötti korszak azt mutatja, hogy a tagok egyetemi éveik ideje alatt a gyülekezetbe jártak, (és jelentős volt azoknak a száma is, akik tanulmányaik után is maradtak a gyülekezetben). A csökkenés háttérében az egyetemi képzés változásai is jól kirajzolódnak. 2006-ot követően a bolognai rendszer fokozatos bevezetésével a képzés ideje lecsökkent: a 3+2 éves képzésben a hallgatóknak kevesebb szabad ideje maradt. A 2008-as lelkészváltás is kimutatható törést jelentett a gyülekezet életében.

A BREFGY tagjai rendszeresen imádkozó, bibliát olvasó és szolgáló közösséget alkotnak. Tagjai többségében tudatosan keresik a református egyetemi (értelmiségi) közösséget. Tanulságos azonban, hogy a gyülekezet értelmiségi jellege az egyetemi képzés átalakulásával háttérbe szorult. Annak ellenére, hogy 2011-ben a tagok közel fele (46%) egyházi középiskolában érettségizett, rendszeres hitoktatásban részesült, hittani ismereteik felszínesek. Az egyetemi gyülekezetnek tehát a hitgyakorlat színtere mellett komoly hangsúllyal a hitismeretek mélyítését is szolgálnia kellene.

A fővárosban vagy nagyobb városokban élő fiatalok főként olyan gyülekezetekbe épülnek be tanulmányaik befejezésével, amelyben sok a fiatal, illetve szolgálhatnak.

5.5 A Károli Gáspár Református Egyetem, mint „gyülekezet”

A fővárosban a BREFGY mellett a Károli Gáspár Református Egyetemen működik református egyetemi közösség. Ebben a részben azt mutatom be, hogyan valósul meg misszió a református egyetemen.

5.5.1 A Károli Gáspár Református Egyetem rövid története

A Pesten élő protestánsok már a 19. század elején akartak egyetemet létesíteni, erre vonatkozóan többféle elképzelés született, és gyűjtést szerveztek; azonban a szabadságharc eseményei miatt az egyetemalapítás néhány évre lekerült a napirendről. Végül 1855. június 29-én Thun Leo (1811–1888) vallás- és közoktatásügyi miniszter engedélyt adott a dunamelléki helvét

hitvallású szuperintendeciának egy teológiai intézet felállítására. Thun Leo engedélyezte azt is, hogy a már összegyűjtött pénzt ennek az intézménynek a céljára fordítsák.⁴²⁶

1855. október 10-én a Kálvin téri templomban nyitották meg a teológiai akadémiai első tanévét 15 hallgatóval,⁴²⁷ a tanítás a templom melletti parókia épületében folyt. Ötven év után az Dunamelléki Református Egyházkerület építési alapot hozott létre, hogy megfelelő épülethez jutassa a teológiai akadémiát. Több megoldási tervből végül 1911-től az egyházkerület bérbevette a ferencvárosi dohánygyár épületét. Az átalakítás után 88 hallgatónak lett hely az új internátusban. Az oktatási intézmények mellett a könyvtár és a püspöki iroda is itt kapott helyet. Az első tanévet 1912-ben kezdhették meg a Ráday utca 28-ban a diákok.⁴²⁸ 1921. november 4-én, a Református Skót Misszió jelentős anyagi támogatásával a református egyház megvette a teológia számára, azt az épületet, amelyet már tíz éve bérelt. 1937-ben az intézmény felvette a Ráday Kollégium nevet.

1990-ben a magyar országgyűlés egyetemmé nyilvánította a Budapesti Református Teológiai Akadémiát.⁴²⁹ A Magyarországi Református Egyház Zsinata 1993-ban döntött több karral rendelkező egyetem megalapításáról. A döntést a Magyar Köztársaság Országgyűlése még abban az évben, szeptember 21-én jóvá is hagyta. A Budapesti Református Teológiai Akadémia a Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Karaként, az 1839-ben alapított Nagykovácsi és Dunamelléki Református Hitoktató és Tanítóképző Főiskola pedig az Egyetem Tanítóképző Főiskolai Karaként működik. Ezzel egyidejűleg alakult meg a Bölcsészettudományi Kar, 1998-ban pedig megkezdte működését az Állam- és Jogtudományi Kar.⁴³⁰

A Károli Gáspár Református Egyetem hivatásának tekinti a református hagyományoknak megfelelő differenciált, többszintű, széles bázisú, magasszintű oktatás megvalósításával a bibliai hagyományokhoz ragaszkodó bölcsészek, diakónusok, hitoktatók, jogászok, kántorok, lelkészek, szociális munkások, tanítók és vallástanárok képzését, tudományos fejlődésük elősegítését, az

---

426 CSEKEY Sándor: Az alapítás kora (1855–1870), in *A Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Karának története 1855–2005*, szerk. LADÁNYI Sándor. Bp., Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Kar (KGRE–HTK) 2005. 32. oldal
427 CSEKEY: i. m. 33. oldal

428 BODONHELYI József: A belmisszió kora (1896–1918), in *A Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Karának története 1855–2005*, szerk. LADÁNYI Sándor. Bp., KGRE–HTK 2005. 103-104. oldal

429 LADÁNYI Sándor–BOLYKI János: Hat évtized története (1944/45–2005), in *A Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Karának története 1855–2005*, szerk. LADÁNYI Sándor. Bp., KGRE–HTK 2005. 219. oldal

430 BALLA Péter: Rektori köszöntő. Károli Gáspár Református Egyetem honlapja. (www.kre.hu letöltve: 2011. december 13.) 1. oldal

oktatás, nevelés és tudományos kutatás feltételeinek biztosítását, a református és a magyar felsőoktatás több évszázados örökségének ápolását, az egyházi és nemzeti felemelkedés szolgálatát.⁴³¹

A Károli Gáspár Református Egyetem célja és feladata, hogy a nagymúltú református kollégiumok, mint Sárospatak, Pápa, Debrecen, Nagyenyed és Kolozsvár hagyományait folytatva a lelkészképzés mellett református szellemiségben, több tudományterületen és több tudományágban folytasson egyetemi és főiskolai alapképzést, általános és szakirányú továbbképzést, képes és alkalmas legyen tudományos kutatásra, doktori képzésre és fokozat odaítélésére, valamint habilitációs eljárás lefolytatására.⁴³²

5.5.2 A Károli Gáspár Református Egyetemen az egyetemi lelkészek szolgálata

Az első években nem szolgáltak egyetemi lelkipásztorok a hallgatók között. Miután a püspök egyetemi lelkészt rendelt ki a Budapesti Református Egyetemi és Főiskolai Gyülekezetbe, a Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Karára is kiterjesztették szolgálatát. Kovách Tamás (1994–1996) és őt követően Tarr Zoltán (1996–1998 között) egyetemi lelkészsége idején heti rendszerességgel tartottak bibliaórákat, hétkezdő és záró áhítatokat a Bölcsészettudományi Kar Dísztermében. A Református Egyetemi Pince Klub (REP Klub) programjain nagy számban vettek részt a református egyetem diákjai is.⁴³³ Ezt követően évekig nem volt lelkésze az egyetem Bölcsészettudományi Karának. Voltak hallgatói próbálkozások: bibliakörök, lelki alkalmak szervezésére, de egy-két félévnyél nem tartottak tovább.

2004 őszén került sor az Egyetemi Lelkészség megszervezésére, az egyetem lelkipásztorává szeptember 1-jétől Kodácsy Tamást nevezték ki, aki egyben az KGRE tudományos munkatársa is.⁴³⁴

Az egyetem lelkésze bibliaórákat és áhítatokat szervez az egyetem oktatói, hallgatói és munkatársai számára; lehetőség van lelkigondozói beszélgetéseket is folytatni vele. Bevezető és haladó kurzusokat tart a keresztyénségről a hallgatók számára, amely magában foglalja a Biblia

---

431 BALLA: i. m. 1.oldal

432 A Károli Gáspár Református Egyetem Alapító Okiratának preambuluma 11. számú mellékletben olvasható.

433 Erről bővebben lehet olvasni a disszertáció 5.3.4 *A Budapesti Református Egyetemi és Főiskolai Gyülekezet története 1995–2002 között* című fejezetében.

434 A KGRE Egyetemi Lelkészségéhez forrás: KODÁCSY Tamás, a Károli Gáspár Református Egyetem lelkipásztor interjúja GYÖRFFY Eszterrel, 2012. március 6. (A beszélgetésről kézzel írt feljegyzés készült. GYÖRFFY Eszter tulajdonában, a dokumentum 1 oldalas.)

ismeretét, a keresztyénség főbb sarokpontjait, hitvallásait és teológusait, a felekezeti különbségek teológiai hátterét, a református egyház felépítését és jellemzését. Továbbá az egyetemi lelkész az egyetem kollégiumaiban és a karain beszélgetéseket, filmklubokat szervez.⁴³⁵

2006-tól három féléven keresztül az Egyetemi Lelkészség kezdeményezésre közös interdiszciplináris kurzusokat szerveztek az általános értelmiségképző tárgyak keretében. A kurzusok célja az volt, hogy a hallgatók betekintést kapjanak más szakterületek munkájába. A különböző karok oktatói által felkínált tantárgyak közül az Egyetemi Közismereti Bizottság az Egyetemi Lelkészség közreműködésével a három szemeszter folyamán 310 ilyen kurzust tett a hallgatók számára elérhetővé, ebből 56 kurzus ölelt fel kifejezetten keresztyén témát.

A 2007/2008-as tanévtől *A Kijelentés peremén* címmel az Egyetemi Lelkészség által szervezett népszerű interdiszciplináris sorozat teremt rendhagyó fórumot a hallgatóknak a Biblia tanulmányozásra. *A Kijelentés peremén* azt a kritikus állapotot jelenti, amellyel egy tudós, kutató képes más szempontokat és tartalmat felmutatni a megszokott bibliaértelmezésekhez képest, olyanokat, amelyekre egy teológus talán soha nem gondolt. Megjegyzések, asszociációk és kérdések összessége ez, amelyet a szent szöveg margójára írhatnánk. A sorozat alkalmain egy meghívott oktató az általa kiválasztott bibliai szöveggel kapcsolatban mondja el gondolatait 20-25 percben, majd az egyetemi lelkész negyed órában. Utána az elhangzottak alapján moderált beszélgetésre kerül sor a jelenlévők bevonásával. Gondolatok, kérdések hangzanak el, amelyek az egyetem küldetésében megfogalmazott református, keresztyén spiritualitást erősítik. A lelki vonatkozáson túl a sorozat jelentőségét az is jelzi, hogy a termékeny alkalmak több oktatót inspiráltak már saját munkájukban, az itt elhangzottak hivatkozásként szakmai folyóiratokban is megjelentek. A sorozat egyes alkalmaira nem csak az egyetem hallgatói jöhetnek. A témától függően 20-30-an vesznek részt az ilyen beszélgetéseken.

Az egyetem hallgatóinak felekezeti megoszlására vonatkozóan nincsenek adatok, katolikus többség valószínűsíthető. Kodácsy Tamás egyetemi lelkész tapasztalatai alapján a hallgatókat közömbösség és hitbeli tájékozatlanság jellemzi. Vannak olyanok is, akik nyitottak a Biblia alaposabb megismerésére, illetve a lelkigondozói beszélgetésekre. A Bölcsészettudományi Karon működik egy kisebb MEKDSZ kör is.

1993–2011 között az BREFGY tagjainak 15-17%-a a Károli Gáspár Református Egyetem hallgatója volt. (Lásd a 6. számú táblázatban.)

---

435 Károli Gáspár Református Egyetem Egyetemi Lelkészségének honlapja. (<http://parokia.kre.hu/lelkesz/> letöltve: 2011. december 13.)

5.5.3 A Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Karán a spirituális szolgálata

A teológus diákság lelki életének fontos része a lelkigondozás. Korábban a gyülekezetekből elindított ifjakat az elbocsátó gyülekezet végigkísérte tanulmányai során, de később, amikor már nem feltétlenül vallásos családi háttérből származtak a teológus hallgatók ez nem volt megoldható.⁴³⁶

Az 1950-es évek politikai változásai után a teológus ifjak lelki nevelésének fontosságát szem előtt tartva spirituálisokat állítottak be, külön a férfi és külön a női hallgatók számára. Az 1950–60-as években Molnár Miklós lelkész kollégiumi felügyelőként és tanársegédként látta el az ifjúság lelki életének gondozását.

A hetvenes években Szűcs Ferenc pomázi lelkész, későbbi professzor, valamint Vassné Baki Ilona az Érd-Parkvárosi Református Egyházközség lelkésze szolgált spirituálisként. Őket követte hosszabb időn keresztül Horváth Erzsébet; a fiúknál pedig Szél János, Nagy István, Papp László lelkészek.

A kilencvenes években a teológus hallgatók között nem szolgált spirituális. 2003 őszétől a Dunamelléki Református Egyházkerület vezetősége Bölcsföldi András lelkipásztort nevezte ki erre a feladatra. Az új spirituális szolgálata három területre terjed ki: személyes lelkigondozás, közösségi élet szervezése és a HTK programjaiba és azok szervezésébe való bekapcsolódás.

A spirituális munkájának másik fontos eleme a majdani lelkipásztori munka gyakorlati oldalához való segítség megadása. Ezek a programok nem kapcsolódnak közvetlenül a tanulmányokhoz, de segíthetnek a teológusok világlátásának, látásmódjának kiszélesítésében. Ezek a kulturális programok megszervezése, művészek, előadók, csoportok meghívása a hallgatók műveltségi, esztétikai érzékét növelik. Ezeken a beszélgetéseken, szemináriumokon a diákok megismerhetik tapasztalatokat szerezhetnek az egyházzól, az ifjúsági munkáról, a missziói munkaágakról, a médiumok használhatóságáról, tábor és egyéb szervezési tapasztalatokról. Ilyen például a csütörtöki exhortáció utáni közös ebéd. Az ebédet felajánló egyházmegye esperese vagy intézmény vezetője (Zsinat, Bethesda kórház), vagy egyházközség lelkipásztora néhány szóban bemutatják életüket az ebéd befejeztével, így a teológusok első kézből kapnak információt az egyház életéről.

---

436 A spirituális szolgálatának bemutatásának forrása: BÖLCSFÖLDI András: A diákság lelki élete a spirituális szemével, in *A Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Kar története. 1855–2005*, szerk. LADÁNYI Sándor. Bp., KGRE-HTK 2005. 366-369. oldal

A spirituális lekipásztor szervezte a hallgatókkal közösen a csendesnapokat, teológusnapokat és a teológus-, vallástanár-hétvégéket, továbbá a spirituális a kar életének különböző eseményeiben is részt vesz. (ünnepek, közös alkalmak, teológustalálkozó, szolgálatok, hétvégék, Hallgatói Presbitériumi gyűlések, legáció előkészítő). 2003 után több teológusnapot tartottak, ezekre legalább egyszer egy évben minden teológus eljutott.⁴³⁷

2007-től a HTK Ráday Kollégiuma a Dunamelléki Református Egyházkerület Székházának Ráday Felsőoktatási Diákotthonaként működik. A teológus hallgatókon kívül más egyetemek református hallgatói is laknak az épületben. A spirituális a számukra lelki alkalmakat szervez.⁴³⁸

5.5.4 A teológus hallgatók szerepe a Budapesti Református Egyetemi és Főiskolai Gyülekezetben

A Budapesti Református Teológiai Akadémia prodékánja, Szűcs Ferenc mellett több teológus hallgató is aktív szerepet vállalt első egyetemi istentiszteletek megszervezésében (Kovách Tamás, Kósa István és Bán Csaba, aki akkor lett Kálvin téri segédlelkész).⁴³⁹ Kezdetben Kósa István (V. éves) teológushallgató készítette, sokszorosította a liturgiás lapokat a dékáni hivatalban. A teológushallgatók aktív szerepet vállaltak az istentiszteletek szervezésében, a hívogatásban és a liturgia vezetésében.

Az első, 1989/90-es tanév folyamán az istentiszteletekért legtöbbet tevő teológus hallgatók: Kósa István, Kovách Tamás, Tegez Ferenc. Következő esztendőben újabb teológusok segítették a szervezőket munkájukban: Dobos Bence, Kovács István, Tóth László Kristóf, Turbucz Béla személyében. Édes Árpád I. éves teológus hallgatóként vette át Kovách Tamás végzős teológus (aki két évig a teológia diáktanács titkáráként sokat tett az istentiszteletekért) helyét, aki tanulmányi ideje alatt az istentiszteletek meghatározó szervező személyiségévé vált.

---

437 A teológusok kapcsolatokat építettek a határon túli magyar református közösségekkel: Délvidéken (Horvátország) rendszeresen, Erdélyben (Magyarigen és környéke, Szék), Kárpátalja (Izsnýete, Kijev), Alvincon és Borberekén, Boroskrakkón, Magyarigenben (Erdély), valamint Berzétén (Felvidék) teológus építőtábor szerveztek. Ágoston Sándor Alapítvány támogatásával.

438 Dunamelléki Református Egyházkerület honlapja. (www.dmrek.hu/hir/mutat/2341/ letöltve: 2012. március 1.)

439 GYÖRFFY Eszter: Teológusok és az egyetemi gyülekezet, in *A Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Kar története. 1855–2005*, szerk. LADÁNYI Sándor. Bp., KGRE-HTK 2005. 356-359. oldal

Az egyetemi istentiszteletek új helyre költözött: a Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Karának (Teológia) dísztermébe, ahol 1993–1997 tartották az alkalmaikat. A helyi adottságokból fakadóan több teológus és vallástanár látogatta az istentiszteleteket.

1994 novemberében Kovách Tamást egyetemi lelkésznek nevezték ki. A lelkészi státusz megszervezéséből következett, hogy 1995. november 8-án presbitériumot választottak, tizennégy fiatalból heten teológusok és vallástanár szakosak voltak.⁴⁴⁰

1996 őszén a második presbitériumban már kevesebb teológushallgató vett részt.⁴⁴¹ A következő évben, amikor az egyetemi istentiszteletek helye újra a Kálvin téri templom lett, az új presbitériummal csak három teológus és egy vallástanár tett fogadalmat.⁴⁴² 1998-ban már csak ketten voltak teológusok.⁴⁴³ Az évek folyamán a teológusok szerepe csökkent a gyülekezetben, ezt jelzi, hogy a presbitérii szolgálatot sem vállalták olyan arányban, mint kezdetben. Mindig voltak teológusok, akik komolyan elszánták magukat az egyetemi szolgálatra. Az egyetemi lelkészeket Csákány Tamás, Hajdú Szabolcs Koppány segítették.

Miután Lágymányosra költözött a gyülekezet, a teológushallgatók nem jártak, illetve nem szolgáltak a közösségben. 2003-ban Édes Árpád lett a gyülekezet első főállású lelkésze, aki teológus korában egyik meghatározó személyisége a közösségnek. 2004 őszén még egy olyan lelképásztor (Gyórfy Eszter) állt szolgálatba, aki még vallástanár szakos hallgatóként tagja és presbitere volt a közösségnek. 2003-tól Bölcshöldi András spirituális hirdetéseihez köszönhetően a teológushallgatók kezdtek érdeklődni az egyetemi gyülekezet munkája, alkalmi után. Évente 3-5 teológushallgató látogatta rendszeresen az alkalmakat. 2005-ben megválasztott presbitériumnak újra lett teológus tagja,⁴⁴⁴ 2009-ben újabb teológushallgató lett presbiter, 2011-ben pedig már két teológus szolgált presbiterként.⁴⁴⁵

A Hittudományi Karon abból fakadóan, hogy diákjai lelképásztoroknak és vallástanároknak készülnek, elkötelezett református keresztyének és nyitottabbak a közösségi és lelki programokra és szolgálatokra, mint az egyetem más karjain. Azonban ehhez is szükség van

---

440 A presbitériumban szolgáló teológus- és vallástanár-hallgatói (továbbiakban vt): Csákány Tamás, Édes Árpád, Gyórfy Eszter vt, Poczik Tünde vt, Szilágyi Krisztina vt, Varhola Melinda vt, Végh Gizella, Vincze Árpád.

441 A presbitériumban szolgáló teológus- és vallástanár-hallgatók: Csákány Tamás, Gyórfy Eszter vt, Harmathy András, Németh Judit vt, Nyilas Zoltán, Szilágyi Krisztina vt, Szörényi Zsuzsanna vt, Vincze Árpád.

442 A presbitériumban szolgáló teológus- és vallástanár-hallgatók: Csákány Tamás, Gál Irén, Kövecses Éva vt, Páll László.

443 A presbitériumban szolgáló teológus-hallgatók: Gál Irén, Páll László.

444 A presbitériumban szolgáló teológus-hallgató: Dányi Nagy Márió.

445 A presbitériumban szolgáló teológus-hallgatók: Németh Balázs, Édes Gábor. 2012 májusától nincs teológushallgató a presbitériumban.

olyan vezetőre (spirituálisra, seniorra), aki megszervezi, illetve koordinálja programjaikat. A HTK-n a fiatalok vallásos élete sokkal gyülekezetszerűbb, mint a másik két egyetemi karon.

5.6 A fővárosi református egyházközségeiben az egyetemi misszió helyzete

Ebben a részben azt mutatom be, hogy a főváros református gyülekezeteiben miként valósul meg az egyetemisták közötti misszió.

2012 márciusában felmérés készült arról,⁴⁴⁶ hogy Budapest református egyházközségeiben van-e kifejezetten egyetemistáknak szervezett csoport, illetve rendszeres heti alkalom. A kérdőívekre 25 lelkipásztor válaszolt levélben (elektronikus levél); a többi esetben (két kivétellel) az egyházközségek honlapját használtam forrásként.

Budapesten 2012 tavaszán 59 református egyházközségből 13-ban (22%) volt hetente kifejezetten egyetemistáknak bibliakör (ifjúsági alkalom). Három gyülekezetben a lelkészekon kívül fiatalok (egy helyen egy házaspár is) tartották az alkalmakat. Két gyülekezetben⁴⁴⁷ évtizedek óta van olyan ifi, amely az aktuális egyetemistákból áll; három helyen csak az év eleje óta létezik ilyen kör.

Az 59 gyülekezetből tízben (17%) működik fiatal felnőttekből álló csoport, amelyben jelentős az egyetemisták száma.⁴⁴⁸ Legalább hét gyülekezetben szerveződött az elmúlt 20 esztendőben egyetemi bibliakör, de „kiöregedés” miatt megszűnt, tagjai pedig a gyülekezetbe integrálódtak. Gyakori jelenség, hogy egy konfirmációs csoport tagjai ifiként együtt maradnak az

---

446 A fővárosi református egyházközségek lelkipásztorai ezekre a kérdésekre válaszoltak elektronikus levélben:

1. Az Ön Egyházközségében van-e olyan ifjúsági alkalom/kör, amelyikbe a 18-30 év közötti fiatalok (többségük egyetemre vagy főiskolára is jár)?
2. Ha van ilyen, akkor milyen rendszerességgel találkoznak?
3. Ha van ilyen, akkor az alkalmat ki tartja (lelkész, beosztott lelkész, egy fiatal stb.)?
4. Ha van ilyen, akkor van-e az ifjúsági alkalom/körnek olyan jellegzetessége, ami kihangsúlyozza, hogy ők egyetemisták?
5. Ha van ilyen, hány tagja van ennek az ifjúsági alkalom/körnek?
6. Ha van ilyen, mióta működik ez a csoport?
7. Ha nincs jelenleg ilyen egyetemi ifjúsági alkalom/kör, volt-e ilyen az elmúlt 20 évben (1989 után)?
8. Ha volt ilyen, mennyi ideig működött?
9. Ha volt ilyen, mi volt az oka, hogy már nincs?

447 Fásori Református Egyházközség és a Kispest-Rózsza téri Református Egyházközség.

448 Az egyik válaszadó lelkipásztor ezt így indokolta: „Rosszul esne az egyetemi jelző azoknak, akik nem jutottak be.”

egyetemi tanulmányaik végéig. Az egyetemi ifikbe járók létszáma ingadozást mutat (5-10 főtől 50-60 főig).

Az 59 gyülekezetből legalább 25-ben (42%) nincs sem egyetemi, sem fiatal felnőtt csoport. A válaszadó lelkipásztorok a következő okokkal magyarázták ezt:

1. nem, vagy csak 1-2 egyetemi hallgató jár a gyülekezetükbe,
2. nincs idejük a fiataloknak. (*„Egyébként megszólítottuk ennek a korosztálynak a templomba járó tagjait, de ők nem igényeltek külön nekik szóló alkalmakat, annak is örülnek, ha vasárnap el tudnak jönni a templomba, illetve arra az egy-egy hétközi alkalomra, ahova betagozódtak.”*)

Arra a kérdésre, hogy *van-e az ifjúsági alkalom/körnek olyan jellegzetessége, ami kihangsúlyozza, hogy ők egyetemisták?* általában „nem” volt a válasz. Egy esetben erre értetlenkedő felelet született: az egyetemisták *„felnőttek és nem pedig különleges emberek.”* Egy helyen, ahol a több ifi csoport között az egyik az egyetemistáké, ott a velük foglalkozó lelkipásztor fontosnak tartja a hasonló élethelyzetük hangsúlyozását: *„Egyetemista voltuk, illetve képzettségük elsősorban a témaválasztásban (jelenleg egy igei sorozat mellett John Stott könyvét tanulmányozzák: Korunk égető kérdései), illetve a hasonló élethelyzetekben nyilvánul meg.”*

Két esetben az egyetemisták kifejezett kérésére egy csoportban maradtak a középiskolás korú fiatalokkal.

Egyetemi csoport főként azokban a budapesti református gyülekezetekben van, amelyek területén egyetem, főiskola vagy kollégium működik. Három egyházközség területén működik protestáns (szak)kollégium, de ezeknek van saját lelkipásztora.

A Kálvin téri egyházközségnek volt a legjelentősebb az egyetemi missziója (1989–2002), mivel közel egy évtizedig otthont adott az egyetemi gyülekezetnek.

5.7 Kitekintés a vidéki református egyetemi misszióra

2011-ben a Kárpát-medence 12 egyetemi városában létezett református egyetemi közösség.⁴⁴⁹ 2011 őszén a református egyetemi lelkipásztorok között felmérés készült

---

449 A 12 egyetemi város: Budapest, Debrecen, Miskolc, Sopron, Szeged, Pécs, Veszprém., Beregszász, Kolozsvár, Marosvásárhely, Komárom, Nagyvárad. 2012 őszétől még két egyetemi városba neveztek ki egyetemi lelkészeket: Győrbe VARGA B. Árpádot, és FEHÉRVÁRI Dávidot Székesfehérvárra.

szolgálatukra, közösségeikre vonatkozóan.⁴⁵⁰ Tíz gyülekezet egyetemi lelkészei válaszoltak. Ezekben a gyülekezetekben nyolc férfi és öt nő szolgált.⁴⁵¹ A kérdőívekre válaszoló lelkészek átlag életkora 33,4 év volt és átlagosan 3 esztendeje szolgáltak ezen a területen. A lelkészek koruknál fogva tehát közel állnak a hallgatói korosztályhoz: nemrég fejezték be tanulmányaikat vagy tudományos fokozatot szereztek/nek.

A felmérésben szereplő egyetemi gyülekezetekből hetet az egyházi vezetés tartott fent anyagilag, két esetben a helyi gyülekezet részeként működött az egyetemi közösség, egy helyen adományokat is kaptak.

„*Hogyan jellemezné gyülekezetének jellegét?*” a válaszadó lelkészek egyharmada írta azt, hogy az önálló gyülekezet. Két lelkész egyetemén belüli szervezetként határozta meg közösségének jellegét. Három egyetemi gyülekezet a helyi gyülekezet része,⁴⁵² három pedig keresztyén ifjúsági szervezettel működik együtt.⁴⁵³

Az egyetemi lelkészek közül csak kettőnek volt lelkipásztor munkatársa. Kettő az egyetemi közösségük ökumenikus sajátosságából fakadóan más felekezetű kollégáikat jelölték meg munkatársuknak. Három lelkipásztor munkáját segíti presbitérium. Gyakran önkéntesek segítenek egyes programok megszervezésében.

A gyülekezetek létszámára vonatkozó kérdésre nyolcan tudtak körülbelüli létszámot mondani. Debrecenben kiemelkedően magas az egyetemi gyülekezetbe járó tagok létszáma (mintegy 200 fő). Három közösség pedig családirányú kicsi (10-15). A közösségek 40%-ába járnak egyetemi oktatók is.

„*A tagokból hányan vannak, akik aktívak is? (az alkalmak megszervezésében segítenek, stb)?*” kérdésre a lelkészek harmada ezt az arányt 20-40% közöttire becsülte. Beregszászban, Sopronban volt ez az arány feltűnően magas.

Arra a kérdésre, hogy az adott egyetemi gyülekezet tagjai milyen hitbeli szinten vannak, a következő válaszok születtek. (A négy pontban felsorolt százalékok a közösségek vezetőinek válaszait összesítik.)

1. Érdeklődő a keresztyén értékek iránt, kereső, de még nem elkötelezett: 11%
2. Most tér meg, (konfirmálni) akar: 5%
3. Komolyan elkötelezett a keresztyén hit iránt, és felnőttként tért meg: 42%

---

450 A kérdőív szövege a 12. számú mellékletben olvasható.

451 2011-ben két gyülekezetben: Budapesten és Debrecenben másfél státusz volt.

452 Beregszász, Pécs, Sopron.

453 Komáromban a Fiatal Reformátusok Szövetsége (FIRESZ), Veszprémben a MEKDSZ, Kolozsváron az IKE.

4. Keresztyén családban nőtt fel, már gyermekként elköteleződött: 65%

A válaszadók a gyülekezeti tagok feléről (53%) nem tudják meghatározni, hogy milyen hitbeli szinten vannak.

Ezek szerint, az egyetemi gyülekezetek tagjai többségükben elkötelezett keresztyének, akik már gyermekként keresztyén értékrendű családban nevelkedtek. Ehhez képest töredéke a gyülekezeteknek az, aki felnőttként jutott hitre. Ezekből az adatokból arra lehet következtetni, hogy a hitben járó fiatalok igénylik és keresnek olyan közösséget, ahol együtt lehetnek hívő kortársaikkal.

Két közösséget kivéve mindegyikben vannak olyan missziós alkalmak, amelyekkel a fiatalok szolgálnak: például a kórházmisszióban, gyermekmisszióban, szeretet hídban. Sopronban az egyetemisták vezetik a helyi kis ifjúsági csoportot.

Az egyetemi lelkészek a hallgatókat három helyen az egyetemen felvethető kurzusok segítségével szólítják meg. Két egyetemi lekipásztor rendszeresen látogatja a református középiskolákat, hogy felhívja a diákok figyelmét arra, hogy érettségi után továbbtanulásuk éveiben várják őket az egyetemi gyülekezetek.

A gyülekezetekben a hitbeli alkalmak a 13. számú táblázatban bemutatott módon alakulnak, ebből látható, hogy a hagyományos gyülekezeti alkalmak: istentisztelet-bibliaóra-imaközösség áll a középpontban.

	naponta	hetente	havonta	alkalmanként	nincs
Istentisztelet/szentmise	10 %	40 %		30 %	20 %
Bibliaóra/bibliakör/ bibliaitanulmányozás		80%			20%
Imaközösség/imakör		70%			30 %
Zenei alkalom (gyakorlás és szolgálat)		40%			60 %
Dicsőítés/dicsőítő csoport		40%			60 %
Hitbeli/hitmélyítő témákról előadások		30%	20%		50%
Szeretetvendégség (agapé)		50%	20%	10%	10%
Lelkigondozás/ lelkibeszélgetések	30%	10%		10%	30%

13. számú táblázat:

Az egyetemi gyülekezetekben a gyülekezeti alkalmak rendszeressége

A válaszadók 60%-ának szolgálatában a lelkigondozás fontos szerepet tölt be. Egy lelkipásztor ezt tekinti a legfontosabbnak a szolgálatában. Négy egyetemi lelkész igény szerint, akár napi rendszerességgel tart lelkigondozói beszélgetéseket.

A gyülekezetekben általában vannak nem hitbeli közösségi alkalmak is: 70%-ukban a kirándulások, 30%-ukra közös zenei tevékenység jellemző, míg két közösségben színház, illetve előadások alkalmával is találkozhatnak a hallgatók. A filmklub, kézműves foglalkozás vagy csapatépítő tréning, illetve egy-egy közös sörözés építik a fiatalok közötti kapcsolatokat.

Hét egyetemi közösségben a reformátusok aránya 80% felett volt. Öt gyülekezetben a reformátusokon kívül csak katolikusok jártak. Három közösséget többféle felekezetű hallgató alkotta.⁴⁵⁴

„Milyen napi problémákkal küzdenek az egyetemi lelkészek szolgálatukban?” kérdésre 5 lelkipásztor az időhiányra panaszkodott. Gondot okoz több esetben a megfelelő infrastruktúra hiánya is. A diákok érdektelensége, közömbössége nehezíti a lelkészek munkáját.

A válaszadó lelkipásztorok mind egyetértenek abban, hogy közösségeik fenntartását az indokolja, hogy az egyetemi élethelyzetben a fiatalok speciális lelkigondozást igényelnek. A „felnőtt” gyülekezetek nem alkalmasak rá, vagy nincs rá kapacitásuk, hogy egy-egy nagy egyetemi városban megszólíthassák a több ezres, vagy tízezres hallgatók tömegét.

Három lényegretörő vélemény az egyetemi gyülekezetek létjogosultságával kapcsolatban:

1. Otthonaiktól és otthoni gyülekezetüktől huzamosabb ideig távollevő hívő fiatalok természetes igénye; a gyülekezetekbe való integrálást és a közösségtudat formálását segíti elő; teret ad a hit megélésének, fejlődésének és megvallásának; az egyetemista évek az önállósodás egyik nagyon fontos stádiuma, talán nem csak a gazdasági, a kulturális, a szociális stb. területet nézve – az egyetemi gyülekezeteket és gyülekezeti alkalmakat kereső fiatal többnyire önállóan meghozott döntése révén indul el, nem külső kényszer és nem a szokás hajtja – ez fogékonyabbá is teszi őket. (Kolozsvár)
2. Részben megtartó és perspektívákat adó hely a már keresztyéneknek, de nagy missziós lehetőség is, mert ebben a korban különösen nyitottak az emberek a hitre. Egy közösségi tér, amelyből egyre kevesebb van. Alap lehet az egyház később meghatározó szerepet betöltő embereinek „neveléséhez.” Innen nőhet ki a református értelmiség egy része. Tudatosíthatjuk bennük, hogy aktívan részt vehetnek, hozzátehetnek Egyházukhoz. (Debrecen)
3. Nincs más olyan egyházi szervezet, amely ennek a korosztálynak hasonló formában kínálná Isten Igéjét. (Szeged)

---

454 Evangélikus, orthodox, baptista, görög katolikus, és más protestánsok.

5.7.1 A Debreceni Református Egyetemi és Főiskolai Gyülekezet bemutatása

A debreceni református egyetemi misszió a fővárosinál nagyobb múltra tekint vissza. Az 1538-ban alapított Református Kollégiumban a diákok számára külön istentiszteletet szerveztek.

A kollégium három fakultására alapozva az állam 1912-ben tudományegyetemet alapított, az intézmény 1921-ben felvette a Tisza István nevet. Korb Flóris (1860–1930) tervei szerint 1927–1932 között felépítették az egyetem főépületét, ahol az átadást követően egyetemi istentiszteleteket tartottak. Az alkalmakon teológus professzorok és hallgatók szolgáltak.

1936-ban a Tiszántúli Református Egyházkerület közgyűlésén a kollégium fennállásának közelgő 400 éves jubileuma kapcsán, nagyszabású építési programról döntöttek. Ennek keretében határozták el az egyetemi templom építését is, amit 1939-ben Borsos József (1875–1952) tervei alapján építeni kezdtek, és 1942. május 17-én fel is szentelték. A templom nemcsak az egyetemi gyülekezetnek otthont adott, hanem a Nagyerdei Református Egyházközségnek is, és a teológia gyakorlótemplomaként is szolgált. Az 1944/45-es ostrom idején a templom súlyosan megsérült. A helyreállítási munkálatok befejezésével a lelki munka is nagy lendülettel indult meg. 1949 elejére az államhatalom az egyetemi gyülekezet életét ellehetetlenítette. A gyülekezetbe járó professzorokat megfenyegették, a diákokat kitiltották. A Hittudományi Kar Teológiai Akadémia néven működött tovább és kénytelen volt elhagyni az egyetem épületét 1950-ben. Az Egyetemi Templom és gyülekezet lelkészei ebben a korszakban: Szenes László (1942–1948), Kalmár Lajos (1948. november–1949. május) voltak.⁴⁵⁵

Debrecenben a két világháború között az ifjúsági egyesületek körei is működtek az egyetemen, az SDG-nek két *főiskolás kollégiuma* is volt itt.

A rendszerváltás után újraindultak az egyetemi istentiszteletek, amelyeket 1995-ig a Kossuth Lajos Tudományegyetem Kémia épületében tartották. Teológus hallgatók szervezték az alkalmakat. 1995 őszétől a Bolyai utcai református templomban kéthetente tartották az egyetemi istentiszteleteket.

---

455 PÜSKI Dániel: *A Debreceni Református Egyetemi Templom és Gyülekezet története* (kézirat), év nélkül (A szerző egy példányt rendelkezésre bocsátott. A dokumentum 5. oldalas)

James Findley, Magyarországon dolgozó amerikai professzor kezdeményezésére 1999-től főállású egyetemi lelkész kezdhette meg a munkát Kókai Csaba lelkész személyében.⁴⁵⁶ Az időszak elején mintegy 120 diák vett részt az alkalmakon köztük jelentős számban (25-30%) voltak teológusok is.

2005 szeptemberétől Kustárné Almási Zsuzsanna váltotta Kókai Csabát az egyetemi szolgálatban; a gyülekezet a Füredi úti templomba költözött át. A szerda esti istentiszteletek látogatottsága ekkor körülbelül 25-30 fő volt, keddenként bibliaórát tartottak. A következő tanévtől (2006/2007) Kustárné Almási Zsuzsanna mellett, Püski Dániel kezdte meg szolgálatát az egyetemi gyülekezetben. Ebben az időben a két lelkészt fél-fél állásban alkalmazták.

A Nagyerdei Református Egyházközség vezetősége még 1991-ben kezdeményezte az Egyetemi Templom tulajdonjogának rendezését, de csak tíz év múlva született kormánydöntés a templom visszaadásáról. Az egyház egyetemi templom épületét csak 2006 végén vehette újra birtokba. 2007 februárjában Dr. Bölcskei Gusztáv tiszántúli református püspök nyitotta meg a tanévet a templom karzatán. Az állapotjavító beruházásnak köszönhetően a templom karzata, előtere és két magasföldszinti iroda vált használhatóvá. 2010. augusztusától Kustárné Almási Zsuzsanna szolgálatát Arany Barbara egyetemi lelkész vette át.

Püski Dániel egyetemi lelkipásztor az általa kidolgozott koncepció alapján építi az egyetemi közösséget. Az alábbiakban Püski Dániel egyetemi gyülekezeti modelljét ismertetem. Eszerint a gyülekezetet három, egyre bővülő koncentrikus körrel lehet ábrázolni.⁴⁵⁷

A debreceni egyetem három kampuszból áll, ezekben összesen 11 000–13 000 református hallgatóval lehet számolni, az egyetemi templom a nagyerdei kampusz területén található. Az egyetemi lelkészek a másik két egyetemi terület fiataljait nehezen tudják elérni. Nagy kihívást jelent nekik a nagyerdei részre járók megszólítása is. Püski Dániel kulcs fontosságúnak tartja, hogy olyan programokat szervezzenek, amivel felkeltik a diákok figyelmét az egyetemi gyülekezetre. Ennek első lépése, hogy a külső, tágabb körbe tartozó, „csak” látogató fiataloknak látványos, interaktív kiállításokat szervezzenek. Ilyen volt 2008-ban a Biblia évéhez kapcsolódó *66-os út* kiállítás, amit az egyetem főépületének aulájában nézhetek meg. Hat nap alatt ezt több,

---

456 Az amerikai UCC Calvin Synod-ja 6 évre az biztosította a lelkész fizetését, a programok fedezetét, a szolgálati jármű biztosítását. Az egyházkerület biztosította a szolgálati lakást és az irodai feltételeket. Az egyetemi gyülekezetet és a lelkész munkáját egy bizottság felügyelte amelynek tagja voltak James FINDLEY, BÖLCSKEI Gusztáv, VAD Zsigmond, BODÓ Sára, PÜSKI Lajos és CSORBA Péter.

457 PÜSKI Dániel debreceni egyetemi lelkipásztor interjúja GYÖRFFY Eszterrel, 2012. február 24. (A beszélgetésről kézzel írt feljegyzést készült. GYÖRFFY Eszter tulajdonában, a dokumentum 1 oldalas.)

mint 1500-an látták. A kiállítást nemcsak az egyetemi gyülekezeti tagok tekintették meg. A látogatók többsége olyan diák volt, aki még nem aktív tagja egyetlen történelmi egyháznak sem. A kiállításához kísérőrendezvényeket szerveztek. (A meghívottak beszéltek a tábori lelkészi szolgálatról, Szentföldről, a Qumrani közösség életéről. Irodalmi kávéházat is tartottak. Több százan jelentek meg ezeken az rendezvényeken is.)⁴⁵⁸

Hasonlóan figyelemfelkeltő, meghökkentő programja volt az egyetemi gyülekezetnek az 2010. szeptember 1-jétől fél évig tartó *Kontraszt* kiállítás. Ezt az Egyetemi Templomban több, mint 20 000 fiatal látogatta meg. A kiállítás megvalósításában 41 önkéntes és két főállású munkatárs segített.⁴⁵⁹ A Rendőrség és a Magyarország Református Egyház ifjúság- és családmentő kiállítása multimédiás eszközök segítségével mutatta be a fiatalokat érintő problémákat, említve a kábítószer, az abortusz, a családon belüli erőszak, az öngyilkosság, a válások és a globális pénzhatalom kérdéseit.

Az előbb bemutatott programok (amelyek a 2. számú ábrán az L körbe esnek) célja, hogy megragadják a látogatók figyelmét, és a következő kör felé segítsék: az egyetemi gyülekezet tagjai legyenek. A 2. számú ábrán a T-vel jelölt körbe kerüljenek. Ebben a körben lévő fiatalok vesznek részt a klasszikus gyülekezeti alkalmakon: az istentiszteleteken, a bibliakörökön (nem csak magyar nyelven, hanem igény szerint angol, német, olasz nyelven is tartanak alkalmakat). 2012-ben Alfa kurzust is szerveztek.

A legbelső körbe (a 2. számú ábrán M kör) tartozik a gyülekezetnek az a hitvalló, szolgáló magja, amely részt vesz az eddig ismeretett programok szervezésében is. Püski Dániel és Arany Barbara egyetemi lelkipásztorok munkájukban a presbitereken kívül építhetnek az önkéntesek szolgálatára is.

A cél az, hogy a külső kör tagjai a kör belseje felé haladjanak, majd a tagok a gyülekezeti magba jutva, hitben megerősödve visszatérjenek az L körbe; a külső körben szolgáljanak és segítsék az újakat a kör középpontja felé. Ezt a gyülekezeti modellt a 2. számú ábra mutatja be.

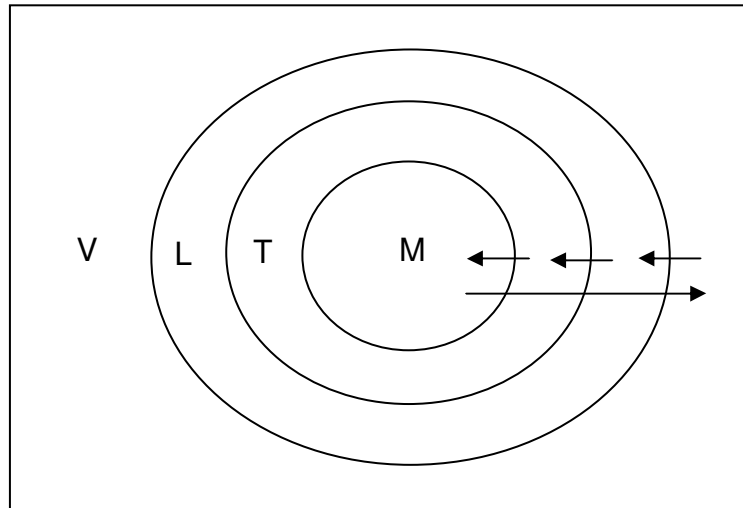
---

458 PÜSKI Dániel: *Több, mint 1500-an a debreceni 66-os úton...* A Biblia Éve honlapja.

(<http://www.bibliaeve.hu/egyhazi0414.php> letöltve: 2012. március 1.)

459 ARANY Barbara debreceni egyetemi lelkipásztor szóbeli közlése GYÓRFFY Eszternek, 2012. március 28. (A beszélgetésről nem készült feljegyzés.)

V = VILÁG   L = LÁTOGATÓK   T= TAGOK   M = MAG

2. számú ábra
Püski Dániel egyetemi gyülekezeti modellje

Az egyetemi gyülekezet rendezett infrastrukturális helyzetének, központi helyének és a két lelkész átgondolt gyülekezetépítési módszerének köszönhetően az istentiszteletek látogatottsága folyamatosan növekszik. A 2011/2012-es tanévben az istentiszteleteken átlagosan 110-120 hallgató vett részt. A debreceni egyetemi gyülekezet 90%-a tiszántúli és tiszáninneni református fiatalokból áll (közülük sokan a debreceni, miskolci és mátészalkai református gimnáziumokban végeztek).⁴⁶⁰

5.7.2 A Szegedi Református Egyetemi Gyülekezet bemutatása

Az 1920–1945 közötti években a szegedi egyetemisták körében a keresztyén ifjúsági egyesületek (SDG, Bethlen Gábor Kör) komoly missziós munkát végeztek. Több évtizedes szünet után a főváros és Debrecen után harmadikként, 1997 szeptemberében Szegeden is megalakult a Kálvin téri Református Egyházközségben belül a Református Egyetemi és Főiskolai Lelkészség.⁴⁶¹ Vezetője Juhász András segédlelkész lett. A gyülekezet működésének jogi és

460 PÜSKI Dániel debreceni egyetemi lelkipásztor szóbeli közlése GYÖRFFY Eszternek, 2012. május 22. (A beszélgetésről nem készült feljegyzés.)

461 MOLNÁR János: *Mindent elölről* (<http://www3.u-szeged.hu/object.9f7e22d3-39a0-48f5-97f0-dbf9897fb01a.ivy?full=true> letöltve: 2012. március 1)

gazdasági feltételei sokáig bizonytalanok voltak: a helyet és az egyetemi lelkész fizetését a szegedi Kálvin téri gyülekezet biztosította. A Tiszántúli Református Egyházkerület csak alkalmilag támogatta a lelkészség működését.

Juhász András lelkész szolgálata kezdetén bibliaóra, programok szervezésével próbálkozott „*de nagyon kevesen mozdultak. Ez olyan időszak volt, amit nagyon nehéz volt túlélni. Akadt néhány olyan fiatal mellettem, akik nagyon sokat segítettek ebben a munkában [...] Először nem jöttem rá arra, hogy istentiszteletet kellene tartani, hanem a Biblia-órákat erőltettem. Egyszer álmodtam [...] istentiszteletet tartottam Szegeden, és teli volt a terem. Másnap felkeltem, és úgy értelmeztem, megtaláltam az utat, amin járnom kell, akkor kezdtük az egyetemi istentiszteleteket. Ezeket minden félévben valamilyen tematika köré építjük fel – 2000-ben például az „új” volt a téma, hiszen az emberekben nagyon benne volt a vágy vagy a félelem az újtól. Most a Biblia-órákon szerdánként azzal foglalkozunk, hogy mit mond a Biblia a fiatalokról, a fiataloknak, a vasárnapi istentiszteleteken pedig már második féléve a bibliai botrányokkal foglalkozunk. Olyan részeket veszünk elő, amelyek túl véresek, túl pikánsak, túl unalmasak, túl érthetetlenek, ezeket próbáljuk értelmezni, mert ezek sem véletlenül vannak benne a Bibliában. És ez vonzza az embereket, mert izgalmas. Hogy mi az örömezene ezeknek a kemény történeteknek. Plakátokkal, poémokkal, szócickekkel próbáljuk felhívni a figyelmet, például volt olyan a Való Világ ideje alatt, hogy »élet Krisztussal – itt a lét a tét.«”⁴⁶²*

Juhász András 2007 január 7-én megválasztották a szegedi Kálvin téri református gyülekezet lelkészének. Az egyetemi lelkész február 1-jétől Czagány Gábor lett.

Az egyetemi gyülekezet egy része ehhez a Kálvin téri helyszínhez, személyében pedig Juhász Andrásához ragaszkodott, ezért ott létrehoztak egy ifjúsági központot. „*A szolgálatot bizonyos területen mi visszük tovább – mondta Juhász András a vele készült interjúban –, másik részét az egyetemi gyülekezet. Valószínű a különböző típusú szolgálatok megosztása fog kialakulni. Figyelmébe ajánlom utódomnak Bartha Tibor börtönlelkészi tapasztalatainak egyik summáját: mindig a legjobb embereim szabadulnak. Az egyetemi lelkészi munkában is állandóan újra kell kezdeni. Beérik egy generáció, egy csapat, de befejezik tanulmányaikat, s elmennek. Erőt kell gyűjteni Isten ígéjéből, s kezdeni előlről mindent.*”⁴⁶³

---

462 PÖLÖS Zsófia: *Helyemen vagyok* (<http://www.u-szeged.hu/uj/katedra/helyemen-vagyok?objectParentFolderId=8457> letöltve: 2012. március 1)

463 MOLNÁR: *Mindent előlről* (<http://www3.u-szeged.hu/object.9f7e22d3-39a0-48f5-97f0-dbf9897fb01a.ivy?full=true> letöltve: 2012. március 1)

Czagány Gábor egyetemi lelkészi szolgálatát a Honvéd téri Református Egyházközségben kezdte meg. Az istentiszteletek, bibliakörök és imaalkalmak mellett a leendő értelmiség felelősségre való nevelésének keretében a gyülekezet tagjai között, és tagjai a diákok körében népszerűsítik a Fair Trade-mozgalmat (Méltányos Kereskedelem), ami egy olyan alternatív kereskedelmi rendszer, amelyen keresztül a vásárló pénze jóval nagyobb mértékben jut el a termelőhöz, mint az a hagyományos módon megszokottnak mondható.⁴⁶⁴ Az egyetemi gyülekezet fiataljai fenntartanak egy ilyen boltot.⁴⁶⁵

A még csak érdeklődő fiatalok megszólítására a 2011/2012-es félévben *Alfa-kurzust* hirdettek, ez egy gyakorlati úti kalauz a keresztény hit alapjainak megismeréséhez. Elsősorban azok számára készült, akik nem járnak templomba, nemrég váltak keresztényekké vagy eltávolodtak a keresztény hittől.

A szegedi református egyetemi gyülekezet jó kapcsolatot és együttműködést alakított ki a helyi katolikus egyetemi lelkészséggel. A Szegedi Egyetemen az egyetemi lelkészek közösen tartanak indexbe felvehető keresztény témájú kurzusokat, ezekre rendszeresen 100 fő körüli a jelentkezők száma.

Czagány Gábor egyetemi lelkész 2012 februárjában sikerrel védte meg disszertációját. Doktori dolgozatának témája az úrvacsora gyülekezetépítő szerepe volt, kiemelten foglalkozott az egyetemi gyülekezetekkel.

A szegedi gyülekezet tagjai között is elkészült az *5.4.3 A Budapesti Református Egyetemi és Főiskolai Gyülekezet tagjainak hitéleti jellemzői* című fejezetben ismertett felmérés.

A felmérésre 14-en válaszoltak, ebből 4 férfi és 10 nő volt, átlag életkoruk 22,2 év. Kilencen (64%) református felekezetűnek, 1-1 fiatal római katolikusnak, illetve evangélikusnak vallották magukat. Hárman felekezeten kívülként jellemezték magukat. Hárman egyházi középiskolában érettségiztek.

A válaszadók 29%-a (4 fő) tanulmányozza naponta Szentírást, hatan (43%) hetente legalább kétszer. Egy fő (7%) csak havonta olvas Bibliát, egy fő csak az Újszövetséggel foglalkozik. Kettő még középiskolásan olvasták a Bibliát, azonban egyetemistaként, kiszakadva a hívő családi környezetből már nem. A bibliaolvasók 57%-a valamilyen vezérfonal szerint halad a Szentírásban, 29%-uk ötletszerűen, egy fő folyamatosan egy-egy könyvet olvas.

---

464 A *Fair Trade logo*-val jelzett termékek árából bizonyos százalékot a termelők méltányos bérezésére fordítanak. Támogatják a termelő közösségek gazdasági, kulturális és életminőséget javító programjait, a termelés során nem használnak környezetpusztító technikát.

465 A Szegedi Református Egyetemi Gyülekezet honlapja. (<http://www.uniref-szeged.hu/> letöltve: 2012. március 2.)

A válaszadó fiatalok 86%-a naponta többször is imádkozik, egy fiatal naponta egyszer, egy fiatal változó gyakorisággal. Jellemzően (93%) a saját szavaikkal imádkoznak a fiatalok.

„*Gondol-e keresztyénységére a mindennapi életében?*” a válaszadók közül öten a Szentírást (Bibliát) nevezték meg életvezetésük mércéjének, ebből egy hallgató konkrét Igei szakaszt nevezett meg zsinórmértékül. Ketten azt is hozzátéveszik, hogyha nem értenék meg az Ige szavát, tanácsot kérnek a lelkésztől, vagy hitbenjáró példaképüktől. Négy fiatal életük vezetésében Jézus példáját tartják döntéseikben segítségnek: „*Arra gondolok, hogy Jézus mit tenne a helyemben, és hogy amit teszek azt az ő dicsőségére teszem-e, vagy csak a magaméra...*”

Ketten bizonytalanok ebben a kérdésben: egyikük most ismerkedik a hittel, a másik hitbeli válságban van. Egy válaszadó esetében szinkretista elemek vannak: „*Természetes magyar erkölcsi értékrend. Valamint szem előtt tartom az keresztyéni erkölcsi útmutatást. Egy az Isten egy a nemzet.*”

Négyen nem válaszoltak arra, hogy „*Mi az a keresztyén erkölcsi követelmény, aminek nem tud, vagy nem akar eleget tenni?*” Ketten pedig azt felelték, hogy nincs ilyen. Négyen is kifejtik azt, hogy a keresztyén tanításaival egyetértenek ugyan, de bűnös voltak miatt sokszor elbuknak.

Két fiatalnak Isten „*Ne paráználkodj!*” parancsával kapcsolatban vannak gondjai, az egyikük kifejti, hogy a házasság Efézus levélbeli bemutatása gondot jelent.⁴⁶⁶ Két fiatal a szeretet gyakorlását tartja nehéznek, egynek gondot okoz a türelem és megbocsátás gyakorlása. Végül egy fiatal említette az V. parancsolatot, amit nehéz betartania.

A válaszadók arra kérdésre, hogy „*Mi a keresztyénységnek (hitnek és tanításnak) a lényege?*” három kivétellel a szeretet emelték ki. Heten (50%) Isten Jézus Krisztusban megjelenő önfeláldozó, megváltó szeretetét tartják a keresztyénység üzenetének. Két fő kiemelte, hogy az Isten szeretetéből a másik ember szeretete következik: ez Isten parancsa, ez a keresztyénység kulcsa. Hárman az Istennel való közösséget, az Isten törvényeinek a betartását emelték ki:

1. Az, hogy Jézus révén nekem közvetlen kapcsolatom lehet Istennel, s Ő édesapámként vezet már itt a Földön, ha rábízom magam. Ha felismerem, hogy milyen is vagyok valójában, s meg tudok bocsátani magamnak, s oda tudom adni Istennek minden hibám (s nem akarom mindig visszaszerezni Tőle), akkor pedig Tőle is bocsánatot nyerhetek, ami az igazi szabadulást jelenti az életben. Így a földi halál után is élhetek Vele.

---

466 „*»A férfi feje az ő feleségének, a férfi feje pedig az Isten.« Nem tudom valakinek ilyen mértékben alárendelni magamat. Nem tudom elhinni, hogy Isten csak a férfinak adja meg azt az ajándékot, hogy közvetlenül Jézus lehet az ő feje. Nem látok ekkora különbséget nő és férfi közt.*”

2. Hogy minden napomat az Úrral együtt éljem. Nem azért vagyok több, mint a többi, nem hívó ember, mert én minden héten templomba járok például, hanem attól, hogy próbálom azt az életet megélni, amelyet az Úr nekem jónak talál, és ez azáltal valósul meg, hogy igyekszem betartani a tízparancsolatot például.
3. Mi Urunk törvényeinek következetes betartása. A belső és külső rossz elleni küzdelem. Ami elválaszt minket Istenüktől

„*Mik a reformáció alapfelismerései? Mit hozott?*” kérdésre a fiatalok lényegretörő válaszokat adtak. Azt emelték ki, hogy a reformáció az Istennel való szorosabb kapcsolatot jelentette. Ennek eszközeként hárman az anyanyelvi igehirdetést, öten a Biblia szerint való tanítást és prédikációt emelték ki. Hárman a *Sola*-elvekből emeltek ki egyet, és magyarázták részletesebben.⁴⁶⁷

Öten nem válaszoltak arra, hogy „*Mi van a Heidelbergi Kátéban?*” Egy fiatal nem emlékezett már rá. Hatan azt felelték, hogy a Heidelbergi Káté az egyház hittételeit, alapelveit tartalmazó könyv. Egy diák egyáltalán nem tartja fontosnak a Heidelbergi Kátét személyes hite megélésében: „*...a konfirmációra megtanultakból pedig nem sok maradt meg így 12 év távlatából. Számomra egyébként sem mérvadó, hogy maga az egyház mit és hogyan vall. A legfontosabb, hogy a személyes kapcsolatom Istennel meglegyen, s napról napra szorosabbá válhasson függetlenül attól, hogy melyik felekezethez tartozom. Az ökumené szellemében nőtem fel, sosem érdekelt, hogy melyik egyház mit vall papíron.*”

Négyen nem válaszoltak arra a kérdésre, hogy „*Mit tanít egyházunk az Úrvacsoráról?*” Hárman az Úrvacsora (Úr Jézussal és egymással való) közösségi jellegét emelték ki; ketten a bűnbocsánatot. A BREFGY válaszadó fiataljaihoz képest a szegedi egyetemi gyülekezet kérdőívet kitöltő tagjainak ismeretei az Úrvacsoráról alaposabbak, pontosabbak és személyesebbek voltak.

„*Mit jelent ez: onnan léssen eljövendő. Általában, mit tud az utolsó időkről?*” kérdésre öten nem válaszoltak. Hatan az utolsó ítéletre és Jézus dicsőséges visszajövetelére hangsúlyozták. Ketten is az utolsó idők borzalmait emelték ki:

1. Az utolsó idők nehezek lesznek. Őszintén szólva nem szívesen élném végig, mert már ha csak egy embert is bántanak, nagyon rosszul érzem magam, főként azért, mert nem tudok érte

---

⁴⁶⁷ „*Kegyelemből bocsátatnak meg bűneink (nincs önmegváltás). Csakis Istenhez kell imádkoznunk, egyedüli közbenjárónk pedig Jézus Krisztus. Csak a keresztség és az úrvacsora nevezhető sákramentumnak.*”

sokat tenni. Valószínűleg beleőrülnék a sok szörnyűségbe. Mindazonáltal ítéletre kerül mindenki. S ha benne vagyunk az élet könyvében, akkor az aranyvárosban lesz helyünk.

2. Az utolsó időkben nagy nyomorúságok lesznek a Földön, keresztény üldözések lesznek a világban. De mielőtt elpusztulna az emberiség Jézus újra eljön.

Tizen a *bűnvallást* az Istennel való kapcsolattartás fontos részeként kezelik.

Végezetül arra a kérdésre, hogy *Mi az a hittétel, amit nem ért, nem hisz, vagy amiről hallani szeretne?* a válaszadókból ketten nem értenek egyet a predestinációval (egyikük hosszan le is írta aggályait). Két konkrétumot (az ökumené létjogosultsága, a halálból való feltámadás) leszámítva a válaszadók nyitottak és érdeklődők minden témára.

A szegedi gyülekezet tagjainak is fontos napi gyakorlata a Biblia tanulmányozása és az imádkozás. A fiatalok hitbeli ismeretei alaposabbak és megfogalmazásukat tekintve személyesebbek, mint a BREFGY tagoké. Míg a fővárosi egyetemi gyülekezetben nem volt erre a példa, addig a szegedi egyetemi gyülekezetben két hallgató válaszaiban tetten érhetők a fiatal felnőttkori identitáskeresés krízishelyzetei. Egyikük kiemelte, hogy úgy érzi, hogy a hitbeli és életkérdéseire ebben a közösségben választ kap.

5.7.3 A Fészek Református Egyetemi Gyülekezet (Miskolc) bemutatása

1998-ban a miskolci lelkészek körének kezdeményezésére Kádár Péter vezetésével, Brunner Zsuzsa kapott megbízást egyetemi bibliakör alapítására. Szerettek volna már az 1999/2000-es esztendőben egyetemi lelkészt az egyetemre. Brunner Zsuzsa és Mátyás Sándor lelkészek együtt végezték az egyetemi szolgálatokat. Kialakult egy kis szolgáló csapat, az alkalmakat a Bölcsészépületben tartották. A jelentősebb, ünnepekkor nagyobb termeket is igénybe vehettek a fiatalok.⁴⁶⁸

Bibliaóra csütörtökönként volt, ezenkívül tartottak imaközösséget, kirándulásokat, alkalmanként filmklubot és táborozásokat. Minden évben rendeztek több napos, figyelemfelkeltő programokat az egyetemen (zenei előadások, diaporáma, neves emberek meghívása). Ökumenikus evangelizációt is szerveztek, ezen az egyetemen működő bibliakörök tagjai együtt vettek részt.

---

468 A Miskolci FÉSZEK Református Egyetemi Gyülekezet története megjelent *Krisztussal egyetemben. Jubileumi évkönyv a Miskolci Ökumenikus Egyetemi Lelkészség alapításának 5. évfordulója alkalmából 2003–2008*, hely nélkül, év nélkül. 18, 21, 69-73. oldal kiadványban.

A négy történelmi egyház (római katolikus, görög katolikus, evangélikus, református) vezetői és a Miskolci Egyetem vezetői 2003. szeptemberében megállapodást írtak alá az Ökumenikus Egyetemi Lelkészség megalapításáról. 2003-ban ideiglenesen Taracközi Gerzson vette át az egyetemi bibliakör vezetését. A Tiszáninneri Református Egyházkerület pályázatát Turcsik Ferenc nyerte meg, aki 2004. február 1-jétől az egyetem főállású lelkésze lett. A bibliakör nevet is választott magának, megalakult a FÉSZEK Református Egyetemi Gyülekezet. A gyülekezet önállóan, mint az Ökumenikus Egyetemi Lelkészség egyik szekciója működik.

2010. július 1-jétől Lente Boglárka lett az egyetemi lelkész. A FÉSZEK rendszeres alkalmi hetente egyszeri bibliaóra, a déli csendességek és a közös vacsorák (*kenyérrel is él az ember*). Hetente háromszor reggeli áhítatot tartanak. 2012-ben a FÉSZEK szervezte meg az egyetemi gyülekezetek tavaszi találkozóját: *Ép testben ép lélek?* címmel. Lente Boglárka kurzust tartott *lelki egészség* témában. Az egyetemi lelkész a hallgatókkal közösen rendszeresen jár a miskolci és a sárospataki református gimnáziumokba „kiszállásra.” Ezeknek a látogatásoknak az a célja, hogy felhívják a középiskolások figyelmét arra, hogy érettségi után, továbbtanulásuk idején bekapcsolódhatnak a miskolci egyetemi gyülekezetbe, illetve más egyetemi városok közösségeibe. A FÉSZEK közössége fokozatosan növekszik és erősödik.⁴⁶⁹ A miskolci egyetemi lelkész 2012. őszétől Gajdos János személyében kollégát kapott.

5.7.4 A Pécsi Református Egyetemi Lelkészség bemutatása

2005. február 7-én a Magyarországi Református Egyház vezetői a többi felekezet vezetőivel⁴⁷⁰ megállapodást írtak alá. Ennek keretében a Pécsi Egyetemen közös ökumenikus egyetemi lelkészséget hoztak létre.

Czövek Olivér egyetemi lelkészként a Szentágothai János Protestáns Szakkollégiumban szolgált.⁴⁷¹ A szakkollégium célja a tudományok és a keresztyén gondolkodás ötvözése volt; előadások, vitafórumok, kerekasztal-beszélgetések, filmklubok, irodalmi estek, közös kiállítás

---

469 LENTE Boglárka miskolci református egyetemi lelkész szóbeli közlése GYÖRFFY Eszternek, 2012. május 22. (A beszélgetésről kézzel írt feljegyzést készült. GYÖRFFY Eszter tulajdonában, a dokumentum 1 oldalas.)

470 Magyarországi Evangélikus Egyház, Görög Katolikus Egyház, Magyarországi Baptista Egyház, Evangéliumi Pünkösdi Közösség, Magyarországi Metodista Egyház.

471 A Baranyai Református Egyházmegye, a Magyarországi Unitárius Egyház, a Pécsi Tudományegyetem (PTE) Általános Orvostudományi Kar Anatómiai Intézete, a PTE Természettudományi Kara és Hallgatói Önkormányzata alapította a szakkollégiumot 2004. december 15-én.

látogatás, kirándulások keretében. Ez a szakkollégium szervesen nem kapcsolódott az egyetemi lelkészség életébe. Bár a 2007-es egyetemi gyülekezetek tavaszi találkozóját a Pécsi Egyetemi Lelkészség rendezte, valódi közösség nem létezett az egyetemen.

2010 szeptemberében Szikszai Szabolcs személyében Pécsre új egyetemi lelkeszt neveztek ki, aki egyben a Pécs Belvárosi Református Egyházközségben is szolgál, az ottani egyetemista fiatalok segítségével próbálja aktivizálni a többi hallgatót. A 30 fős közösségnek a többsége keresztyén családban nevelkedett református fiatalból áll.

A pécsi egyetemi lelkipásztor szolgálatában a legnagyobb akadály a városban és az egyetemen is érezhető vallás iránti érdektelenség; számára komoly kihívás megszólítani a vallástalan egyetemistákat. Ennek egyik módja, hogy Szikszai Szabolcs lelkész gitárórákat tart, ennek kapcsán személyes kapcsolatokat épít, és lelki beszélgetéseket folytat a hallgatókkal (25 fő).⁴⁷²

5.7.5 A Soproni fiatal felnőttek és egyetemisták körének bemutatása

1999-ben Tönkö Levente református lelkipásztor személyében, három évre Nyugat-Dunántúlra integrált egyetemi református lelkeszt neveztek ki. A lelkész működési területe Soproni székhellyel Győr, Mosonmagyaróvár, Székesfehérvár egyetemi központjai között oszlott meg. Feladata a református egyetemi és főiskolai ifjúság számára istentiszteletek és keresztyén programok szervezése volt. Az egyetemi lelkész kinevezésekor így foglalta össze szolgálatának lényegét: *„...megszervezzem az ifjúsági istentisztelet alkalmait és az ehhez kapcsolódó programokat. [...] Még egyetemista éveimből él bennem a meggyőződés, hogy az egyetemista és főiskolás korosztály már nem igényel túlzottan szigorú felügyeletet, sokkal inkább az önszerveződés formáit részesíti előnyben. [...] a magam feladatát úgy fogom fel, hogy mindehhez támogató háttérrel kívánok nyújtani. Arra törekszem, hogy azokkal is személyes kapcsolatot alakítsak ki, akik nem tartják magukat keresztyéneknek.*”⁴⁷³

2010 óta Filotás Júlia, a gyülekezet lelkésze foglalkozik szerdánként a fiatal felnőttekkel és az egyetemistákkal. Az egyetemisták a Négyérvék Színház (hasonló a fővárosban működő Láthatlan Színházhoz) és a kis ifjúsági csoport vezetésével szolgálnak a soproni gyülekezetben.

---

472 SZIKSZAI Szabolcs pécsi református egyetemi lelkész szóbeli közlése GYÖRFFY Eszternek, 2012. május 22. (A beszélgetésről kézzel írt feljegyzést készült. GYÖRFFY Eszter tulajdonában, a dokumentum 1 oldalas.)

473 TÓTH Éva: *Ifjakat ifjak által vezetni Jézus Krisztushoz Református ifjúsági lelkész kezdte meg munkáját a Nyugat-Dunántúlon* (Beszélgetés Tönkö Leventével) (<http://cyberpress.sopron.hu/article.php?id=2528> letöltve: 2012. március 2.)

5.7.6 A Veszprémi Református Egyetemi Lelkészség bemutatása

A magyarországi egyetemi közösségek közül az újabb kezdeményezések egyike Veszprémben, a Pannon Egyetemen létrehozott Egyetemi Lelkészség. A dunántúli református püspök 2009 szeptemberében Török Ágneszt nevezte ki egyetemi lelkésznek.⁴⁷⁴

Az Egyetemi Lelkészségnek irodája van az egyetem épületében, az alkalmakat itt tartják. Az egyetemi oktatás keretében az Egyetemi Lelkészség bibliai és keresztyén tartalmú kurzusokat hirdet. A 2011/2012-es tanévben Török Ágnes négy témában tartott órákat a hallgatóknak: ószövetségi, újszövetségi, aktív zene és bibliodráma. Az egyetemi lelkész igyekszik az oktatókkal is kapcsolatokat kialakítani.⁴⁷⁵

Minden csütörtökön este „*asztali beszélgetések*” keretében aktuális témákról, bibliai igékről vacsorával egybekötve lehet beszélgetni. Keddenként ökumenikus alkalmakat tartanak, ezek interaktív kulturális programok. Havonta egyszer tartanak ökumenikus egyetemi istentiszteletet. Hetente többször déli csendességen vehetnek részt. Török Ágnes szolgálatában fontos helyet foglal el a fiatalokkal való személyes találkozás és a lelkigondozás.

Az új közösség szervezte meg a szokásos egyetemi gyülekezetek tavaszi találkozóját, 2011. március 4-6 között, mintegy 80 fő részvételével. A szervezés erősítette és népszerűsítette az egyetemi gyülekezetet.

A létszámában még kicsi közösség többségében olyan református hallgatókból áll, akik felnőttként megtért hitvalló fiatalok.

5.7.7 Határon túli református egyetemi közösségek bemutatása

5.7.7.1 Az erdélyi református egyetemi közösségek bemutatása

Debrecenhez hasonlóan *Kolozsváron* is hosszabb múltra tekint vissza az egyetemisták közötti misszió, mint Budapesten. A Trianoni békekötésig Bethlen Gábor Körbe járhattak az egyetemisták. 1921 után a Kolozsvári Református Teológia hallgatói csatlakoztak az Ifjúsági

---

474 Veszprémi Egyetemi Lelkészség oldala a Pannon Egyetem honlapján. (http://www.uni-pannon.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=1244&Itemid=380 letöltve: 2012. március 2)

475 TÖRÖK Ágnes veszprémi református egyetemi lelkész szóbeli közlése GYÖRFFY Eszternek, 2012. május 22. (A beszélgetésről kézzel írt feljegyzést készült. GYÖRFFY Eszter tulajdonában, a dokumentum 1 oldalas.)

Keresztyén Egyesülethez (IKE). Kecskeméthy István (1864–1938), Ószövetségi professzor elnöklésével rendszeres bibliaórákat tartottak, missziós és diákszociális szolgálatokat végeztek.

A főiskolások egy-egy teológushallgatóval látogatták végig a magyar szórvány református falvakat, ahol istentiszteleteket, vasárnapi iskolákat tartottak, továbbá segítettek abban, amire a helyieknek szükségük volt. 1929-től külön konferenciát tartottak az egyetemistáknak.

Az 1944–1945-ös években az átvonuló front miatt az IKE munkája szünetelt. 1945–1947 között szűk keretek között, de működhetett a Főiskolás IKE (FIKE). 1948-ban a kommunista hatalom betiltotta az egyesületeket.⁴⁷⁶

1994-ben az Erdélyi Református Egyházkerület által létrehozott, önálló szervezetként hivatalosan bejegyezték az Ifjúsági Keresztyén Egyesületet. A sport-, zene-, misszió- és gyermekszakosztályok után 1998-ban, egy éves előkészítés után Kelemen Melinda és Pályiné Simon Anna megszervezték a Főiskolás IKE-t. A FIKE az Ifjúsági Keresztyén Egyesület szaktagozata nem önálló gyülekezet vagy szervezet. Az egyetemi lelkipásztor az IKE elnökségének tagja, akinek a munkáját munkatársi közösség segíti.

2002-ben a FIKE vezetését átvette Bartos Károly, a Farkas utcai Református Egyházközség segédlelkésze, aki az egyetemisták közösségét 2007 tavaszáig vezette. 2007–2009 között Márton Előd segédlelkész lett a FIKE lelkipásztor, őt Szakács Előd követte 2009–2011 között. 2011 őszén az egyházkerület püspöke szakítva az eddigi gyakorlatával nem pályakezdőt, vagy segédlelkészt rendelt ki a Főiskolás Ifjúsági Keresztyén Egyesülethez. Dávid István kinevezése 2013-ig tart, de várhatóan megbízását meghosszabbítják.

A vasárnap esti istentiszteleteken résztvevő diákok létszáma 100-150 fő körül mozog, ennek egyik oka az Erdélyben még jól érezhető hagyománytisztelet (népegyházi keretek). A FIKE rendszeres programjai a bibliaórák, a nyelvi klubok (igény szerint van/volt angol, román, német, francia, japán és orosz), a színjátszókör, a néptánc- és játékestek. Kolozsváron az Apafi Kollégiumban (90 fős) külön egyetemi közösség működik. (Nem kapcsolódik szorosan az egyházhoz, de a Genézium Társaság, amely értelmiségi programokat szervez az egyetemistáknak.) Havonta egyszer Kolozsvár egyetemi lelkészei találkoznak (ökumenikus alkalmon).⁴⁷⁷

2003-ban *Marosvásárhelyen* újabb FIKE csoportot szerveztek MIFIKE néven. Az első egyetemi lelkipásztor, Veres-Nagy Csaba négy évig szolgált; javadalmát az egyházkerület

---

476 ZSIGMOND Júlia: *Tíz év szolgálat*, Kolozsvár 2008. 3-7. oldal

477 DÁVID István kolozsvári református egyetemi lelkész interjúja GYÖRFFY Eszterrel 2012. március 17. (A beszélgetésről kézzel írt feljegyzést készült. GYÖRFFY Eszter tulajdonában, a dokumentum 1 oldalas.)

biztosította. MIFIKE a kolozsvári főiskolás egyetemi közösséghez hasonlóan az erdélyi református egyházkerület egyetemista missziója és az erdélyi IKE egyetemista szakosztálya. Marosvásárhelyen összesen mintegy 1500 magyar református egyetemi hallgatóval lehet számolni. A bibliaórákat eleinte az Ariel Színházban tartották, 2004-től a Vártemplomban tartanak istentiszteleteket. 2007–2010 között az egyetemi lelkész Mészáros Lehel volt.

2010-től Les Zoltán szolgál a MIFIKE-ben, munkáját rendszeresen ülésező hallgatókból álló munkatársi csoport segíti. A vasárnap esti istentiszteletekre a 2011/2012-es tanévben 30-50 fiatal járt rendszeresen; minden szerdán bibliaórákat tartottak. Követlenebb alkalom a *Ki-(e)csoda est* (bemutató est), filmklub, játékest, időszakonként előadások, az évente egyszer megszervezésre kerülő szülinapi rendezvény, valamint a nyári tábor.

2012–2013-as tanév első felében indult a Senior Mifike a régi munkatársak és tagok megszólítására, havi egy alkalommal. Ezeknek a célja az érdeklődő fiatalok megszólítása.⁴⁷⁸

2010-ben nevezték ki Ráksi Lajost a *nagyváradi* a Partiumi Keresztény Egyetemre.⁴⁷⁹ Az intézmény Chartájában hangsúlyozottan felvállalja a keresztény értékeket és lehetőséget kíván nyújtani a hallgatóknak hitük megélésében. Az egyetemi lelkészi szolgálatának tartalma és keretei még alakulóban vannak, munkáját megnehezíti az egyetemi épületben tapasztalható helyhiánya.

A hallgatók keddenként délelőtt istentiszteleti alkalmakon vehetnek részt, csütörtökön esténként pedig bibliaórán. Alkalmanként filmesteket is szoktak rendezni a fiatalok. Az egyetemi lelkész az ünnepekhez kapcsolódóan programokat szervez. Advent első hetében közösen készítenek koszorút, és Mikulás estén vettek részt az egyetemisták. 2009 működik a *Cipősdoboznyi szeretet* elnevezésű akció, amikor a diákok karácsonyi ajándékcsomagot készítenek, ezeket református gyermekotthonokban osztják szét. Karácsonykor ökumenikus istentiszteletet tartanak, ezekenek a hallgatók mellett az oktatók is eljönnek. Mennybemenetelkor csendesnapot is szerveznek.

---

478 LES Zoltán marosvásárhelyi református egyetemi szóbeli lelkész közlése GYÖRFFY Eszternek, 2012. november 24. (A beszélgetésről kézzel írt feljegyzést készült. GYÖRFFY Eszter tulajdonában, a dokumentum 1 oldalas.)

479 A Királyhágómelléki Református Egyházkerület Igazgatótanácsa 1990-ben megalapította a Sulyok István Református Főiskolát. 1995-ben a Főiskola vezetőtanácsa kezdeményezte az intézmény leválását a Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézetről. 1999. október 1-én megalakult a Partiumi Keresztény Egyetem. 2008. szeptemberében létrejött az erdélyi magyarság első, államilag elismert, önálló magyar felsőoktatási intézménye: a Partiumi Keresztény Egyetem. (Partiumi Egyetem honlapja, <http://www.partium.ro/main.php?l=hu&mn=0.3> letöltve:2012. november 12.)

A Partium Pódium nevű beszélgetés-sorozatra közéleti személyeket hívtak meg, akik példaértékűen helytálltak az élet különböző területein és felvállalják keresztyénségüket is. Meghívottak között volt: Horváth Gergely az MR2 Petőfi Rádió szerkesztő-műsorvezetője, Dr. Kocsis Attila lelkipásztor, Wittner Mária 1956-os halálraítelt.

A szervezett programokon kívül a hallgatóknak lehetőségük van a lelkéssel lelkigondozói beszélgetések folytatására is.⁴⁸⁰

5.7.7.2 Kárpátalja: Beregszász

2005-től Taracközi Ferenc lelkipásztor, majd Kacsó Géza a Beregszászi Református Egyházközség keretein belül már foglalkozott a beregszászi református hallgatókkal.

A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán 2010-ben hozták létre a református hallgatók szervezetét, a Főiskolai Református Ifjúsági Gyülekezetet (FRIGY). Szeptember 28-án került sor a gyülekezet alakuló ülésére: Maksai Attila egyetemi lelkész egyben a Kálvin János Vendégszállás igazgatója is lett. A gyülekezet gondnoka Gönczy Sándor, a főiskola Földtudományi Tanszékének tanára, egyben a FRIGY delegált presbitere a Beregszászi Református Gyülekezetben. A hallgatókból presbitériumot alakítottak.

A 2010/2011-es tanévben a FRIGY programtervében heti egy ifjúsági alkalom, valamint havi egy istentisztelet volt. 2011 őszén nyílt meg a Kálvin János Vendégszállás, amely a Beregszászban tanuló fiataloknak ad lakhatási lehetőséget, és mivel a beregszászi gyülekezet szárnyai alatt működik, jelentősen hozzájárul a FRIGY épüléséhez, és új szintet hozott a gyülekezet életébe.⁴⁸¹

5.7.7.3 Felvidék: Komárom

2003-ban Komáromban megalapították a Selye János Egyetemet. 2011 ősze óta református egyetemi lelkész szolgál a hallgatók között, dr. Süll Tamás személyében. Az egyetemi lelkész szokásos programokkal hívja a fiatalokat: bibliaórákat, istentiszteleteket tart.

---

480 RÁKSI Lajos nagyvárad református egyetemi lelkész közlése GYÖRFFY Eszternek (elektronikus levél), 2012. november 21. (Nyomtatott formában Györffy Eszter tulajdonában, 1 oldal.)

481 FRIGY honlapja. (<http://www.reformatus.com.ua/lap/frigy/index.php?m=page&a=show&t=rolunk&i=8846> letöltve: 2012. március 2)

5.7.8 Együttműködés

A református egyetemi közösségek kialakulása a rendszerváltás utáni években a fővárost és egy-két egyetemi központot leszámítva lassabban haladt, mint a katolikusoknál. Az egyes városok sajátosságaiból következően eltérő mértékben fejlődnek.

A református egyetemi közösségek között az együttműködés két program kapcsán rajzolódott ki: a nyári egyetemi konferenciák szervezése, megtartása; illetve a tavaszi találkozók mentén. A Zsinat által szervezett Csillagpont találkozók az egyetemi gyülekezetek is képviseltették magukat.

Az 1994-től megtartott nyári egyetemi és főiskolai konferenciákat az SDG balatonszárszói konferenciáinak szellemében szervezték meg.⁴⁸² Az első egyetemista konferenciára 1994 augusztus végén került sor, közvetlenül az értelmiségi konferencia után. Az egyetemi és főiskolás konferenciák a korábbi értelemben vett konferencia jellegüket 2006-ig tartották meg. A konferenciák helye 1999-ig folyamatosan a szárszói konferencia telep volt.

A nyári találkozók az egyetemi létforma változásával együtt fokozatosan más tartalommal teltek meg, és jelenleg az egyetemi gyülekezetek vezetői és fiataljai keresik ennek az új feladatát és helyét. Az egyetemi képzés tömegessé válásával már nem beszélhetünk korábbi értelemben vett értelmiség képzésről. Az 1990-es évek elején az értelmiségi és az egyetemi konferenciák egymást követték Szárszón. Sokan voltak, akik mindkét konferencián részt vettek. A konferenciák programja is követte az 1930–40-es évek hagyományait: a lelki-szellemi programok feszített időbeosztással követték egymást. A 2000-es évek elejére a fiatalok több lelki programot és szabadidőt igényeltek egy konferencián. Számukra a fizikai pihenés is legalább olyan fontossá vált, mint a lelki-szellemi feltöltődés. A létszám a kezdeti 120-150 főről fokozatosan csökkent 60-100 közé. (Ennek háttérében anyagi okok is fontos szerepet játszottak.)

---

482 A Szárszói Baráti Kör tagjai az 1980-as években felvetették a balatonszárszói konferencia telep visszakérésének a lehetőségét. 1988-ban a református egyház vezetői tárgyalásokat kezdtek a Hazafias Népfront vezetőivel a konferenciatelep visszavételéről. 1989 augusztus 14-én a telep újra a református egyházé lett. A felújítások után 1993-ban értelmiségi konferenciát tartottak az 1943-as konferencia emlékére. KULIFAY Albert: *A konferenciatelep visszaszerzése*, Reformátusok Lapja, XXXVII. évfolyam 32. szám 1993. augusztus 3. 3,5. oldal

A 15. számú táblázat tartalmazza a nyári konferenciák helyét, témáit.

Idő:	Hely:	Téma:
1996. aug. 26-szept. 1	Balatonszárszó	„Keresztyén értelmesség vagy a szélsőségek konfliktusa”
1997. aug. 25-31.	Balatonszárszó	Isten igazsága – az ember igazságai
1998. aug. 24-30.	Balatonszárszó	„mert tied a hatalom...” – Isten mindenhatósága és a globalizáció
1999. aug. 23-29.	Balatonszárszó	„Rendezni végre”- A személyes istenkeresésétől a közösségig
2000. aug. 6-12.	Berekszentgály	Határkérdéseink
2002. júl. 21-72.	Sopron	Nemzeti hagyomány – Nyílt társadalom
2003. aug. 10-16.	Verőce	Életre hívás
2004.	Balatonfenyves	Nem volt téma.
2005. aug. 8-13	Kecskemét	„...Őrizője vagyok-e...?” – a felelősség keresztény szemmel
2006. aug. 7-13.	Balatonszárszó	K3 Kultusz, Kultúra, Kultivátor
2008. aug. 11-17.	Szanticska	A nagy utazás
2009.	Tótvázsony	Ez inkább tábor volt.
2010. aug. 16-21.	Domaszék	Jézussal való kapcsolat
2011.	Beregszász	Isten dicsőítése: imádsággal, zenével, tetteinkkel, a természetben, a közösségben

15. számú táblázat
A nyári egyetemi konferenciák

Tarr Zoltán budapesti egyetemi lelkész vezetésével az egyetemi lelkészek szolgálatuk és közösségeik elismertetésére és együttműködésre törekedtek. Ennek keretében az 1999/2000. tanévben, többszöri egyeztetés után született meg az az elhatározás, hogy a református egyházban már működő és kibontakozó egyetemi gyülekezetek, közösségek évenként egy tavaszi hétvégén találkozót szervezzenek.

Az első egyetemi gyülekezeti találkozóra 2000. március 24-26 között került sor a kecskeméti Emmaus házban 60 diák részvételével. Zsinati Ifjúsági Bizottsága támogatta a találkozót. Az alkalomról az MTV *Örömhír* című műsora összefoglalót készített. 2001. április 27-29-ben a Soproni Református Egyetemi és Főiskolai Gyülekezet szervezésében Velemben volt a második ilyen alkalom *Nyitvatermő és zárvatermő keresztyének* címmel.

Az első találkozó és az ezt követő hasonló jellegű találkozók céljaként a szervező egyetemi lelkészek a tapasztalatcserét, a kapcsolatok kiépítését tűzték ki. Fontosnak tartották, hogy a fiatalok ismerkedjenek meg más városok kibontakozó egyetemi lelkészségeinek, közösségeinek életével. A hazai egyetemi-főiskolai misszió körülményeinek felmérése kapcsán az egyes közösségek bepillantást nyerjenek egymás tevékenységébe, módszereibe. Végül a találkozók lehetőséget adnak az ország megismerésére.⁴⁸³

2008 óta új kezdeményezés a gyülekezetek közös őszi kirándulása. Ezeknek a buszos kirándulásoknak a célja új tájak megismerése (Krakkó, Brno, Bécs, Tátra).

483 Az ezt követő találkozók: 2004 Kolozsvár, 2005 Budapest-Csillebérc, 2007 Pécs, 2008 Domaszék-Zöldfás, 2009 Debrecen, 2010 Kolozsvár, 2011 Veszprém, 2012 Miskolc. 2013-ban Marosvásárhelyen lesz.

Az egyetemi lelkészek a nyári konferenciák szervezése kapcsán egy-két havonta munkamegbeszélésekre gyűltek össze. Új kezdeményezésként 2012. májusában a Kárpát-medence református egyetemi lelkészei Balatonalmádiban találkoztak. Az összejövétel célja egymás megismerése, az együttműködés erősítése és a tapasztalatcsere. A találkozóról a *Reformátusok Lapja* is beszámolt.⁴⁸⁴ A tervek szerint félévente tartanak ilyen találkozókat majd.

6. Az egyetemi misszió más felekezeteknél

6.1 A Budapesti Katolikus Egyetemi Lelkészség bemutatása

II. János Pál (1920–2005) pápa 1990. augusztus 15-én kiadott „*Ex corde Ecclesiae*” című apostoli rendelkezésében a II. Vatikáni Zsinat „*Gravissimum educationis momentum*” című dokumentumában megjelölt irányt követve részletes útmutatást adott a katolikus egyetemekről és pasztorációról. A dokumentum 41. pontjában kitér arra, hogy az egyetemi lelkipásztori szolgálat „*segítheti a házasság és a családi élet tiszteletének kialakulását és fokozását, táplálhatja a papi és szerzetesi életre szóló hivatást, serkentheti a laikusok keresztény elkötelezettségét és minden tevékenységet eltölthet az Evangélium szellemével.*”⁴⁸⁵ Ennek szellemében azután újabb dokumentumok kerültek kiadásra.⁴⁸⁶

Mózessy Gergely kutatta és doktori dolgozatában megírta a magyar római katolikus egyetemi misszió 20. század első felének történetét.

---

484 SZIKSZAI Szabolcs: *Egyetemi lelkészek találkozója*, Reformátusok Lapja, LVI. évfolyam 25. szám 2012. június 17. 12. oldal

485 II. JÁNOS PÁL PÁPA: *Ex corde Ecclesiae* 41. pont 40. oldal

486 1994. május 22-én került sor *Az Egyház jelenléte az Egyetemen és az egyetemi kultúrában* című dokumentum kiadására is, ezt a Nevelési Kongregáció, a Világiak Pápai Tanácsa és a Kultúra Pápai Tanácsa adta ki. Ebben a dokumentumban részletesen érinti ennek a speciális lelkipásztori tevékenységnek szinte minden lényeges kérdését.

1990-től indult újra Budapesten az egyetemi és főiskolai lelkipásztori szolgálat.⁴⁸⁷ Ebben az esztendőben Hamvazószerda és Pünkösöd ünnepe alkalmából szentmiséket hirdettek a fővárosban tanuló katolikus egyetemistáknak.⁴⁸⁸ Katolikus fiatalok kezdeményezésére jezsuiták Szent Ignácról nevezett egyetemi kollégiumot alapítottak Kispesten. A szükséges anyagi támogatást a Szent Márton Alapítvány teremtette elő. A kollégium vezetői elődjének tekintették az 1950-ig működő Szent Imre Kollégiumot, amelynek annak idején a célja a katolikus értelmiség képzése volt. Az új kollégiumot egyben szakkollégiumnak és szellemi műhelynek is szánták.⁴⁸⁹

1991. január 22-én Paskai László bíboros, esztergomi érsek Andrásfalvy Bertalan művelődési és közoktatási miniszterrel tárgyalt arról, hogy a hagyományoknak megfelelően, hogyan éledhet újra a fiatalok önszerveződése, lelkigondozása, teológiai továbbképzése a fővárosi egyetemeken.⁴⁹⁰ Seregély István egri érsek, a Magyar Katolikus Püspöki Kar nevében, 1991 tavaszán Vértesaljai Lászlót nevezte ki a katolikus televíziós adások egyházi referensének.⁴⁹¹ Fél év múlva, 1991 szeptemberében Paskai László bíboros felmentette Vértesaljai Lászlót városmajori kápláni (segédlelkészi) szolgálata alól, és megbízta a Budapesti Egyetemi és Főiskolai Katolikus Lelkészség megszervezésével.⁴⁹² Vértesaljai a városmajori plébánián lakhatott, de az egyetemi misszió elindítására más segítséget nem kapott. „*Pusztán a helyismeretem és a katolikus fiatalok közötti számtalan kapcsolatom segített ebben*” – emlékezett vissza a kezdetekre Vértesaljai László.⁴⁹³ A Városmajori Jézus Szíve templomban került sor 1991. október 14-én az egyetemi lelkészség „alapító” szentmiséjére. Az újonnan kinevezett egyetemi lelkésszel P. Szabó József, a műszaki egyetem utolsó egyetemi lelkésze koncelebrálta a szentmisét, ezzel jelezve az egyetemi lelkészség jogfolytonosságát.⁴⁹⁴ Blanckenstein Miklós

---

487 A Budapesti Katolikus Egyetemi Lelkészség bemutatásához használt források: GYÖRFFY Eszter: *A budapesti egyetemi gyülekezetek története a XX. században*, Bp., Szakdolgozat 2003. 33-39. oldal; PÁKOZDI István katolikus egyetemi lelkész közlése a budapesti katolikus egyetemi gyülekezetről GYÖRFFY Eszternek (elektronikus levél), 2012. március 15. (Nyomatott formában Györffy Eszter tulajdonában, 4 oldal.)

488 Új Ember, LVI. évfolyam 8. szám 1990. február 25 és LVI. évfolyam 21. szám 1990. május 27. számaiban a hirdetések.

489 Szent Ignác Kollégium honlapja. (<http://www.szentignac.hu> letöltve: 2012. március 15.)

490 *Egyetemi lelkészek*, Új Ember, XLVII. évfolyam 5. szám 1991. február 3. 4. oldal

491 VÉRTESALJAI László budapesti katolikus egyetemi lelkész (1991–1992) közlése GYÖRFFY Eszternek (elektronikus levél), 2001. november 14. (Nyomatott formában Györffy Eszter tulajdonában, 1 oldal.)

492 *Egyetemi Veni Sancte*, Új Ember, XLVII. évfolyam 43. szám 1991. október 27. 10. oldal

493 VÉRTESALJAI László budapesti katolikus egyetemi lelkész (1991–1992) közlése GYÖRFFY Eszternek (elektronikus levél), 2001. november 14. (Nyomatott formában Györffy Eszter tulajdonában, 1 oldal.)

494 P. SZABÓ József 1906-ban született, aki a Budapesti Műszaki Egyetem egyetemi lelkésze volt az 1950-ig.

káplán szentbeszédében kiemelte: „*a fiatalok eddig csak kisközösségekben, a plébániákon találkozhattak – most abban a közegben is közösséget formálhatnak, ahol élnek és dolgoznak: az egyetemek, főiskolák, kollégiumok világában.*”⁴⁹⁵ A szentmisén mintegy 1200 diák vett részt. Evangélikus részről a fasori gyülekezet vezető lelkésze volt jelen és mondott imát, református részről is jött képviselő. „*A szentmisét agapé követte a plébániatemplom melletti kápolnateremben. Itt nagy transzparenszek alatt gyülekeztek az egyes budapesti egyetemek és főiskolák diákjai. A Budapesten szolgáló segédlelkészeket kértem fel már korábban egy-egy egyetem, főiskola lelkészi munkáira. Rögtön döntöttünk időpontról és helyszínről is: tulajdonképpen ezzel a lépéssel megszületett a Budapesti Katolikus Egyetemi Lelkészség.*”⁴⁹⁶ A Veni Sanctéről az *Új Ember* című katolikus hetilap is beszámolt.⁴⁹⁷ Ezt követően 20-30 fős csoportos imatalálkozókat szerveztek az egyetemeken.

Az ELTE BTK Duna parti épületét már (1991-ben) jogilag visszakapta a piarista rend, egy év alatt a kápolnáját helyreállították, 1992-ben újra felszentelték. Az első szentmisét Vértesaljai László egyetemi lelkész a piarista atyákkal együtt mutatta be. „*A kápolna mostantól kezdve várja az egyetemista fiatalokat is, hétköznaponként reggel, vasárnaponként pedig este lesz szentmiséjük.*”⁴⁹⁸ Ezekben a szentmiséken több száz fiatal vett részt. Az egyetemi lelkészség lényegi munkája a kiscsoportos imatalálkozók voltak. Többnyire bibliakör jelleggel működtek, egy-egy kijelölt könyvet folyamatosan olvastak és értelmeztek. Kirándulások, zarándoklatok, sportrendezvények alkalmával is találkozhattak az egyetemisták.

Vértesaljai László egyetemi lelkészként is folytatta televíziós referensi munkáját, ez nehezítette a szolgálatát, így emlékezett rá: „*püspököm [...], aki ugyan nagylelkűen felmentett a segédlelkészi munkám alól, amikor a katolikus TV referensi megbízatást kaptam, de rám bízta az egyetemi lelkészség megszervezését. Ez a felállás azóta sem változott. Utódom, Pákozdi István ugyanezt a kettős munkakört tölti be a mai napig. Ez számomra azt jelenti, hogy strukturálisan nincs meg az egyetemi lelkészség kellő súlya az Esztergom-Budapesti egyházmegyében. Az ok egyértelműen a paphiányban rejlik. Megbízatásomat 1992. szeptemberéig végeztem.*”⁴⁹⁹

---

495 *Egyetemi Veni Sancte*, 10. oldal

496 VÉRTESALJAI László budapesti katolikus egyetemi lelkész (1991–1992) közlése GYÖRFFY Eszternek (elektronikus levél), 2001. november 14. (Nyomtatott formában GYÖRFFY Eszter tulajdonában, 1 oldal.)

497 *Egyetemi Veni Sancte*, 10. oldal

498 *A piaristák régi-új kápolnájában*, *Új Ember*, XLVIII. évfolyam 20. szám 1992. május 17. 4. oldal

499 VÉRTESALJAI László budapesti katolikus egyetemi lelkész (1991–1992) közlése GYÖRFFY Eszternek (elektronikus levél), 2001. november 14. (Nyomtatott formában GYÖRFFY Eszter tulajdonában, 1 oldal.)

Az új egyetemi lelkész, dr. Pákozdi István lett, aki az *Új Ember* katolikus heitlap szeptemberi számában „hitvallását” így fogalmazta meg: „*Ne féljetez hívők lenni, gyertek keressük egymást!*”⁵⁰⁰ A Budapesti Római Katolikus Egyetemi és Főiskolai Lelkészség legfontosabb alkalmi a vasárnapi szentmisék voltak, az azt követő agapéval. Szerdán és pénteken reggel 7 órakor tartottak szentmisét, vasárnaponként pedig este 7-kor. A fiatalok között voltak felnőtt keresztségre és bérnálásra felkészítő alkalmak, ez később intézményes katekumenátussá formálódott.⁵⁰¹ Jelenits István piarista atya hétfőnként este 6-kor bibliaórát tartott a Piarista (Egyetemi) kápolnában. Az Egyetemi Lelkészséget az Esztergom-Budapesti Főegyházmegeye felügyeli, anyagilag támogatja.⁵⁰²

Az 1992–1996 közötti időszakban mintegy 400 egyetemista vett részt a tanévkezdő- és záró szentmiséken, a vasárnapi misékre 100-120 fiatal ment el, a péntek reggeli miséken 100-an voltak. Pákozdi István számíthatott egyetemisták és főiskolások szolgálatára, továbbá egy polgári szolgálatos fiatalra, idősebb hívőkre és egy önkéntes sekrestyésre. A lelkészség kirándulásokat és közös hétvégéket (lelkigyakorlat) szervez lelkigyakorlatos házakban. A félévi programokat a diákokból álló *Lelkészségi Tanács* (egyházközsegi képviselő testület) dolgozza ki. A tanács tagjai a hallgatókon kívül a tanárok, a dolgozók, a kollégiumok, a szervezetek és a lelkiségi mozgalmak képviselői.

1996-ban az egyetemi lelkészség új helyet kapott Lágymányoson. Paskai László bíboros, esztergomi érsek szentelte fel a Magyar Szentek Templomát augusztus 17-én: „*A templom a Felsőlágymányosi Szent Tádé Egyházközsegi plébániatemploma lesz és az egyetemi ifjúság lelkipásztori igényeit is szolgálja.*”⁵⁰³ 1996 szeptemberében a tanévnyitó Veni Sanctén 13 intézmény hallgatói és oktatói vettek részt.⁵⁰⁴

A budapesti egyetemi lelkészség szervezésében minden tavasszal valamennyi magyar római és görög katolikus egyetemi lelkész (a határon kívüliek is) és a munkatársaik egyetemi

---

500 Bemutatkozik az új tv-referens és egyetemi lelkész, *Új Ember*, XLVIII. évfolyam 36. szám 1992. szeptember 6. 5. oldal

501 1995-ben 15-en, 1996-ban 21-en bérnáltak. „*Megragadó a felnőttkorban tett hitvallás, az öntudattal kijelentett szándék: »A katolikus egyház tagja akarok lenni!« A fiatalok tudják, hogy az isteni kezdeményezés elhal, ha nem épüljenek be szervesen az egyház közösségi életébe. A fővárosi értelmiségi pasztoráció ezen munkálkodik és továbbra is számít arra, hogy a lelkipásztorok és családok felhívják a Budapestben tanuló egyetemisták figyelmét a lelkészségre*” - tudósított az alkalomról az egyetemi lelkész. *Egyetemi keresztelő*, *Új Ember*, LII. évfolyam 13. szám 1996. március 31. 4. oldal

502 Budapesti Egyetemi Lelkészség Alapítvány segítségével szervezik meg az Országos Katolikus Egyetemista Találkozókat, továbbá előadásokat, kirándulásokat szerveznek, illetve diáksegélyt osztanak voltak.

503 *Arány és harmónia*, *Új Ember*, LII. évfolyam 34. szám 1996. augusztus 25. 1. oldal

504 *Jöjj Szentlélek!*, *Új Ember*, LII. évfolyam 39. szám 1996. szeptember 29. 1. oldal

pasztorációs konferenciát tartanak, amelyen választott témák alapján hangolják össze az ország katolikus egyetemi misszióját.⁵⁰⁵ A konferencia végén záródokumentumot fogalmazznak meg, amelyet minden illetékes főpásztor megkap.⁵⁰⁶

1998. szeptember 1-jétől működik az Egyetemi Lelkészség Fiúkollégiuma 15 egyetemista fiú részére, amit 2000. szeptember 1-jén kibővítettek a budai, 12 főt befogadó másik házzal. 2004-től egy „mini” leánykollégiumot is nyitottak a Karinthy Frigyes úton. A lelkészség albérlet-közvetítéssel segít a vidékről jött egyetemi hallgatóknak.

Minden évben indul a *Jegyesiskola* (2012-ben 38 pár végezte el), amely hatrészes felkészülést biztosít azoknak a jegyespároknak, akik abban az évben kötnek házasságot. Az előadásokat szakemberek tartják (pl. Pálhegyi Ferenc református világi teológus).

Évente kétszer az egyetemi lelkészség az oktatóknak tematikus továbbképzéseket rendez.

1998 Húsvétől a lelkészség évente 4-5 alkalommal ingyenes újságot ad ki *Egyetem* címmel. Az aktuális ünnephez tartozó elmélkedésen kívül, a lelkészség eseményeiről lehet olvasni a lapban.⁵⁰⁷

Az egyetemi lelkész szolgálatnak a lényegét így összegezte 2003-ban: *„Meg kell különböztetnünk a kultúra pasztorációját a konkrét személyek lelkipásztori ellátásától. A kettő nem válik szét egymástól, hanem egymást kiegészíti. Célja a tanulás etikája és lelkisége, a hitélet, amelyet a fiatalok örömmel művelnek és az örömhír hirdetésének az a módja, amit velük együtt valósít meg az egyház, a hit pedagógiai útiránya, a jövőkép kialakítása és a testvéri közösség építése. Ezzel foglalkoznak minden Egyetemi Lelkészségen, ami az egyetemi városokon belül, közeli egyházi helyiségekben, összejövetelekre alkalmas termekben, istentiszteleteken, szentgyónások, a lelki vezetés alkalmaival és még sokféle programmal gazdag, amelyeket az egyetemistákkal együtt alakítanak ki. Az egyetemisták pasztorációja nem egyszerűen ifjúsági lelkipásztorkodás. Elsősorban a fiatalok egy meghatározott rétegét érinti, a 18 és 30 év közöttieket, de szól a tanárok, adminisztratív alkalmazottakhoz, a személyzethez és minden egyetemi dolgozóhoz is.”*⁵⁰⁸

---

505 Az egyetemi pasztorációs konferenciák témái: 1997-ben egyházi kollégiumok helyzete, 1998-ban az ökumenizmus, 1999-ben a világiak szerepvállalása, 2000-ben az ünneplés és liturgia.

506 A katolikus egyetemi pasztorációs konferenciák záródokumentumai olvashatók az <http://www.egyetemilelkeszseg.hu/index.php?m=6> honlapon letöltve: 2012. március 13.

507 Az *Egyetem* számai olvashatók a Budapesti Katolikus Egyetemi Lelkészség honlapján. (www.egylelk.com letöltve: 2012. március 13.)

508 GYÖRFFY: *A budapesti*, 38. oldal

A 2011/2012-es tanév első félévében az egyetemi lelkeszségnek mintegy 500 hallgatója volt, ebből mintegy 200-an rendszeresen szolgáltak is. A lelkeszség 99%-a római katolikus, 1% görög katolikus tagokból állt. A tagok 80%-a keresztyén családban nőtt fel, már gyermekként elköteleződött. Az érdeklődők aránya alacsony volt a gyülekezetben, de mindig vannak olyanok, akik az egyetemi társaikon, barátaikon keresztül ismerik meg és csatlakoznak a közösséghez.⁵⁰⁹

2009-től Gulybán Gergely görögkatolikus lelkész vezetésével a görögkatolikusok 23 fős saját egyetemi diákothont és lelkeszséget indítottak el.

A Budapesti Katolikus Egyetemi és Főiskolai Lelkeszség részekét működnek még kisebb katolikus egyetemi közösségek. A legjelentősebb ezek közül az 1992. február 6. óta működő Műegyetemi Katolikus Közösség (MKK). A Budapesti Műszaki Egyetemre járó katolikus hallgatók azzal az igénnyel hívták létre ezt a közösséget, hogy találkozhassanak egymással. A csütörtök esti alkalmakon tizenkét kiscsoportban mintegy 150-en jönnek össze; a fiatalok kiscsoportokban a Szentírás és a mindennapi élet kérdéseiről beszélgetnek, Pákozdi István egyetemi lelkész katekézissel zárja le az alkalmakat. Az MKK-ban közös imákat és miséket, kirándulásokat, bálakat, nyáron táborokat, biciklitúrákat, evezős túrát is szerveznek. A kiscsoportok is sokféle programot szerveznek maguknak: beszélgetéseket, teázásokat, kirándulásokat.⁵¹⁰ Bander Katalin Tudományos Diákköri dolgozatában a Műegyetemi Katolikus Közösséget is vizsgálta. Kutatásával bebizonyította, hogy az MKK olyan bázis közösség, amely a katolikus hitvalló értelmiség újratemtésének a színtere.⁵¹¹

A Pázmány Péter Katolikus Egyetem minden karán működik Egyetemi Lelkeszség. Szűcs Balázs egyetemi lelkész a piliscsabai campuson lakik, onnan látja el feladatait. Az egyes karokon vannak kisebb csoportok, hittan, közös istentisztelet, kirándulások, közösségi élet.

A fővárosban több szerzetesrend is nyitott egyetemi kollégiumot a (pl. Szűz Mária Társasága a Jablonka utcában, kalocsai iskolanővérek a Mária utcában, az isteni megváltó nővérek a Horánszky utcában) Ezek az intézmények otthont biztosítanak azoknak a fiataloknak, akik nehezen viselik az állami kollégiumok liberális, légkörét, bensőséges és biztos kollégiumra vágyanak, ahol hitüket is gyakorolhatják. Összesen 11 katolikus egyetemista és főiskolás kollégium működik a fővárosban.

---

509 PÁKOZDI István budapesti katolikus egyetemi lelkész közlése GYÖRFFY Eszternek (elektronikus levél), 2011. szeptember 23. (Nyomtatott formában Györffy Eszter tulajdonában, 2 oldal.) 1. oldal

510 Műegyetemi Katolikus Közösség honlapja. (<http://mkk.bme.hu/rolunk/bemutakozas/> letöltve: 2012. március 13.)

511 BANDER: i. m. 48. oldal

6.2 A Budapesti Evangélikus Egyetemi Lelkészség bemutatása

Az evangélikus egyetemi hallgatók között misszió 1921-től az Egyetemi Luther Szövetség keretein belül folyt. Ez a szövetség hasonló szerepet töltött be az evangélikus egyház történetében, mint a reformátusban a SDG. 1937–1950 között Dezséry László szolgált egyetemi lelkészként, őt Benczúr László követte a szolgálatban 1953-ig.⁵¹²

Az evangélikus egyházban az egyetemi misszió helyzete alakulóban van. Bár hat egyetemi városban⁵¹³ működik egyetemi gyülekezet, de csak a fővárosban alakultak ki 2012 elejére ennek a megnyugtató tárgyi és személyi feltételei. Az evangélikus egyetemi lelkészek az Országos Iroda alá tartoznak, fizetésüket onnan kapják, a vidéki lelkipásztorok egyetemi missziói szolgálatukat csak fél- vagy részállásban végzik.

Az 1990-es évek elején a politikai változásoknak köszönhetően az evangélikus egyház vezetői is fontosnak tartották, hogy újra kezdje a felsőoktatási intézményekben tanuló diákok között végzett szolgálatot. Harmati Béla evangélikus püspök az egyetemi és főiskolai gyülekezet megszervezésével Pángyánszky Ágnes lelkipásztort bízta meg.⁵¹⁴

1993 szeptemberétől az alakuló gyülekezet tagjai, a Fasori Evangélikus Gyülekezetben kaptak helyet. Szirmai Zoltán, fasori evangélikus esperes-lelkész adott otthont az egyetemistáknak. Pángyánszky Ágnes így emlékezett vissza a kezdetekre: „Az első évben 5-6 taggal kezdtünk. A második évtől az ötödik évig 30-60 evangélikus egyetemista ill. főiskolás járt az egyetemi ifire. A gyülekezet létszámának hirtelen növekedése az első év »tapogatózásai« után a nyári balatonszárszói felnőtt ifjúsági táborban való információ átadás és hirdetés után történt meg. Nagyon jó érzés volt, hogy 1994 őszén hirtelen kicsinek bizonyult a fasori evangélikus gyülekezeti terem és új hely után kellett nézniünk.”⁵¹⁵ Ettől kezdve a hétfő esti egyetemi és főiskolás ifjúsági alkalmakat az Üllői úton, a Magyarországi Evangélikus Ifjúsági Szövetség (MEVISZ) nagytermében tartották.

---

512 GYÖRFFY: *A diákság*, 26. oldal

513 Budapest, Miskolc, Debrecen, Győr, Pécs, Piliscsaba.

514 A Budapesti Evangélikus Egyetemi Gyülekezet 1990–2003 közötti történetének forrása: GYÖRFFY Eszter: *A budapesti*, 51-55. oldal

515 PÁNGYÁNSZKY Ágnes budapesti evangélikus egyetemi lelkész (1993–1999) közlése GYÖRFFY Eszternek (elektronikus levél), 2002. november 27. (Nyomtatott formában Györffy Eszter tulajdonában 1 oldal.)

A gyülekezetté való szerveződés első feladata volt az egyetemista és főiskolás fiatalok megkeresése és adatbázis elkészítése. Levelekkel, és a diákokkal közösen szerkesztett hírlevéllel, a *Hattyúdallal* hívogatta a lelkésznő a hallgatókat a közösségbe.

A fiatalok a hétfő esti bibliaórákon népszerű egyházi és világi előadókkal közösen folytattak bibliatanulmányokat. A bibliakör látogatottsága 20-50 fő között mozgott. A gyülekezet névsorában már több, mint 70-en voltak. A gyülekezet tagjai a nyári balatonszárszói ifjúsági táborokból is kikerültek. A püspök körlevélében hívta fel a lelkészek figyelmét az egyetemi gyülekezetre, kérve őket, hogy biztassák fiataljaikat egyetemi tanulmányaik ideje alatt járjanak ebbe a közösségbe. A gyülekezet ügyeiről az évente választott 10 fős presbitérium döntött.

Az egyetemi lelkész, Hafenschér Károllyal, a Luther Otthon lelkészével együtt sorozatot indított szerdánként az egyetemi gyülekezet és az otthon lakói számára. Az 1995-ös tanév őszi félévének témája a Biblia volt, a tavaszinak pedig a hitvallások.⁵¹⁶ 1998 márciusától gyülekezeti csendes hétvégéket is tartottak.⁵¹⁷

1999 nyaráig Pángyánszky Ágnes végezte a szolgálatot, őt Lénárt Viktor, óbudai segéd-lelkész követte evangélikus egyetemi és főiskolai lelkészként. Lénárt Viktor az egyetemi gyülekezet építését az örvény modell alapján végezte: „Az örvény modell lényege, hogy a gyülekezet vagy a spirituális központ körül úgy működik, mint egy szívótölcsér. Optimális esetben, a központban, vagyis Krisztus körül, az istentiszteleteken és a bibliaórákon a legsodróbb és legmélyebb a közösségi élet. Ehhez kapcsolódnak az úgynevezett keretprogramok, amik az örvény vonzaskörzetét jelentik. Ezek a programok kaput, bejárat jelentenek a gyülekezethez, az ifjúsághoz. Nem feltétlenül biblikusak, inkább valamilyen érdeklődési területen keresztül szólítják meg a fiatalokat. Ide tartozhatnak a különböző karitatív programformák, amikre a fiatalok a felmérések szerint – akár önkéntes közreműködőként is – egyre inkább nyitottá válnak.”⁵¹⁸

A hétfő esti alkalmak (HéHa) 1999-es témája a *Krisztuskövető életközösség, annak alapja és keretei hétköznapjainkban* volt. Havonta egyszer egy meghívott előadóval beszélgethettek a fiatalok.

---

516 PÁNGYÁNSZKY Ágnes egyetemi lelkész jelentése az Országos Közgyűlésen 1995. november 18. (A szerző a jelentés szövegét rendelkezésre bocsátotta, dokumentum 4. oldalas.)

517 Piliscsabán Betánia házban 25 fővel, a téma a *Szentek közössége* volt. Csákváron március 8-10 között, téma: *Isten ujjlenyomatai a történelemben, a teremtésben és az életünkben* volt. PÁNGYÁNSZKY Ágnes egyetemi lelkész jelentése az Országos Közgyűlésen 1998. április 20. (A szerző a jelentés szövegét rendelkezésre bocsátotta, dokumentum 4. oldalas.)

518 GYÖRFFY: *A budapesti*, 54. oldal

2002-ben az Evangélikus Egyetemi Gyülekezet is helyet kapott a Lágymányosi Ökumenikus Központban. Lénárt Viktor szolgálatát Rihay Szabolcs, majd Mesterházy Balázs lelkipásztorok segítették.

1999-ben alapították meg a gyülekezetben az azóta is működő *Láthatatlan Színház*at. A színház célja a gyülekezeti fiatalok aktivizálása. A Láthatatlan Színház előadása a következőképpen zajlik: bekötik a résztvevő szemét, a többi négy érzékszervén keresztül eljátszanak neki egy történetet, ez erős lelki találkozást eredményez az előadott történettel. A színházhoz rendszeresen képzést is tartanak. A színház tagjai előadásaikkal szolgálnak a gyülekezet programjain, istentiszteletein, gimnáziumokban és más gyülekezetben is. „*Eddig több ezer ember vándorolt végig – egyesével – valamelyik előadáson »nézőként«. Ez olyan műfaj, amellyel bátran ki mertünk állni hívő és nem hívő emberek elé is, mert mindenkit megérintett. Négy állandó műsorunk volt, valamint néhány kisebb, adott célközönségnek szánt, egyszeri darabunk. Az előadásokon folyamatosan finomítottunk, és törekedtünk minél magasabb színvonalra hozni őket. Fellépéseink kezdetben csak az evangélikus egyház keretein belül voltak, de később az egyházi vonallal párhuzamosan megjelentünk »világi« rendezvényeken is, sőt úgy tűnt, amit csinálunk, az önmagában is megállja a helyét egy egész estés programként.*”⁵¹⁹

2000-ben Körmendy Petra egyetemistaként alapította és vezetésével azóta is működik a *ÉgŐgérő Gospelkórus*. A kórus célja, hogy a kórusba járó fiatalokat egyre nagyobb mértékben integrálják a gyülekezetbe. A kórus tagjai hetente próbálnak és szolgálnak az istentiszteleteken.

Lénárt Viktort az egyetemi lelkészi szolgálatban Rozs Nagy Szilvia követte 2005-ben. A lelkész nő kollégája félállásban Barthel Rózsa Zsolt lelkipásztor, aki egyben a Luther Otthont vezette. Körmendy Petra lelkipásztor 2006-tól rész- majd félállásban, 2008 januárjától főállásban vezeti az egyetemi gyülekezetet. A 2011/2012-es tanév első szemeszterében Körmendy Petrát külföldi szolgálata idején Gáncs Tamás lelkész félállásban helyettesítette. 2012 januárjától ketten másfél állásban vezetik a közösséget.

2011/2012 tavaszán az evangélikus egyetemi gyülekezetben 16 párhuzamos program (ebben nem csak a rendszeres, hanem az ünnepi egyszeri alkalmak is benne vannak), illetve kiscsoport működik. A kisközösségek létszáma 10-70 fő között mozog. Vasárnaponként négyféle istentiszteletet más-más célcsoportnak tartanak: *Gospel, Tamás mise, Láthatatlan Színház, Labirintus*.

---

519 Láthatatlan Színház honlapja. (<http://lathatatlanszinhaz.mindenkilapja.hu/html/17657424/render/mi-tortent-eddig> letöltve: 2012. március 1.)

A *Gospel istentisztelet* liturgiáját tekintve hagyományos istentisztelet, a zenei szolgálatot a gyülekezet az Égőgérő Gospel kórus végzi. A *Tamás-mise* a keresőknek szervezett istentisztelet, ezt az istentiszteleti formát Finnországban alakították ki az 1980-as évek elején a János evangéliuma 20, 24-28 versei alapján. A mise az értelmi megismerésen túl az érzékelés más csatornáira is épít, és tudatosan használja azokat. Ezért fontos szerepet kap a zene és az ünnepélyesség. A *Labirintus istentisztelet* formabontónak tűnő, régi középkori szerzetesi hagyományokra visszatekintő közösségi alkalom. Egy több négyzetméteres labirintus ábra segítségével lehet lelki utat bejárni. A *Láthatatlan Színház istentisztelet* keretében adott bibliai szakaszokat lehet átélni és megélni.

Körmendy Petra lelkész a Budapesti Evangélikus Gyülekezet szellemiségét „*progresszív liberális közösségként*” jellemezte,⁵²⁰ ez többéves folyamat eredményeként alakult ki. Az egyetemi lelkész a gyülekezet honlapján ezt így fogalmazta meg: az „*Evangélikus Egyetemi Gyülekezet elsősorban a fővárosban tanuló egyetemisták, főiskolások, fiatal felnőttek közössége. Sajátos stílusa és hangulata a helyzetéből és gyülekezeti tagjainak sugárzó egyéniségéből alakult ki és formálódik folyamatosan. Sokszínű; de nem csak eltűri a sokféleséget, hanem várja, örömmel köszönti és épít rá. Az egyetemi gyülekezet egy olyan Krisztust követő merészséget hoz közel, amely a Szentlélekbe kapaszkodva kutatja, vizsgálja és éli Isten álmát rólunk.*”⁵²¹

A gyülekezet tagjainak létszáma 2008 óta folyamatosan emelkedő tendenciát mutat. Az elmúlt három évben az egy félévben a gyülekezetben megfordult tagok száma 600-ról 800-900 főre emelkedett. Az egyetemisták aránya azonban csak a gyülekezet felét teszi ki, többségük már mesterképzésre jár. Azonban jelentős a fiatal értelmiségiek aránya, és az egyetemi oktatók és professzorok száma. Felekezeti összetételét tekintve a közösség nem homogén, nyitott minden felekezeti felé.⁵²²

2011. október-december folyamán átlagosan 30-40 fő vett részt az egyetemi istentiszteleteken, a kérdőívre 15-en válaszoltak.⁵²³ A válaszadók 35%-a férfi, a 65%-a nő volt. Átlagéletkoruk 27,8 év. 88%-uk van megkeresztelve, a válaszadók 71%-a evangélikusnak

---

520 KÖRMENDY Petra budapesti evangélikus egyetemi lelképásztor interjúja GYÖRFFY Eszterrel, 2012. március 12. (A beszélgetésről kézzel írt feljegyzés készült. GYÖRFFY Eszter tulajdonában, a dokumentum 1. oldalas.)

521 A Budapesti Evangélikus Egyetemi Lelkészség honlapja. (<http://egyetemi.lutheran.hu/budapest/index.php/gyulekezet> letöltve: 2012. március 1.)

522 KÖRMENDY Petra budapesti evangélikus egyetemi lelképásztor interjúja GYÖRFFY Eszterrel, 2012. március 12. (A beszélgetésről kézzel írt feljegyzés készült. GYÖRFFY Eszter tulajdonában, a dokumentum 1. oldalas.)

523 GÁNC S Tamás budapesti evangélikus egyetemi lelképásztor szóbeli közlése GYÖRFFY Eszternek, 2012. január 7. (A beszélgetésről nem készült feljegyzés.)

vallotta magát, hárman reformátusnak és egy fő római katolikusnak; egy fiatal felekezetenkívüliként jellemezte magát. A legtöbben (5 fő) az Eötvös Loránd Tudományegyetemen tanulnak, négyen az Evangélikus Hittudományi Egyetem hallgatói, 2-2 a Budapesti Műszaki Egyetemen, illetve a Budapesti Corvinus Egyetemen tanulnak.

A válaszadók 18%-a hetente legalább 2 alkalommal, 18% hetente, a többiek ennél ritkábban (35%) havonta, a többiek csak nagyobb ünnepeken olvassák a Szentírást. A válaszadók 60%-a ötletszerűen olvas Bibliát, 2-2 fő vagy valamilyen vezérfonal szerint folyamatosan 1-1 könyvet. Van, aki ünnepnek, vagy életeseménynek megfelelő szakaszokat keres. Van egy hallgató, aki csak a tanulmányaival kapcsolatban tanulmányozza a Szentírást. Egy fiatal, aki nem rendszeresen olvassa a Bibliát ezzel indokolta ezt: *„hitéletem elszakadt az egyházi hitélettől, azóta egyénien gondolkozva, imádkozva, filozófia- elméleti könyvek révén élem meg.”* Egyharmaduk napi rendszerességgel imádkozik, egyharmaduk pedig az élethelyzetüktől függő gyakorissággal. Hárman hetente többször is, 1-1 fő heti vagy havi rendszerességgel imádkozik. A válaszadók 76 %-a nem készül külön az Úrvacsorára, 2-2 fő bocsánatkéréssel, illetve külön imádsággal készül az alkalomra.

A válaszadó fiatalok többségének (40%) döntéseiben fontos szempont az, hogy keresztyén. Négyen konkrét igeszakaszra is hivatkoztak, ugyancsak négyen inkább a lelkiismertük szerint döntenek.

„Mi a keresztyénségnek (hitnek és tanításnak) a lényege?” kérdésre a válaszadók 80%-a a szeretetet nevezte meg: 3-3 fiatal ezen belül a János 3,16-t, illetve a szeretetparancsot idézte. A megváltó szeretetre ketten helyezték a hangsúlyt. A bizonyágtevő életet tartotta a keresztyénség lényegének: *„Jézusról tanúbizonyosságot tenni, hitelesen, és megalkuvás, gyávaság nélkül. Nem baj...ha ezért...nem szeretnek...vagy kiátkoznak vagy keresztre feszítenek. Úgy menjenek el tőlem az emberek, ahogy Jézustól mentek el, boldogan, és gyógyultan.”*

„Mi az a keresztyén erkölcsi követelmény, aminek nem tud, vagy nem akar eleget?” Hárman az esküvő előtti szex tilalmának nem akartak eleget tenni, Egy fiatalnak a *„ne kívánd parancsolatok,és a gondolatban való vétkek,”* egynek adományosztás, és két fiatalnak a megbocsátás okoz nehézséget a napi gyakorlatban.

Ketten nem válaszoltak arra, hogy *„Mik a reformáció alapfelismerései? Mit hozott?”* Egy fiatal nem tudott rá válaszolni (mert nem is érdekelte). Hatan (40%) a hit által való üdvözülést és az Istennel való közvetlen kapcsolatot emelték ki, és azt, hogy nincs szükség az egyházra, mint közvetítőre. Ketten a Bibliához való visszatérésben látták a reformáció jelentőségét.

„*Mi van az Ágostai Hitvallásban?*” Kérdésre négyen nem válaszoltak, hárman azt felelték, hogy nem tudják. Csak hárman tudták rá a választ, a többség csak általánosságokat írt, miből kiderült, hogy valójában nem ismerik a hitvallást.

„*Mit tanít egyházunk az Úrvacsoráról?*” Kérdésre öten nem feleltek. 53%-a (8 fő) válaszolta, hogy az úrvacsora „*Krisztus teste és vére.*” Ezt esetleg kibővítették: volt, aki katolikus, hárman református, voltak ketten, akik az evangélikus tanítás szerint magyarázva. A bűnbocsánatot és a közösséget hangsúlyozták ketten.

Öten nem tudtak válaszolni arra a kérdésre, hogy „*Mit jelent ez: onnan léssen eljövendő. Általában, mit tud az utolsó időkről?*” Csak a végítéletről írtak négyen, továbbá ketten csak azt tartották fontosnak, hogy nem tudjuk, mikor lesz ez.

1. „Onnan jön el” – Az utolsó időkben az emberek istentelenekké válnak, a világ elpusztul. Isten az apokalipsziskor szétválasztja ki üdvözülhet, és ki érdemel kárhozatot.
2. Részlet az Úrtól tanult imádság régi fordításából. Jelentése: onnan fog eljönni. Ha felidézzük az imádságot, akkor azt jelenti, hogy Jézus el fog jönni újra a mennyekből a földre, hogy megítélje az embereket, élőket és halottakat. A Biblia tanulsága szerint nem lesz egy vidám időszak a hívő ember számára az „utolsó idők”.
3. Több értelmezés van, lehet hogy már megtörtént, lehet, hogy folyamatosan történik, lehet, hogy meg sem fog történni. A legszebb, hogy mindenki mást mond és ír erről.

A *bűnvallásra* négy fiatal szerint lelki egészségünk miatt van szükség, hat válaszadó szerint az Istennel való jó kapcsolat miatt. Egy kritikus válasz is született: „*a bűnök megvallásának a gyakorlata sajnós nem elég személyes az evangélikus egyházban, ezért nincs súlya.*” Egy válaszadó szerint az úrvacsorára való felkészülés része.

„*Mi az a hittétel, amit nem ért, nem hisz, vagy amiről hallani szeretne?*” kérdésre a következő válaszokat adták:

1. A legtöbb szerintem tisztázásra szorulna, nem egyről azt gondolom, hogy emberi okoskodás eredménye inkább, mintsem isteni sugallat. Ez nem olyan nagy probléma, csak jó lenne tisztázni.
2. A szentháromság, amit nem tudok egészen felfogni.
3. A test feltámadása – nem tudom elképzelni, eredendő bűn- nem érzem, hogy az ember kárhozatra méltó – nem hiszem.
4. Amit nem értek: szenvedéstörténet (eleve így kellett lennie vagy tényleg az akkori nép döntése??) Amiről hallani szeretnék: a „mennyország köztetek van”, végső ítélet, van-e olyan, hogy Isten büntet valakit azzal, hogy elveszi tőle egy szerettét?

5. Az eleve elrendelés nekem nem túl tiszta.
6. Az eredendő bűn szerintem nem egyenlő a hibával vagy a rossz cselekedettel. Isten büntetéseként felfogni életünk szomorú vagy tragikus eseményeit és olyan dolgokat, amik örömet okoznak gonosznak kikiáltani.
7. Azt gondolom, hogy az embernek alapvetően a miért hiszel kérdésre kell megnyugtató választ adni. Magyarán a hit okai a fontosak szerintem
8. Jó cselekedettel nem lehet üdvösségre jutni, csak hit által, ez nem igazán tetszik.
9. Minden érdekel, a Jézus követés gyakorlati és teljesen elmélyült elméleti oldala is érdekel.
10. Üdvözülhet-e az aki nem hisz, de egy hívő (aki tudta nélkül persze jogosult az üdvösségre) imádkozik azért hogy mennyebe juthasson? Hogy is működik a bűnvallás – kegyelemhirdetés?

Összegezve elmondható, hogy a felmérésre válaszoló evangélikus egyetemi gyülekezet tagjai hitgyakorlatának nem annyira része a Biblia olvasása és az imádság, mint a reformátusoknak. Sokkal jobban érezhető a fiatal felnőttekre jellemző kritikus gondolkodás és identitáskeresés; megfogalmazásaikban egyénibbek, mint református kortársaik.

6.3 A fővárosi egyetemi közösségek együttműködésének bemutatása

Az 1990-es évek elejétől az adventi és a böjti időszakokban valamelyik egyetemi közösség templomában ökumenikus istentiszteletre gyűlnek össze a fiatalok, közösen szolgálnak a liturgiában, szeretetvendégséggel zárják az alkalmat.

A három gyülekezet közösen jelentette meg az *Ökumenikus Szemeszterfüzet* című kiadványt az 1990-es évektől 2008-ig, amelyben minden fővárosi keresztyén egyetemi és főiskolai szervezet, gyülekezet és kollégium féléves programja bemutatásra került.

1995. június 15-én az egyetemi lelkészek részvételével megalapították *Keresztény Ökumenikus Diákmozgalom* (KÖD) a Ráday Kollégiumban. A szervezet mozgalmi jelleggel magába tömörítette az egyetemi gyülekezeteket és más ifjúsági és diákszervezeteket is.

A KÖD célja az országban működő keresztyén egyetemista és főiskolás (vagy ilyen tagokat is tömörítő egyesületek) gyülekezeti közösségek, bibliakörök közötti ökumenikus együttműködést akarta elősegíteni.⁵²⁴ A mozgalom teljes jogú tagja lett a WSCF-nek. A KÖD

---

524 A.ZS.: *Többet látni és jobban érteni*, Reformátusok Lapja, XXXIX. évfolyam 26. szám 1995. június 25. 5. oldal

keretet biztosított a budapesti egyetemi gyülekezetek közös programjainak megszervezésére (pl. Mikulás-buli, táncház, egymás szokásainak megismerése: látogatás a zsidó imaházban).

A három budapesti egyetemi gyülekezet tagjai 2001–2007 között tavasszal Keresztyén Egyetemi Napok (KEN) címmel többnapos program-sorozatot szerveztek. Az egyetemi ifjúság érdeklődésére számot tartó témában hangzottak el előadások, ezeket több helyszínen tartották a Műszaki Egyetemtől a Közgázon át, a Református Teológiáig. 2007-ben a KEN rendezvényeire így hívogattak a szervezők: „*Van miről beszélnie, beszélgetnie a keresztyénségnek a XXI. századi universitas világában, ezért olyan témákkal, előadásokkal, koncertekkel szeretnék belépni egyetemekre és főiskolákra, amelyek reményeink szerint, izgalmas beszélgetések alapjául szolgálhatnak mindenki számára, aki teljesebben akarja érteni az univerzumot, a teremtett világot. Szeretettel várunk egy jó beszélgetésre!*” (2007. április 17-19)⁵²⁵

A katolikus egyetemi lelkészek 1995 óta minden évben megszervezik az *Egyetemi Pásztorációs Konferenciát*, amire meghívják a protestáns kollégákat is.

7. A keresztyén ifjúsági egyesületek missziója az egyetemisták között

7.1 A Magyar Evangéliumi Keresztyén Diákszövetség története a rendszerváltás után

Az 1970-es évek végén titkos összejövetelek keretében kezdődött újra a Magyar Evangéliumi Keresztyén Diákszövetség tevékenysége Magyarországon. Ezeken a nyári konferenciákon egyre nagyobb számban vettek részt fiatalok, 1986-ban már 150-en voltak. 1988-ban nem hivatalosan, de már volt ennek a diákkörnek munkatársa, aki az ügyeket intézte.⁵²⁶

Az 1989-ben újjáalakított MEKDSZ vezetői tudatosan vállalták a század első felében működött szervezet célkitűzéseit és lelkületét. A MEKDSZ alapítói fontosnak tartották, hogy a leendő értelmiség életében a tudományt és a hitéletet segítsenek összhangba hozni. Herjeczki Kornél, a szövetség egyik alapítója, ezért hozta létre a Harmat Könyvkiadót az International Literature Associates-sal közösen. Az 1990-ben alapított, és azóta az egyik legjelentősebb

---

525 *Keresztyén Egyetemi Napok – 2007*, Magyar Kurír katolikus hírportál 2007. március 30.

(<http://www.magyarkurir.hu/hirek/kereszteny-egyetemi-napok-2007> letöltve: 2012. március 12.)

526 BROWN, Lindsay: *Mint csillagok a világban Az evangélium a világ egyetemein*, Bp., Harmat-MEKDSZ 2011. 229-230. oldal

keresztyén könyvkiadó célja olyan könyvek kiadása, amelyek segítik a keresztyén értelmiségi fiatalokat a világban való tájékozódásban és a mindennapi élet dolgaiban.

A Magyar Evangéliumi Keresztyén Diákszövetség, a 20. század elején működő bibliakörök mintájára, fővárosi és a vidéki egyetemeken és főiskolákon bibliaköröket hoz létre. A bibliakörökbe járó fiatalokat arra buzdítják, és abban erősítik, hogy úgy éljenek, hogy egyetemi éveik alatt legalább egy csoporttársuknak, illetve kollégiumi társuknak életükkel, szavaikkal bizonyosságot tegyenek Krisztusba vetett hitükről. Minden csoportban van egy-két olyan diák, aki a MEKDSZ alkalmain ismerte meg az Evangéliumot. A diákköröket tagjaik közül választott 2-3 hallgató vezeti, szolgálatukat mentorok, és az 1998 óta működő Szilász-programban képzett munkatársak segítik. A MEKDSZ utazótikára koordinálja és segíti a mentorok, seniorok munkáját.⁵²⁷

A MEKDSZ-nek 2002-ben több teljes idejű munkatársa volt (titkár, a főmunkatárs, utazótikárok [Győr, Budapest, Debrecen]), egy polgári szolgálatos, illetve a kommunikációs munkatárs. A diákkörök száma 30-35 között mozgott (3-40 hallgatóval). A MEKDSZ ekkor már kizárólag belföldi adományokból tartotta fenn magát. Ebben az évben indult be a MEKDSZ falumisszió is, először Szalontán, az ELTE-TTK szervezésében. Egy évvel később már közel tucatnyi MEKDSZ-diákkörből jelentkeztek a résztvevők, akik vállalták, hogy nyáron egy hetet a falumisszióval töltenek.

2003-ban jelent meg a MEKDSZ kézikönyv, amely a diákkörök vezetéséhez nyújt segítséget a csoportvezetőknek és tagoknak is.

2007-es *vagyOK* tavaszi evangelizációs program keretében a szövetség tízezer János evangéliumot nyomtatott ki, és osztott ki a hallgatóknak.

2008-ban beindult az *Érdeklődő Vagyok* kiscsoportos evangelizációs módszer. Lényege, hogy fesztelen beszélgetések keretében lehetőséget adnak nem hívő fiataloknak baráti légkörben feltehessék a kérdéseiket és az evangéliumok olvasása kapcsán személyesen találkozhatnak Jézussal.

2010-ben ünnepelték az újraindulás 20. évfordulóját, erre a jubileumra eljöttek a senior MEKDSZ tagok is.

A MEKDSZ-nek 2011-ben 182 tagja volt; és a 2011/2012-es tanévben az ország egyetemlein összesen 35 bibliakörbe hívták a fiatalokat. Létrehozak egy teológus hallgatókból álló bibliakört is, amelybe református, evangélikus és baptista teológus hallgatók egyaránt járnak.

---

527 BROWN: i. m. 230. oldal

Az egyes körökben átlagosan tizen vannak. A MEKDSZ-ben a tagok mintegy 40%-a református felekezetű, egyharmada baptista és a római katolikus felekezetű hallgatókból áll. A MEKDSZ-ben fokozatosan emelkedik a katolikusok aránya. Jelentős számban vannak még szabadkeresztyén, metodista, evangélikus felekezetű fiatalok is.⁵²⁸

A MEKDSZ a diákok igényeit felismerve, olyan képzéseket indít, ami hatékonyan segíti őket az egyetemi misszióban. Ennek keretében 2011-ben tartották az első *Grund Apologetikai tábor*t, melynek fő célja felkészültté tenni, motiválni és mobilizálni a MEKDSZ diákkörvezetőit és tagjait. A MEKDSZ törekvése, hogy akik eljönnek a táborba, jobban megértsék egyetemi társaikat és ismerjék fel az emberek ellenvetései és problémái mögött meghúzódó valódi kérdéseket. A tábor segítséget nyújt abban, hogy a keresztyén fiatalok megfelelő választ adhassanak ezekre a kérdésekre.

2009. november 2-5 között a diákkörök összefogásával tartották meg a *Folyt köv evangelizációs fesztivált*, négy helyszínen 12 előadással. A fesztivál szervezői azt tűzték ki célul, hogy a nem keresztyén hallgatókat megszólítsák az egyetemeken. Beszélgetés volt: Tabuk nélkül, Mátrix beszélgetés, 4 érzék színház, Táncház. Esténként pedig a Kamra klubban lehetett a nem hívő barátokkal koncertezni, csevegni, és érdeklődésre tartott számot a *Sörözz egy lelkésszel!* elnevezésű akció is.⁵²⁹

2011. március elején tartották meg az *egykérdés-fesztivált*. A kor technikai lehetőségeit kihasználva a szervezők interaktív honlapot hoztak létre, ezen a felületen lehetett kérdezni február 26-ig. Több mint 12 000-an nézték meg. A beérkező kérdések közül a három népszerűbbekre (1. Honnan tudom, hogy nem a saját agyam válaszol, amikor megkérdzelek téged? 2. Nem hiszek benned, mert nem vagy hiteles. Ha létezel miért nem működsz hitelesen?)⁵³⁰ három napos rendezvénysorozat keretében kaphattak választ a fiatalok. A fesztiválózókat a vitaindító előadások mellett a fiatalokat esténként rendhagyó koncertjek is várták a Grund Hostel Bar-ban.⁵³¹

A Magyar Evangéliumi Keresztyén Diákszövetség programjaival megvalósítja a WSCF által kitűzött célokat.

---

528 HAMAR Dávid, a MEKDSZ utazótitkárának szóbeli közlése GYÖRFFY Eszternek, 2012. március 2. (A beszélgetésről kézzel írt feljegyzés készült. GYÖRFFY Eszter tulajdonában, a dokumentum 1 oldalas.)

529 A folyt.köv. honlapja. (www.folytkov.hu letöltve: 2012. március 2.)

530 Az egykérdés-fesztivál honlapja. (www.egykerdes.hu letöltve: 2012. március 2.)

531 MEKDSZ honlapja. (<http://www.mekdsz.hu/index.php/hu/tortenelmunk> letöltve: 2012. november 17.)

7.2 A Timóteus Társaság – Fiatalok az élet küszöbén bemutatása

Bill Bright (1921–2003) amerikai evangelizátor alapította meg 1951-ben a Campus Crusade for Christ társaságot azzal a céllal, hogy az egyetemistákat evangelizálják. 1960-as évek végére a társaság már 32 országban működött, 1978-ban hazánkban is megkezdtek a szolgálatukat a társaság misszionáriusai nem hivatalos keretek között. Magyarországon Timóteus Társaság néven 1989-ben bejegyezték az egyesületet.⁵³²

A Timóteus Társaság nem csak az evangélium hirdetését (Mt 28,18-20) tekinti küldetésének, hanem a tanítvánnyá tételt is: „*amit tőlem hallottál sok tanú előtt, azokat add át megbízható embereknek, akik mások tanítására is alkalmasak lesznek*” (2Tim 2,2). Az evangelizálást és tanítványozást egymást kiegészítő feladatnak tartják. A Timóteus Társaság tagjai – hasonlóan a MEKDSZ fiataljaihoz – misszió fontos eszközének tekintik, hogy minden diák a környezetében ismerjen legalább egy hiteles keresztyén fiatal.

A Timóteus Társaság a különböző célcsoportokat többféle program segítségével szólítja meg. A „*féknyom*” kifejezetten a középiskolásoknak szól, és a „*speak out*” nyári és egyben evangelizációs tábor is. Kifejezetten az egyetemistákat keresik fel a „*Fiatalok az Élet Küszöbén*” programmal (FÉK) és a „*túlélőcsomaggal*.”

A „*Fiatalok az Élet Küszöbén*” célja, hogy segítse az egyetemistákat és főiskolásokat életük olyan területén, melyeket a szakmai képzést előtérbe helyező felsőoktatás általában nem hangsúlyoz.⁵³³

A FÉK három egyetemen van jelen: a Budapesti Corvinus Egyetemen hivatalosan bejegyzett diákszervezetként, a Budapesti Műszaki Egyetemen és az Eötvös Loránd Tudományegyetemen. A Kinizsi Kollégiumban szerdánként olyan alkalmat tartanak, amely lehetőséget nyújt a még csak érdeklődőknek, hogy az egyetemistákat érintő napi témákról hallgathassanak előadást. A témákat keresztyén szempontból dolgozzák fel. Ezen az alkalmakon szolgálhatnak azok a fiatalok, akik már hitben járnak.⁵³⁴ Szerdánként 80-120 fiatal gyűlik össze.

A FÉK munkatársai a beiratkozás alkalmával ún. *túlélőcsomagot* osztanak ki az elsős hallgatóknak. A mappa evangéliumot, papírt és tollat és egy kérdőívet is tartalmaz,⁵³⁵ ebben

---

532 BALOGH György, a Timóteus Társaság munkatársának interjúja GYÖRFFY Eszterrel, 2012. március 9. (A beszélgetésről kézzel írt feljegyzés készült. GYÖRFFY Eszter tulajdonában, a dokumentum 1 oldalas.)

533 A „Fiatalok az Élet Küszöbén” honlapja. (<http://fek.hu/FEK/nyito.html> letöltve: 2012. március 10.)

534 A „túlélő csomag-program” honlapja. (<http://www.tulelocsomag.hu/hasznos.html> letöltve: 2012. március 10.)

535 A kérdőív kérdései:

olyan kérdéseket tesznek fel, amelyekből kiderül, hogy a fiatalok mennyire nyitottak Isten jobb megismerésére. Később a program munkatársai megkeresik és beszélgetnek azokkal, akik érdeklődnek Isten iránt. A „túlélő csomag-program” célja két lépcsőben megtérésre segíteni az egyetemistákat: az elveszett, Istent nem ismerő fiatal megtérésre segíteni, aztán szolgáló, bizonyos tevényt kerestyénné tenni. Az elveszettből vezető legyen, aki másokat is tanítvánnyá tehet. A program keretében évente 8000 túlélőcsomagot osztanak ki, ezt követően mintegy ötszáz egyetemistával beszélgetnek, ha kell akár többször is, a beszélgetések hatására mintegy huszan térnek meg.

A Timóteus Társaság bizonyos programjait az állam akkreditálta, és támogatja. Az egyetemi misszióban részt vevők munkáját, és a túlélőcsomagok költségeit adományokból fedezik.

7.3 A kerestyén egyetemi egyesületek szolgálatának tanulságai

A magyarországi egyetemi misszióban szolgáló egyesületek komoly szolgálatot végeznek. Tevénytységük kiegészíti egymást. A MEKDSZ missziójában a már hívó fiatalok felkeresése és a hitben való megtartása a cél, a Timóteus Társaság azokat az egyetemistákat keresi és szólítja meg, akik csak érdeklődők. A Kerestyén Ifjúsági Egyesület csak Erdélyben folytat főiskolás missziót: református egyetemi közösség az IKE keretein belül működik Kolozsváron és Marosvásárhelyen.

Jellegzetességükből fakadóan ezek az egyesületek ökumenikusak, nyitottak és párbeszédre készek. Komoly nemzetközi kapcsolatokkal rendelkeznek.

Az egyetemi misszióból jelenleg hiányoznak a hitvallásos egyesületek. Az SDG újjáalapítását követően jellemzően csak a református középiskolákban tevénytkezik.

-
1. Mi az, amit legszívesebben csinálsz a szabadidődben?
  2. Hogyan jellemeznéd az életedet 3 szóban?
  3. Mi az az egy dolog, ami jobba tenné az életedet?
  4. Milyennek képzeled el az életedet 10 év múlva?
  5. Szerinted mi történik a halál után?
  6. Ha el kellene magyarázni, hogy mi a kerestyénység lényege, akkor mit mondanál?
  7. Szerinted milyen Isten? Személyesen megismerhető-e?
  8. Ha személyesen megismerhetnéd Istent érdekelne-e? (1-10)

Történelmi okok és az individualizmus erősödése miatt, az egyesületi forma ma már nem annyira népszerű, mint a 20. század első felében volt, ennek ellenére napjainkban is komoly eszköze lehet a (egyetemi) missziónak. Az egyesületek a fiatalok számára hitelesebbeknek és nyitottabbak tűn(het)nek, mint az egyház. A diákok szívesebben vesznek részt egy egyesület programjain, bár kevesen lesznek hivatalosan is tagjai az adott szervezetnek. A fiatalok MEKDSZ és a Timóteus Társaság önszerveződő köreiben szolgálati lehetőséget kapnak. Az egyetemisták számára vonzó lehetőség az önkéntesség, szívesen szánnak erre 1-2 évet erre az életükből. A szervezetek nemzetközi kapcsolatainak köszönhetően a hallgatók önkéntes munkatársként külföldre is kijuthatnak, nyelveket tanulhatnak.

Az egyesületek gyengéje, hogy nem ad egyház-képet és gyülekezet-élményt. A fiataloknak tanulmányaik befejezése után, ezeket a bibliaköröket (egyesületeket) elhagyva problémát okoz(hat) gyülekezetet találni. Ez főként azoknak gond, akik egyetemi éveik előtt nem jártak gyülekezetbe, a MEKDSZ bibliaköreiben, vagy a Timóteus Társaságban tértek meg. Ebben az esetben a fiatalok a hitgyakorlatot élethelyzethez fűződő sajátosságnak tekintik.

A szervezeteket inkább személyes kapcsolatok kötik össze, mintsem hivatalos együttműködés. A BREFGY tagjai közül többen aktívak voltak a MEKDSZ-ben, illetve a Timóteus Társaság nyitott a MEKDSZ-szel való együttműködésre.

8. Az európai egyetemi misszió és az Európai Egyetemi Lelkészek Konferenciájának (CEUC) bemutatása

A WSCF keretein belül tartottak konferenciákat az egyetemi lelkeszek számára. A 2000-es évek elején egyetemi diákszövetségből alakult ki, immár önálló szerveződésként az Európai Egyetemi Lelkészek Konferenciája (Conference of European University Chaplains, CEUC).⁵³⁶ 2002. május 18-án került sor az Angliában tartott konferencián, Canterbury-ben a CEUC alkotmányának megalkotására.

A CEUC célja, az egyetemi lelkeszek közötti a kommunikáció és együttműködés kialakításának és a felekezetek közötti párbeszédnek segítése. A CEUC képviseli az egyetemi

---

536 PÜSKI Dániel debreceni egyetemi lelkipásztor interjúja GYÖRFFY Eszterrel 2012. február 24. (A beszélgetésről kézzel írt feljegyzés készült. GYÖRFFY Eszter tulajdonában, a dokumentum 1 oldalas.)

lelkészek érdekeit az európai felsőoktatási intézményekben és az egyes egyházi szervezetekben, ha szükséges.⁵³⁷

A szervezet teljes jogú tagja lehet az, aki országának felsőoktatási rendszerében lelkészként dolgozik. Társult tagjai lehetnek azok a magánszemélyek, akik az adott egyetemi lelkészségekkel szoros kapcsolatban állnak. A szervezet (CEUC) székhelye Koppenhága. A közgyűlést évente egyszer tartanak az éves konferencia keretében. Háromévente régiókra osztják a tagországokat, élükön egy-egy a területért felelős képviselővel. Magyarország a Cseh Köztársaság, Szlovákia, Lengyelország, Szlovénia és Horvátország egyetemi lelkészeivel alkot egy egységet. A konferenciákat a pünkösöd utáni héten tartják. Az elsőt 2002. május 14-20 között Canterburyben (Anglia) tartották: „*Hit, hovatartozás és életmód – diákok az új Európában*” címmel.⁵³⁸

2007 óta Püski Dániel debreceni református egyetemi lelkész képviseli Magyarországot. 2011. júniusában a CEUC Debrecenben tartotta a szokásos konferenciáját, erre 50 egyetemi lelkész, illetve munkatárs jött el. A konferencián résztvevő egyetemi lelkészek missziós szolgálatáról és közösségeik sajátosságairól felmérés készült.⁵³⁹ A felmérés nem tekinthető reprezentatívnak, de képet ad a külföldi egyetemi missziók jellegzetességeiről.

A 17 válaszadóból 6 férfi volt és 11 nő, átlag életkoruk 47,8 év volt. Átlagosan 12,5 éve szolgálnak egyetemi misszióban. A kérdőívet kitöltők közül 4 finn, 3 német, 2 svéd, 1-1 angol, belga, holland, norvég, dán és osztrák egyetemi lelkész volt. Volt még egy ausztráliai és egy amerikai is közöttük.

A válaszadók 47%-ának nincs lelkészi munkatársa. Négynek egy van, öten több kollégával dolgoznak (ketten nem válaszoltak). 82%-uk a saját egyházától (felekezetétől) kapja a fizetését, hárman az egyetemüktől, egy lelkész alapítványtól, egy másik adományok segítségével szolgál az egyetemi misszióban. Egy válaszadó önkéntes volt.

---

537 CEUC honlapja. (www.ceuc.org letöltve: 2012. november 1.)

538 2003-ban Ruokolathiban (Finnország) tartott konferencia címe: *Beszélgetés Istenről* volt. 2004-es Brisbane-i konferencia címének: *Elképzelések a tájak, lelkiség és a jog érvényesülésének tanulási közösségekben* választották. 2005-ben Liselundban (Dánia) tartott konferencia témája: *Útkészítő és próféta – a lelkész a jövő egyetemén* volt. 2006-ban Frauenchiemseeben (Németország) tartott konferencia címe: *Forrásvízből inni* volt. 2007. nyarán Zeistben (Hollandia) tartott konferencia témája: *Lehetetlen misszió!? Lelkészség művészete világi és pluralista összefüggésben*. 2008-ban újra Finnországban, Tampereben találkoztak konferencián, a téma: *A Világosság tükröződése* volt. 2009-es konferencia témája *Mi a baj? Lelkészségek a változások korában* volt, ezt Kristiansandban (Norvégia) rendezték. 2010-ben újra Angliában, Canterburyben tartották meg a konferenciát. A 2004-es és 2008-as találkozót világkonferenciának szervezték. (www.ceuc.org alapján letöltve: 2012. március 1.)

539 A kérdőív magyar szövege a 12. számú mellékletben olvasható.

A válaszadók egyharmada (6 fő) önálló gyülekezetként jellemezte közösségét, majdnem ugyanennyien (5 fő) az egyetemen működő szervezetként. Hatan nem válaszoltak.

Arra a kérdésre, hogy a válaszadó lelkészségébe *milyen felekezetű (vallású) hallgatók járnak* heten nem tudtak választ adni, mert közösségük „*multi faith.*” Voltak, akik ezt részletezték is: „*10% iszlám, hindu*” vagy „*20 % nem keresztyén*”. Két válaszadó közösségének egyharmada nem vallásos (szekularizált). Felekezeti szempontól négy lelkészség tekinthető homogénnek, ezekben egy felekezet aránya 75% felett van.

A felmérésben résztvevők az egyetemi közösségeik tagjainak a keresztyénséghez való viszonyát így jellemezték.

1. Azok, akik még csak érdeklődők a keresztyén értékek iránt, keresők, de még nem elkötelezettek, a tagok 44%-a (magyar felmérésben ez arány 11%).
2. Azok, akik a közösségben tértek meg 4% (magyar felmérésben ez arány 5%).
3. Komolyan elkötelezettek a keresztyén hit iránt, felnőttként tértek meg: 27% (magyar felmérésben ez arány 42%).
4. Keresztyén családban nőtt fel, már gyerekként elköteleződött tagok aránya 53% (magyar felmérésben ez arány 65%).

A válaszadóknak kevesebb, mint a fele írta azt, hogy hetente tartanak istentiszteletet közösségében. A katolikus egyetemi lelkészségben naponta van szentmise, hét egyetemi lelkészségben hetente tartanak istentiszteletet, a többi helyen ennél ritkábban. A válaszadók egyetemi közösségeiben a vallási tevékenységek a 16. számú táblázatban foglaltak szerint alakulnak.

	naponta	hetente	havonta	ünnepeken	nincs
Istentisztelet/szentmise	6%	41%	12%	12 %	29%
Bibliaóra/bibliakör/ biblitanulmányozás		18 %	24 %		59%
Imaközösség/ imakör		18 %	6 %		76%
Zenei alkalom (gyakorlás és szolgálat)		24 %			76%
Dicsőítés/dicsőítő csoport		6 %	6%		88%
Hitbeli/hitmélyítő témákról előadások		6%	18%		76%
Szeretvendégség (agapé)			18%		82%
Lelkigondozás/lelkibeszélgetések		18%			82%

16. számú táblázat
Az egyetemi közösségek vallásos tevékenysége

Hárman a szolgálatuk legfontosabb részének tartják a hallgatók lelkipozását, hat lelkész fontos ez a szolgálat. Hárman csak alkalmanként folytatnak lelkipozói beszélgetést a hallgatókkal.

A válaszolók 41%-ának közösségében tartanak rendszeresen előadásokat, illetve kirándulásokat. A közösségek 18%-18%-ában működik színjátszókör, illetve zene vagy énekkar.

Az egyetemi lelkészek arra a kérdésre, hogy *milyen napi nehézségekkel küzdenek a szolgálatukban?* legtöbben (ötten) időhiányra panaszkodtak, egy válaszadó ezt ki is fejtette: „*a BA és az MA képzés miatt nagyon rövid a képzési idő, ez nagy nyomást jelent a hallgatókra, hogy gyorsan tegyék le a vizsgáikat.*” A válaszadók majdnem ilyen problémának tartják a hallgatók érdektelenségét: „*a kontextus nagyon szekularizált, sokszor azt érzem, hogy a hallgatók nem érdeklődnek a vallás iránt*”. Egy lelkipásztornak szolgálatában nehézséget okoz a külföldi és a hazai hallgatók kulturális különbségeinek áthidalása, és köztük való közvetítés.

Arra a kérdésre, hogy miért tartják fontosnak, hogy az egyetemeken külön lelkészségek (közösségek) működjenek a következő válaszok születtek:

1. Az egyetemi lelkészség jelenléte a hallgatók felé egy szolgálat, hogyan élhetnek keresztyénként az egyetemen ebben a speciális életszakaszukban.
2. Szükséges tanácsot adni és hordozni a krízisben lévő fiatalokat, istentiszteletet tartani nekik.
3. Alapvető segítségnyújtás hallgatóknak, hogy ne veszítsék el a lelküket és a hitüket, és reménykedjenek az őket szerető Teremtőben!
4. Segíteni az idegen (külföldi) hallgatóknak.
5. Fontos találkozni és együtt lenni a fiatalsággal.

A felmérés eredményei is jól tükrözik azt, hogy Európa egyetemein a misszió más keretek között és más hangsúlyokkal működik, mint hazánkban (illetve a Kárpát-medencében). Az 1950-es évektől Nyugat-Európa egyházaira jellemző szekularizáció hatása az egyetemi életben is érezhető. A nyugati társadalmakban minimálisra csökkent a templombajárók, illetve a gyülekezethez tartozók száma. Egy a 20. század végén készült felmérés szerint évente 1,8 millió ember lép ki a keresztyén egyházak valamelyikéből.⁵⁴⁰ Angliában a volt gyarmatokról (India) érkezők, Franciaországban és Németországban az arab és a török bevándorlók sokszínűvé alakítják Európa vallási képét. Ez az egyetemi misszióban úgy jelentkezik, hogy a magyar (kárpát-medencei) szemlélettel szemben már nem gyülekezeti keretekben gondolkodnak. A cél

---

540 BOROSS Géza: *Biblia és gyülekezetépítés*, Bp., 1988. 13. oldal

nem annyira a közösség szervezése és a gyülekezeti létre való felkészítés, hanem az egyes hallgatók megszólítása, lelkigondozása.

Európa egyetemlein az egyházak (vallások) igen különböző módon képviseltetik magukat, végzik missziójukat. Az egyetemi misszió jellegét tekintve két nagy csoportba sorolható:

- diákok által kezdeményezett keresztyén alapítású szervezetek helyi csoportjaiban (pl. WSCF),
- az egyházak által szervezett közösségekben lelkészek vezetésével (university chaplancy, multi faith chaplancy).

Az európai egyetemi közösségek helyzetét Püski Dániel debreceni református és Körmeny Petra budapesti evangélikus egyetemi lelkészek tapasztalatai alapján mutatom be.⁵⁴¹

A keresztyén egyetemi diákmozgalmak közül a legjelentősebb a World Student Christian Federation. A WSCF honlapja szerint mintegy 2 millió tagjuk van, és a világ majdnem minden jelentősebb egyetemén vannak csoportjaik és aktivistáik.⁵⁴² A WSCF fiataljai szolgálnak Afrikában, Kelet-Ázsiában, Európában, Közel-Keleten, Latin- és Észak-Amerikában. A WSCF célja alapításuk óta változatlan: megtérésre és elkötelezett keresztyén életre hívni az egyetemistákat.

Az egyetemeken az egyházak szervezett közösségeik által képviseltetik magukat:

A hagyományosabb a *konfesszionális* modell. A középkori gyökerekkel rendelkező, nagy hagyományú egyetemeken (pl. Oxford, Cambridge) minden *college*-nak külön egyetemi lelkipásztora van, aki az adott college hallgatóival foglalkozik. A lelkipásztorokat az egyházuk fizeti. Ezek a college-ok nemcsak lakóközösségek, hanem 10-20 fős szakkollégium jellegű tanuló csoportok is.

A *multi faith chaplancy*-k működnek az angolszász területen működő egyetemeken (Nagy-Britannia, Amerikai Egyesült Államok, Ausztrália, Új Zeeland). Az egyetem minden vallás (felekezet) számára biztosít egy-egy irodát, továbbá egy olyan közösségi helyiséget, amit felváltva használhatnak a közösségek. Az egyetem által kinevezett és fizetett koordinátor segíti a vallási közösségek együttműködését. Az egyetemi lelki és vallási élet vezetőit (papok, lelkészek, imámok stb.) az adott vallás (egyház) delegálja és fizeti. Az *multi faith chaplancy*-n belül az egyes közösségek saját, jellegzetes lelki programjain kívül élénk vallásközi párbeszéd zajlik. A

---

541 PÜSKI Dániel debreceni református egyetemi lelkész, a CEUC alelnökének interjúja GYÖRFFY Eszterrel, 2012. február 24.; KÖRMENDY Petra budapesti evangélikus egyetemi lelkész interjúja a hollandiai egyetemi szolgálatáról és külföldi tapasztalatairól GYÖRFFY Eszterrel 2012. március 12. (A beszélgetésekről kézzel írott feljegyzések készültek. GYÖRFFY Eszter tulajdonában, a dokumentumok 1-1 oldalasak.)

542 Word Student Christian Federation honlapja. (<http://www.wscfglobal.org/> letöltve: 2012. március 1.)

multi faith chaplancy egyes egyházai és vallásai közötti együttműködés fő területe a szolidaritási akciók. Ilyen multi faith chaplancy működik például a Maastrichti Egyetemen, ahol a keresztyén felekezetek mellett a muszlim, illetve a hindu közösség is van.⁵⁴³

Az *university chaplancy*, azaz egyetemi lelkészség elnevezésében is jól tükrözi azt a jelenséget, hogy a nyugat-európai egyetemeken már gyülekezetekben gondolkoznak. Az *university chaplancy*-ekben jellemzően kis csoportokban folynak a programok (bibliatanulmányozások, imaalkalmak, előadások, közös vacsorák, kirándulások stb.). Ez a missziói modell leginkább egy körhöz hasonlítható, amin belül a tagok különböző „gyülekezeti” programokban vesznek részt, illetve szolgálnak. A lelkész személye nem annyira központi, szolgálata kifejezetten csak a lelkipásztori feladatokra (igehirdetés, lelkigondozás) korlátozódik. A körön belül a tagok hálózatot alakítanak ki maguk között. A nyugat-európai egyetemi misszióban nem feltétlenül az istentisztelet és az ahhoz kapcsolódó közösség van a központban.

Németországban a katolikus egyház Katholische Hochschulegemeine, az evangélikus egyház (reformátusokat is bevonva) Evangelische Studierendengemeine néven egy-egy ernyőszervezetet hozott létre, aminek a keretében az adott egyetemek sajátosságait figyelembevéve működnek az egyetemi lelkészségek.

Hollandiában, Belgiumban, Franciországban és a skandináv országokban az egyetemi lelkészek szolgálatának központjában már nem a hagyományos közösségi lelkipásztori tevékenységek (istentisztelet tartása, bibliatanulmányozás) állnak, hanem a személyes kapcsolatok kialakítása és egyéni vagy csoportos lelkigondozás a domináns forma. A népegyházi keretek nyomai a finn egyetemi misszióra jellemzőek. Az evangélikus egyház által biztosított egyetemi lelkészek szolgálnak a finn egyetemeken.

Vannak olyan egyetemek, ahol WSCF csoport mellett *University Chaplancy*, vagy *multi faith chaplancy* is működnek. Az ilyen helyeken a diákszervezetek és a lelkészségek egyetemi missziói jól kiegészítik egymást. A bibliacsoportokat inkább azok keresik fel, akiknek már vannak „vallási élményei” és tapasztalatai, a lelkészségek iránt inkább azok érdeklődnek, akiknek az egyház és a Biblia teljesen ismeretlen.⁵⁴⁴ Ez fordított a magyar helyzethez képest.

---

543 KÖRMENDY Petra budapesti evangélikus egyetemi lelkész interjúja GYÖRFFY Eszterrel 2012. március 12. (A beszélgetésről kézzel írott feljegyzés készült. GYÖRFFY Eszter tulajdonában, a dokumentumok 1 oldalas.)

544 KÖRMENDY Petra budapesti evangélikus egyetemi lelkész interjúja GYÖRFFY Eszterrel 2012. március 12. (A beszélgetésről kézzel írott feljegyzés készült. GYÖRFFY Eszter tulajdonában, a dokumentumok 1 oldalas.)

9. A református egyház egyetemi missziójának értékelése

9.1 Az egyetemi misszió ekkleziológiai szempontból

Európa keresztyénységének a 18. századtól a népegyházi keretek lazulásával, a 20. századtól főként a nyugati országokban háttérbe szorulásával, formalitássá válásával kell szembesülnie. A szekularizáció folyamatával párhuzamosan az egyház belső megújulására való törekvése is jól érzékelhető. A két folyamatnak a feszültségében születtek meg missziói egyesületek, azzal a céllal, hogy azoknak hirdessék az evangéliumot, akiket a népegyházi keretek között már nem tudnak megszólítani.

Az egyetemi keresztyén egyesületekben folyó misszió többnyire felekezetközi (ökumenikus) jelleggel bírt, természetesen voltak hitvallásos lelkületű egyetemi ifjúsági egyesületek is. Az intézményes egyházat egyetemi gyülekezetek, lelkészségek képviselik a felsőoktatásban.

A doktori értekezésben bemutatott Budapesti Református Egyetemi és Főiskolai Gyülekezet jellegzetes példája a keresztyén egyetemi gyülekezetnek. A Kárpát-medence nagy egyetemi városaiban hasonló gyülekezetek jöttek létre.

Egyházzogi szempontból az egyetemi gyülekezetek nem egyházközségek. A hagyományos területi elven szerveződő népegyházi keretek között az egyetemi gyülekezetek nem is értelmezhetőek. Azonban ekkleziológiai szempontból, az egyetemi gyülekezetek léte biblikus alapon indokolható. Isten Szent Lelke először az igehirdetést hozza létre, és abból az egyházat (gyülekezetet), ahogyan Pünkösdkor is tette, „*gyakorlatilag azonban a kettő egymásra utaló valóság, sem egyház nincs igehirdetés nélkül, sem igehirdetés egyház nélkül.*”⁵⁴⁵ Budapesten az istentiszteleti közösség hozta létre a gyülekezetet.

Bander Katalin dolgozatában az egyetemi gyülekezeteket bázis közösségként értelmezi. Boross Géza (1931–2010) református professzor szerint a bázisgyülekezetek a népegyház megrendülése miatt jöttek létre. Inkább a római katolikus egyházra jellemzőek. Ezek a bázisgyülekezetek az egyházközség keretein belül működő kisebb, átláthatóbb testvéri közösségek. „*A bázis gyülekezetek fő jellemvonása a közösségi dimenzió. Ebben hasonlítanak legjobban az ősgyülekezetekre (Csel 4,32). Itt különböznek a legszembetűnőbben a hagyományos*

---

545 KOZMA Zsolt kolozsvári teológiai professzor ekkleziológiai munkájában nemcsak a prédikációt értelmezte igehirdetésnek, hanem a bibliatanulmányozó alkalmakat is. KOZMA Zsolt: i. m. 65. oldal

parókiális gyülekezetől, mely anoním tömeg. A bázis gyülekezetben Isten Igéje áll a középpontban, úgy, mint az ősgyülekezetekben (Csel 4,43), és nem úgy, mint a hagyományos parókiális gyülekezetben, ahol vagy a sakramentalizmus vagy az intellektualizmus (protestáns változat) áll a középpontban.”⁵⁴⁶ Felmerül a kérdés, hogy vannak-e bázis gyülekezetek a protestáns egyházakban? Továbbá, hogy a református egyetemi gyülekezetekre mindenben alkalmazhatóak-e a bázis gyülekezetek kritériumai.

Boross Géza, a magyar református gyakorlati teológia meghatározó professzora főként német szakirodalomra épülő gyülekezettipológiájában a gyülekezeteket funkció, struktúra és szituáció szerint különböztette meg. Boross Géza-féle gyülekezettipológiában az egyetemi gyülekezetek helye a református egyházban funkcióját tekintve, értelmiségnevelő küldetésükből fakadóan tudat-orientált, illetve jellemző még az egyetemi gyülekezetekre a klasszikus munkaformák is. A *tudat-orientált gyülekezetekben* az értelmi közvetítés, a tagok minél alaposabb teológiai informálása áll a középpontban. A gyülekezet minden aktivitása az igehirdetésnek van alárendelve. A *klasszikus munkaformák szerint orientált* gyülekezetekre a (vasárnapi) istentisztelet hangsúlyozása jellemző. Az istentisztelet minden gyülekezeti munka központja. A kultuszi közösség tagjainak körét egy ún. második program segítségével igyekeznek szélesíteni. A klasszikus gyülekezeti köröket (férfikör, asszonykör) célcsoportokkal egészítik ki. A BREFGY esetében a szerdai istentisztelet központja köré szerveződik az egész gyülekezet.⁵⁴⁷

Az organizáció szerint tájékozódó gyülekezetként jellemezhetjük az egyetemi gyülekezet struktúráját, ez ötvözi a hierarchikus és kommunikatív szervezőelemeket. A gyülekezet elsősorban szervezet (organizáció), amely funkcióinak gyakorlására szervezett struktúrát működtet. Bizonyos területeken a lelkipásztor és a munkatársak (presbiterek) között alá-fölé rendeltségi viszony (igehirdetés, lelkigondozás, gyülekezetvezetés) van, más területeken relatív önállóságot biztosít a munkatársaknak és gyülekezeti tagoknak (kisebb körök vezetése: bibliakör, imakör, énekkar, félévi programok megszervezése).⁵⁴⁸

Boross Géza tipológiájában a gyülekezeteket szituációjuk szerint is osztályozta (emberi szükségletek szerint orientálódó gyülekezet, vallási pluarizmusban küzdő gyülekezet vagy

---

546 BOROSS: i. m. 19-20. oldal

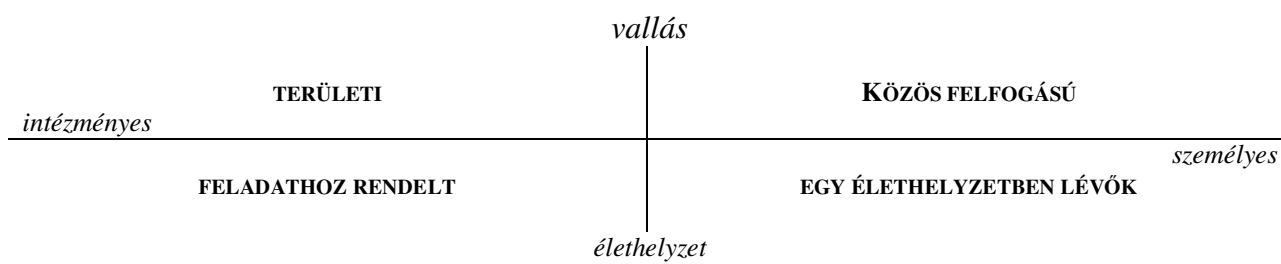
547 BOROSS Géza még kétféle típust különített el: a szükségletek szerint orientált gyülekezeti típust. Az ilyen gyülekezet vezetői alapvetően a tagok elvárásaiból indulnak ki. A lelkész személye a kauzáliák kiszolgáltatása és a lelkigondozás miatt túlzottan hangsúlyossá válik. (A BREFGY 2008 óta ebbe az irányba mozdult el.) A negyedik gyülekezeti típus a cselekvés-orientált gyülekezet, amiben a legfontosabbnak a szolgálatot tartják: cselekedjenek a világban és világért. Veszélye, hogy tagjai cselekvéskényszert éreznek anélkül, hogy az bibliai indíttatást minden esetben fontosnak tartanák. BOROSS: i. m. 39-41. oldal

548 BOROSS: i. m. 42-43. oldal

diszpórában lévő gyülekezet). Mint a gyülekezetek többsége, az egyetemi gyülekezetek is az első csoportba tartoznak. Azonban Nyugat-Európa egyetemi közösségeit egyre jobban jellemzi a vallási sokszínűség. A Bolognai folyamathoz való csatlakozásunk következményeként a magyar egyetemeken egyre nagyobb számban tanulnak külföldi, nem keresztyén fiatalok is. Ez felveti azt a problémát is, hogy Magyarországon (Kárpát-medencében) az egyetemi misszióban is szerepet kaphatnak a nem keresztyén vallások is. A *multi faith chaplancy* esetleges megjelenése a magyar felsőoktatásban a keresztyén (református) egyetemi misszió helyzetét a vallási pluarizmusban küzdő gyülekezetek közé sorolná.

Gerard Dekker holland teológus gyülekezettipológiája gyakorlatiasabb, reálisan követi a társadalom okozta egyházi változásokat. Dekker modelljét a 3. számú ábrán mutatom be. Dekker előadásában⁵⁴⁹ rámutatott arra, hogy bár Hollandiában is még a területi elven működő, tradicionális egyházban gondolkoznak az egyházak (vezetői), ennek a kora lejárt. Figyelmeztet arra, hogy a szekularizáció hatására is az egyházi közösségek gyakorlatilag megszűntek. Az individualizmus jelenségével a gyülekezetek életében is számolni kell. Az általa felrajzolt modellben az egyetemi gyülekezetek helye jól meghatározható.

3. számú ábra:
Dekker gyülekezeti modellje

Az ábra jobb oldalán helyezhető el az egyetemi gyülekezet, mint gyülekezet típus, az egyetemi gyülekezet tagjait az azonos életkor és élethelyzet köti össze. A többségében nem az állandó lakóhelyükön tanuló fiatalok hitgyakorlata már nem feltétlenül a neveltetésből, és a népegyházi gyökerekből táplálkozik. Nyugat-Európában az intézményes egyház inkább taszítja a fiatalok többségét, mintsem vonzza. Hazánkban az egyetemi gyülekezetekbe többségében olyanok járnak, akiket otthon vallásosan neveltek, van egyházi szocializációjuk. Erdély és Kárpátalja református egyetemi közösségeit jellemzik még a népegyházi sajátosságok. Ennek ellenére az

549 DEKKER, Gerard: *A Changing world asks changing congregations*, (<http://www.calvin.edu/henry/ISSRC/Images/dekker.pdf> letöltve: 2012. március 1.)

egyetemi tanulmányaik idején egyetemi gyülekezetbe járó fiatalok hitgyakorlata sokkal inkább személyes, hitvalló döntés, mintsem tradíció gyakorlása.

A BREFGY-ben végzett kutatások bizonyították, hogy az egyetemi gyülekezetbe azonos mértékben vonza a fiatalokat közös felfogás (református keresztyén hit) és azonos élethelyzet (egyetemi életforma).

A Dekker által bemutatott változás rövidesen Magyarországon is érzékelhető lesz. A magyar sajátosságokat figyelembevéve javasolt a jövőben a speciális missziókat (pl. egyetemi) kiemelten támogatni. Az egyetemi gyülekezetek tagjai nem rendelkeznek oly mértékű jövedelemmel, hogy közösségeiket teljes mértékben fenntarthassák. A jelenlegi támogatás mértéke az önfenntartásra elegendő, a kiemelt támogatás viszont lehetőséget adna a növekedésre: egyetemi lelkészek, munkatársak kinevezésére, egyetemeken egyetemi lelkészségek létrehozására stb.

Bár a Budapesti Református Egyetemi és Főiskolai Gyülekezet helyzete a Dunamelléki Református Egyházkerületen belül rendezett. A Kárpát-medencében a magyar református egyetemi gyülekezetek jogi, gazdasági háttere nem minden esetben tisztázott. A Magyarországi Református Egyház jogalkotásában az egyetemi gyülekezetek helyzetét *egységesen* kellene rendezni, ezzel újabb egyetemi gyülekezetek és lelkészségek létrehozásának jogi lehetőségét biztosítani.

9.2 A református egyetemi misszió jövője

Az evangelizáció (misszió) a felsőoktatásban is a missziói-keresztelési-katechetikai parancs része. A misszió célja elsősorban nem az egyház térnyerése, hanem Jézus Krisztus hirdetése, a krisztusi küldetés betöltése. A református egyház döntéshozóinak átgondolt egyetemi missziós koncepciót kellene kidolgoznia, ami figyelembe veszi az egyes egyetemek és egyetemi városok hagyományait, sajátosságait és a történelmi egyházak, illetve egyesületek egyetemi misszióban való tapasztalatait, és helyét.

Véleményem szerint az egyetemisták közötti misszióknak három területen kellene kibontakoznia:

1. *Egyetemi gyülekezeti* keretek között. Az egyetemi gyülekezetek fenntartása alapvetően az egyház feladata. Az egyetemi gyülekezeteket az olyan fiatalok keresik fel alapvetően, akik hitben elkötelezett keresztyén fiatalok. A magyar református gyakorlatban az egyetemi

gyülekezet hagyományörző közösség. Az egyetemi gyülekezetek feladata a fiatalokban megőrizni és erősíteni a református egyházhoz való hűséget. A református fiatalok pásztorolásában felbecsülhetetlen szerepet tölt be az egyetemi gyülekezet közössége. Fontos alkalmak az egyetemi istentiszteletek tartása a felsőoktatás missziójának, de nem az egyedüli csatornái.

2. *Egyetemi lelkészségek* a felsőoktatási intézményekben. A lelkészségek lelkipásztorai a nem keresztyén hallgatók megszólításában tölthetnek be kulcsszerepet. Az egyetemi lelkészségek missziót az intézmény keretei között nemcsak a hagyományosnak tekinthető gyülekezeti tevékenységekkel folytathatják, mint például fesztivál tartása. A hallgatók megszólításában fontos segítséget jelenthet a hitvalló oktatók bevonása. Az egyetemi lelkészek oktathatnak az egyetemeken. 2012 őszétől az új törvény értelmében az egyházaknak nagyobb mozgástere lehet az egyetemeken.

Az egyetemi lelkészeknek az egyetemeken, főiskolákon és a kollégiumaikban a keresztyén ifjúsági egyesületekkel való együttműködés hatékonyá teheti az egyetemi lelkipásztor munkáját.

3. Végül *az oktatás tartalmában*, a tudományok reszakralizálásával. A felsőoktatás jellegéből adódóan az evangelizációnak az értelmet, szívet és akaratot egyaránt meg kell szólítani („*A legfőbb ez: Halljad, Izráel, az Úr, a mi Istenünk, egy Úr, és szeresd az Urat, a te Istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből, teljes elmédből és teljes erődből.*” 5Móz 6,4-5). Az élmény jelleg mellett ezért a keresztyénség apologetikus, tartalmi aspektusaira is ügyelni kell. Cél: gondokodó, nagykorú, hitvalló és szolgálatot vállaló emberek meghívása Krisztushoz és az egyházába. Az egyházi fenntartású egyetemeknek kellene ebben példát mutatni. A tudományok szakralizálásával Teremtő és Gondviselő Isten iránt alázatos szakembereket, későbbi döntéshozókat lehetne képezni. A Károli Gáspár Református Egyetem egyetemi lelkésze szolgálatával ezt célozta meg.

Az előbb ismertetett három terület alkalmas kisközösségek létrehozására (imakörök, bibliakörök, tanulócsoporthoz stb.), illetve sok fiatal egyszerre megszólító események megszervezésére (evangelizáció, istentisztelet, fesztivál stb.) is. A kisközösségi alkalmakat és a tömegrendezvényeket nem szerencsés szembeállítani, sem szétválasztani. Azaz a misszió hatékonysága nem feltétlenül mérhető számokban. Az egyetemi lelkészek folyamatosan képezik magukat a teológia különböző területein, illetve más tudományokban is.

Fontos azt is látni, hogy ez a három terület (gyülekezet, lelkészség, és tudományok reszakralizálása) egymást kiegészíti és erősíti.

Az egyetemi misszióban szolgálók olyan lekipásztorok és munkatársak (hallgatók, tanárok stb.) legyenek, akik erre karizmát kaptak. A Kárpát-medencében az egyetemi misszió mellőzését is jól kifejezi az a gyakorlat, hogy egyetemi lelkészek csak a segédlelkészi (vagy pályakezdő) éveiket töltik ebben a szolgálatban. A nyugat-európai gyakorlatban gyakran szolgálnak a középkorú (30-50 év közötti) lelkészek az egyetemisták között. Az egyetemi lelkészek lehetőleg más tudományok területén is jártasak legyenek, vagy a teológia egyes szakterületein elmélyültebb tudással (phD fokozat) rendelkezzenek. Az egyetemistákkal való igényes foglalkozás az egyetemi lelkészek gyakorlati tapasztalatai és képzettsége nélkül nehézségekbe ütközhet. Szakítani kell azzal a sztereotípiával, hogy a fiatalokat csak a fiatalok tudják megszólítani.

Az azonos hivatásra készülők számára az ökumenikus fórumokon is meg kell teremteni a közös problémákról gondolkodás, eszmecsere fórumait. Az egyetemi misszióban szolgáló lelkészeknek és fiataloknak fel kell készülnie a vallásközi párbeszédre is.

Ezekre a szempontokra kellene figyelni az egyetemi misszióval kapcsolatban :

1. Az egyetemi gyülekezetek és lekipásztori szolgálat célja a misszió. Továbbá a fiatalok missziói felelősségének kialakítása.
2. Ez a cél lelkigondozói, lekipásztori lelkülettel és módszerekkel, valamint a fiatal felnőtt katechézis megfelelő formáival érhető el. A fiatal felnőttek hitoktatására azért is szükség van, mert Magyarországon évtizedek óta fakultatív a hitoktatás. Sok fiatal hiányos hittani ismeretekkel jut el a felsőfokú tanulmányokig, az egyetemi éveikben lenne mód a bibliai és hittani ismeretek pótlására. Az egyházi iskolákban végzettek hittani ismereteit pedig az új életkorszakuknak megfelelően mélyíteni kell.
3. Fontos a hiteles lelkészek, oktatók és a már végzett hallgatók bevonása a misszióba.
4. Emellett nyitott biblikus közösség kialakítása, amelyben a fiatal növekedést biztosító lelki otthont kaphat, és lelkileg növekedhet.
5. Az értelmiségi szerepre, és az adott hivatásra való felkészülés hangsúlyos céljai a felnőtt, hitvalló létformára való eljutás főcélja rendezhetőek.⁵⁵⁰

---

550 Szűcs: *Evangélizáció*, 4-5. oldal

9.3 Egy „vízió” a fővárosi református egyetemi misszió jövőjéről

A Budapesti Református Egyetemi és Főiskolai Gyülekezetben végzett felmérések alapján elmondható, hogy a BREFGY többségében azoknak a református fiataloknak ad lelki otthont tanulmányaik idejére, akik már középiskolás éveik idején hitben nevelkedtek. A gyülekezet tagjainak száma a 2011/2012-es tanévben 70-90 fő körül mozgott. A MEKDESZ bibliaköreibe mintegy 200 hallgatót vonz, a Timóteus Társaság programjaival alapvetően még nem hívő, de Jézus tanítására nyitott egyetemistákat szólítja meg. A társaság önkéntesei mintegy ezer fiatallal beszélgetnek évente. A főváros református egyházközsegeinek ifjúsági csoportjaiba járó egyetemisták számát nehéz megállapítani, a felmérésre adott válaszok alapján mintegy 200 fő lehet. A Károli Gáspár Református Egyetemen van egyetemi lelkészség.⁵⁵¹

Összegezve a fővárosi egyetemi misszió a fiataloknak csak egy töredékét éri el Jézus üzenetével. Ezen a missziói területen is elmondható: „Az aratnivaló sok, a munkás kevés”. (Mt 9,37) Ez indokolja, hogy újabb lépéseket kellene tenni a református egyetemi misszió bővítésére: a főváros és a hallgatói létszám nagysága szükségessé tenné újabb missziói helyszínek és munkatársak beállítását.

A 1940-es évek végének gyakorlatához visszatérve újra létre lehetne hozni egy pesti és egy budai egyetemi gyülekezeti központot. A budai gyülekezetnek továbbra is az Lágymányosi Ökumenikus Központ biztosítaná a helyszínt. A LÖK földrajzi adottságaiból következően a budai egyetemek református hallgatóinak, oktatóinak lehetne a gyülekezete. A pesti egyetemek fiataljainak a Kálvin téri Református Egyházközség tulajdonában lévő Városcsúcs üzletház nyújthatna otthont megfelelő átalakítások után (60-80 főnek való közösségi teremre, kisebb termekre, irodákra, és egy kávéházra lenne szükség). Ebben az épületben irodát kaphatnának a keresztyén egyetemi egyesületeknek is (pl. Soli Deo Gloria Diákszövetség, Magyar Evangéliumi Keresztyén Diákszövetség, Református Fiatalok Szövetsége). A nagyobb ünnepek alkalmával a Kálvin téri templomban lehetne istentiszteletet tartani.

Ezzel párhuzamosan a jelentősebb felsőoktatási intézményekben református egyetemi lelkészségeket kellene alapítani. Az egyetemi lelkészek előadásaikkal, lelkigondozásukkal, az oktatásban való részvételükkel olyan fiatalokat szólíthatnak meg, akik még nem hallottak az

---

551 A történelmi egyházak római katolikus, görög-katolikus, a református és az evangélikus egyetemi misszió keretében összesen 1200 fiatalot érhetnek az evangéliummal.

evangéliumról, vagy az egyetemre kerülve még nem találtak református közösségre. Az egyetemi lelkészségek együttműködhetnek az egyesületekben szolgáló fiatalokkal.

Az egyetemi lelkészségekben szolgáló lelkészek segítenék a megtért, illetve kereső fiatalokat, hogy integrálódjanak gyülekezetekbe (egyetemi gyülekezetbe, „felnőtt” gyülekezetbe). Továbbá az egyetemeken szolgáló lelkipásztoroknak előadások tartásával, konferenciák szervezésével ösztönöznie kellene a Szentírás és az egyes tudományok újra egymásra találását: reszakralizálását. (A Károli Gáspár Református Egyetem egyetemi lelkészének, Kodácsy Tamásnak ilyen jellegű próbálkozásaihoz hasonlóan.)

Az egyházi és kulturális életben népszerűsíteni és ismertetni kellene az egyetemi lelkészek szolgálatát és az egyetemi gyülekezeteket; fontos lenne, hogy ezeknek a létéről értesüljenek a középiskolák diákjai és az egyházközségek presbitériumjai egyartánt. Ez utóbbi azért fontos, hogy a fiatalok tanulmányaik végeztével hitvalló, felelős értelmiségiként szolgáló tagjai legyenek a gyülekezeteknek.

A misszióba az egyetemi lelkészek szolgálata mellett jobban kellene építeni a „laikusok” munkájára: a keresztyén egyetemi oktatók, a KGRE-HTK képzésében végzett protestáns teológusok és a hallgatók önkéntes szolgálatára.

10. Összegzés

Az egyetemi misszió célja: gondokodó, nagykorú, hitvalló és szolgálatot vállaló emberek hívása Krisztushoz és az egyházába. Az Apostolok Cselekedeteiben leírt kritériumok alapján az egyetemistákból álló közösségek is gyülekezetnek (ekklészia) tekinthetőek.

1. A református egyháznak az egyetemistákkal, mint az ifjúság egy speciális csoportjával külön foglalkoznia kell.

Az egyetemi hallgatók a *fiatal felnőttek* speciális élethelyzetben lévő csoportja. Az érettségi után továbbtanuló fiatalok többsége nem lakhelyén folytatja a tanulmányait; kiszakadnak családi és gyülekezeti otthonukból, első lépéseiket teszik az a felnőtté válás útján. A hallgatók egyetemi éveik alatt egzisztenciális döntések előtt állnak (pályaválasztás, párválasztás). A folyamatosan változó felsőoktatási rendszerben a fiataloknak kihívást jelent a helytállás. A bolognai rendszer 3+2 éves képzési ideje drasztikusan csökkentette a diákok szabadidejét.

A hallgatók számára a hitélmény mellett ugyanolyan fontos a hitismereti tudás elmélyítése. A fiatalok ebben az identitáskeresési szakaszban különösen fogékonyak a hit tartalmi részére is.

Ezek a körülmények megnehezítik a hallgatók hagyományos egyházi keretek közt működő gyülekezetekbe való megtartását, illetve integrálását.

Az 1989–2008 közötti időszakban az egyházsociológiai felmérések szerint 15-29 év közötti fiatalok vallási kötődése kimutathatóan gyengült. Az 1990-es évek közepén az egyetemi korosztályhoz tartozó fiatalok mintegy 10%-a valotta magát templombajáró keresztyénnek, ez az arány 2008-ra egyértelműen csökkent, annak ellenére, hogy a vizsgált korszakban a vallásos neveletésben részesült fiatalok aránya nőtt. A 2008-as felmérés szerint az egyetemista korosztály 3%-a vett részt rendszeresen istentiszteleten; mintegy 40%-a pedig nem járt gyülekezetbe. A középiskolás korosztályban a templomlátogatás egyik meghatározó motívuma a szülői minta követése; a családi minta hatása az érettségit követően enyhül vagy megszűnik.

A magyar társadalomban a közösségek visszaszorulása és az egyéni érdekek előretörése folyamatos. A közösségi értékeket hagyományosan hangsúlyozó egyháznak már nincsen olyan tekintélye, amely ezt a folyamatot ellensúlyozná. A vallásosság visszaszorulása és az individualizáció az egyetemi hallgatókat különösen érintik. Amennyiben az egyház szeretné az általuk képviselt közösségi értékeket az egyetemi korcsoport számára is vonzóvá és vállalhatóvá tenni, külön figyelmet kell fordítania az egyetemi pasztorációra.

A hitbenjáró fiatal felnőtteket nem érdeklik az egyházi kategóriák, számukra elsődlegesen az fontos, hogy olyan keresztyén közösségre találjanak, ahol hitben növekedhetnek és lehetőséget kaphatnak a szolgálatra. Amennyiben az egyetemisták nem találnak ilyen gyülekezetre olyan keresztyén közösséghez csatlakoznak, ahol ezt a közösségi élményt megtapasztalják, legyen az egyesület (MEKDESZ, Timóteus Társaság), vagy kisegyház (Golgota).

Jézus missziói parancsát követve az egyháznak igazán nagy kihívás azoknak az egyetemi fiataloknak az evangelizálása, akik nem nevelkedtek vallásos családban, illetve nem egyházi középiskolában végeztek. Az egyháznak átfogó koncepciót kell kidolgoznia, és munkatársakat szolgálatba állítania ezeknek a fiataloknak az evangelizálására és az egyházba való integrálására. Ebben a gyülekezeti modell mellett a keresztyén ifjúsági egyesületeknek is helyet kell kapniuk.

2. A református egyház egyetemi missziójában az egyetemi gyülekezetek megtartó ereje kimutatható.

Az egyetemi misszió, ezen belül a Budapesti Református Egyetemi és Főiskolai Gyülekezet története is bizonyítja, hogy a hitbenjáró egyetemisták igénylik keresztyén kortársaikkal való közösséget. A gyermekkorukban hitben nevelt fiatalok egyetemi tanulmányaik idejére gyülekezetet keresnek, illetve csatlakoznak egyetemi bibliatanulmányozó csoporthoz. A disszertációban felhasznált felmérések tanulságai alapján a fővárosi egyetemi gyülekezet megvalósította az alapításakor kitűzött célt: „*a jövő hívő, református értelmiségét hitében és küldetésstudatában megerősítse és felkészítse a gyülekezetekért végzendő minőségi szolgálatra.*”⁵⁵² Az egyetemi gyülekezet sajátosságaiból fakadóan jobban tudja motiválni a fiatalokat a gyülekezetben való szolgálatra; a felmérések alapján megállapítható, hogy a szolgáltók aránya 30-40% között mozog. Tanulmányaik befejezésével az egyetemi gyülekezeti tagok több, mint 90%-a „felnőtt” gyülekezetbe épül be; új közösségükben (majdnem ugyanilyen arányban) aktívak maradnak. Az egyetemi gyülekezetből sok önkéntes fiatal szolgál a Zsinat által szervezett *Csillagpont*, *Szeretethíd*, *72 óra kompromisszumok nélkül* programjain; illetve önkéntes diakóniai évet tölt külföldön.

A Budapesti Református Egyetemi és Főiskolai Gyülekezetben végzett felmérés eredményei azt is mutatják, hogy az egyetemi gyülekezet közössége hatékony, de nem egyetlen eszköze a református fiatalok pásztorolásának. El kell fogadnunk azt a tényt is, hogy nincs olyan ifjúsági szervezet, vagy gyülekezet, amely az egyház minden fiatalját meg tudná szólítani.

3. Az egyetemi gyülekezetek jelenlegi formájukban nem elegendők a misszió végzéséhez, a református egyház és a keresztyén egyesületek közösen végzett missziója, együttműködése szükséges.

Az egyetemi gyülekezet kevésbé hatékony a nem hívő fiatalok megszólításában, viszont az ifjúsági egyesületek hangsúlyosan evangelizációs céllal jöttek létre. A jézusi értelemben vett misszió gyakorlásában a keresztyén ifjúsági egyesületek merészebben alkalmaznak kreatív eszközöket – nem korlátozzák őket az egyházi tradíciók –, például: újító szemlélet, forradalmi megszólítási taktikák és technikák. A megszólítás önmagában nem elegendő, az ifjú megtértek egyházba integrálásához szükség van egyetemi gyülekezetekre is. A megtért hallgatók, az elkötelezett hívő életük kialakításához, az „egyetemi” után végleges lakhelyükön keresnek állandó gyülekezetet. Amennyiben a református egyetemi közösségek vonzó hitéletet mutatnak

---

⁵⁵² A Budapesti Egyetemi Istantisztelet Működési Rendje 2. pont. A DRE 1991. december 11-én a Ráday Kollégiumban tartott Tanácsülésének jegyzőkönyve. 7. pont Katechetikai Bizottságának jelentése 139. oldal DRE Püspöki Hivatala

az egyesületek által megtérített fiatalok számára, számíthatunk arra, hogy hitüket megélő és gyakorló egyháztagokká válnak „felnőtt” gyülekezetükben tanulmányaik befejezése után. A két világháború között működő Soli Deo Gloria Diákszövetség egyetemi missziója jól példázza, az egyesület és az egyház egymást kiegészítő és erősítő szolgálatát.

11. Rövidítések jegyzéke

BA	Bachelor
BBRE	Belső-Budapesti Református Egyházmegye
BRE	Budapesti Református Egyházmegye
BREFGY	Budapesti Református Egyetemi és Főiskolai Gyülekezet
BREFGYA	Budapesti Református Egyetemi és Főiskolai Gyülekezet Archívuma
BTK	Bölcsészettudományi Kar
CEUC	Conference of European University Chaplain (Európai Egyetemi Lelkészek Konferenciája)
d.	doboz
DRE	Dunamelléki Református Egyházkerület
DRERL	Dunamelléki Református Egyházkerület Ráday Levéltára
ELTE	Eötvös Loránd Tudományegyetem
FÉK	„Fiatalok az Élet Küszöbén” program
FÉSZEK	Református Egyetemi Gyülekezet (Miskolc)
FIKE	Főiskolás Ifjúsági Keresztyén Egyesület (Kolozsvár)
FRIGY	Főiskolai Református Ifjúsági Gyülekezetet (Beregszász)
HTK	Hittudományi Kar
IKE	Ifjúsági Keresztyén Egyesület
KEN	Keresztyén Egyetemi Napok
KGRE	Károli Gáspár Református Egyetem
KÖD	Keresztény Ökumenikus Diákmozgalom
LÖK	Lágymányosi Ökumenikus Központ
MA	Master's
MEKDSZ	Magyar Evangéliumi Keresztyén Diákszövetség
MEÖT	Magyar Egyházak Ökumenikus Tanácsa
MEVISZ	Magyarországi Evangélikus Ifjúsági Szövetség
MIFIKE	Marosvásárhelyi Főiskolás Ifjúsági Keresztyén Egyesület
MKK	Műegyetemi Katolikus Közösség
MRE	Magyarországi Református Egyház
MREZSL	Magyarországi Református Egyház Zsinati Levéltár
OM	Operation Mobilization
REFISZ	Református Fiatalok Szövetsége
REP Klub	Református Egyetemi Pince Klub
RIE	Református Ifjúsági Egyesület
SDG	Soli Deo Gloria
TTK	Természettudományi Kar
VKM	Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium
WSCF	World Student Christian Federation (Világ Keresztyén Hallgatóinak Szövetsége)
YMCA	Young Men's Christian Association (Keresztyén Ifjúsági Egyesület)

12. Táblázatok, ábrák, diagrammok jegyzéke

Táblázatok

1. számú táblázat: Az SDG főiskolás collégiumai	48. oldal
2. számú táblázat: A felsőoktatásban résztvevő hallgatók létszámának alakulása	64. oldal
3. számú táblázat: Az 1996-os evangelizáció-sorozaton résztvevők száma	92. oldal
4. számú táblázat: A kérdőívekre válaszolók időbeli megoszlása	105. oldal
5. számú táblázat: A BREFGY tagok lakhelyének változásai	108. oldal
6. számú táblázat: A BREFGY tagok felősktatási intézményeink megoszlása	115. oldal
7. számú táblázat: A BREFGY tagok honnan értesültek a gyülekezetről	120. oldal
8. számú táblázat: A BREFGY alkalmak látogatottsága	121. oldal
9. számú táblázat: A BREFGY tagjainak oka, amiért a gyülekezetbe jártak	123. oldal
10. számú táblázat: A BREFGY tagjainak részvétele a gyülekezeti alkalmakon	127. oldal
11. számú táblázat: A BREFGY tagjainak részvétele a gyülekezeti szolgálatban	127. oldal
12. számú táblázat: A BREFGY tagjainak imádkozási szokásai	130. oldal
13. számú táblázat: Az egyetemi gyülekezetekben a gyülekezeti alkalmak rendszeressége	146. oldal
15. számú táblázat: A nyári egyetemi konferenciák	164. oldal
16. számú táblázat: Az egyetemi közösségek vallásos tevékenysége	185. oldal

Ábrák

1. számú ábra: A BREFGY működésének modellje	103. oldal
2. számú ábra: Püski Dániel egyetemi gyülekezeti modellje	151. oldal
3. számú ábra: Dekker gyülekezeti modellje	191. oldal

Diagrammok

1. számú diagram: A BREFGY tagok szüleinek felekezeti megoszlása	109. oldal
2. számú diagram: A BREFGY tagok szüleinek vallásossága	109. oldal
3. számú diagram: A BREFGY tagok vallásos neveltetése	110. oldal
4. számú diagram: A BREFGY tagok vallásossága	110. oldal

5. számú diagram: A volt BREFGY tagok istentiszteleten való részvétele	114. oldal
6. számú diagram: A BREFGY tagok szerdai istentiszteletein való részvétele	118. oldal
7. számú diagram: A BREFGY-ben való szolgálatok alakulása	118–119. oldal
8. számú diagram: A BREFGY tagjainak egyéni vallásgyakorlata	122. oldal

Mellékletek

1. számú melléklet: A Soli Deo Gloria Szövetség Alapító levele (ZSL 24. fond Alapító iratok)	203. oldal
2. számú melléklet: Az egyetemi istentiszteletre kézzel írt meghívó (Kálmán Outi tulajdona.)	204. oldal
3. számú melléklet: Az első egyetemi istentisztelet liturgiás lapja (Bölcsföldi András tulajdona.)	205. oldal
4. számú melléklet: Az 1990-es évek elejéről egyetemi istentisztelet kézzel rajzolt plakátja (BREFGYA 8. mappa)	206. oldal
5. számú melléklet: Az 1996-os tanév programjainak plakátja (BREFGYA 8. mappa)	207. oldal
6. számú melléklet: Egyetemi evangelizáció plakátja (Győrffy Eszter tulajdona.)	208. oldal
7. számú melléklet: A Budapesti Református Egyetemi és Főiskolai Gyülekezet Alapító Okirata (DRE Közgyűlésének jegyzőkönyve 2005. november 17-18., 45. pont [RL A/1a 39. doboz])	209. oldal
8. számú melléklet: A BREFGY 2004/2005-ös tanév őszi szemeszterének szórólapja (BREFGYA 8. mappa)	211. oldal
9. számú melléklet: kérdőív szövege.	212. oldal
10. számú melléklet: kérdőív szövege.	215. oldal
11. számú melléklet: A Károli Gáspár Református Egyetem Alapító Okiratának preambuluma.	218. oldal
12. számú melléklet: kérdőív szövege.	219. oldal

13. Mellékletek

1. számú melléklet:

A SOLI DEO GLORIA SZÖVETSÉG ALAPÍTÓ LEVELE 1921. JÚLIUS 10.⁵⁵³

Csonka-Magyarország négy református teológiájának Kilitiben konferenciázó ifjúsága (közül alulírottak) a következő határozatokat teszik magunkévá:

1. Mi, akik a konferencián részt vettünk Isten kegyelméből világosan megláttuk azt, hogy csak az lehet igazi lelkipásztor, aki találkozott lélekben Jézus Krisztussal, mint az ő személyes Megváltójával és aki élő összeköttetésben van az Örökkévaló Istennel. Kimondjuk tehát, hogy azokat, akiknek életében ez a találkozás sohasem történt meg és ez az összeköttetés hiányzik, nem tekintjük igazi lelkipásztoroknak. Ebből levonjuk azt a konzekvenciát magunkra nézve is – és lelkünk bensőséges vágyakozásával – a „csendes-órák” minél gyakoribb megtartása által arra törekszünk, hogy Isten kegyelmétől a mi életünkben is megtörténjen ama nagy találkozás.
2. A fenti határozati javaslat alapján lelkileg egynek érezvén magunkat, megalakítjuk a „Soli Deo Gloria” (S.D.G.) szövetséget, amelynek mindenki tagja, aki a fenti javaslatot magáévá teszi. A szövetségben semmiféle tisztséget nem szervezünk, de a szövetség az egyes teológiákon helyi csoportokat állít.
3. Elhatározzuk, hogy 1922 nyarán Somogykilitiben II. theologus-konferenciánkat megtartjuk, melynek megszervezésével az S.D.G. Szöv. exponenseit bízunk meg.
4. Az S.D.G. Szöv., hogy maradandó emléket állítson; elhatározza, hogy egész lelkesedésével és munkaerejével hozzájárul a pápai theologus internátus létesítéséhez, e célra ünnepélyeket és gyűjtéseket rendeztet.
5. Elvben hozzájárul az S.D.G. Szöv. a „Theologus – Telep” létesítéséhez és Lajti Ferenc és Komáromi János testvérünket munkájukban támogatjuk, úgy a „Theologus – Telep”, valamint a „Theologus – könyvkereskedés és könyvkiadó vállalat” létesítéséhez.
6. A kilitii konferencia tiszteletteljes kéréssel fordul a négy református egyházkerülethez, hogy a négy református teológián a valláspszichológia számára önálló tanszéket állítsanak fel.
7. A „Soli Deo Gloria” Szöv. jelmondatául választjuk: II. Timótheus 2. részének 3. versét: „Te azért a munkának terhet hordozzad, mint a Jézus Krisztus jó vitéze”.

Az Úr 1921. esztendejében július hó 10. napján aláírtuk, és életünkkel pecsételtjük meg:

Daróczy Sándor, Zsiros József, Csizmadia Dániel, Halasi Miklós, Szőke Imre, Zombory Sándor, Fogarassy Dezső, Horváth László, Mirtse Árpád, Balogh Vilmos, Hegyi Sándor, Fekete Károly, dr. Halmi János, Töltéssy Zoltán, Fábián Gábor, Tóth Endre, Gáty Ferenc, Ury Ferenc, Csontos Béla, Perpáth Ferenc, Benke József, Vincze Károly, Dobod Dezső, Nagy Sándor Béla, Ecsedy Aladár, Apostol János, Szabó Zoltán, Baló Pál, Zajti Ferenc.

553553 Zsinati Levéltár 24. fond Alapító iratok

2. számú melléklet:

Az egyetemi istentiszteletre kézzel írt meghívó⁵⁵⁴

---

554 KÁLMÁN Outi tulajdona.

3. számú melléklet:

Az első egyetemi istentisztelet liturgiás lapja⁵⁵⁵

Közbenjáró imádság: Rásky Miklós, teol.; Sipos Péter, Kertészeti E.; Tegez Ferenc, teol.

Miatyánk: (az Ökumenikus fordítás szerint)
 Mi Atyánk, aki a mennyekben vagy, szentel-
 tessék meg a te neved, jöjjön el a te országod,
 legyen meg a te akaratod, amint a mennyben, úgy
 a földön is.
 Mindennapi kenyerünket add meg minékünk ma, és
 bocsásd meg vétkeinket, miképpen mi is megbocsá-
 tunk az ellenünk vétkezőknek, és ne vigy minket
 a kísértésbe, de szabadíts meg a gonosztól, mert
 tied az ország, a hatalom és a dicsőség mind-
 örökké

Amen

Áldás: DL. (4 A-déz 6:24-26) Draskóczy László

Hirdetések: Kovách Tamás, teol.
 A következő istentisztelet nov. 15-én a
 RÁDAY KOLLÉGIUM dísztermeiben (Ráday u. 28.) lesz.

EGYETEMI ISTENTISZTELET
 1989. november 8.

Közös éneklés: 25. zsoltár 1-3. versei
 (kántor: Szabó Miklós, orvos)

25. ZSOLTÁR.

Közös éneklés: általános, vezető: Szabó Miklós, 1989. november 8.

Igés köszöntés: 23. zsoltár (felolvassa: Bognár Beatrix, Eü. főisk., és Závodi Zsuzsa, teol.)

Közös imádság: vezeti Bószé Tibor, SOTE.

Nem vagyunk mi nagy keresztyének -
 csak kicsinyek,
 de a Te kegyelmed elég nekünk is.
 Ébressz fel minket kis örömeinkre és
 nagy hálára.
 Mindazért, ami máris a miénk:
 a megígért hitért, amit elfogadhatunk,
 a még tökéletlen engedelmségért,
 hogy mégsem tudunk megtagadni Téged
 és a reménységért, amivel még jobban,
 szentebben, teljesebben reménykedhetünk,
 mindazért, amit Te készítettél számunkra
 Jézus Krisztus halála által
 és amit ígértél feltámadása által.

Amen

Zeneszám: Szűcs Zsuzsanna, Zeneakadémia
Lekció: Máté ev. 14,22-33 (Dobos Bence, teol.)

Igehirdetés előtti ének: 226. dics. 1-2. versei
Közös dalom.

Textus: Máté ev. 14,33.

"A hajóban levők pedig leborultak előtte, és ezt mondták: Valóban Isten Fia vagy!"

Igehirdetés: dr. Szűcs Ferenc, teol. prof.
Ráfelelő ének: 226. dics. 3-4. versei

3. Vár-lak, Uram, azért remény-ke-dő szí-vel, Mi-ként a vi-gyá-zó vir-ra-dá-s-t vár-é-j-jel; Hoz-d-fel-szép-na-po-dat-nek-em-és-jó-rog-gel, Ho-gy-szo-l-gál-has-sa-lak-se-ré-nyeb-b-é-l-mé-vél.

4. Dicsér-tés-sél, A-tya Iste-n, ma-gas-ság-ban, Mi-Urunk-Krisz-tus-sal-mind-egy-mé-lé-ség-ban, Es-a-Szent-le-kek-kel-mind-egy-ha-tal-om-ban; Há-ró-m-ság-egy-Iste-n, áldj meg dol-gaink-ban.

Pécsiévi Kántor Imre f. kb. 1641.

4. számú melléklet:

Az 1990-es évek elejéről egyetemi istentisztelet kézzel rajzolt plakátja⁵⁵⁶

556 BREFGYA 8. mappa

5. számú melléklet:

Az 1996-os tanév programjainak plakátja⁵⁵⁷

REFORMÁTUS EGYETEMI PINCEKLUB

1995/96. II. FÉLÉV

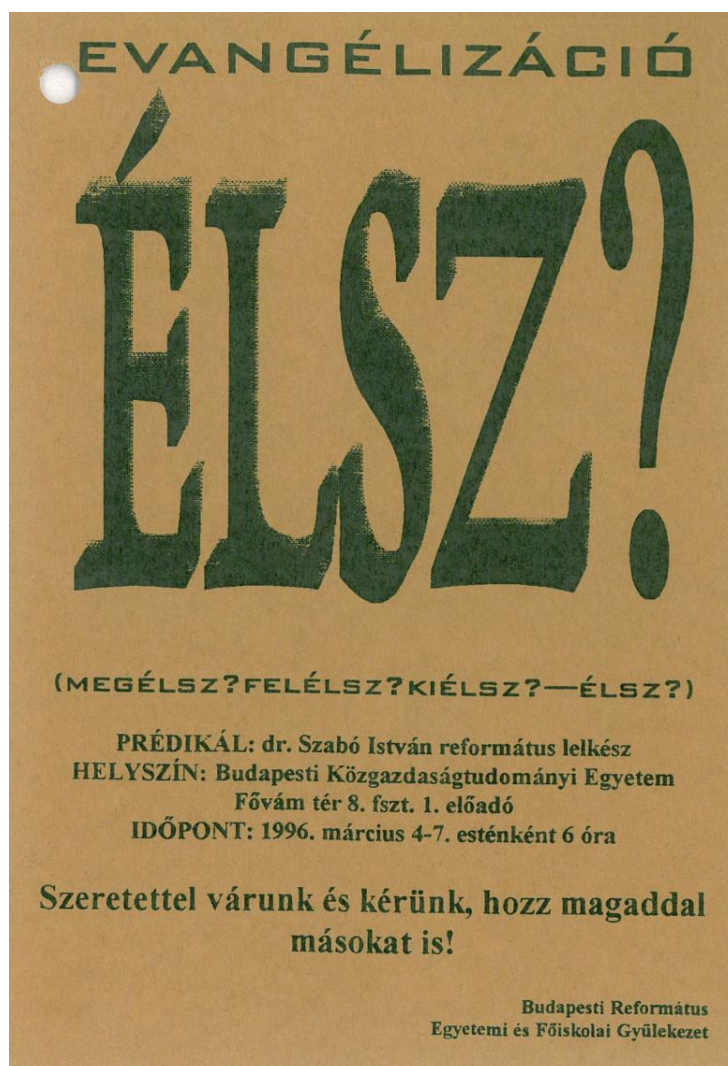

- febr. 13.** Beszélgetés *Gulácsy Lajossal*, a Kárpátaljai Református Egyház püspökével
- febr. 20.** Beszélgetés *Telek Andrással*, a Ferencváros labdarugójával
- febr. 27.** Videofilmes előadás a Koreai Református Egyház életéről - *Yoon, Hee Won* lelkipásztor, Frankfurt
- márc.12.** A református egyház társadalmi felelősége - a kerekasztalbeszélgetés vendégei: *Dr Bölcskei Gusztáv, Dr Hegedűs Loránt, Dr Tókéczki László*
- márc. 19.** Beszélgetés *Eperjes Károly* színművésszel
- márc. 26.** Szociológiai kutatás a református egyházban - a kerekasztalbeszélgetés vendégei: *Dr Cseh-Szombathy László, Dr Kovács I. Gábor, Dr Tenke Sándor*
- ápr. 9.** *Grillusz Vilmos - Grillusz Dániel:* "Hegyibeszéd" című műsora, utána beszélgetés
- ápr. 16.** Beszélgetés a Nők Kínai Világkongresszusáról - vendég: *Dr Pásztor Jánosné*, a Református Nőszövetség elnöke
- ápr. 23.** Család a mai magyar társadalomban - beszélgetés *Szarka Miklóssal* és *Zámbó Andrással*, a Református Családsegítő Misszió lelkipásztoraival
- ápr. 30.** Magyarországi cigányság és keresztyén misszió - beszélgetés diákepekkel - vendég: *Dr Hadházy Antal*, a Református Cigánymisszió lelkipásztora
- máj. 7.** Az eutanázia Magyarországon - *Jelenczki István:* Haláljog I-II. (1992-1993) című dokumentumfilmjének megtekintése - vendég: *Dr Szűcs Ferenc*

Sok szeretettel hívunk Mindenkit a kedden este 7 órakor kezdődő klubestekre, a KRE-BTK Bp. VIII. Reviczky utca 4/c alatti épületének Dísztermébe, illetve Pinceklubjába.

6. számú melléklet:

Egyetemi evangelizáció plakátja⁵⁵⁸

---

558 GyÖRFFY Eszter tulajdona

7. számú melléklet:

BUDAPESTI REFORMÁTUS EGYETEMI ÉS FŐISKOLAI GYÜLEKEZET ALAPÍTÓ OKIRATA⁵⁵⁹

Az alapító megnevezése: A Magyarországi Református Egyház Dunamelléki Református Egyházkerülete.

A misszió/alapítvány neve: Budapesti Református Egyetemi és Főiskolai Gyülekezet, (továbbiakban: BREFGY).

A misszió jogi státusza: A Dunamelléki Református Egyházkerület, (ezután: DRE) fenntartásában és törvényes rendjén belül működő önálló jogi személy.

A misszió székhelye: A Lágymányosi Ökumenikus Központ (Budapest 1117, Magyar Tudósok körútja 3.), amelyben helyet kap a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa, a Református és Evangélikus Egyetemi lelkészség.

A misszió telephelye: A Lágymányosi Ökumenikus Központban. (Kápolna, Iroda, tanácstermek) Valamint a Főváros egyetemei, főiskolái, kollégiumai, ahol a gyülekezet programjai megvalósulhatnak.

A misszió gazdálkodása: A BREFGY évenként a DRE költségvetéséből benyújtott költségvetés alapján elkülönített, rendszeres támogatásban részesül. A misszióvezető lelkész(ek) javadalmát az Egyházkerület az általa megfogalmazott díjlevelél(ek) alahpján biztosítja. A költségvetési támogatás mellett önálló bevételek: perselypénz, adományok, pályázatokon befolyó összegek. A BREFGY beszámolási kötelezettséggel tartozik a DRE püspöki hivatalának, évenként zárszámadást és vagyonelejtárt készít. A gazdálkodásért felelős személy a mindenkori egyetemi lelkész.

A misszió feladata, tevékenysége: A Budapesti Református Egyetemi és Főiskolai Gyülekezet 1989-ben: „missziói és katechetikai céllal jött létre, a Budapesten tanuló református egyetemista és főiskolás fiatalok és oktatók közötti evangéliumi munkára azért, hogy a jövő hívő református értelmiségét hitében és küldetésstudatában megerősítse, felkészítse a gyülekezetekért való minősített szolgálatra. A BREFGY ma is a kezdetben megfogalmazott célokat tartja irányadónak. Ennek alapján kiemelt feladata, hogy a vidékről jött, illetve fővárosi egyetemi és főiskolai hallgatók lelki-szellemi otthona legyen. Valamint hogy fórumot biztosítson a szellemi növekedést elősegítő eszmecserére a hitvalló értelmiségi létre való felkészítés jegyében.

A misszió működési rendje, vezetése:

A DRE törvényeit figyelembe véve a BREFGY működési rendjét az alábbiakban határozza meg. A BREFGY tagjai lehetnek azok a református egyetemisták, főiskolások és felsőfokú képzésben részt vevő hallgatók, továbbá fiatal értelmiségiek, akik rendszeres résztvevői az istentiszteleti közösségnek, programjainak, valamint feliratkoznak a gyülekezet nyilvántartásába.

A lelkész vagy lelkészek munkájukat a választott vezetői testülettel közösen végzi. A választott testület tagjai a gyülekezet szolgáló közösségéből választott gyülekezeti tagok lehetnek. A vezető testület szolgálatát presbiteri rend szerint végzi. A BREFGY helyzetének sajátosságából fakadóan e testület tagjait egy évre választja meg.

A misszióvezető megbízásának, kinevezésének rendje: A BREFGY lelkészi állásának megüresedése esetén a DRE pályázatot ír ki, melynek betöltéséről a beérkezett pályázatok alapján a DRE Elnökségi Tanácsa dönt a BREFGY vezető testületével történő egyeztetés alapján. Majd a lelkészi állás betöltését Egyházkerületi Közgyűlés hagyja jóvá. A lelkész püspöki kinevezés után foglalja el állását, akit ünnepélyesen iktatnak be a BREFGY misszió vezetői szolgálatba.

Képviselőre jogosult: Kinevezett egyetemi lelkész

⁵⁵⁹ DRE Közgyűlésének jegyzőkönyve 2005. november 17-18., 45. pont DRERL A/1a 39. d.

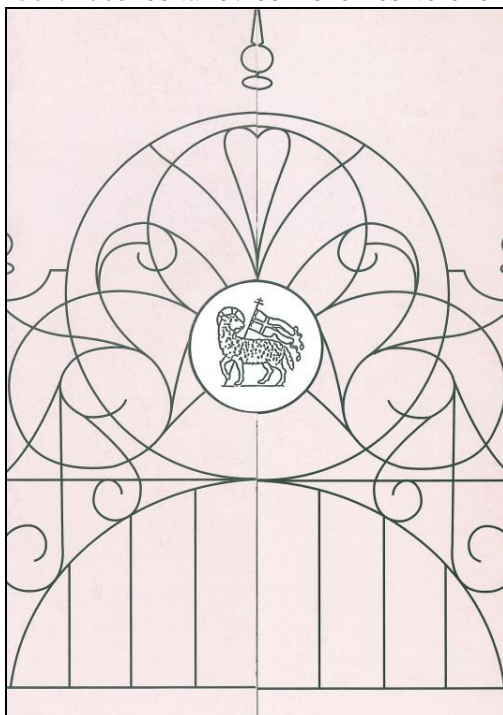
A BREFGY alapításáról és megszüntetéséről a DRE közgyűlése jogosult határozni.
BREFGY megszűnése esetén ingó és ingatlan vagyona a DRE tulajdonába kerül.

Dátum:

aláírás

8. számú melléklet:

A BREFGY 2004/2005-ös tanév őszi szemeszterének szórólapja⁵⁶⁰

10 07

Budapesti Református Egyetemi és Főiskolai Gyülekezet

2004

Istentisztelet

Egyetemi istentiszteletre az újonnan épült Ökumenikus Központ és Egyetemi Lelkészség épületének kápolnájába várunk titeket szerdai esteként 19 órától (Magyar Tudósok körúta 3., a légymányosi egyetem- városban). 18 órától imaközösséggel, énektanulással készülünk. Ugyanekkor vidám társaságban részt vehetsz az istentisztelet előkészületekben. Minden istentisztelet után tea és szendvics mellett a beszélgetősarokban faggatjuk az aznapi igehirdetést.

Ráday Pinceklub!

csütörtökönként 19 órától a ref. teológia épületében (Ráday u. 28.)

JAZZ KLUB
„KERESZTÉNY VAGYOK, JAZZ-T ZENÉLEK II”
Ebben a félévben Nagy János fog zenélni minden alkalommal egy másik barátjával.
Október 7, 21.
November 4, 18.
A koncerteket beszélgetés és közös teázás követi.

FILMKLUB
A filmvetítések helye, ideje még nem ismert.

Ide soroztunk címe: **Erő és erőtlenség**
Mindannyian vágyjuk, hogy erőtelj, energiától duzzadó életet éljünk. Sokat hallunk róla, sokat beszélünk róla, sokféle kínálják. De vajon a keresztyén ember hol keresse? Mihez kaphat erőt? Mit kezdjen erőtlenségével? Érték lehet-e az erőtlenség? Szeretettel várjuk mindazokat, akik ilyen és ehhez hasonló kérdésekre keresnek válaszokat!

PRÓGRÁMOK

<p>09.15. 2 Tim 1, 7. 09.22. Lk. 1, 34-38. 09.29. Márk 5, 25-34. 10.06. Mt. 10, 1. (Lk 9, 1) 10.13. Lukács 24, 49. 10.20. ApCsel 6, 8. 10.27. 1 Péter 4, 7-11.</p> <p>11.03. 1 Kor 1, 18-25. 11.10. 2 Kor 12, 9. 11.17. Fil 4, 13. 11.24. Róm 15, 1-6. 12.01. Zsolt 28, 7-9. 12.08. Ézsaiás 41, 7-16.</p> <p>12.15. Énekek éneke 8, 6-7. 01.05. Ézsaiás 58, 11. 01.12. Ézsaiás 40, 29-31. 01.19. Zsolt 33, 16-22. 01.26. Ef 6, 10-18.</p>	<p>Az erő lelke Hogyan lehetséges ez? Gyógyító erő Mennyei megbízás Mennyei erő igérete „Kegyelemmel és erővel telve” Szolgálj Istenfél! kapott erővel! „Kegyelemmel és erővel telve” „Élég neked az én kegyelemem” „Mindenne van erőm a Krisztusban” Erő és erőtlenség „Ermő és pajzsom az Úr” „Erősen fogom jobb kezedet” A szeretet ereje (karácsony) „Mint a jól öntözött kert” Mint a sasok Nem a saját erődől „Erdősödjtek meg az Úrban”</p>	<p><i>Édes Árpád</i> <i>Márkus Mihály</i> <i>Bagi László id.</i> <i>Csikány Tamás</i> <i>Károly Eszter</i> <i>Györfly Eszter</i> <i>Édes Árpád</i> <i>Dr. Pálhegyi Ferenc</i> <i>Végh Tamás</i> <i>Bacsai Bálint</i> <i>Siba Balázs</i> <i>Ittész István</i> <i>Kovács Tamás</i> <i>Édes Árpád</i> <i>Édes Árpád</i> <i>Lenkey István</i> <i>Turcsik Ferenc</i> <i>Pálkincs Gyula</i></p> <p>egyetemi lelkész Bp. pápai ref. lelkész nyugdíjas lelkész Bp. ref. lelkész Pászerét Bp. ref. lelkész Bp. egyetemi lelkész Bp. egyetemi lelkész Bp. pszichológus fasori ref. lelkész Bp. ref. lelk. Bp. doktorandusz, reptéri lelk. Bp. ev. lelkész Erd ref. lelkész Pócsmegyer- Leányfalusi egyetemi lelkész Bp. ev. Misszió Lelkész ref. lelkész Paks ref. egy. lelkész Miskolc ref. lelkész vállastandér Törökszentmiklós</p>
---	--	--

Alpha Kurzus!
október 5-től december 7-ig!

Ha szeretnél többet tudni a keresztyénségről, ha úgy érzed, hogy az eddig valami fontos kimaradt az életedből, akkor most itt a lehetőség, hogy 10 héten át, jó társaságban a keresztyénség legfontosabb kérdéseiről hallhass, beszélgethess. Esténként egy tál étellel fogadjunk, hogy a vacsora miatt ne kelljen aggodnod. Jó és neves előadók segítenek az segítenek a felvetődő kérdések feldolgozásában. Szeretettel várunk téged és barátaidat. Keressük együtt a válaszokat! Vitatkozni is lehet! E-mailben is jelentkezhet. Magyar Tudósok körúta 3. – keddenként 18:30-tól.

10.05. Valóban unalmas és elavult a keresztyénység?
10.12. 1. HÉT Mi ez a Jézus?
10.19. 2. HÉT Miért halt meg Jézus?
10.26. 3. HÉT Hogyan lehetek biztos a hitemben?
11.02. 4. HÉT Miért és hogyan olvassam a Bibliát?
11.09. 5. HÉT Miért és hogyan imádkozzam?
11.16. 6. HÉT Hogyan vezet minket Isten? ALPHA HÉTVEJEI: A Szentlélek (3 előadás): Hogyan hozhatom ki a legtöbbet az életemből?
11.23. 7. HÉT Hogyan tudok ellenállni a gonoszoknak?
11.30. 8. HÉT Miért és hogyan beszéljek másoknak Jézusról?
12.07. 9. HÉT Az egyházról?

Béta (bibliatanulmányozó) kör indul az elmélyülni vágyóknak!

10 05

TERVEZETT KÖZÖSSÉGI PROGRAMJAINK
10.08. Gólya est 17 órától, aki új, aki gólya, aki szeretne velünk közelebbről megismerkedni.
Őszi gyülekezeti hétvége, Kecskemét (Emmas ház), **10.22.-től 10.24.-ig** A hétvége témája: Önismeret.
10.14. Mosolyüzret, ökumenikus sportnap **10.31.** Közös evangélikus-református reformációi istentisztelet (LÖK) **12.02.** Egyetemi Gyülekezetek böjti ökumenikus imanapja (LÖK, 18 óra) **12.06.** Ökumenikus Mikulás-buli (LÖK 19 óra) **12.31.** Gyülekezeti szilveszter

9. számú melléklet:

KÉRDŐÍV AZ 1989-2008 KÖZÖTT JÁRT EGYETEMI GYÜLEKEZETI TAGOK SZÁMÁRA

1. Nemed: férfi nő
2. Születési helyed, éved:
3. Családi állapotod:
 nőtlen/hajadon házas elvált özvegy élettársi kapcsolatban
4. Legmagasabb iskolai végzettséged:
 8 általánosnál kevesebb 8 általános szakmunkásképző középiskola
 főiskola egyetem egyetemenél magasabb (PhD)
5. Foglalkozásod: tanuló egyéb, éspedig
6. Melyik egyetemre/főiskolára jársz? Kart, szakot is jelöld meg!
7. Melyik intézményben tanultál, amikor az Egyetemibe jártál?
8. Milyen szakon tanultál?
9. Állandó lakóhelyed, amikor az Egyetemibe jártál?
10. Jelenlegi lakhelyed, ahol tanulsz/dolgozol?
11. Lakóhelyed típusa, amikor az Egyetemi Gyülekezetbe jártál:
 kollégium protestáns szakkollégium
 szüleidel/családoddal egyedül albérletben többen albérletben
12. Édesapád legmagasabb iskolai végzettsége:
 8 általánosnál kevesebb 8 általános szakmunkásképző középiskola
 főiskola egyetem egyetemenél magasabb PhD
13. Édesanyád legmagasabb iskolai végzettsége:
 8 általánosnál kevesebb 8 általános szakmunkásképző középiskola
 főiskola egyetem egyetemenél magasabb PhD
14. Édesapád vallása: római katolikus református evangélikus nincs megkeresztelve
15. Édesanyád vallása: római katolikus református evangélikus nincs megkeresztelve
16. Mennyire kaptál vallásos nevelést a családotban?
 Egyáltalán nem kaptam vallásos nevelést.
 Csak a kultúrába beépülő alapvető elveket sajátították el velem (pl. ne ölj! stb.).
 Vallásközpontú nevelést kaptam, ami az élet minden területén megnyilvánult.
17. Hogyan jellemeznéd a Édesapád vallásosságát?
 Nem gyakorolja a hitét.
 Nem igazán hívő, vallása előírásait többnyire nem tartja be.
 A főbb egyházi ünnepeken részt vesz istentiszteleten, néha imádkozik.
 Kötődik a valláshoz, rendszeresen imádkozik, de életének nem központi kérdése a hit.
 Mélyen vallásos, életének meghatározó része a hit, rendszeresen jár istentiszteletre, szolgál is, ha kell.
18. Hogyan jellemeznéd a Édesanyád vallásosságát?
 Nem gyakorolja a hitét.
 Nem igazán hívő, vallása előírásait többnyire nem tartja be.
 A főbb egyházi ünnepeken részt vesz istentiszteleten, néha imádkozik.
 Kötődik a valláshoz, rendszeresen imádkozik, de életének nem központi kérdése a hit.
 Mélyen vallásos, életének meghatározó része a hit, rendszeresen jár istentiszteletre, szolgál is, ha kell.
19. Vallásosnak tartod magad?

€ Hívó vagyok az egyház tanítása szerint.

€ Vallásos vagyok a magam módján.

€ Nem tudom, hogy vallásos vagyok-e.

€ nem vagyok vallásos

€ Más a meggyőződésem

20. Meg vagy keresztelve? € igen € nem
21. Ha igen, milyen felekezetűnek? € római katolikus € református € evangélikus
22. Korfirmáltál/brémálkoztál? € igen € nem
23. Felnőttkorban korfirmáltál/brémálkoztál? € igen € nem
24. Milyen felekezetűnek vallod magad? € római katolikus € református € evangélikus
25. Jártál-e gyermekkorodban hittanra? € soha € ritkán € rendszeresen
26. Milyen gyakran jártál istentiszteletre gyerekkoradban? € soha € ritkán € rendszeresen
27. Mottól meddig jártál az Egyetemi Gyülekezetbe? €€€€ év €€ hónaptól €€€€ évig €€ hónapig, ha volt megszakítás, akkor azt is jelezd (pl egy fél éves ösztöndíj)
28. Milyen gyakran jártál az Egyetemi Gyülekezet istentiszteleteire?
€ egyáltalán nem € csak nagyobb ünnepeken € alkalmanként
€ havonta egy-két alkalommal € hetente
29. Az Egyetemi Gyülekezetben az istentiszteleti alkalmakon kívül részt vettél-e rendszeresen a gyülekezet más alkalmain? (több válasz is adható)
€ bibliaóra € imaközösség € énekkar/zenekarban
€ előadások € kirándulások € Mikulás-buli € farsang
30. Az Egyetemi Gyülekezetben szolgáltál-e valamilyen területen? (több válasz is adható)
€ presbiter € liturgus € szervezésben
€ plakátolás, hívogatás € konyhai szolgálat € ének, zenei szolgálatok
31. Az Egyetemi Gyülekezeten kívül jártál-e más gyülekezetbe? € igen € nem
32. Ha igen, milyen rendszeresen?
€ egyáltalán nem € csak nagyobb ünnepeken
€ alkalmanként € havonta egy-két alkalommal € hetente
33. Jelenleg milyen gyakran jársz istentiszteletre?
€ egyáltalán nem € csak nagyobb ünnepeken
€ alkalmanként € havonta egy-két alkalommal € hetente
34. Az Egyetemi Gyülekezet után jelenleg melyik gyülekezet(ek)be jársz(jártál)?
35. Az istentiszteleten való részvételen kívül milyen módon gyakorlod a vallásodat? (több válasz is adható)
€ rendszeresen olvasok Bibliát, € rendszeresen imádkozom,
€ csendes hétvégéken veszek részt, € diakóniai szolgálatot teljesítek,
€ gyülekezet(ek)ben végzek szolgálatot, egyéb, éspedig
36. Az istentiszteleten való részvételen kívül milyen módon gyakorlod a vallásodat? (több válasz is adható Mennyire meghatározó tényező számodra a hit szerint való élet?)
€ Nem túlzottan, hitem nincs befolyással a mindennapjaimra.
€ Hitem meghatározó része életemnek, de döntéseimben inkább világi szempontok vezérelnek.
€ Hitem az élet valamennyi területén meghatározza döntéseimet, az egyes helyzetekhez való hozzáállásomat.
37. Honnan hallottál az Egyetemi Gyülekezetéről? (több válasz is adható)
€ barátaimtól/csoporttársaimtól € testvéremtől vagy rokonomtól
€ szórólapról/plakátról € internetről

38. Kötöttél-e az Egyetemi Gyülekezetben baráti kapcsolatokat, amelyeket most is ápolasz?
€ Igen € nem
39. Kötöttél-e az Egyetemi Gyülekezetben szakmai kapcsolatokat, amelyeket későbbiekben segítették?
€ Igen € nem
40. Az Egyetemi Gyülekezetből választottál párt magadnak? (itt ismerted meg) € Igen € nem
41. Miért döntöttél úgy, hogy csatlakozol az Egyetemi Gyülekezethez? (több válasz is adható)
€ A közösség, a jó társaság miatt.
€ Végre találtam egy olyan korombeliemből álló közösséget, ahol megélhetem hitem, és komoly témákról beszélgethetek.
€ Sok érdekes program miatt.
42. Sorolj fel három okot, amit legjobban szeretsz a Gyülekezetben:
43. Ha egy mondatban kellene jellemezned a Gyülekezetet, mi lenne az?

10. számú melléklet:

KÉRDŐÍV A 2008-BAN EGYETEMI GYÜLEKEZETI TAGOK SZÁMÁRA

(Ugyanerre a kérdéssorra válaszoltak 2011-ben az egyetemi gyülekezet tagjai)

1. Nemed: férfi nő
2. Születési helyed, éved:
3. Családi állapotod:
 nőtlen/hajadon házas elvált özvegy élettársi kapcsolatban
4. Legmagasabb iskolai végzettséged:
 8 általánosnál kevesebb 8 általános szakmunkásképző középiskola
 főiskola egyetem BA egyetem MA egyetem (osztatlan)
 egyetemnél magasabb (PhD)
5. Egyházi középiskolában végeztél? igen nem
6. Ha egyházi iskolában tanultál, akkor milyen felekezetű iskolában?
 római katolikus református evangélikus
7. Foglalkozásod: tanuló egyéb, éspedig
8. Ha még tanulsz, akkor melyik intézményben? Kart, szakot is jelöld meg!
9. Mióta jársz az egyetemi gyülekezetbe? Megszakítások (pl egyteljes félév ösztöndíj miatt)
10. Lakóhelyed típusa, amikor az Egyetemi Gyülekezetbe jártál:
 kollégium protestáns szakkollégium szüleiddel/családoddal
 egyedül albérletben többen albérletben
11. Édesapád legmagasabb iskolai végzettsége:
 8 általánosnál kevesebb 8 általános szakmunkásképző középiskola
 főiskola egyetem egyetemnél magasabb PhD
12. Édesanyád legmagasabb iskolai végzettsége:
 8 általánosnál kevesebb 8 általános szakmunkásképző középiskola
 főiskola egyetem egyetemnél magasabb PhD
13. Édesanyád vallása: római katolikus református evangélikus nincs megkeresztelve
14. Édesapád vallása: római katolikus református evangélikus nincs megkeresztelve
15. Mennyire kaptál vallásos nevelést a családotban?
 Egyáltalán nem kaptam vallásos nevelést.
 Csak a kultúrába beépülő alapvető elveket sajátították el velem (pl. ne ölj! stb.).
 Vallásközpontú nevelést kaptam, ami az élet minden területén megnyilvánult.
16. Hogyan jellemeznéd a Édesapád vallásosságát?
 Nem gyakorolja a hitét.
 Nem igazán hívő, vallása előírásait többnyire nem tartja be.
 A főbb egyházi ünnepeken részt vesz istentiszteleten, néha imádkozik.
 Kötődik a valláshoz, rendszeresen imádkozik, de életének nem központi kérdése a hit.
 Mélyen vallásos, életének meghatározó része a hit, rendszeresen jár istentiszteletre, szolgál is, ha kell.
17. Hogyan jellemeznéd a Édesanyád vallásosságát?
 Nem gyakorolja a hitét.
 Nem igazán hívő, vallása előírásait többnyire nem tartja be.
 A főbb egyházi ünnepeken részt vesz istentiszteleten, néha imádkozik.
 Kötődik a valláshoz, rendszeresen imádkozik, de életének nem központi kérdése a hit.

€Mélyen vallásos, életének meghatározó része a hit, rendszeresen jár istentiszteletre, szolgál is, ha kell.

18. Vallásosnak tartod magad?

€Hívó vagyok az egyház tanítása szerint.

€Vallásos vagyok a magam módján.

€Nem tudom, hogy vallásos vagyok -e.

€nem vagyok vallásos

€Más a meggyőződésem

19. Meg vagy keresztelve?

€igen

€nem

20. Ha igen, milyen felekezetűnek?

€római katolikus

€református

€evangélikus

21. Korfirmáltál/brémálkoztál?

€igen

€nem

22. Felnőttkorban korfirmáltál/brémálkoztál?

€igen

€nem

23. Milyen felekezetűnek vallod magad?

€római katolikus

€református

€evangélikus

24. Jártál-e gyermekkorodban hittanra?

€soha

€ritkán

€rendszeresen

25. Milyen gyakran jártál istentiszteletre gyerekkorodban?

€soha

€ritkán

€rendszeresen

26. Milyen gyakran jár az Egyetemi Gyülekezet istentiszteleteire?

€egyáltalán nem

€csak nagyobb ünnepeken

€alkalmanként

€havonta egy-két alkalommal

€hetente

27. Az Egyetemi Gyülekezetben az istentiszteleti alkalmakon kívül részt veszel rendszeresen a gyülekezet más alkalmain? (több válasz is adható)

€bibliaóra

€imaközösség

€énekkar/zenekarban

€előadások

€kirándulások

€Mikulás-buli

€farsang

28. Az Egyetemi Gyülekezetben szolgál-e valamilyen területen? (több válasz is adható)

€presbiter

€liturgus

€szervezésben

€plakátolás, hívogatás

€konyhai szolgálat

€ének, zenei szolgálatok

29. Az Egyetemi Gyülekezeten kívül jársz más gyülekezetbe?

€igen

€nem

30. Ha igen, milyen rendszeresen?

€egyáltalán nem

€csak nagyobb ünnepeken

€alkalmanként

€havonta egy-két alkalommal

€hetente

31. Az istentiszteleteken való részvételen kívül milyen módon gyakorlod a vallásodat? (több válasz is adható)

€rendszeresen olvasok Bibliát,

€rendszeresen imádkozom,

€csendes hétvégéken veszek részt,

€diakóniai szolgálatot teljesítek,

€gyülekezet(ek)ben végzek szolgálatot,

€egyéb, éspedig

32. Mennyire meghatározó tényező számodra a hit szerint való élet?

€Nem túlzottan, hitem nincs befolyással a mindennapjaimra.

€Hitem meghatározó része életemnek, de döntéseimben inkább világi szempontok vezérelnek.

€Hitem az élet valamennyi területén meghatározza döntéseimet, az egyes helyzetekhez való hozzáállásomat.

33. Honnan hallottál az Egyetemi Gyülekezetről? (több válasz is adható)

€barátaimtól/csoporttársaimtól

€testvéremtől vagy rokonomtól

€szórolapról/plakátról

€internetről

34. Miért döntöttél úgy, hogy csatlakozol az Egyetemi Gyülekezethez? (több válasz is adható)

€A közösség, a jó társaság miatt.

€Végre találtam egy olyan korombeliekből álló közösséget, ahol megélhetem hitem, és komoly témákról beszélgethetek.

€ Sok érdekes program miatt.

44. Sorolj fel három okot, amit legjobban szeretsz a Gyülekezetben:
45. Ha egy mondatban kellene jellemezned a Gyülekezetet, mi lenne az?

2011-ES KÉRDŐÍV A 2008-BAN AKTÍV EGYETEMI GYÜLEKEZETI TAGOK SZÁMÁRA

1. Nemed: € férfi € nő
2. Születési helyed, éved:
3. Családi állapotod:
€ nőtlen/hajadon € házas € elvált € özvegy € élettársi kapcsolatban
4. Legmagasabb iskolai végzettséged:
€ 8 általánosnál kevesebb € 8 általános € szakmunkásképző € középiskola
€ főiskola € egyetem BA € egyetem MA
€ egyetem € egyetemenél magasabb (PhD)
5. Foglalkozásod: € tanuló € egyéb, éspedig
6. Ha tanulsz, melyik egyetemre/főiskolára jársz? Kart, szakot is jelöld meg!
7. Felnőttkorban korfirmáltál/brémálkoztál? € igen € nem
8. Mektől meddig jártál az Egyetemi Gyülekezetbe? €€€€ év €€ hónaptól €€€€ évig €€ hónapig, ha volt megszakítás, akkor azt is jelezd (pl egy fél éves ösztöndíj)
9. Az Egyetemi Gyülekezet után, *jelenleg* jársz gyülekezetbe? € igen € nem
10. Ha igen, milyen rendszeresen?
€ egyáltalán nem € csak nagyobb ünnepeken
€ alkalmanként € havonta egy-két alkalommal € hetente
11. A mostani gyülekezetben szolgál-sz-e valamilyen területen?
12. Kötöttél-e az Egyetemi Gyülekezetben baráti kapcsolatokat, amelyeket most is ápolasz?
€ Igen € nem
13. Kötöttél-e az Egyetemi Gyülekezetben szakmai kapcsolatokat, amelyeket későbbiekben segítettek?
€ Igen € nem
14. Az Egyetemi Gyülekezetből választottál párt magadnak? (itt ismerted meg) € Igen € nem

- € naponta
- € hetente
- € havonta
- € nagyobb ünnepeken
- Egyéb, éspedig: _____%

19. Milyen gyakran (naponta, hetente, kéthetente, havonta) vannak az Egyetemi Gyülekezetében hitbeli alkalmak?

- Bibliaóra/bibliakör/bibliatanulmányozás _____
- Imaközösség/ imakör _____
- Zenei alkalom (gyakorlás és szolgálat) _____
- dicsőítés/dicsőítő csoport _____
- hitbeli/hitmélyítő témákról előadások _____
- Szeretevendégség (agapé) _____
- lelkigondozás/lelkibeszelgetések _____
- egyéb, éspedig: _____

20. Milyen nem hitbeli alkalmak vannak az Egyetemi Gyülekezetében?

- € előadások
- € színház/színjátsszókör
- € zene, kórus, zenekar
- € kirándulások
- egyéb, éspedig:

21. Mennyire fontos a szolgálatában a hallgatók a lelkigondozása?

- € A legfontosabb része a szolgálatomnak
- € Fontos része a szolgálatomnak
- € Alkalmi része a szolgálatomnak
- € Soha nem kérnek rá

22. Milyen típusú missziós alkalmakat szervez az Egyetemi Gyülekezete (hitbeli előadások szervezése az egyetemen, vagy más iskolákban, sport alkalmak, zenés alkalmak stb)?

23. Melyek azok a nehézségek, amelyekkel a napi szolgálatában ütközik, mint egyetemi lelkész?

24. Miért tartja fontosnak, hogy legyenek egyetemi gyülekezetek?

14. Szakirodalom

2.1 Könyvek, tanulmányok

- BANDER Katalin: *Belső megújulás és „elitvallásosság”? Fiatal értelmiségiek hívő közösségeinek vizsgálata*, TDK dolgozat (A szerző egy példányt rendelkezésre bocsátott, 63 oldal.), Budapest, 2006. április 5.
- BÄR, Siegfried: *A céh, Az egyetemek lényege a professzorrá válásnak és a professzorok érzelmi életének tükrében*, Budapest, Akadémiai Kiadó 2005.
- BARAKONYI Károly: *Rendszerváltás a felsőoktatásban*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 2004.
- BAUMGARTNER, Isidor: *Pásztoralpszichológia*, Budapest, 2003.
- BÉKÉS Vera: *A kutatóegyetem prototípusa: a XVIII. századi Göttingeni egyetem*, in *Az európai egyetem funkcióváltozásai*, szerk. TÓTH Tamás. Budapest, Professzorok Háza 2001. 73-94. oldal
- BENKE József: *Az ó- és középkor egyetemei*, Krajcár Kiadó, 2006.
- BODONHELYI József: *A belmisszió kora (1896–1918)*, in *A Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Karának története 1855–2005*, szerk. LADÁNYI Sándor. Budapest, 2005. 93-127. oldal
- BÖLCSFÖLDI András: *A diákság lelki élete a spirituális szemével*, in *A Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Karának története 1855–2005*, 366-369. oldal, szerk. LADÁNYI Sándor. Budapest, 2005.
- BOROSS Géza: *Biblia és gyülekezetépítés*, Budapest, 1988.
- BROWN, Lindsay: *Mint csillagok a világban, Az evangélium a világ egyetemein*, Budapest, Harmat-MEKDSZ, 2011.
- BUCSAY Mihály: *A protestantizmus története Magyarországon 1521–1945*, Budapest, Gondolat Kiadó, 1985.
- CZAGÁNY Gábor: *Az Úrvacsora szerepe a református gyülekezetépítésben – különös tekintettel az egyetemista közösségekre*, Hittudományi doktori értekezés (A szerző egy példányt rendelkezésre bocsátott, 163. oldal.), Debrecen, 2011.
- CSÁKÁNY Tamás: *Missziói munka az egyetemisták között*, Református Egyház, LIII. évfolyam 2001. 7-8. szám 184-185. oldal és LIII. évfolyam 2001. 9.szám 209-211. oldal

- CSEKEY Sándor: *Az alapítás kora (1855–1870)*, in *A Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Karának története 1855-2005*, szerk. LADÁNYI Sándor. Budapest, 2005. 17-49. oldal
- DENKE Gergely: *Az SDG Szövetség megalakulása és belső élete*, in *Református ifjúsági egyesületek és mozgalmak Magyarországon a XX. században*, szerk. TENKE Sándor. Budapest, 1993. 145-233. oldal
- DENKE Gergely: *Az SDG kapcsolata a népi írókkal, a népi mozgalommal, a márciusi fronttal és az ellenállással*, in *Református ifjúsági egyesületek és mozgalmak Magyarországon a XX. században*, szerk. TENKE Sándor. Budapest, 1993. 403-442. oldal
- DENKE Gergely: *Az újrekezdéstől a megszűnésig*, in *Református ifjúsági egyesületek és mozgalmak Magyarországon a XX. században*, szerk. TENKE Sándor. Budapest, 1993. 443-448. oldal
- DEZSÉRY László: *Egyetemistáink gyakorlati keresztyénsége*, 313-319. oldal, *Keresztyén Igazság* 1941. VIII. évfolyam
- DEZSÉRY László: *Mit tudnak egyetemistáink vallástanból?*, 283-288. oldal, *Keresztyén Igazság* 1941. VIII. évfolyam
- ÉCSI Anikó: *A Magyar Evangéliumi Keresztyén Diákszövetség története, A megalakulásától az 1949-es megszűnéséig*, Szakdolgozat (A szerző egy példányt rendelkezésre bocsátott, 72 oldal.), Budapest, 2011.
- ENDREFFY Zoltán: *A katolikus egyetemekről*, in *Az európai egyetem funkcióváltozásai*, szerk. TÓTH Tamás. Budapest, Professzorok Háza 2001. 157-164. oldal
- FARKAS Éva–TÓTH Anikó Panna: *A Debreceni Egyetem hallgatóinak alkohol- és drogfogyasztással kapcsolatos attitűdjei*, TDK dolgozat (A szerző tulajdona, 91. oldal), Debrecen, 2007.
- tothanikopanna.files.wordpress.com/2010/03/otdkfarkas_toth.pdf , letöltve: 2012. április 12.
- FEHÉR Katalin: *II. József közép- és felsőoktatáspolitikája a korabeli sajtó tükrében*, *Magyar Könyvszemle* 114. évf. 1998. 4. szám 336-352. oldal
- FERENCZ Sándor: *A középkori egyetem, Egyetem – universitas – studium generale*, in *Az európai egyetem funkcióváltozásai*, szerk. TÓTH Tamás. Budapest, Professzorok Háza 2001. 33-55. oldal
- FORGÁCS Gyula: *A belmisszió és a cura pastoralis kézikönyve*, Református Egyházi könyvtár sorozat XIV. kötete, Pápa, 1925.

- GÉRA Eleonóra Erzsébet: *Református karitatív intézmények a magyar fővárosban 1850–1952*,
Doktori disszertáció (A szerző tulajdona, 289. oldal.), Budapest, 2006.
<http://doktori.btk.elte.hu/hist/gera/diss.pdf> , letöltve: 2012. április 12.
- GYÖRFFY Eszter: *A budapesti egyetemi gyülekezetek története a XX. században*, Szakdolgozat (A szerző tulajdona, 68. oldal.), Budapest, 2003.
- GYÖRFFY Eszter: *A Budapesti Református Egyetemi és Főiskolai Gyülekezet rövid története*, Budapest, 1999
- GYÖRFFY Eszter: „A diákság szomjasan várja a hirdetett igét” Dezséry László egyetemi lelkesítő szolgálata 1936–1949 között, *Credo*, XVII. évfolyam 2011. 3. szám 26-38. oldal
- GYÖRFFY Eszter: A református egyetemi és főiskolai gyülekezet, in *Reformátusok Budapesten, Tanulmányok a magyar főváros reformátusságáról*, szerk. KÓSA László. Budapest, Argumentum, ELTE BTK Művelődéstörténeti Tanszék, 2006. 467-408. oldal
- GYÖRFFY Eszter: *Teológusok és az egyetemi gyülekezet*, in *A Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Karának története 1855–2005*, 356-359. oldal, in szerk. LADÁNYI Sándor. Budapest, 2005.
- HÁMORI Ádám: *Az Ifjúság 2008 kutatás tanulságai az egyházak számára – belső használatra készült elemzés*, (PPT dokumentum, létrehozva 2009. november 11.) (A szerző a dokumentumot rendelkezésre bocsátotta.)
- HAVAS Gábor–KULIFAY Albert: *A Soli Deo Gloria szövetség története*, Hely nélkül, 1992.
- HÉZSER Gábor: *A pásztori pszichológia gyakorlati kézikönyve*, Budapest, Kálvin Kiadó, 1995.
- Ifjúság 2004. Gyorsjelentés* szerk. BAUER Béla és SZABÓ Andrea, Budapest, Mobilitás Ifjúságkutató Iroda, 2005.
- Ifjúság 2008. Gyorsjelentés* szerk. SZABÓ Andrea és BAUER Béla, Budapest, Szociálpolitikai és Munkaügyi Intézet, 2009.
- II. JÁNOS PÁL pápa: *Ex Corde Ecclesiae – apostoli rendelkezése az egyetemekről*, Budapest, 1991.
- KARÁDY Viktor: *Iskolarendszer és felekezeti egyenlőtlenségek Magyarországon (1867–1945)*, Budapest, Pelikán Kör, 1997.
- KATONA Viktor: *Egy egyesület múltja és jelene - A Soli Deo Gloria Református Diákmozgalom története*, Szakdolgozat, Pápa, 2011. (A szerző egy példányt rendelkezésre bocsátott, 78 oldal.)

- KÉZDY Anikó: *Fejlődési krízisek késő serdülő- és fiatal felnőttkorban A vallásosság jellegzetességei és összefüggései a lelki egészséggel középiskolás és egyetemista mintában*, Doktori értekezés (A szerző tulajdona, 106. oldal.), Budapest, 2010.
http://phd.sote.hu/mwp/phd_live/vedes/export/kezdyaniko.d.pdf, letöltve: 2012. április 12.
- KIRÁLY Sándor: *Az egyetemi hallgatóság társadalmi arculata Magyarországon a két világháború között*, Doktori értekezés (A szerző tulajdona, 323. oldal.), Debrecen, 2009.
http://ganyemedes.lib.unideb.hu:8080/dea/bitstream/2437/88068/7/tezis_magyar.pdf, letöltve: 2012. január 10.
- KISS Ádám: *A Bolognai Nyilatkozat és a magyar felsőoktatás*, Magyar Akkreditációs Bizottság, 2002.
- KISS Sándor: *A tegnap ifjúsága – A holnap egyháza*, Budapest, 1942.
- KISS Sándor: *Ifjúsági munka a Magyar Református Egyházban*, Gyakorlati teológiai magántanári dolgozat, Budapest, 1941.
- KOVÁCS Bálint: *A Keresztyén Ifjúsági Egyesület*, in *Református ifjúsági egyesületek és mozgalmak Magyarországon a XX. században*, szerk. TENKE Sándor. Budapest, 1993. 46-83. oldal
- KOVÁCS Bálint: *Arcok. Az evangéliumi ifjúsági munka elmúlt évtizedekből a református egyházban*, Hely nélkül, 2002.
- KOZMA Zsolt: *Ekléziasztika*, Kolozsvár, Protestáns Teológiai Intézet, 2000.
- Krisztussal egyetemben. Jubileumi évkönyv a Miskolci Ökumenikus Egyetemi Lelkészség alapításának 5. évfordulója alkalmából 2003-2008.*, hely nélkül, év nélkül.
- LADÁNYI Andor: *A magyar felsőoktatás a 20. században*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1999
- LADÁNYI Andor: *Az egyházak és a felsőoktatás a Horthy-korszakban*, Történelmi Szemle XLIV. évf. 2002/3-4. szám 293-329. oldal
- LADÁNYI Andor: *Klebersberg felsőoktatási politikája*, Budapest, Argumentum, 2000.
- LADÁNYI Sándor–BOLYKI János: *Hat évtized története (1944/45-2005)*, in *A Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Karának története 1855–2005*, szerk. LADÁNYI Sándor. Budapest, 2005. 179-226. oldal
- LADÁNYI Sándor–PAPP Kornél–TÓKÉCZKI László (szerk): *Egyháztörténet 2.*, Budapest: Református Pedagógiai Intézet, 1998.
- MÁRTON Előd: *Hitbeli problémák lelkigondozása az egyetemisták között*, II. lelkészképesítő szakvizsga dolgozat, Kolozsvár, 2009. (A szerző egy példányt rendelkezésre bocsátott, 44 oldal.)

- MÉSZÁROS István–NÉMETH András–PUKÁNSZKY Béla: *Neveléstörténet*, Budapest, Osiris Kiadó, 2005.
- MOTT: *La Fédération Universelle des Associations Chretiennes d'Etudiants*, Genève, 1921.
- MÓZESSY Gergely: *Egyetemi lelkészségek Magyarországon a 20. század első felében*, Budapest, 1997.
- PÁLL László: *Bethlen Gábor Körök. Országos Magyar Protestáns Diákszövetség. Magyar Evangéliumi Keresztyén Diákszövetség*, in *Református ifjúsági egyesületek és mozgalmak Magyarországon a XX. században*, szerk. TENKE Sándor. Budapest, 1993. 100-113. oldal
- PETRICSKÓ Mariann Zsuzsanna: *A Bolognai folyamat és magyarországi bevezetésének tapasztalatai*, Szakdolgozat, (A szerző tulajdona, 89. oldal), Budapest, 2010 .
http://elib.kkf.hu/edip/D_15131.pdf, letöltve: 2012. április 1.
- POLÓNYI István–TÍMÁR János: *Tudásgyár vagy papírgyár?*, Budapest, Új Mandátum kiadó, 2001.
- PÜSKI Dániel: *A Debreceni Református Egyetemi Templom és Gyülekezet története*, (kézirat), 2011. (A szerző egy példányt rendelkezésre bocsátott, 5 oldal.)
- RIEDEL, Robert: *Keresztyén Ifjúsági Egyesület Vezérkönyv – Vademecum*, Hely nélkül, év nélkül.
- SZÉKELYI Mária–CSEPELI György–ÖRKÉNY Antal–SZABADOS Tímea: *Válaszúton a magyar oktatási rendszer*, Budapest, Új Mandátum kiadó, 1998.
- SZÖGI László: *A külföldi egyetemjárás és a magyar értelmiségi szerep kapcsolata*, Valóság LI. évfolyam 2008. 4. szám
- SZÜCS Ferenc: *A budapesti egyetemi istentisztelet*, Confessio XIV. évfolyam 1990. 4. szám 116-117. oldal
- SZÜCS Ferenc: *A felvilágosodás és a teológia*, Protestáns Szemle LIV. (I.) évfolyam 1. szám 1992. január-március 19-25. oldal
- TÓTH Tamás: *A napóleoni egyetemtől a humboldti egyetemig*, in *Az európai egyetem funkcióváltozásai*, szerk. TÓTH Tamás. Budapest, Professzorok Háza, 2001. 95-123. oldal
- VATAI László: *Az 1947-es sorsdöntő évről – börtönélményeim alapján*, Confessio XVI. évfolyam 1992. 1. szám 36-55. oldal
- ZSIGMOND Júlia: *Tíz év szolgálat*, Kolozsvár, 2008.

2.2 Újságok, cikkek

Diákvilág:

Hírek a mi munkánkról, Diákvilág, I. évfolyam 1909. október 2. szám 16. oldal
Hírek a nagy diákvilágból, Diákvilág, I. évfolyam 1909. november 3. szám 12. oldal
RÉVÉSZ Imre: *Kolozsvárról Diákvilág*, I. évfolyam 1909. december–1910. január 4-5. szám 10-13. oldal
szerkesztő (VICTOR János): *Mozgalmunk és a Bethlen Gábor Körök*, Diákvilág, I. évfolyam 1909. december–1910. január 4-5. szám 13-19. oldal
Krónikás: *A konferencia krónikája*, Diákvilág, I. évfolyam 1910. március 7. szám 4-11. oldal
A magyar diákmozgalom története 1912. őszéig, Diákvilág, V. évfolyam 1913. 1.szám
VICTOR János: *Diákok háza*, Diákvilág, XII. évfolyam 1922. 1-2. szám 3-6. oldal
Visszapillantás, Diákvilág, XIV. évfolyam 1924. 1-2. szám 21. oldal
A M.K.Dsz. és a Soli Deo Gloria, Diákvilág, XIV. évfolyam 1925. 9. szám 11-12. oldal

Élet és jövő:

Hírek, Élet és jövő, XIII. évfolyam 19. szám 1946. szeptember 14. 4. oldal
Ifj. KULIFAY Gyula: *Főiskolás diákok nyomora*, Élet és jövő, XIII. évfolyam 20. szám 1946. szeptember 28. 5. oldal
FÓNYAD Ernő: *Szervezzünk egyetemi egyházközségeket*, Élet és jövő, XIV. évfolyam 19. szám 1947. szeptember 13. 3. oldal

Református Diákmozgalom:

Töltéssy Zoltán: *A M.K.Dsz. és a Soli Deo Gloria*. Református Diákmozgalom, I. évfolyam 1925. 2. szám
F. G.: *A Soli Deo Gloria nyári konferenciái*, Református Diákmozgalom, II. évfolyam 1925. 1. szám
Közgyűlésünk, Református Diákmozgalom, IV. évfolyam 1927. 2. szám
KISS Sándor: *Mi valósult meg s mi maradt el?*, Református Diákmozgalom, XI. évfolyam 1935. április 15.
Hírek, Református Diákmozgalom, XIII. évfolyam 1937. 6. szám

Reformátusok Lapja:

Hírek, Reformátusok Lapja, XXXIII. évfolyam 44. szám 1989. október 29. 8. oldal
ANTAL Zsuzsa: *Cél: a személyes lelkigondozás*, Reformátusok Lapja, XXXIX. évfolyam 10. szám 1995. március 5. 5. oldal

- A. ZS. *Többet látni, jobban érteni* (Beszélgetés Kovách Tamás egyetemi lelkésszel), Reformátusok Lapja, XXXIX. évfolyam 26. szám 1995. június 25.
- G. NAGY Ágota: *Ezentúl minden szerdán este 7-kor Egyetemi istentisztelet Budapesten*, Reformátusok Lapja, XXXIII. évfolyam 47. szám 1989. november 19. 7. oldal
- íj. KIS Boáz: *Isten ígéretébe fogódzva indulni az úton*, Reformátusok Lapja, XLVI. évfolyam 25. szám 2002. június 23. 1,3.oldalak
- KULIFAY Albert: *Egyetemi istentisztelet öt évtizeddel ezelőtt*, Reformátusok Lapja, XXXIII. évfolyam 52-53. szám 1989. december 24-31. 13. oldal
- KULIFAY Albert: *A konferenciatelep visszaszerzése*, Reformátusok Lapja, XXXVII. évfolyam 32. szám 1993. augusztus 8. 3. oldal
- SZIKSZAI Szabolcs: *Egyetemi lelkészek találkozója*, Reformátusok Lapja, LVI. évfolyam 25. szám 2012. június 17. 12. oldal

Új Ember:

- Hírek*, Új Ember, XLVI. évfolyam 8. szám 1990. február 25
- Hírek*, Új Ember, XLVI. évfolyam 21. szám 1990. május 27.
- A piarista régi-új kápolnájában*, Új Ember, XLVIII. évfolyam 20. szám 1992. május 7.
- Arány és harmónia*, Új Ember, LII. évfolyam 34. szám 1996. augusztus 25.
- Bemutatkozik az új tv-referens és egyetemi lelkész*, Új Ember, XLVIII. évfolyam 36. szám 1992. szeptember 6.
- Egyetemi lelkészek*, Új Ember, XLVII. évfolyam 5. szám 1991. február 3.
- Egyetemi Veni Sancte*, Új Ember, XLVII. évfolyam 43. szám 1991. október 27.
- Jöjj Szentlélek!*, Új Ember, LII. évfolyam 39. szám 1996. szeptember 29.
- P. I.: *Egyetemi keresztelő*, Új Ember, LII. évfolyam 13. szám 1996. március 31.

2.3 Források

2.3.1 Jegyzőkönyvek, jelentések

Belső-Budapesti Református Egyházmegye (BBRE) Közgyűlés jegyzőkönyve 1951. október 5.

Dunamelléki Református Egyházkerület Ráday Levéltára (DRERL) A/3a 3. doboz

BBRE Közgyűlés jegyzőkönyve 1952. november 11. DRERL A/3a 4. doboz

A Budapesti Református Egyházmegye (BRE) 1940. június hó 14-én tartott közgyűlésének jegyzőkönyve, Budapest, 1940.

A BRE 1944. június hó 16-án tartott közgyűlésének jegyzőkönyve, Budapest, 1944.

BRE Közgyűlés jegyzőkönyve 1945. október 19. DRERL A/3a 2. doboz

BRE Közgyűlés jegyzőkönyve 1946. október 10. DRERL A/3a 2. doboz

BRE Közgyűlés jegyzőkönyve 1947. június 27. DRERL A/3a 3. doboz

BRE Közgyűlés jegyzőkönyve 1947. október 10. DRERL A/3a 3. doboz

BRE Közgyűlés jegyzőkönyve 1948. október 8. DRERL A/3a 3. doboz

BRE Közgyűlés jegyzőkönyve 1949. június 30. DRERL A/3a 3. doboz

BRE Közgyűlés jegyzőkönyve 1950. június 30. DRERL A/3a 3. doboz

BRE Közgyűlés jegyzőkönyve 1950. október 6. DRERL A/3a 3. doboz

Dunamelléki Református Egyházkerület (DRE) 1991. december 11-én a Ráday Kollégiumban tartott Tanácsülésének jegyzőkönyve (DRE Püspöki Hivatala)

DRE Közgyűlésének jegyzőkönyve 1993. november 25-26. DRERL A/1a 34. doboz

DRE Közgyűlésének jegyzőkönyve 1994. november 24-25. DRERL A/1a 34. doboz

DRE Közgyűlésének jegyzőkönyve 1996. május 30-31. DRERL A/1a 36. doboz

DRE Közgyűlésének jegyzőkönyve 1998. május 22-23. DRERL A/1a 35. doboz

DRE Közgyűlésének jegyzőkönyve 2001. november 22. DRERL A/1a 37. doboz

DRE Közgyűlésének jegyzőkönyve 2002. november 21. DRERL A/1a 38. doboz

DRE Közgyűlésének jegyzőkönyve 2005. november 17-18. DRERL A/1a 38. doboz

A Magyarországi Református Egyház (MRE) Egyetemes Konventje Budapesten, 1931. évi április hó 15-17. napjain tartott ülésének jegyzőkönyve, Budapest, 1931.

A MRE Egyetemes Konventje Budapesten, 1932. évi április hó 27-29. napjain tartott ülésének jegyzőkönyve, Budapest, 1932.

A MRE Egyetemes Konventje Budapesten, 1933. évi május hó 3-5. napjain tartott ülésének jegyzőkönyve, Budapest, 1933.

- A MRE Egyetemes Konventje Budapesten, 1934. évi április hó 17-18. napjain tartott ülésének jegyzőkönyve, Budapest, 1934.
- A MRE Egyetemes Konventje Budapesten, 1935. évi május hó 1-2. napjain tartott ülésének jegyzőkönyve, Budapest, 1935.
- A MRE Egyetemes Konventje Budapesten, 1936. évi május hó 6-7. napjain tartott ülésének jegyzőkönyve, Budapest, 1936.
- A MRE Egyetemes Konventje Budapesten, 1937. évi május hó 3-4. napjain tartott ülésének jegyzőkönyve, Budapest, 1937.
- A MRE Egyetemes Konventje Budapesten, 1938. évi április hó 27-28. napjain tartott ülésének jegyzőkönyve, Budapest, 1938.
- A MRE Egyetemes Konventje Budapesten, 1939. évi április hó 19-20. napjain tartott ülésének jegyzőkönyve, Budapest, 1939.
- A MRE Egyetemes Konventje Budapesten, 1941. évi május hó 6-8. napjain tartott ülésének jegyzőkönyve, Budapest, 1941.
- A MRE Egyetemes Konventje Budapesten, 1942. évi május hó 6. napján tartott ülésének jegyzőkönyve, Budapest, 1942.
- A MRE Egyetemes Konventje Budapesten, 1943. évi május hó 20. napján tartott ülésének jegyzőkönyve, Budapest, 1943.
- A MRE Egyetemes Konventjének jegyzőkönyve 1948. április 28-29. Magyarországi Református Egyház Zsinati Levéltára (MREZSL) 2.a. fond Konventi Közigazgatási iratok, Különkezelt iratok (KKI) 1.
- Budapesti Bethlen Gábor Kör I. Alakuló közgyűlés jegyzőkönyve 1901. november 24. MREZSL 25. fond 2. doboz
- Budapesti Bethlen Gábor Kör II. Rendkívüli közgyűlés jegyzőkönyve 1902. április 12. III. pont MREZSL 25. fond 2. d.
- Budapesti Bethlen Gábor Kör Alapszabálya MREZSL 25. fond 2. doboz
- DEME László: *Visszatekintés a MEKDSZ útjára* (kézirat) MREZSL 23. fond 6. doboz/II. 3.
- KISS Sándor: *Szárászó – teológus szemmel* (kézirat) 1968. MREZSL 24/i. 2/I.13.
- KULIFAY Albert: *A Soli Deo Gloria Református Diákszövetség 1921–1949* (kézirat) MREZSL 24f/k. 2. /5.
- MEKDSZ Alapszabály 126.163/1910 V-a M Belügyminisztérium MREZSL 23. MEKDSZ 1. doboz

Kéziratok:

Jelentés a Magyarországi Evangélikus Egyház munkájáról, 2002. február 20. (A szerző rendelkezésre bocsátotta, a dokumentum 4 oldalas.)

PÁNGYÁNSZKY Ágnes evangélikus egyetemi lelkész jelentése az Országos Közgyűlésen, 1995. november 18. (A szerző rendelkezésre bocsátotta, a dokumentum 4 oldalas.)

KISS Sándor 1934–1966 között vezetett naplói, 6 db füzet, Kiss Sándorné Torró Sára tulajdona.

2.3.2 A Budapesti Református Egyetemi és Főiskolai Gyülekezet Archívuma

BALOGH Ernő, a pesti egyetemi gyülekezet tagjának visszaemlékező levele. Tatabánya, 1999. augusztus 24. Budapesti Református Egyetemi és Főiskolai Gyülekezet Archívuma (BREFGYA) 8. mappa

DIVINYI Sándor, a pesti egyetemi gyülekezet tagjának visszaemlékező levele. Budapest, 1999. augusztus 26. BREFGYA 8. mappa

DIVINYI Sándorné Pongó Erzsébet, a pesti egyetemi gyülekezet tagjának visszaemlékező levele. Budapest, 1999. augusztus 26. BREFGYA 8. mappa

FARAGÓ Lajosné Spatkóczki Ilona, a pesti egyetemi gyülekezet tagjának visszaemlékező levele. Miskolc, 1999. augusztus 24. BREFGYA 8. mappa

TARR Zoltán egyetemi lelkész feljegyzése a Kalaznói hétvégéről, 1998. április 3-5. BREFGYA 8. mappa

Budapesti Református Egyetemi és Főiskolai Gyülekezet Körlevele, 1996/1997 tavaszi félév BREFGYA 8. mappa

TARR Zoltán: Foratókönyv 2001. január (Györffy Eszter tulajdona.)

2.4 Előadások

ÉDES Árpád előadása *Az egyetemi misszióról egy nézőpontból címmel*. Elhangzott Debrecenben a Doktorok Kollégiuma ülésén, 2005. augusztus 25-én. (A szerző előadásának szövegét rendelkezésre bocsátotta, a dokumentum 6 oldalas.)

DEKKER, Gerard: *A changing world asks changing congregations*

(<http://www.calvin.edu/henry/ISSRC/Images/dekker.pdf>, letöltve: 2012. március 23. A dokumentum 10 oldalas.)

SZÜCS Ferenc előadása *Evangélizáció a felsőoktatásban* címmel. Elhangzott IX. Egyetemi Pasztorációs Konferencián, Móron 2003. február 22. (A szerző előadásának szövegét rendelkezésre bocsátotta, a dokumentum 8 oldalas.)

2.5 Levelek

KOVÁCH Tamás lelkipásztor levele HEGEDŰS Loránt dunamelléki református püspökhöz, 1994. november 6. (KOVÁCH Tamás tulajdona)

NAGY Ferenc újjáépítési miniszter levele gróf TELEKI Géza vallás- és közoktatási miniszternek. Budapest, 1945. május 26. Magyar Országos Levéltár XIX–I–1–s, 11.052/1945

PÁKOZDI István budapesti katolikus egyetemi lelkész közlése GYÖRFFY Eszternek (elektronikus levél), 2011. szeptember 23. (Nyomatott formában Györffy Eszter tulajdonában, 1 oldal.)

PÁKOZDI István budapesti katolikus egyetemi lelkész közlése GYÖRFFY Eszternek (elektronikus levél), 2012. március 15. (Nyomatott formában Györffy Eszter tulajdonában, 4 oldal.)

PÁNGYÁNSZKY Ágnes budapesti evangélikus egyetemi lelkész (1993–1999) közlése GYÖRFFY Eszternek (elektronikus levél), 2002. november 27. (Nyomatott formában Györffy Eszter tulajdonában, 1 oldal.)

RÁKSI Lajos nagyváradi református egyetemi lelkész közlése GYÖRFFY Eszternek (elektronikus levél), 2012. november 21. (Nyomatott formában Györffy Eszter tulajdonában, 1 oldal.)

TARR Zoltán budapesti református egyetemi lelkész (1996–2003) közlése GYÖRFFY Eszternek (elektronikus levél), 2012. március 17. (Nyomatott formában Györffy Eszter tulajdonában, 1 oldal.)

VÉRTESALJAI László budapesti katolikus egyetemi lelkész (1991–1992) közlése GYÖRFFY Eszternek (elektronikus levél), 2001. november 14. (Nyomatott formában Györffy Eszter tulajdonában, 1 oldal.)

2.6 Internet

Budapesti Evangélikus Egyetemi Gyülekezet honlapja:

<http://egyetemi.lutheran.hu/budapest/index.php/gyulekezet> letöltve: 2012. február 28.

Budapesti Katolikus Egyetemi Lelkészség honlapja: www.egylelk.com, letöltve 2012. április 12.

Dunamelléki Református Egyházkerület honlapja: www.dmrek.hu/hir/mutat/2341/, letöltve 2012. április 12.

Egykérdés-fesztivál honlapja: www.egykerdes.hu, letöltve: 2012. március 22.

Fészek Református Egyetemi Gyülekezet honlapja:

<http://www.feszek.tirek.hu/cikk/mutat/feszek/>, letöltve 2012. április 15.

Fiatalok az Élet küszöbén honlapja: <http://fek.hu/FEK/nyito.html>, letöltve: 2012. február 28

folyt.köv-evangélizációs sorozat honlapja: www.folytkov.hu, letöltve: 2012. március 22.

Károli Gáspár Református Egyetem Egyetemi Lelkészisége honlapja:

<http://parokia.kre.hu/lelkesz/>, letöltve: 2012. március 8.

Károli Gáspár Református Egyetem honlapja: www.kre.hu, letöltve: 2011. december 13.

Keresztyén Ifjúsági Egyesület honlapja: www.kie.hu, letöltve 2011. november 23.

Magyar Evangéliumi Keresztyén Diákszövetség honlapja: www.mekdsz.hu, letöltve: 2012. március 25.

Műegyetemi Katolikus Közösség honlapja: <http://mkk.bme.hu/rolunk/bemutatkozas/>, letöltve: 2012. március 8.

Nemzeti Erőforrás Minisztérium honlapja:

<http://www.nefmi.gov.hu/felsooktatas/tudastar/bolognai-nyilatkozat>, letöltve 2012. április 3.

Szegedi Református Egyetemi Gyülekezet honlapja <http://www.uniref-szeged.hu/>, letöltve: 2012. április 15.

Szent Ignác Kollégium honlapja <http://www.szentignac.hu>

Timóteus Társaság honlapjai: <http://fek.hu/FEK/nyito.html> és

<http://www.tulelocsomag.hu/hasznos.html>, letöltve: 2012. március 25.

World Student Christian Federation honlapja: <http://www.wscfglobal.org/>

Internetes cikkek (nyomtatásban nem jelent meg):

BALLA Péter: *Rektori köszöntő*. www.kre.hu, letöltve: 2011. december 13.

Kultúrpolitika és közoktatásügy 1945–1989 között. Magyarország a XX. században V. kötet
<http://mek.niif.hu/02100/02185/html/1369.html#1374>, letöltve: 2012. március 4.

Láthatatlan színházról: <http://lathatatlanszinhaz.mindenkilapja.hu/html/17657424/render/mitortent-eddig>, letöltve: 2012. február 28.

MOLNÁR János: *Mindent elölről*. Szegedi Egyetem 2007. június 21., <http://www3.u-szeged.hu/object.9f7e22d3-39a0-48f5-97f0-dbf9897fb01a.ivy?full=true>, letöltve: 2012. március 8.

PÖLÖS Zsófia: *Helyemen vagyok*. Szegedi Tudományegyetem honlapja: <http://www.u-szeged.hu/uj/katedra/helyemen-vagyok?objectParentFolderId=8457>, letöltve: 2012. március 8.

- PÜSKI Dániel: *Több, mint 1500-an a debreceni 66-os úton...* A Biblia Éve honlapja:
<http://www.bibliaeve.hu/egyhazi0414.php>, letöltve 2012. március 26.
- S. V.: *Magyarországi diákok egyetemjárása* (Beszélgetés Szögi Lászlóval) 2010. január 29.
<http://tollforgatoirodalmilap.blogspot.hu/2010/01/magyarorszag-diakok-egyetemjarasa.html>
letöltve: 2013. március 8.
- TÓTH Éva: *Ifjakat ifjak által vezetni Jézus Krisztushoz Református ifjúsági lelkész kezdte meg munkáját a Nyugat-Dunántúlon* (Beszélgetés Tönkö Leventével)
<http://cyberpress.sopron.hu/article.php?id=2528>, letöltve: 2012. április 15.
- Szerző nélkül: *Keresztény Egyetemi Napok – 2007*, Magyar Kurír katolikus hírportál 2007. március 30. <http://www.magyarkurir.hu/hirek/kereszteny-egyetemi-napok-2007> letöltve: 2012. március 12.

2.7 Szóbeli információk, amelyekről feljegyzések készültek:

- ARANY Barbara, debreceni református egyetemi lelkipásztor közlése, 2012. március 28.
- BALOGH György, a Timóteus Társaság munkatársának közlése, 2012. március 9.
- DÁLNOKI Lajosné, a pesti egyetemi gyülekezet tagjának visszaemlékezése, 2012. január 13.
- DÁVID István kolozsvári református egyetemi lelkipásztor közlése, 2012. március 17.
- HAMAR Dávid, a MEKDSZ utazótikárának közlése, 2012. március 2.
- HÁROMSZÉKI Botond református kórházlelkész közlése, 2012. április 11.
- Özv. KISS Sándor TORRÓ Sára (1914–2012) visszaemlékezése 2012. január 31.
- dr. KODÁCSY Tamás, a KGRE egyetemi lelkipásztorának közlése, 2012. március 8.
- KOVÁCH Tamás, budapesti református egyetemi lelkipásztor visszaemlékezése, 1999. augusztus 8.
- KOVÁCS Bálint (1910–2009) református lelkipásztor, a KIE utazótikárának (1937–1942) visszaemlékezése, 2009. augusztus 25.
- KOVÁCS Tibor, a budai egyetemi gyülekezetnek tagjának visszaemlékezése, 2011. december 5.
- KOVÁCS Tiborné VIRÁG Éva, a budai egyetemi gyülekezetnek tagjának visszaemlékezése, 2011. december 5.
- KÖRMENDY Petra budapesti evangélikus egyetemi lelkipásztor közlése, 2012. február 27.
- LES Zoltán marosvásárhelyi református egyetemi lelkész közlése 2012. november 24.
- dr. PÁKOZDI István budapesti római katolikus egyetemi lelkipásztor közlése, 2012. március 18.
- PÜSKI Dániel debreceni református egyetemi lelkipásztor közlése, 2012. február 24.
- dr. SZÜCS Ferenc teológus professzor visszaemlékezése, 2012. január 12.

SZÚCS Tamás az egyetemi gyülekezet és a REFISZ tagjának visszaemlékezése, 2012. január 22.

TEGEZ Ferenc református lelkipásztor visszaemlékezése 2012. január 9.

TÖRÖK Ágnes veszprémi református egyetemi lelkész közlése 2012. május 22.

SZIKSZAI Szabolcs pécsi református egyetemi lelkész közlése 2012. május 22.